

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University

ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2565

ISSN: 2730-2679 (Print) ISSN: 2730-2016 (Online)

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ชื่อภาพปก: อธิษฐาน

ความหมาย: ภาพหญิงสาวที่สวมมือกำลังประคองดอกบัวบานแสดงถึงความสงบนิ่งของจิตจนมีสมาธิเพ่งไปสู่การให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ปรารถนาตามที่อธิษฐานศิลปินได้ใช้เทคนิคการนำทองคำเปลวบริสุทธิ์ปิดลงบนพื้นภาพและใช้กระจกสีแดงติดประดับอยู่ตอนล่างของพื้นหลัง

เจ้าของผลงาน: รองศาสตราจารย์เทพศักดิ์ ทองนพคุณ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2565

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานที่แสดงทักษะทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นแหล่งในการเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความวิชาการเกี่ยวกับข้อมูลท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียง

ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตของบทความวิจัยและบทความวิชาการครอบคลุมเนื้อหาสาขาวิชาต่าง ๆ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภาษา ภาษาศาสตร์และวรรณคดี ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยานิเทศศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา สารสนเทศศาสตร์ และจิตวิทยา

กำหนดออกเผยแพร่

วารสารตีพิมพ์เผยแพร่ราย 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ) คือ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน - ธันวาคม

ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer reviewed) ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์ดังกล่าวไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ซึ่งทั้งผู้เขียนและผู้ประเมินจะไม่ทราบข้อมูลรายชื่อของกันและกัน (double-blinded review)

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความต่าง ๆ ในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถือเป็นความเห็นและความรับผิดชอบโดยตรงของผู้เขียน

เจ้าของ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

โทรศัพท์: 0-3810-2344 โทรสาร: 0-3839-0355

อ่านและดาวน์โหลดบทความได้ที่

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/index>

คณะกรรมการกองบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ที่ปรึกษา

ดร.สุชาดา รัตนวานิชย์พันธ์

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุช ปัญญาไพโรจน์

มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภา	มหาวิทยาลัยรังสิต
3. รองศาสตราจารย์ ดร.คนางค์ คันธมธูรพจน์	มหาวิทยาลัยมหิดล
4. รองศาสตราจารย์ ดร. ม.ล.จรัลวิไล จรูญโรจน์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
6. รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา ชัยสุวรรณ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.บุลย์จิรา ชिरเวทย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
8. รองศาสตราจารย์ ดร.มรกต ไมยเออร์	มหาวิทยาลัยมหิดล
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สันทัต ทองรินทร์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิย์รัตน์ เนียรเจริญสุข	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
11. รองศาสตราจารย์ ประณต เค้าฉิม	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมรินทร์ ภิรมย์เลิศอมร	มหาวิทยาลัยบูรพา
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร สุวรรณละออง	มหาวิทยาลัยบูรพา
14. ดร.อมรฉัตร เสริมชีพ	มหาวิทยาลัยบูรพา
15. อาจารย์กานต์รวี เอลอับบียาด	มหาวิทยาลัยบูรพา

ฝ่ายพิสูจน์อักษรและประชาสัมพันธ์

- นางสาววรี สุกนินันดร
- นางสาวจุฑาทิพย์ คำเจริญกุล
- นางสาวอาณัติดา บุญญา
- นางสาวธนทรัพย์ โกก้อง

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวสาธิตา อาจริยาภิบาล

ฝ่ายการเงิน

- นางลาวัลย์ เรตจะโปะ
- นางนงลักษณ์ วงษ์ทองเหลือ
- นางสาวปริญดา คารมื่น

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2565)

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา ต้นโพธิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลธิชา บำรุงรักษ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.นิภาพร รัชตพัฒนากุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ศรีสมถวิล	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.บุลย์จิรา ชिरเวทย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นฉัตร หมอยาดี	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.สันทัต ทองรินทร์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ พงศ์กิตติวิบูลย์	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ อมรวนิชศักดิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.โสวัตรี ณ ถลาง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กั้วภาพ ฟองแก้ว	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมเดือน โพธิ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนวล คณานุกูล	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐา คำชู	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงทอง สรประเสริฐ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรียา รินรัตน์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส นวลเนตร	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารศรี สอทิพย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรพงศ์ ไชยฤกษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัณญา ประสพชิงชนะ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรินาถ ศิริรัตน์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี จันทรเสม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดร.จุฬามาศ บุญชู	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.พีรพงษ์ พันธะศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ดร.วันดา คราวเหมาะ	มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทบรรณาธิการ

กลับมาพบกันอีกครั้งใน วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 ค่ะ ในฉบับนี้กองบรรณาธิการก็ยังคงมุ่งมั่นดำเนินการในการคัดสรรบทความที่มีคุณภาพดีมานำเสนอให้ผู้อ่านได้เปิดรับองค์ความรู้ในแง่มุมใหม่ เพื่อพัฒนาวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในประเทศต่อไป

วารสารฉบับนี้มีทั้งบทความวิจัยและบทความวิชาการที่สร้างองค์ความรู้จากการที่นักวิจัยได้รับประสบการณ์ตรงจนถึงการเข้าไปศึกษากับปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนและสังคม ตั้งแต่บทความเรื่อง การสร้างแบรนด์องค์กรผ่านการสร้างประสบการณ์: กรณีศึกษาคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา บทความเรื่อง การสำรวจองค์ความรู้ทรัพยากรวัฒนธรรม ชุมชนบ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จนถึงบทความเรื่อง การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีชุมชนผลิตเครื่องปั้นดินเผา ลุ่มทะเลสาบสงขลา เพื่อพัฒนาสู่การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจสังคมในโลกปัจจุบัน

นอกจากนี้ ยังมีบทความที่สร้างองค์ความรู้จากการวิเคราะห์สื่อประเภทต่าง ๆ ในสังคมซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านที่เคยแต่เสพวรรณรสจากเนื้อหาในสื่อได้เปิดมุมมองและวิธีการใหม่ในการเสพสื่อ โดยแนวทางแรกนั้นเป็นบทความที่วิเคราะห์สื่อโดยเน้นในเรื่องของคำศัพท์ ไวยากรณ์ และเทคนิคการแปล เช่น บทความเรื่อง โครงสร้างภาษาไทยที่ใช้ในการแปลกริยาวลี Participle ที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก บทความเรื่อง กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยในเรื่อง ร้านน้ำชา บทความเรื่อง 3 องค์ ของเหลาเส่อ บทความเรื่อง การศึกษาชุดคำศัพท์แพทย์พื้นฐานทันตกรรมภาษาเกาหลีเพื่อการสอนแปลและล่ามภาษาเกาหลี: วิเคราะห์คำถามที่มีการใช้จริงในคลังข้อมูล และบทความเรื่อง คติชนกับนางงาม: บทบาทหน้าที่ของคติชนและภาพสะท้อนสังคมไทย แนวทางที่สองเป็นบทความที่เน้นในเรื่องของการวิเคราะห์คุณลักษณะของตัวละครในสื่อต่าง ๆ จนถึงกลวิธีการสร้างสรรค์สื่อให้ประสบความสำเร็จ เช่น บทความเรื่อง คุณลักษณะของตัวละครที่ประกอบอาชีพเชฟในภาพยนตร์แนวทำอาหาร บทความเรื่อง ภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายในหนังสือของนายณรงค์ จันทน์พุ่ม: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และบทความเรื่อง

องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยกับความพึงพอใจของผู้ชม: กรณีศึกษา
ละครโทรทัศน์เรื่อง บุพเพสันนิวาส

กองบรรณาธิการหวังว่าผู้อ่านมีความสนุกทางวิชาการจากบทความทั้งหมดของ
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ฉบับนี้จากเพื่อน
ร่วมวิชาชีพเดียวกัน ทั้งนี้กองบรรณาธิการใคร่ขอขอบคุณท่านผู้เขียนทุกท่านที่ให้ความ
อนุเคราะห์ในการส่งบทความเพื่อมาแบ่งปันความรู้ให้กับสาธารณชนได้เรียนรู้
ไปร่วมกัน และที่ขาดไม่ได้ขอขอบพระคุณกองบรรณาธิการทุกท่านของคณะฯ ที่ร่วมมือ
ร่วมแรงกันจนทำให้วารสารของคณะฯ ยืนหยัดมาจนถึงปีที่ 30

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีชุมชนผลิตเครื่องปั้นดินเผาหมู่บ้านทะเลสาบสงขลา เพื่อพัฒนาสู่การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจสังคมในโลกปัจจุบัน

เขมิกา หวังสุข

วิชษฐ์ จันทร์คงหอม

1-27

โครงสร้างภาษาไทยที่ใช้ในการแปลกริยาวิ Participle ที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ เรื่อง พระมหาชนก

ณัฐภัทร พัฒนา

ปวลี บุญปก

พนุชดา เจริญชัย

พันทิพา บุญลา

วัชรพงษ์ แจ่มประจักษ์

วิภา ประดิษฐ์เวียงคำ

28-52

คุณลักษณะของตัวละครที่ประกอบอาชีพเชฟในภาพยนตร์แนวทำอาหาร

นิตา บุรณภวังค์

53-74

การศึกษาชุดคำศัพท์แพทย์พื้นฐานต้นตอกรมภาษาเกาหลีเพื่อการสอนแปล และล่ามภาษาเกาหลี: วิเคราะห์ค่านามที่มีการใช้จริงสูงในคลังข้อมูล

เนติมา บุรพาศิริวัฒน์

75-97

ภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายในหนังสือของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

ปาณิสรา ธรรมชาติ

ดิเรก หงษ์ทอง

ฉันทพร เสรีชัยกุล

98-127

องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยกับความพึงพอใจของผู้ชม:

กรณีศึกษาละครโทรทัศน์เรื่อง บุพเพสันนิวาส

พิเชษฐ์ แดงอ่อน

ดวงกมล ชาติประเสริฐ

จिरุทธิ์ สันธูปันธ์..... 128-154

การสำรวจองค์ความรู้ทรัพยากรวัฒนธรรม ชุมชนบ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก

อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ศรัญญา ประสพชิงชนะ

ปาจริย์ สุชาภิรมย์

อมรณัฐ เสริมชีพ..... 155-178

คติชนกับนางงาม: บทบาทหน้าที่ของคติชนและภาพสะท้อนสังคมไทย

อภิลักษณ์ เกษมผลกุล

พงษ์ศิริชัย สมคะเน..... 179-196

บทความวิชาการ

การสร้างแบรนด์องค์กรผ่านการสร้างประสบการณ์: กรณีศึกษา คณะดนตรีและการแสดง

มหาวิทยาลัยบูรพา

มารุต จิรชุดิพร..... 197-222

กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยในเรื่อง ร้านน้ำชา

บทละครพูด 3 องค์ ของเหลาเส่อ

วิไล ลิ้มถาวรานันต์

ดารณี มณีลาภ..... 223-250

การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี
ชุมชนผลิตเครื่องปั้นดินเผาลุ่มทะเลสาบสงขลา
เพื่อพัฒนาสู่การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สอดคล้อง
กับบริบททางเศรษฐกิจสังคมในโลกปัจจุบัน
Historical and Archaeological Study of
the Songkhla Lake Pottery Production Community
to upgrade Community Products that
Are Consistent with the Current Economic
and Social Contexts

เขมิกา หวังสุข (Khemika Wangsook)¹

วิเชษฐ์ จันทร์คงหอม (Wichet Chankhonghom)²

Received: April 11, 2022

Revised: August 11, 2022

Accepted: August 16, 2022

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีชุมชน
ผลิตเครื่องปั้นดินเผาลุ่มทะเลสาบสงขลาเพื่อพัฒนาสู่การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้

¹ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Social Sciences Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Thaksin University

² หลักสูตรศิลปการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Fine and Applied Arts Program in Design, Faculty of Fine and Applied Arts,
Thaksin University

สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจสังคมในโลกปัจจุบันเพื่อศึกษาและประยุกต์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบริเวณชุมชนคลองปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพผลการศึกษาพบว่า คลองปะโอเป็นเส้นทางเดินเรือออกทะเลสาบสงขลาสู่อ่าวไทยนับแต่อดีต พื้นที่ริมคลองเป็นแหล่งเตาเผาโบราณความโดดเด่นเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีของพื้นที่สามารถนำมาสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับชุมชนริมคลองปะโอได้ โดยเฉพาะการประยุกต์ความรู้เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาให้โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์และโบราณคดี, เครื่องปั้นดินเผา, การยกระดับผลิตภัณฑ์, ทะเลสาบสงขลา

Abstract

This qualitative study aimed at acquiring and applying historical and archaeological knowledge of the Pa-O canal area, Singhanakhon District, Songkhla Province, in order to upgrade the community's pottery products. The results of the study revealed that the Pa-O canal has been a waterway connecting Songkhla Lake with the Gulf of Thailand to this day. The area along the canal is a site of ancient kilns. The historical and archaeological significance of the area could be highlighted in order to create the uniqueness of pottery products, and so it could heighten the cultural and economic values of the community along the Pa-O canal.

Keywords: Historical and Archaeological, Pottery Production, Product Upgrade, Songkhla Lake

บทนำ

บริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา นับเป็นอีกพื้นที่ซึ่งมีความโดดเด่นในเรื่องผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาโดยเฉพาะบริเวณริมคลองปะโอที่เชื่อมสู่ทะเลอ่าวไทยจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี พบว่า บริเวณคลองปะโอที่เชื่อมต่อมายังคลองสหิหมื่อนั้นมีร่องรอยของเตาเผาและผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาจำนวนมาก

อีกทั้งร่องรอยเดิมของชุมชนโบราณที่อยู่ริมคลองยังแสดงถึงการติดต่อค้าขายกับโลกภายนอกโดยเฉพาะอินเดียมาอย่างยาวนาน พื้นที่นี้จึงมีความเป็นมาในเชิงอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาค่อนข้างชัดเจน จากอดีตมาถึงปัจจุบันบริเวณชุมชนริมคลองปะโอก็เป็นที่รู้จักกันว่าเป็นพื้นที่การศึกษาของนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีและสาขาที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย อีกทั้งเป็นพื้นที่สำคัญในเชิงวัฒนธรรมซึ่งกำลังถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานในท้องถิ่นมีความพยายามที่จะพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจชุมชน ในช่วงที่ผ่านมาสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างมาก ท้องถิ่นและชุมชนจึงได้ปรับตัวสู่รูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่โดยคำนึงถึงการบริโภค การลงทุน และการปรับรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจประเทศและความพลิกผันในสถานการณ์โลก เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจด้วยการสร้างอัตลักษณ์และมีเรื่องราวความเป็นมาเพื่อเป็นจุดขาย วัตถุประสงค์ในการศึกษารังนี้คือ มุ่งหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนปะโอก็โดยอาศัยความโดดเด่นเชิงอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาของพื้นที่ บนพื้นฐานของการตั้งคำถามว่า จะมีวิธีการยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาชุมชนอย่างไร โดยการประยุกต์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นแนวทางสำคัญต่อยอดในการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณค่าและมูลค่าต่อไป

นิยามศัพท์

- **การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน** หมายถึง การสร้างและหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนท้องถิ่นให้มีคุณภาพดีขึ้นผ่านกระบวนการวิจัยหรือกระบวนการบริการวิชาการซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีต่อชุมชนและท้องถิ่น

- **ผลิตภัณฑ์ชุมชน** หมายถึง สินค้าที่ดำเนินการโดยชาวบ้านในชุมชนด้วยการนำทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมาผลิตหรือนำมาแปรรูป สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง ผลิตภัณฑ์ชุมชนจึงเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการผลิต อีกทั้งเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนา ส่วนใหญ่เป็นงานที่ทำด้วยมือ (hand made) และผู้ผลิตชุมชนมีความเชี่ยวชาญ

เฉพาะในการผลิตสินค้า นอกจากนี้ ผลลัพธ์ชุมชนยังมีความหลากหลายสามารถตอบสนองลูกค้าได้หลายระดับ

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยและสรุปได้เป็น 4 ประเด็น ดังนี้

แนวคิดประวัติศาสตร์และโบราณคดีเพื่อการพัฒนา

ประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาเป็นแนวทางการปลูกฝัง ส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นคุณค่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม ประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาอาจทำได้หลายแนวทาง เช่น การสร้างความรู้สึกรักในเรื่องราวความภาคภูมิใจต่อประเทศไทยและความภาคภูมิใจที่ตนเองและบรรพบุรุษได้เข้ามาอาศัยในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย ความรู้สึกเช่นนี้จะนำไปสู่ความสำนึกรับผิดชอบต่อทรัพยากรชุมชนในด้านต่าง ๆ และนำไปสู่แนวคิดที่ว่า การพัฒนาย่อมมีเงื่อนไขและปัจจัยหลายอย่างมารองรับซึ่งเรื่องราวของประวัติศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในกระบวนการพัฒนาดังกล่าว ส่วนแนวทางการนำองค์ความรู้ของประวัติศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจะเน้นการนำเรื่องราวอดีตที่สำคัญมาพัฒนาโดยพยายามทำให้สอดคล้องกับพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของชุมชน โดยยึดหลักที่ว่า ความเข้าใจต่อชุมชนด้วยมิติทางประวัติศาสตร์จะทำให้ให้ชุมชนเติบโตขึ้นอย่างมีจิตวิญญาณจนนำไปสู่การสร้างสำนึกความภาคภูมิใจในพื้นที่และทรัพยากรต่าง ๆ และสามารถพัฒนาไปสู่การสร้างคุณค่าและมูลค่า เช่น การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อ การเป็นแหล่งผลิตสินค้าชุมชน เป็นต้น ส่วนการประยุกต์ใช้กับการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้นก็อาจทำได้โดยนำสาระของประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาเป็นแรงผลักดันหรือพลังสำคัญในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ชุมชน และท้องถิ่น โดยการนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองเพื่อสร้างประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในมิติต่าง ๆ (อติศร ศักดิ์สูง, 2554)

ส่วนโบราณคดีเพื่อการพัฒนาจะเน้นกระบวนการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีที่ยังคงใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน โดยเป็นการจัดการโดยมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้คนจากภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมทั้งจากภาครัฐ นักวิชาการ ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น และ

ผู้คนที่อยู่นอกวงวิชาการโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ซึ่งเรียกแบบแผนวิธีนี้ว่า “โบราณคดีชุมชน” แนวทางการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีเพื่อพัฒนาชุมชน จะเน้นการให้ความสำคัญกับการจัดการโดยชาวบ้าน มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติและวิธีการดำเนินงานที่มีการยอมรับในศักยภาพของชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือ การให้ความสำคัญต่อความเห็นและความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน นักวิชาการและนักจัดการภาครัฐก็ต้องปรับบทบาทไปเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการและเทคนิคมากขึ้น รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และทักษะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม และยังรวมถึง การปรับทัศนคติและสร้างจิตสำนึกของชาวบ้านในเรื่องความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรทางโบราณคดีที่มีอยู่ในชุมชนของตน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่จะรับหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืน ผลที่ตามมาก็คือ ความเข้มแข็งของชุมชนและมีความมั่นใจในการจัดการซึ่งจะทำให้ทรัพยากรทางโบราณคดีที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นได้รับการปกป้อง รักษา สืบทอด และใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าจากชาวบ้านและชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้อย่างยั่งยืนยาว (สายันต์ ไพเราะญจิตร, 2547)

แนวคิดการยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

การยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาโดยรวมแล้วจะเน้นไปยังการออกแบบให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยซึ่งสามารถใช้งานได้จริง สิ่งที่สำคัญที่สุดในการออกแบบภาชนะให้ใช้งานได้จริง คือ รูปทรง ขนาดและสัดส่วน อีกทั้งต้องทำความสะอาดได้ง่าย ทั้งนี้กรรมวิธีในการผลิตก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการออกแบบเครื่องปั้นดินเผา รวมไปถึงปริมาณการผลิตด้วย นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดในการผลิตเพราะมีผลต่อการออกแบบ เช่น การขึ้นรูป การเผา การตกแต่ง การคำนึงถึงข้อจำกัดในการผลิตก่อนที่จะออกแบบผลงานเป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากเป็นวิธีการออกแบบที่รอบคอบและสามารถนำไปปฏิบัติงานจริงได้โดยไม่ต้องแก้ไขทุกขั้นตอน ดังนั้น กระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาจึงมีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จะต้องอาศัยความชำนาญ ความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนทักษะเทคนิคต่าง ๆ อย่างดี ในแต่ละแบบแต่ละชนิด รวมไปถึงอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิต (สุพุมล เส็กสวัสดิ์, 2548 หน้า 249) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ดินเผาของชุมชนนั้นจำต้องมีขั้นตอน คือ การสร้างความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ การหาแหล่งของแนวความคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ลูกค้า คู่แข่ง และ

ผู้ค้าปลีก รวมถึงการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางด้านต่าง ๆ เช่น การบรรจุหีบห่อ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และการประเมินโอกาสด้านการตลาด เป็นต้น (นิรัช สุตสังข์, 2548 หน้า 39-47)

แนวคิดการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม หมายถึง การวางแผนงานและการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ดูแลรักษา หรือการจัดการข้อมูลสถานที่พื้นที่และการตรวจสอบเรื่องราวในอดีตของชาติหรือของกลุ่มชนเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ หรือสิ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโลก ธนิก เลิศชาญฤทธิ (2554) เสนอว่า กระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นระบบการดูแลเพื่อรักษาคุณค่าของทรัพยากรที่มีและมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ร่วมกันของคนรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นหลัง เป็นการให้ความสำคัญต่อการเข้าถึงทรัพยากรวัฒนธรรมของคนรุ่นปัจจุบัน หลักการที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรม คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมของตนเองโดยมีองค์ประกอบของชุมชน ได้แก่ คนหรือเจ้าของวัฒนธรรม วิธีการ เทคโนโลยี และหน่วยงานรับผิดชอบเป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการแต่ละขั้นตอน ส่วนองค์ประกอบของการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมนั้นมีคนเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นแหล่งที่อุดมด้วยความรู้ ประสบการณ์ เป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชน และเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมให้กับชุมชน สำหรับกระบวนการเป็นการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงประสานคนและความรู้เข้าไว้ด้วยกัน โดยกระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการถ่ายทอดความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม คนและกระบวนการจึงเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่สำคัญในกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม (กนกวรรณ ชูชาญ, 2552)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาด้านโบราณคดีของชุมชนโบราณในเขตอำเภอ สทิงพระ จังหวัดสงขลา และบริเวณใกล้เคียง ของสุรีย์พร โชติธรรมโน (2545) เป็นการศึกษาแหล่งโบราณคดี จำนวน 23 แหล่ง เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทความสำคัญของชุมชนโบราณแห่งนี้ ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-12 ชุมชนโบราณแห่งนี้มีความสัมพันธ์กับอินเดีย เริ่มก่อตัวเป็นชุมชนถาวรสมัยวัฒนธรรมศรีวิชัย พุทธศตวรรษที่ 13-18 ก็ยังมีความสัมพันธ์กับอินเดียรวมถึงชุมชนร่วมสมัยอื่น ๆ

เช่น อินโดนีเซียและจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับอินโดนีเซียหรือชวาภาคกลางซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์อันเด่นชัดในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14-16 นอกจากนี้ยังพบว่า บทบาทสำคัญของชุมชนโบราณแห่งนี้ คือ การเป็นเมืองคลังสินค้าในสมัยวัฒนธรรมศรีวิชัย ทั้งยังเป็นเมืองที่ผลิตภาชนะดินเผาส่งออกไปยังแหล่งต่าง ๆ ต่อมาช่วงพุทธศตวรรษที่ 17-18 มีความสัมพันธ์กับจีนในสมัยราชวงศ์ซ่งและหยวนรวมถึงความสัมพันธ์กับกัมพูชา และช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 พบว่า มีความสัมพันธ์กับศรีลังกาในด้านพุทธศาสนาและยังคงมีความสัมพันธ์กับชุมชนอื่น ๆ ต่อเนื่องมา วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานต่อการเข้าใจประวัติศาสตร์และโบราณคดีของคาบสมุทรมหานครในภาพรวมซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาไปยังบริเวณชุมชนคลองปะโอ

รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบศิลปหัตถกรรมผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา: กรณีศึกษาชุมชนบ้านสทิงหม้อ ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ของ ดำรงค์ ชิวะสโร (2554) เป็นการศึกษาการพัฒนารูปแบบศิลปหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีคุณค่าความงามคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และนำผลวิจัยมาต่อยอดสู่ชุมชน สามารถผลิตได้ตรงความต้องการของผู้บริโภค เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของเครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อ ได้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์นำมาพัฒนาปรับปรุงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แจกัน โคมไฟ ลักษณะออกแบบเป็นแบบโบราณผสมผสานกับสมัยใหม่โดยเน้นประโยชน์การใช้สอย ความสวยงามผ่านการประเมินจากผู้ขายและผู้ซื้อ ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบเป็นที่พอใจและมีการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้งวัตถุดิบและฝีมือช่างเพื่อให้มีคุณภาพมากขึ้น รายงานการวิจัยเรื่องนี้ สร้างความเข้าใจในเรื่องการยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของชุมชนใกล้เคียงพื้นที่ศึกษาโดยมีลักษณะบางอย่างที่คล้าย ๆ กันงานชิ้นนี้ยังเป็นพื้นฐานแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่เพื่อสร้างเอกลักษณ์อันเป็นจุดขายสำคัญของสินค้าชุมชน

รายงานการวิจัยเรื่อง การออกแบบและพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประเภทของที่ระลึกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี โดยสุทัศน์ จันบัวลา, มานะ เอี่ยมบัว, วรณิกา เกิดบาง และวัชรกรณ์ เนตรหาญ (2559) เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาวัตถุดิบ รูปแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประเภทของที่ระลึกบ้านเชียง

จังหวัดอุดรธานี โดยการศึกษาเบื้องต้น การสำรวจปัญหาในการผลิต และความต้องการของกลุ่มผู้ประกอบการ ผลการศึกษาพบว่า มีปัญหาในเรื่องส่วนผสมของวัตถุดิบ ความแข็งแรง และการมีน้ำหนักมากเกินไปของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ยังขาดการออกแบบรูปแบบใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการผู้ใช้ในแต่ละกลุ่ม ขาดบรรจุภัณฑ์ และไม่มีเว็บไซต์ในการประชาสัมพันธ์ การศึกษารั้ครั้งนี้จึงได้ออกแบบส่วนผสมของวัตถุดิบ โดยอาศัยวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นโดยใช้เกลบ เถ้าเกลบ และเถ้าขานอ้อยเป็นส่วนผสมเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความแข็งแรงและมีน้ำหนักที่เบาขึ้น และพบว่า การเติมเกลบ เถ้าเกลบ และเถ้าขานอ้อยส่งผลให้ความหนาแน่น ความต้านทานแรงอัด การหดตัว และน้ำหนักสูญหายหลังเผาของชิ้นงานลดลงในขณะที่การดูดซึมน้ำเพิ่มขึ้น โดยอัตราส่วนที่เหมาะสม คือ การเติมเกลบลงไป และพบว่าจุดเด่นคือ มีความเป็นเอกลักษณ์บ้านเชียง ส่วนจุดด้อยคือ ราคาของผลิตภัณฑ์ยังค่อนข้างสูง ผลการประเมินเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์ต้นแบบทั้ง 4 ชุดอยู่ในระดับดีมากทั้งหมด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์จำนวน 4 แบบ จุดเด่น คือ สามารถแสดงเอกลักษณ์ของบ้านเชียงได้อย่างเหมาะสม ส่วนจุดด้อย คือ การคุ้มครองผลิตภัณฑ์ให้เกิดความปลอดภัยจากการขนส่งได้ รายงานวิจัยเรื่องนี้เป็นพื้นฐานการเข้าใจเรื่องการพัฒนาวัตถุดิบ รูปแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประเภทของที่ระลึก นับเป็นแนวทางสำคัญในการศึกษาการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจสังคมของยุค โดยเฉพาะในศึกษาการยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบริเวณชุมชนคลองปะโอ ด้วยความรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการศึกษา ตั้งคำถาม และสร้างกรอบความคิดเพื่อวางโครงสร้างของเนื้อหา
2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (documentary research) ได้แก่ เอกสารขั้นต้น เช่น เอกสารทางราชการ กับเอกสารขั้นรอง คือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดีบริเวณคาบสมุทรสทิงพระ แนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และแนวคิดในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม

3. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีรายละเอียดในการดำเนินงานดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีความรู้ในท้องถิ่นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี และผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในพื้นที่ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจะต้องเป็น

1) บุคคลที่มีความรู้และเข้าใจในเรื่องราวของพื้นที่ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจากพื้นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนคลองปะโอ คือ บริเวณตำบลม่วงงามและตำบลวัดขนุน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีหลายอาชีพ เช่น เกษตรกร แรงงานรับจ้าง และอาชีพค้าขาย เป็นต้น และ 2) ต้องเป็นผู้ที่มีชีวิตอยู่ร่วมสมัยหรือรับรู้เรื่องราวในช่วงเวลาในการศึกษา ใช้เกณฑ์คัดเลือกตามการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีตามสาระเนื้อหา คือ ตั้งแต่เริ่มการขุดค้นทางโบราณคดีที่แหล่งโบราณคดีบริเวณคลองปะโอครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2514-2515 และดำเนินมาถึงปัจจุบันเป็นเวลา กว่า 5 ทศวรรษ ดังนั้นจึงเน้นการสัมภาษณ์บุคคลที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้สูงอายุในชุมชน ข้าราชการเกษียณ และชาวบ้านที่มีประสบการณ์ในการร่วมขุดค้นทางโบราณคดีกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ เป็นต้น

3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นมาจากวัตถุประสงค์และแนวทางการวิจัยทั้งแนวคิดประวัติศาสตร์และโบราณคดีเพื่อการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งแนวทางการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม ในเบื้องต้นผู้วิจัยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นและความต้องการของคนในชุมชนเป็นสำคัญ การตั้งคำถามจึงเป็นคำถามปลายเปิด

3.1.3 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ติดต่อกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ ถ้ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความยินยอมผู้วิจัยก็จะนัดหมายวันเวลาสถานที่ เมื่อถึงวันนัดหมาย ผู้วิจัยแนะนำและชี้แจงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดประสงค์ ธรรมชาติของการวิจัย วิธีวิจัย ขั้นตอนการวิจัย ประเด็นจริยธรรมการวิจัย รวมถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ชุมชน และสังคมโดยรวม ผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกทั้งภาพถ่าย บันทึกภาพ และบันทึกเสียงเป็นหลักฐาน ทั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 เวลา 11.00-13.00 น. และวันที่ 6

ธันวาคม พ.ศ. 2564 เวลา 14.00-15.00 น. ณ บ้านพักของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

3.2 การสำรวจทางโบราณคดีและสังเกตการณ์ เพื่อตรวจสอบและค้นหาหลักฐานจากภาคสนาม ได้แก่ การลงสำรวจสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมปัจจุบันของคลองปะโอ ตรวจสอบตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งเตาเผาที่มีการสำรวจและขุดค้นแล้ว เพื่อค้นหาร่องรอยหลักฐานเท่าที่ปรากฏในปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาตัวอย่างเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งเตาเผาโบราณบ้านปะโอที่พบการกระจายอยู่ในแหล่งโบราณคดีร่วมสมัยในบริเวณคาบสมุทรภาคใต้ทั้งที่จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและพิพิธภัณฑที่ท้องถิ่น

4. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ (historical methodology) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลมาตรวจสอบความถูกต้องโดยเทียบกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในเรื่องเหตุการณ์และเวลา จากนั้นจึงทำการคัดเลือกข้อมูลมานำเสนอในรายงานวิจัย

5. การวิเคราะห์และประเมินผลข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์หาประเมินผลข้อมูลเพื่อสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่วางไว้ จากนั้นจึงวิเคราะห์ตีความผลการศึกษา

6. การนำเสนอผลการวิจัย โดยการเรียบเรียงและนำเสนอเนื้อหาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description)

ผลการวิจัย

1. ประวัติศาสตร์และโบราณคดีของพื้นที่ศึกษา

คลองปะโอ ตั้งอยู่ในเขตบ้านปะโอ ตำบลม่วงงาม และตำบลวัดขนุน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จากคำบอกเล่าของภัย พิทักษ์ธรรม และนายดิเรก ศศิธร ชาวบ้านปะโอกล่าวถึงคลองโอว่าเดิมแล้วคำว่า “โอ” นั้นมาจากคำว่า “อู” ซึ่งมีที่มาจาก การที่คลองนี้เป็นคลองที่มีเรือสินค้าผ่านเข้าออกทั้งพ่อค้าคนไทยและคนจีน ในคลองจึงเป็นเหมือนท่าเรือจึงเรียกกันแต่เดิมว่า “อูเรือ” และ “โอเภา” คลองโอหรือคลองปะโอ

ในอดีตเคยเป็นลำคลองหรือทางน้ำเก่าที่ใช้ในการเดินเรือออกทะเลสาบสงขลาและทะเลอ่าวไทยตั้งแต่สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ในคาบสมุทรสหิงพระตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 16 ทั้งเป็นเส้นทางน้ำที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการผลิตภาชนะดินเผาตั้งแต่สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ของกลุ่มทะเลสาบสงขลา ยังมีการบอกเล่าโดยผู้สูงอายุในชุมชนที่กล่าวถึงการที่มีเรือพ่อค้าจีนเข้ามาค้าขายและรับส่งสินค้าในการเป็นท่าเรือที่สำคัญในคลองปะโอที่จะออกไปสู่ทะเลสาบสงขลาและทะเลนอกต่อไป (ดิเรก ศศิธร, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2564; ภัย พิทักษ์ธรรม, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2564) ชุมชนปะโอนับว่าได้รับความสนใจจากนักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ และนักวิชาการสาขาต่าง ๆ กระทั่งมีการขุดค้นที่แหล่งเตาเผาบริเวณคลองปะโอครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514-2515 โดย Janice Stargardt นักโบราณคดีชาวอังกฤษซึ่งเข้ามาสำรวจและทำการขุดค้นที่เมืองโบราณสหิงพระ และได้ทำการขุดค้นบริเวณที่เรียกว่า “โคกหม้อ” ต่อมาในปี พ.ศ. 2521-2522 สำนักศิลปากรที่ 11 สงขลาได้สำรวจพบแหล่งเตาเผาบริเวณริมคลองปะโอและทำการขุดค้นจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2540 ก็มีการสำรวจค้นพบแหล่งเตาเผาโบราณเพิ่มอีกหลายแห่ง (Srisuchat, 2003)

แหล่งเตาเผาโบราณคลองปะโออยู่ในพื้นที่ของกลุ่มชุมชนโบราณปะโอซึ่งเป็นหนึ่งในหกกลุ่มชุมชนโบราณที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโบราณบนคาบสมุทรสหิงพระเป็นชุมชนสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ที่ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่บ้านท่าบอน อำเภอระโนดถึงบ้านหัวเขาแดง ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา กลุ่มชุมชนโบราณปะโอเป็นชุมชนโบราณตั้งอยู่ในเขตตำบลม่วงงาม ตำบลลำแดง ตำบลวัดขนุน ตำบลหัวเขาเขตอำเภอสิงหนครปัจจุบัน พื้นที่ชุมชนโบราณดังกล่าวนี้ตั้งอยู่ในบริเวณสันทรายริ้วที่ 2 และริ้วใน (ริ้วที่ 3) และโคกเนินซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่ราบลุ่มที่มีคลองโอหรือคลองปะโอเป็นเส้นทางน้ำสายสำคัญ พิกัดภูมิศาสตร์ที่ ละติจูด $7^{\circ} 19'$ เหนือ (บ้านลำแดง) ถึง $7^{\circ} 11'$ เหนือ (บ้านหัวเขา) และลองจิจูด $100^{\circ} 30'$ ตะวันออก (บ้านวัดขนุน) ถึง $100^{\circ} 16'$ ตะวันออก (บ้านหัวเขา) กลุ่มชุมชนโบราณปะโอประกอบด้วยแหล่งโบราณคดีจำนวน 5 แหล่งในเขตอำเภอสิงหนคร ได้แก่ แหล่งโบราณคดีบริเวณคลองปะโอ ตำบลม่วงงามและตำบลวัดขนุน แหล่งโบราณคดีบ้านหนองหอย ตำบลวัดขนุน แหล่งโบราณคดีวัดขนุน ตำบลวัดขนุน แหล่งโบราณคดีบ้านลำแดง ตำบลลำแดง และแหล่งโบราณคดี

บ้านหัวเขา ตำบลหัวเขา (ธราพงศ์ ศรีสุชาติ และอมรา ศรีสุชาติ, 2542) การสำรวจแหล่งโบราณคดีในกลุ่มชุมชนโบราณปะโอพบว่า มีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะบริเวณบ้านหนองหอย-ปะโอ ตำบลม่วงงาม อำเภอสทิงพระ ทั้งนี้มีการพบโบราณวัตถุจากการสำรวจที่บ้านหนองหอย-ปะโอ เช่น ลูกล้อดินเผา มีรูเจาะที่ขอบรูปนางโยคินิสาริต (ธราพงศ์ ศรีสุชาติ และอมรา ศรีสุชาติ, 2542) ส่วนบริเวณโคกหม้อซึ่งเป็นแหล่งเตาเผาที่อยู่ใกล้คลองปะโอบนคาบสมุทรสทิงพระ ก็ได้พบเศษภาชนะดินเผาแบบพื้นเมืองกว่า 15,000 ชิ้น เป็นภาชนะเนื้อเครื่องดิน (earthenware) ไม่เคลือบผิว รูปแบบภาชนะก็มีอย่างหลากหลายรูปแบบ (Stargardt, 2515)

ในการขุดค้นทางโบราณคดี นักวิชาการได้กำหนดอายุเตาเผาโบราณที่คลองปะโอไว้ราวพุทธศตวรรษที่ 15-18 โดยแหล่งเตาเผาที่อยู่ในชุมชนโบราณปะโอนี้ น่าจะเป็นแหล่งผลิตภาชนะดินเผาร่วมสมัยกับชุมชนเมืองโบราณสทิงพระ เนื่องจากหลักฐานที่ได้จากการขุดค้นนั้นพบว่า ลักษณะภาชนะดินเผาที่พบในชั้นวัฒนธรรมของชุมชนเมืองสทิงพระและที่พบจากแหล่งเตาเผาเป็นภาชนะที่มีทั้งเนื้อดินและรูปแบบเหมือนกัน สันนิษฐานว่า แหล่งเตาเผาโบราณบริเวณคลองโอนีน่าจะเป็นแหล่งผลิตใหญ่ของภาชนะดินเผาพื้นเมืองแบบภาคใต้ที่ปรากฏการใช้แพร่หลายในชุมชนสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาด้วยเนื้อดินขาว (kaolin) และมีรูปแบบที่มีลักษณะพิเศษ คือ กุณฐีหรือหม้อม้าน้ำมีพวยที่มีรูปทรงและรูปแบบต่าง ๆ และคนโทหรือหม้อกลมปากหยักเป็นชั้น ๆ มีการตกแต่งผิวภาชนะด้วยลายประทับ การเขียนสี และเซาละลายเป็นร่อง เป็นต้น เนื่องจากลักษณะของเตาเผาดังกล่าวข้างต้นทำให้สามารถเผาภาชนะเนื้อเครื่องดินธรรมดาเท่านั้น แต่สามารถควบคุมอุณหภูมิได้ค่อนข้างสูงพอสมควร จากขนาดของพื้นที่เตาที่พบแม้ว่าจะจะเป็นเตาขนาดเล็ก แต่ก็มี การสันนิษฐานปริมาณของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่สามารถผลิตได้จากทั้ง 4 เตาที่เรียงรายอยู่ทั้งสองฝั่งของคลองปะโอนีนั้นอาจผลิตภาชนะดินเผาได้มากถึง 2,000 - 3,000 ใบ ในแต่ละครั้งของการเผา ภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดาที่ผลิตได้จากเตาเผาที่สามารถควบคุมอุณหภูมิได้ค่อนข้างสูงนั้นทำให้ได้ภาชนะดินเผาเนื้อค่อนข้างแกร่งเกือบเป็นภาชนะดินเผาเนื้อเครื่องหิน (ธราพงศ์ ศรีสุชาติ และอมรา ชันติสิทธิ์, 2526) ซึ่งเทคนิคการผลิตภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา

ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานเทคโนโลยีแบบพื้นเมืองดั้งเดิมโดยเฉพาะความอุดมสมบูรณ์ของวัตถุดิบ (ดินขาว ดินเหนียวขาว หวายที่มีเมือกสูง) กับเทคโนโลยีจากภายนอกซึ่งก็คือ ลักษณะของเตาเผาแบบปิดสามารถควบคุมอุณหภูมิได้ค่อนข้างสูง จึงทำให้ได้ภาชนะเนื้อดินที่ค่อนข้างแกร่ง ชุมชนเตาเผาโบราณคลองปะโอสามารถผลิตภาชนะดินเผาที่มีประโยชน์ใช้สอยในชุมชนและยังเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชุมชนอีกด้วย เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบของภาชนะพื้นเมืองกับภาชนะต่างถิ่นที่พบในบริเวณคาบสมุทรสทิงพระแล้วทำให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ภาชนะที่มีรูปแบบจากภายนอก เช่น จานแบน หรือกระปุก ซึ่งเป็นเครื่องเคลือบจากจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง แต่ที่ชุมชนปะโอจะผลิตรูปทรงเดียวกันเพียงแต่เป็นเนื้อเครื่องดินหรือหม้อน้ำมีพวยที่เรียกว่า กุณที ซึ่งก็เป็นรูปแบบภาชนะของอินเดียซึ่งทำจากโลหะที่แหล่งเตานี้ก็ผลิตขึ้น เป็นภาชนะเนื้อดินละเอียดธรรมดาโดยทำให้ภาชนะมีความแกร่งได้ด้วยเทคโนโลยีในการเผาแทน ขณะเดียวกันก็ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเบา กระดาษรีดและเนื้อภาชนะที่ค่อนข้างบางกว่า ภาชนะดินเผาแบบเนื้อเครื่องดินทั่วไป (ธราพงศ์ ศรีสุขติ และอมรา ชันติสิทธิ์, 2526)

ภาชนะดินเผาเนื้อดินที่มีความแกร่งและบางที่ผลิตได้จากเตาเผาบริเวณคลองปะโอสะท้อนให้เห็นถึงการผลิตเพื่อให้เหมาะกับประโยชน์ใช้สอยของชุมชน เช่น มีความทนต่อความร้อนในการใช้งานหรือเวลาที่ใช้การใช้ปรุงอาหาร เป็นต้น และยังสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนใกล้เคียงที่มีพื้นฐานมาจากชุมชนเกษตรกรรมที่ยังคุ้นชินกับการใช้ภาชนะเนื้อดินธรรมดาในชีวิตประจำวันมากกว่า และยังเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่นด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ความก้าวหน้าในการผลิตภาชนะดินเผาพื้นเมืองของชุมชนบริเวณคลองปะโอนี้แสดงถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยมีการผสมผสานลักษณะพื้นเมืองเดิมกับลักษณะที่รับมาจากภายนอกเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมาแล้วตั้งแต่ชุมชนสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ของคาบสมุทรสทิงพระและชุมชนในกลุ่มทะเลสาบ อย่างไรก็ตาม นอกจากการผสมผสานเทคโนโลยีการผลิตแบบพื้นเมืองกับความก้าวหน้าทางการผลิตจากภายนอกแล้วยังมีปัจจัยเกื้อหนุนอื่นที่ทำให้ชุมชนที่เป็นผู้ผลิตภาชนะดินเผาที่เตาเผาโบราณบริเวณคลองปะโอสามารถผลิตภาชนะดินเผาพื้นเมืองได้ในระดับอุตสาหกรรมของชุมชน ปัจจัยเกื้อหนุนประการแรก คือ การมีแหล่งวัตถุดิบสำหรับการผลิตภาชนะดินเผาพื้นเมืองที่พบภายในพื้นที่ลุ่มทะเลสาบเองและค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ แหล่งดินที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งดินเหนียว

จากบริเวณปากกรอ ดินขาว/ดินเหนียวขาวพบที่เกาะนางคำ ซึ่งวัตถุดิบที่นำมาใช้ทำเครื่องปั้นนี้ทำให้สามารถใช้อุณหภูมิในการเผาได้สูงเนื่องจากมีความทนต่อความร้อนขณะเผา และพบว่า เป็นแหล่งดินที่ยังคงเพียงพอสำหรับการใช้เป็นวัตถุดิบมาถึงปัจจุบัน ประการที่สอง ทำเลที่ตั้งของเตาเผาซึ่งอยู่บริเวณริมคลองปะโอซึ่งเป็นทำเลที่เหมาะสมต่อการลำเลียงวัตถุดิบ ขณะเดียวกันก็ใช้ในการขนส่งผลิตภัณฑ์ออกไปจำหน่ายทั้งชุมชนฝั่งทะเลสาบสงขลาและการขนส่งออกไปยังทะเลอ่าวไทย ดังที่กล่าวถึงคลองปะโอหรือคลองโอช้างต้นว่า ทางน้ำของคลองโอเริ่มจากบริเวณที่ราบลุ่มที่เรียกว่า แควกลาง ซึ่งอยู่ระหว่างสันทรายรีที่ 2 และรีที่ 3 ห่างจากทะเลอ่าวไทยไม่มากนัก และไหลตามแนวตะวันตกวันออกตะวันตกก่อนที่จะมารวมกับคลองสทิงหม้อหรือคลองลำแดง ที่ไหลตามแนวตะวันตกเฉียงใต้มาบรรจบกับทะเลสาบสงขลาที่บ้านสทิงหม้อ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาจากที่นี่มีความคล่องตัวในการคมนาคมขนส่งเป็นอย่างดี และประการสุดท้าย ภาชนะดินเผาเนื้อดินละเอียดและเนื้อดินขาวเป็นภาชนะดินเผาพื้นเมืองที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาด นอกจากนี้มีรูปลักษณะเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยภายในชุมชนร่วมสมัยในคาบสมุทรสทิงพระและในคาบสมุทรภาคใต้เองแล้ว ยังเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทภาชนะดินเผาเนื้อเครื่องดินทั้งความละเอียดของเนื้อภาชนะ สีผิว และการตกแต่งผิวภาชนะซึ่งมีความสวยงามกว่าภาชนะเนื้อเครื่องดินที่มีการใช้อยู่ทั่วไปเป็นอย่างมาก

อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนปะโอรุ่งเรืองมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ 19 ก็หมดความนิยม สาเหตุของการเลิกผลิตภาชนะดินเผาพื้นเมืองอันนำไปสู่การทิ้งร้างของเตาเผาโบราณบริเวณคลองปะโอนั้นยังไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัด นักโบราณคดีสันนิษฐานว่า อาจเป็นเพราะทางน้ำของคลองปะโอดั้นเงินหรืออาจเป็นเพราะชุมชนบ้านหม้อที่บ้านสทิงหม้อเจริญขึ้นมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบมากกว่า (อมรา ชนดิสิทธิ์ และศรีอนงค์ ทองรักษาวงศ์, 2524) อย่างไรก็ตาม จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และได้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชนทำให้ทราบว่า บริเวณคลองปะโอดั้นยังมีเรือพ่อค้าจากที่ต่าง ๆ ล่องเรือเข้ามาตามคลอง เป็นอยู่หรือทำเรือสำหรับซื้อขายแลกเปลี่ยน ขนถ่ายสินค้ากัน และการใช้เป็นเส้นทางในการสัญจรของชาวบ้านเพื่อออกไปยังทะเลสาบและทะเลนอก (อ่าวไทย) ย้อนหลังไปได้มากกว่าร้อยปี (ดิเรก ศศิธร, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2564; ภัย พิทักษ์ธรรม, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2564;

สมใจ จันทรแดง, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2564) ปัจจุบันคลองปะโอจึงยังเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีหน้าที่รับปริมาณน้ำจากทั้งสองฝั่งคลองและระบายต่อไปสู่คลองสทิงหม้อและออกสู่ทะเลสาบสงขลา ทั้งนี้ได้มีการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องแหล่งดินขาวและดินขาวจากการวิเคราะห์ภาชนะดินเผาด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ว่า แหล่งวัตถุดิบโดยเฉพาะดินขาว (kaolin) สำหรับใช้ผลิตภาชนะดินเผาสีขาวนั้นพบในพื้นที่ที่ค่อนข้างจำกัดกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับดินเหนียวที่ใช้ผลิตภาชนะดินเผาที่ให้สีแดงซึ่งสามารถพบได้อย่างกว้างขวางกว่าในแต่ละภูมิภาค (Ueda et al., 2017) ประกอบกับผลการศึกษาของ Stargardt (2515) เองที่ได้จากหลุมขุดค้นแหล่งเตาที่โคกหม้อพบว่า ภาชนะดินเผาแบบเนื้อละเอียดกลุ่มนี้ ค่อย ๆ หายไปหรือลดการผลิตในช่วงตอนปลายของชั้นวัฒนธรรมที่ทับถมของเศษเครื่องปั้นดินเผาแล้วเช่นกันจึงยังเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถตอบได้ถึงสาเหตุที่แท้จริงของการเสื่อมลงของอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองจากแหล่งเตาเผาโบราณบริเวณคลองปะโอนี้

เป็นที่ยอมรับกันว่าเตาเผาโบราณบริเวณคลองปะโอเป็นเตาเผาสมัยแรกเริ่มที่เก่าแก่ที่สุดในภาคใต้ที่มีการผลิตเป็นอุตสาหกรรม แม้จะมีรายงานการพบเตาเผาโบราณที่นครศรีธรรมราชแต่ก็ยังไม่พบหลักฐานที่ยืนยันเกี่ยวกับแหล่งเตาเผาดังกล่าว เทคนิคในการก่อสร้างเตาและการผลิตภาชนะดินเผาเนื้อเครื่องดินที่แหล่งเตาปะโอนี้มีพัฒนาการค่อนข้างสูงมากกว่าที่จะเป็นเตาเผาแบบดั้งเดิม การปรากฏหรือมีการพบภาชนะดินเผาโดยเฉพาะกลุ่มภาชนะเนื้อละเอียดสีขาวหรือสีขาวนวลกระจายอยู่ในแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ ทั้งในบริเวณคาบสมุทรสทิงพระเองและตามหมู่เกาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แสดงให้เห็นถึงความนิยมในผลิตภัณฑ์ภาชนะดินเผาเนื้อเครื่องดินที่ผลิตจากแหล่งเตาเผาบริเวณคลองปะโอนี้และยังสะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของชุมชนในบริเวณคาบสมุทรสทิงพระในช่วงเวลานี้ด้วย ภายหลังการเสื่อมลงของแหล่งอุตสาหกรรมผลิตภาชนะดินเผาพื้นเมืองที่คลองปะโอก็ไม่ปรากฏหลักฐานความเชื่อมโยงที่แสดงให้เห็นถึงการผลิตภาชนะดินเผาด้วยเนื้อดินที่มีเนื้อละเอียดมากจากแหล่งเตาเผาปะโอนี้สืบเนื่องต่อมาอีก แม้ว่าจะมีชุมชนบ้านหม้อเกิดขึ้นที่บ้านสทิงหม้อในช่วงสมัยหลังก็ตาม ประเพณีการผลิตภาชนะดินเผาที่บ้านสทิงหม้อซึ่งตั้งอยู่ห่างจากชุมชนโบราณปะโอหรือบ้านปะโอสมัยปัจจุบันออกไปทางใต้ประมาณ 10 กิโลเมตร ช่างปั้นที่บ้านสทิงหม้อยังคงสืบทอดการใช้เตาเผาแบบยืนแบบที่เตาเผาโบราณที่บริเวณ

คลองปะโอหรือเตาตะกပ်ในปัจจุบัน ในอดีตที่เตาเผาบ้านสทิงหม้อนี้ยังคงมีการผลิตภาชนะทรงหม้อกุ่มด้วย แต่ช่วงบั้นต้นนี้ไม่มีความรู้ ทักษะ และความชำนาญในเทคนิคการผลิตภาชนะดินเผาที่ใช้ดินเหนียวขาวและดินขาวเป็นวัตถุดิบในการทำภาชนะดินเผาเช่นเดียวกับช่วงบั้นต้นที่บริเวณคลองปะโอในอดีต

2. ประวัติศาสตร์และโบราณคดีกับการยกระดับผลิตภัณฑ์

การศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดีกับการยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาชุมชนคลองปะโอควรเริ่มต้นโดยมีวิธีการนำเสนอสาระที่เน้นประวัติศาสตร์ภาพรวมของพื้นที่เป็นลำดับแรก กล่าวคือ ต้องนำเสนอพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนับแต่อดีตของบริเวณลุ่มทะเลสาบโดยพยายามเน้นการสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในพื้นที่พร้อมกับการสร้างแรงบันดาลใจผ่านเรื่องราวในอดีต ให้ความสำคัญเป็นมาทางประวัติศาสตร์ยกระดับไปสู่การเป็นพื้นที่ซึ่งมีชื่อเสียงมีความน่าสนใจด้วยการนำเสนอทั้งในแง่วิชาการ แสวงเสริมเศรษฐกิจชุมชน และอนุรักษ์การท่องเที่ยว อาทิ การนำเสนอภาพรวมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องปั้นดินเผาในลุ่มทะเลสาบสงขลาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์และไล่เรียงเหตุการณ์มาตามลำดับ เช่น พัฒนาการของชุมชนโบราณบริเวณชายฝั่งด้านตะวันตกของทะเลสาบในพื้นที่เกาะหมากและพื้นที่ของอำเภอบางปะกง จังหวัดพัทลุง และพัฒนาการชุมชนโบราณฝั่งตะวันออกบริเวณคาบสมุทสงทิงพระ เป็นต้น จากนั้นก็นำเสนอประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่โดยตรงเพื่อสร้างจุดเด่นหรือจุดเน้นในพื้นที่โดยตรงเพื่อชี้ถึงความน่าสนใจของพื้นที่ เช่น ความมีเอกลักษณ์เพื่อเป็นการสร้างจุดขายให้กับพื้นที่ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ เช่น การนำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์และโบราณคดีชุมชนโบราณปะโอโดยอาจเน้นไปที่ “ชุมชนโบราณบ้านปะโอ-หนองหอย” หรือชุมชนเตาเผาโบราณในเขตตำบลวัดขนุนและตำบลม่วงงาม อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ซึ่งมีการสำรวจพบเตาเผารูปโดมจำนวนมากบริเวณนี้ โดยแหล่งเตาเผานี้ผลิตภาชนะดินเผาทั้งแบบเนื้อธรรมดาและดินขาวประเภทต่าง ๆ เช่น กุ่มที่มีมีการตกแต่งพื้นผิวภาชนะเป็นลายขูดเป็นลวดลายหรือตกแต่งด้วยลายเขียนสี เป็นต้น (สุริย์พร โชติธรรมโน, 2545)

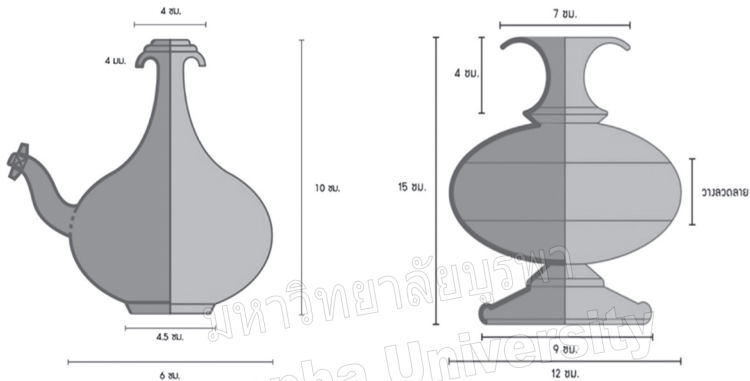
นอกจากนี้ ควรมีการนำเสนอความโดดเด่นของทรัพยากรในพื้นที่ด้วยมิติประวัติศาสตร์และโบราณคดี เช่น การเน้นไปที่ความเด่นในเรื่องวัตถุดิบในการผลิต โดยอาจมีการอธิบายเรื่องเนื้อดินที่จะนำมาขึ้นรูปว่าเป็นดินที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม

เช่น การอธิบายว่า เกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเห็นว่า ชาวชุมชนจะใช้ดินเหนียวที่มาจากดินเหนียวแถบปากกรอที่อยู่ไม่ไกลหรือดินเหนียวขาวจากเกาะนางคำถูกนำมาผสมกับทรายละเอียดจากหาดทรายแก้วเพื่อทำเครื่องปั้นดินเผาและยังใช้ต่อเนื่องมาถึงชุมชนบ้านหม้อที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน คือ ที่บ้านสทิงหม้อ เป็นต้น ดินที่นิยมใช้นั้นยังมาจากบริเวณ “ปากกรอ” ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งของบริเวณปากทะเลสาบสงขลา พื้นที่นี้เป็นแหล่งที่ดินดี มีความเหนียวสูง มีกรวดทรายเจือปนน้อย ให้ความทนทานสูง นำมาผสมกับทรายบริเวณหาดแก้วเพื่อใช้ปั้นหม้อ ทำให้ผลิตภัณฑ์ของแหล่งเตาเผาโบราณปะโอมีลักษณะที่โดดเด่น คือ เป็นภาชนะดินเผาเนื้อเครื่องดินทั้งดินขาวและดินเหนียวขาวเนื้อละเอียด มีการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนเร็วผ่านการเผาด้วยไฟแรงสูงขณะที่มีการควบคุมอุณหภูมิที่ดี จึงได้ผลิตภัณฑ์ประเภทภาชนะดินเผาที่ค่อนข้างแกร่งที่มีเนื้อดินสุกเสมอกันและมีรูปแบบที่หลากหลาย และด้วยคุณสมบัติของดินจึงทำให้ได้ภาชนะที่มีหลายสีด้วยกัน ทั้งสีขาว สีขาวนวล สีเทาปนขาว สีเหลือง และสีส้มแดงในภาชนะดินเผา ภาชนะดินเผาเนื้อสีขาวนวล จัดว่าเป็นลักษณะเด่นของภาชนะดินเผาที่ผลิตขึ้นจากพื้นที่นี้ (ผาสุข อินทราวุธ, 2526)

เอกลักษณ์ของรูปแบบของภาชนะควรเป็นสิ่งที่นำเสนอเช่นกัน อาทิ การแนะนำภาชนะรูปหม้อน้ำ คือ กุณฑีหรือหม้อน้ำมีพวยและคมโตะหรือหม้อน้ำแบบไม่มีพวย ความโดดเด่น คือ มีรูปร่างเป็นหม้อน้ำทรงกลมแป้น คอสูง มีทั้งปากแคบแบบปากขวดและปากกว้างผายออกแบบปากแจกัน กันภาชนะมีทั้งแบบกันกลมแบบมีเชิงสูงและเชิงเตี้ย ดังภาพ 1

ภาพ 1

กุ่มตีและคณโฑรูปแบบดั้งเดิมแต่เปลี่ยนขนาดให้เล็กลงประยุกต์ใช้เป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

หมายเหตุ. โดย วิเชษฐ์ จันทรคงหอม, ออกแบบเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2565

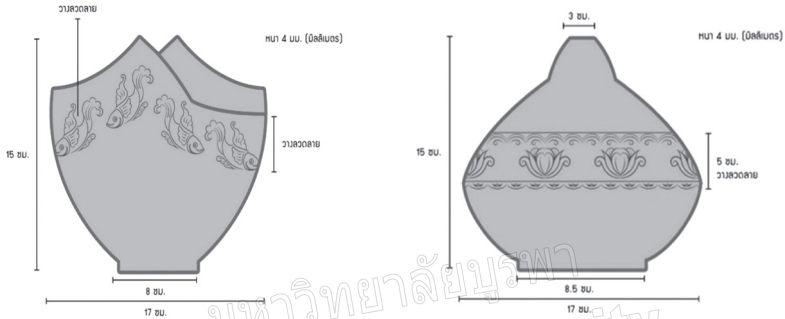
ส่วนภาชนะประเภทจานแบนควรอธิบายว่า รูปแบบจานที่เป็นผลิตภัณฑ์ของเตาเผาที่นี่เป็นจานแบนปากผายเนื้อดินขาวเหนียวหรือเนื้อดินขาวนวลละเอียด ส่วนใหญ่พบจากแหล่งขุดค้นเตาเผาโบราณบริเวณคลองปะโอ แต่ก็พบที่แหล่งโบราณคดีเมืองสทิงพระด้วยซึ่งเป็นรูปทรงภาชนะที่มีการทำเลียนแบบเครื่องถ้วยจีนสมัยราชซ่ง เป็นต้น สำหรับคนไทดินเผามีทั้งเนื้อดินขาวเหนียวสีนวล เนื้อดินขาวเนียนละเอียดสีขาวหรือขาวนวล เนื้อดินขาวเหนียวผสมทรายละเอียดมากสีส้มนวล ลำตัวทรงกลมหรือกลมแป้น มีเชิงชั้นเดียวหรือสองชั้น ส่วนคอคอดและปากผายมนเรียบ หรือตกแต่งให้คอดหยักที่ส่วนคอ และส่วนขอบปากตกแต่งบริเวณส่วนไหล่และส่วนลำตัวด้วยลายเขียนสี ลายขีดขีดและลายกดประทับ เป็นต้น ที่ขาดไม่ได้ในการนำเสนอ คือ ควรมีการโยงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีสู่เรื่องราวของผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง เช่น กุ่มตีหรือหม้อน้ำมีพวยเป็นรูปแบบภาชนะดินเผาที่เป็นรูปแบบนิยมของชุมชนสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ในภาคใต้พบในลักษณะที่ค่อนข้างสมบูรณ์และมีรูปทรงต่าง ๆ กัน มีเนื้อดินขาวละเอียดสีเหลืองนวล เนื้อดินขาวนวล และเนื้อดินขาวเหนียว กุ่มตีหรือหม้อน้ำมีพวยที่ใช้กันอยู่ในภูมิภาคนี้ น่าจะมีต้นแบบมาจากหม้อน้ำโบราณของอินเดียซึ่งมีการขุดพบในแหล่งโบราณคดีของอินเดียอายุราว 2000 ปี ก่อนคริสตกาล และมีการใช้อย่างต่อเนื่องมาถึงสมัยพุทธกาล

(600 ปีก่อนคริสตกาล - คริสต์ศตวรรษที่ 8) เป็นรูปแบบภาษาที่มีการใช้สอย ทั้งในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมทั้งในกลุ่มของนักบวช นักพรต ทั้งในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศาสนาพุทธ และศาสนาเชน รวมทั้งพ่อค้านักเดินทางด้วย (ผาสุ อินทราวุธ, 2528) เป็นต้น

ในเรื่องการตกแต่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีความน่าสนใจ ความสวยงาม และการรักษาเอกลักษณ์ของเครื่องปั้นดินเผาปะโอ้นั้นจึงต้องมีการตกแต่งผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาด้วยการออกแบบลวดลายโดยเทคนิคการขีด ขีด หรือเขียนลวดลายได้น้ำเคลือบที่สัมพันธ์กับกลุ่มเนื้อดินภาชนะดินเผาที่มีสีดินแตกต่างกันไป และควรเน้นการตกแต่งที่สอดคล้องกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี คือ การใช้การตกแต่งผิวภาชนะให้สัมพันธ์กับรูปแบบของภาชนะดินเผาดังภาพ 2 ได้แก่ กลุ่มเนื้อดินขาวเหมาะกับการทำภาชนะดินเผาที่มีรูปทรงที่เพรียวบาง เช่น หม้อน้ำมีพวย จานก้นแบน และส่วนฝาของหม้อน้ำมีพวย เป็นต้น ส่วนกลุ่มเนื้อดินเหนียวขาวและเนื้อดินเหนียวซึ่งจะมีทรายหลายขนาดเป็นส่วนผสมนั้นเหมาะกับการผลิตภาชนะทรงโหล อ่าง ชาม หม้อ จาน ฝา รวมทั้งกระปุก และหม้อน้ำมีพวย เป็นต้น สำหรับการตกแต่งผิวภาชนะควรมีการเขียนสีด้วยสีแดงอ่อนถึงสีแดงน้ำตาลเป็นเส้นและจุดประ ส่วนมากนิยมเขียนเป็นลายเส้นบริเวณไหล่ คอ และปากภาชนะด้วยสีแดงหรือสีน้ำตาลแดง การใช้เทคนิคการเซาะร่องเป็นเส้นลึกรอบโหลก็เป็นอีกลวดลายหนึ่งที่พบในการตกแต่งภาชนะ และเทคนิคการขีดขีดเป็นลายเส้นซิกแซกลายฟันปลา และลายกดประทับด้วยการกดเป็นลายรูปสามเหลี่ยมเป็นแถว

ภาพ 2

ภาพแสดงขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้โดดเด่นและตัวอย่างแนวทางการใส่ลวดลาย เพื่อให้ผลิตภัณฑ์โดดเด่น

หมายเหตุ. โดย วิเชษฐ์ จันทร์คงหอม, ออกแบบเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2565

การนำเสนอความโดดเด่นของบรรจุภัณฑ์ควรมีการออกแบบรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่จะใส่ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผานั้นจะต้องให้เข้ากับตัวผลิตภัณฑ์ ควรนำจุดเด่นหรือความแตกต่างเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจและสวยงามดังภาพ 3

ภาพ 3

ผลงานออกแบบตราสินค้าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาปะโอ

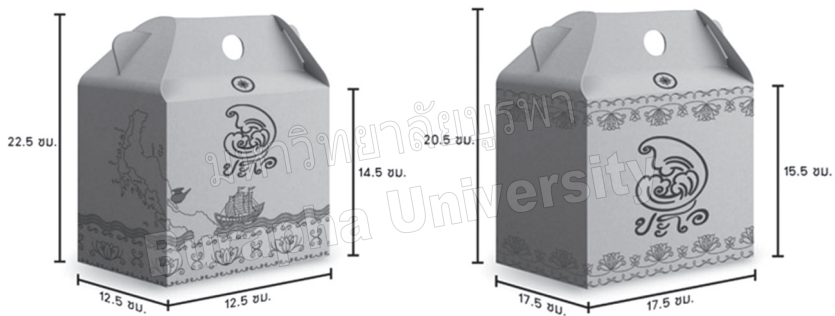

หมายเหตุ. โดย วิเชษฐ์ จันทร์คงหอม, ออกแบบเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2565

ที่สำคัญฉลากของบรรจุภัณฑ์ต้องมีเนื้อหาเรื่องราวในเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี เช่น ความเป็นมาของชุมชนคลองปะโอ ความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ และควรมีการสื่อสารหลากหลายภาษา เช่น ภาษาไทย (อาจมีภาษาถิ่นประกอบ) ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน เป็นต้น (สุทัศน์ จันบัวลา และคณะ, 2559) ดังภาพ 4

ภาพ 4

ตัวอย่างผลงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาปะโอ ขนาดเล็กและขนาดใหญ่

หมายเหตุ. โดย วิเชษฐ์ จันทร์คงหอม, ออกแบบเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2565

นอกจากนี้ ควรมีการออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ เพื่อนำเสนอผลิตภัณฑ์โดยเน้นการให้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีเครื่องปั้นดินเผาคลองปะโออย่างละเอียด เพื่อให้ผู้สนใจได้ค้นคว้าเพิ่มเติม เนื้อหาของเว็บไซต์ควรประกอบด้วยประวัติความเป็นมาของชุมชนคลองปะโอ เครื่องปั้นดินเผาในยุคสมัยต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์ที่มีจำหน่ายในปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์ที่มีการพัฒนาขึ้นมาใหม่ ข่าวสาร เว็บไซต์ ข้อมูลการติดต่อ การสมัครรับข่าวสาร และการออกแบบเว็บไซต์ควรมีความสวยงาม ข้อมูลที่ครบถ้วน และดึงดูดความสนใจ

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการความรู้ประวัติศาสตร์และโบราณคดีมาประยุกต์เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาชุมชนบนรากฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณค่าและมูลค่าโดยมีพื้นที่ศึกษาบริเวณคลองปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่า พื้นที่นี้เป็นชุมชนโบราณที่มีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์และชุมชนในสมัยประวัติศาสตร์ที่มีร่องรอยเตาเผาโบราณตั้งเรียงรายอยู่ริมฝั่งของคลองโอหลายแห่ง สันนิษฐานว่ามีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในเชิงอุตสาหกรรม ดังการศึกษาของ ธราพงศ์ ศรีสุชาติ และอมรา ศรีสุชาติ (2542) และผาสุข อินทราชู (2526) ว่า ชุมชนเตาเผาโบราณคลองปะโอผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นสินค้าส่งออกไปยังต่างแดนโดยเฉพาะในช่วงเวลาราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 จำหน่ายทั้งในบริเวณคาบสมุทรภาคใต้ เช่น ที่เมืองไชยา ที่เมืองนครศรีธรรมราช และดินแดนที่อยู่ห่างไกล เช่น บริเวณแหลมมลายู หมู่เกาะในอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เป็นต้น โดยภาชนะดินเผาของแหล่งเตาเผาโบราณปะโอ มีลักษณะที่โดดเด่นคือ เป็นภาชนะดินเหนียวขาวเนื้อละเอียด ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนเร็ว ผ่านการเผาด้วยไฟแรงสูง จึงเป็นภาชนะที่มีเนื้อดินสุกเสมอกัน มีหลายสีด้วยกันทั้งสีขาว สีขาวนวล สีเทาปนขาว สีเหลือง รวมทั้งภาชนะดินเผาที่มีสีส้มแดงด้วย โดยเฉพาะสีขาวนวลจัดว่าเป็นแบบเด่นของภาชนะกลุ่มนี้ จนกลายเป็นเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นในปัจจุบัน

ในการยกระดับผลิตภัณฑ์ด้วยความรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี การศึกษาครั้งนี้เสนอแนวทางว่า ต้องมีการนำเสนอพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนับแต่อดีตเพื่อสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในพื้นที่ อันเป็นการสร้างแรงบันดาลใจที่จะยกระดับไปสู่การเป็นพื้นที่ซึ่งมีชื่อเสียง มีความน่าสนใจ ทั้งในเชิงวิชาการ และในเชิงธุรกิจ รวมทั้งแง่ของการท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดของ อติศร ศักดิ์สูง (2554) ที่ว่าประวัติศาสตร์เป็นทั้งโครงสร้างและเนื้อหาสาระที่เป็นรากฐานให้แก่แต่ละสังคมได้เจริญเติบโต และกลายเป็นองค์ความรู้หรือบทเรียนให้ชุมชนหรือสังคมในท้องถิ่นได้เรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์เพื่อสร้างสรรค์ลักษณะต่าง ๆ ของชุมชนหรือสังคมให้มีความเข้มแข็ง มีพลังเป็นต้นทุนเพียงพอที่จะใช้ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้ ดังนั้น การพัฒนาตามแนวทางนี้ควรนำเสนอสาระประวัติศาสตร์และโบราณคดีชุมชนเครื่องปั้นดินเผาริมคลองปะโออย่างละเอียด โดยพยายามประยุกต์สาระมาพัฒนาและยกระดับให้กับ

พื้นที่และเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่าง
มีจิตสำนึก สอดคล้องกับแนวคิดของ สายันต์ ไพเราะญติทร์ (2547) ว่า กระบวนการ
จัดการทรัพยากรทางโบราณคดีควรจัดการโดยมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้คน
จากภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม ทั้งจากภาครัฐ นักวิชาการ ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น และ
ผู้คนที่อยู่นอกวงวิชาการโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ซึ่งเรียกแบบแผนวิธีนี้ว่า
“โบราณคดีชุมชน” วิธีการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในแนวคิดโบราณคดีชุมชนนั้น
เป็นการเน้นกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วย ปรัชญา หลักการ และ
วิธีการทำงานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง พระราชดำรัสและแนวพระราชดำริในการจัดการ
ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ในการประยุกต์ใช้กับชุมชนเตาเผาโบราณคลองปะโอ จึงเป็น
การสร้างสำนึกการมีส่วนร่วมผ่านเรื่องราวในอดีตและพยายามเชื่อมโยงเหตุการณ์
ในประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่นี้ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อชี้ให้เห็นประสบการณ์
ร่วมในอดีตทั้งในความสำเร็จหรือความล้มเหลวด้านต่าง ๆ ที่สำคัญต้องนำเสนอ
ความโดดเด่นของทรัพยากรส่วนรวมในพื้นที่ด้วยมิติประวัติศาสตร์และโบราณคดีเพื่อ
สร้างเอกลักษณ์และความน่าสนใจ มีการนำเสนอจุดเด่นร่วมกันในวิธีการผลิต
ความแพร่หลายของผลิตภัณฑ์ เอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ที่สอดคล้องกับการศึกษา
ของดำรงค์ ชีวะสาร (2554) ว่า ในการพัฒนารูปแบบศิลปหัตถกรรมผลิตภัณฑ์
เครื่องปั้นดินเผาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรเน้นความมีคุณค่าในเชิงความเป็นมาและ
เชิงศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาชุมชนซึ่งคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของ
ผลิตภัณฑ์และนำลวัญมาต่อยอดสู่ชุมชน สามารถผลิตได้ตรงความต้องการของผู้บริโภค
เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของเครื่องปั้นดินเผา โดยมีการออกแบบผลิตภัณฑ์และนำมา
พัฒนาปรับปรุงในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีการออกแบบเป็นแบบโบราณผสมผสานกับสมัยใหม่
แม้ว่าผลการศึกษาเรื่องการยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชนเตาเผาโบราณบ้านปะโอนี้จะมี
ความสอดคล้องกับแนวคิดการยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาโดยเฉพาะการเน้นเรื่อง
การออกแบบให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย สามารถใช้งานได้จริง ดังการศึกษาของ
สุขุมล เล็กสวัสดิ์ (2548) ว่า การยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาต้องเน้นการใช้งาน
ได้จริงเป็นหลักใหญ่ หากภาชนะไม่สามารถใช้งานได้เต็มที่ก็จะทำให้คุณค่าของ
ภาชนะลดน้อยลงแม้ว่า จะมีความงามอย่างยิ่งยวดก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่สุดในการออกแบบ
ภาชนะให้ใช้งานได้จริงคือ รูปทรง ขนาด และสัดส่วน รูปทรงของสิ่งของมักถูกบังคับ
โดยประโยชน์ใช้สอยซึ่งถูกกำหนดจากรูปทรงด้วย ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความแตกต่าง

โดยเฉพาะในส่วนของการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปทรงของภาษาขณะที่เป็นภาษาแบบเด่นของพื้นที่ศึกษา คือ กุณฐีและคนโท รวมทั้งดินขาวและดินเหนียวขาวที่ยังคงมีการพบแหล่งดินซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญที่ทำให้ภาษาเหนียวขาวของพื้นที่ศึกษาครั้งนี้มีความโดดเด่นเฉพาะในส่วนของบรรจุภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาต้องเน้นการออกแบบให้เข้ากับผลิตภัณฑ์เพราะจะเป็นการสร้างแตกต่างและสร้างเอกลักษณ์ในการทำกล่องบรรจุภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน ขณะที่ฉลากของบรรจุภัณฑ์ก็มีความสำคัญเช่นกัน โดยต้องเน้นการนำเสนอประกอบเรื่องราวในเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี เช่น ความเป็นมาของชุมชนคลองปะโอ ความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ และมีความเป็นสากล คือต้องมีหลากหลายภาษา เช่น ภาษาไทย (อาจมีภาษาถิ่นประกอบ) ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน สอดคล้องกับการศึกษาของสุทัศน์ จันบัวลา และคณะ (2559) ประกอบกับการออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์เพื่อนำเสนอผลิตภัณฑ์ ซึ่งอาจทำโดยการรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์และโบราณคดีของเครื่องปั้นดินเผาคลองปะโออย่างละเอียดเพื่อเป็นฐานข้อมูลในเว็บไซต์ให้ผู้สนใจค้นคว้า การยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาชุมชนบนรากฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณค่าและมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

หน่วยงานในพื้นที่ควรมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยตามแนวทางนี้ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยให้มากขึ้น เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่ภาครัฐและองค์กรเกี่ยวข้องในการพัฒนาส่งเสริมบทบาทของชุมชนผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีอีกหลายแห่งที่สำคัญควรนำผลการศึกษาไปปรับใช้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับพื้นที่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการวางแผนพัฒนา การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยในอนาคต

ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี เพื่อพัฒนาสู่การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น บริเวณกลุ่มภาคใต้ตอนล่าง

ที่มีความโดดเด่นในพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น กลุ่มจังหวัดชายแดนที่อยู่ในวัฒนธรรมแบบอิสลาม กลุ่มอยู่ในวัฒนธรรมแบบจีน เป็นต้น ควรจะมีการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มระดับพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด กลุ่มผู้ประกอบการในวัฒนธรรมไทยพุทธ กลุ่มผู้ประกอบการไทยมุสลิม กลุ่มผู้ประกอบการชาวจีน เป็นต้น หากมีการศึกษากันอย่างเป็นระบบแล้วก็จะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ด้านนี้ได้อย่างเหมาะสม

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

รายการอ้างอิง

- กนกวรรณ ชูชาญ. (2552). *การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- ดิเรก ศศิธร. (2564, 28 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.
- ดำรงค์ ชีวะสาร. (2554). *การพัฒนารูปแบบศิลปหัตถกรรมผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา: กรณีศึกษาชุมชนบ้านสทิงหม้อ ตำบลสทิงหม้อ อำเภอลingsนคร จังหวัดสงขลา*. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ธนิ เลิศชาญฤทธิ. (2554). *การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ธราพงศ์ ศรีสุชาติ และอมรา ชันดีสิทธิ์. (2526). หลักฐานใหม่จากการปฏิบัติงานชุดค้น. ใน *สถาบันทักษิณคดีศึกษา, ประวัติศาสตร์และโบราณคดีคาบสมุทรสทิงพระ* (หน้า 46-51). รุ่งแสงการพิมพ์.
- ธราพงศ์ ศรีสุชาติ และอมรา ศรีสุชาติ. (2542). เครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองสมัยโบราณ: ในภาคใต้. ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 3* (หน้า 1165-1202). สยามเพรส แมเนจเม้นท์.
- นิรัช สุดสังข์. (2548). *การวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม*. โอเดียนสโตร์.
- ผาสุข อินทราวุธ. (2526). ภาชนะพื้นเมืองจากการสำรวจและชุดค้นบริเวณเมืองโบราณในคาบสมุทรสทิงพระ ใน *สถาบันทักษิณคดีศึกษา, ประวัติศาสตร์และโบราณคดีคาบสมุทรสทิงพระ* (หน้า 71-81). รุ่งแสงการพิมพ์.
- ผาสุข อินทราวุธ. (2528). *ดรรชนีภาชนะดินเผาสมัยทวารวดี*. สยามการพิมพ์.
- ภัย พิทักษ์ธรรม. (2564, 28 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.
- สมใจ จันทร์แดง. (2564, 6 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- สายนต์ ไพธัญจิตร. (2547). *การฟื้นฟูพลังชุมชนด้วยการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์: แนวคิด วิธีการ และประสบการณ์จากจังหวัดน่าน*. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุขุมล เล็กสวัสดิ์. (2548). *เครื่องปั้นดินเผา: พื้นฐานการออกแบบและปฏิบัติงาน*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุทัศน์ จันบัวลา, มานะ เอี่ยมบัว, วรณิกา เกิดบาง และวัชรกรณ์ เนตรหาญ. (2559). *การออกแบบและพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประเภทของที่ระลึก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงจังหวัดอุดรธานี*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สุรียพร โชติธรรมโน. (2545). *การศึกษาทางด้านโบราณคดีของชุมชนโบราณในเขตอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา และบริเวณใกล้เคียงถึงพุทธศตวรรษที่ 19*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- อดิสร ศักดิ์สูง. (2554). *ประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย*. นำศิลปโฆษณา.
- อมรา ชันติสิทธิ์ และศรีอนงค์ ทองรักษาวงศ์. (2524). สติงหม้อ แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบโบราณ. *วารสารเมืองโบราณ*, 7(1), 100-112.
- Stargardt, J. M. (2515). The ceramic industry of Southern Thailand in the Srivijayan Period. *โบราณคดี*, 4(2). 190-219.
- Srisuchat, A. (2003). Earthenware from archaeological sites in Southern Thailand in J. N. Miksic (Ed.), *Earthenware in Southeast Asia* (pp. 249-260). Singapore University Press.
- Ueda, K., Miksic, J. N., Wibisono, S. C., Harkantiningsih, N., Goh, G. Y., McKinnon, E. E., & Shah, A. M. Z. (2017). Trade and consumption of fine paste ware in Southeast Asia: Petrographic and portable x-ray fluorescence analyses of ninth-to fourteenth-century earthenware. *Archaeological Research in Asia*, 11, 58-68. <https://doi.org/10.1016/j.jara.2017.05.004>

โครงสร้างภาษาไทยที่ใช้ในการแปลกริยาวิ Participiple ที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก Thai Syntactical Structures Translated into English Participial Phrases in *The Story of Mahajanaka*

ณัฐภัทร พัฒนา (Nattapat Pattana)¹

ปวลี บุญปก (Pawalee Boonpok)²

พนุชดา เจริญชัย (Panuchda Charoenchai)³

พันทิพา บุญลา (Pantipa Boonla)⁴

วัชรพงษ์ แจ่มประจักษ์ (Watcharapong Changprachak)⁵

วิภา ประดิษฐ์เวียงคำ (Wipa Praditwiangkum)⁶

Received: June 2, 2022

Revised: July 22, 2022

Accepted: July 27, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนิดและหน้าที่ของกลุ่มคำภาษาไทยที่ถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วยกริยาวิ participle และเพื่อเปรียบเทียบหน้าที่ของกริยาวิ participle ที่ปรากฏในบทแปลภาษาอังกฤษของบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเรื่อง พระมหาชนก โดยอาศัยเกณฑ์ในการจำแนกประเภทและหน้าที่ของกลุ่มคำภาษาไทยของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2541)

^{1,2,3,4,5,6} ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

และการจำแนกหน้าที่ของกริยาวลี participle ของ Michael Swan (2020) และ John Eastwood (1994) โดยพบว่า จากกริยาวลี participle ทั้งสิ้น 53 วลี กลุ่มคำภาษาไทยที่ถูกแปลออกมาเป็นกริยาวลี participle มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ กริยาวลี (25 วลี) วิเศษณานุประโยค (8 อนุประโยค) และวิเศษณ์วลี (8 วลี) สำหรับหน้าที่ของกริยาวลี participle ภาษาอังกฤษในฉบับแปลนั้นมีได้ตรงกับหน้าที่ของโครงสร้างต้นฉบับภาษาไทย แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างภาษาไทยที่สามารถแปลออกมาโดยใช้กริยาวลี participle นั้นมีหลายชนิด ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะระบบวากยสัมพันธ์ของไทยที่เน้นความหมายและหน้าที่มากกว่าตำแหน่ง จึงทำให้การแบ่งเนื้อความสามารถทำได้หลากหลายโดยที่ใจความสำคัญไม่ขาดหายไป

คำสำคัญ: การแปล, กริยาวลี participle, พระมหาชนก

Abstract

This study using the data from a royal novel named *The Story of Mahajanaka* by King Bhumibol Adulyadej was to examine types and functions of Thai word groups translated into English participial phrases and to compare functions of those Thai word groups and the English participial phrases. Phraya Upakit Silapasan's categorization of syntactical structures and functions of Thai word groups (B.E. 2541) was used to analyze Thai word groups, and Michael Swan's (2020) and John Eastwood's (1994) categorization of functions of English participial phrases. It was found that the top three Thai syntactic structures translated into English participial phrase were 1) verb phrase (25 phrases), 2) adverbial clauses (8 clauses), and adjectival phrase (6 phrases). The functions of English participial phrases were not exactly the same with those of the original Thai structures. This means various Thai syntactical structures can be translated into English participial phrase. This may be because the Thai syntax which focuses on meaning and function rather than position of

word allows different ways of sentence segmentation without losing essential content.

Keywords: Translation, Participial Phrase, *The Story of Mahajanaka*

ความสำคัญของปัญหา

การแปลเป็นกระบวนการสื่อสารที่ถ่ายทอด “ความ” หรือ “สาร” จากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง โดยที่ต้องคำนึงถึงความถูกต้องของเนื้อหาและความครบถ้วนของ “สาร” ในภาษาต้นฉบับที่จะถูกถ่ายทอดออกไปเป็นภาษาฉบับแปล จึงถือได้ว่าการแปลเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ และทักษะทางภาษาอย่างมาก เพราะเป็นกิจกรรมการสื่อสารข้ามภาษาที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างระหว่างภาษานี้เองที่ทำให้เกิดปัญหาในกระบวนการแปล ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และอาจารย์ผู้สอนการแปลหลายท่านที่เห็นพ้องต้องกันว่า การแปลเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และเป็นทั้งศิลป์ (ทิพา เทพอัครพงศ์, 2551; สันธุวิ สายบัว, 2528)

เป็นที่ถกเถียงกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่า งานแปลที่ดีนั้นควรมีคุณลักษณะเช่นไรและจะใช้กลวิธีการแปลแบบใดจึงจะได้ผลงานแปลที่สามารถสื่อความได้อย่างเหมาะสม นักวิชาการด้านการแปลและผู้ que ศึกษาวิธีการแปลหลายท่านได้เสนอความคิดเห็นและศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการแปลไว้มากมาย อาทิ สันธุวิ สายบัว (2528) ปัญญา บริสุทธิ์ (2542) วรรณา แสงอร่ามเรือง (2545) และทิพา เทพอัครพงศ์ (2551) ซึ่งสรุปประเภทของการแปลไว้เป็น 2 ประเภท คือ การแปลแบบตรงตัว หมายถึง การแปลที่ยึดตัวคำในภาษาต้นฉบับเป็นหลัก เป็นการแปลที่ตรงไปตรงมาชนิดที่เรียกว่าคำต่อคำ และการแปลแบบเอาความ หมายถึง การแปลที่เน้นที่สาระสำคัญของความหมายในภาพรวมมากกว่าความหมายของคำแต่เพียงเท่านั้น

การแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยความสามารถทางด้านภาษาของผู้แปลเป็นอย่างมาก เพราะภาษาไทยกับภาษาอังกฤษนั้นมีความแตกต่างกันอยู่หลายส่วน โดยเฉพาะการแบ่งหน่วยความในภาษาไทยที่ไม่ชัดเจนเหมือนกับในภาษาอังกฤษ เห็นได้จากการใช้เครื่องหมายวรรคตอนต่าง ๆ แม้แต่โครงสร้างประโยคที่ถึงแม้จะมีโครงสร้างประโยคหลักที่เหมือนกัน

คือ มีภาคประธานอยู่ตอนต้นของประโยคแล้วตามด้วยภาคแสดงเช่นเดียวกัน แต่หากพิจารณาในรายละเอียดของกลุ่มคำที่อยู่ในแต่ละส่วนจะพบว่ามีความแตกต่างกันอยู่หลายประการ อาทิ การวางตำแหน่งของคำนามหลัก การเรียงคำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายต่าง ๆ ในภาคประธาน และการวางคำกริยาหลัก กริยาช่วย และคำขยายกริยา ในภาคแสดง ฯลฯ ซึ่งล้วนมีความแตกต่างกันและเป็นปัญหาในการแปลไม่น้อย ดังนั้น นอกจากความรู้เกี่ยวกับหลักการใช้คำในการสร้างหน่วยความใหญ่ขึ้นแล้ว ผู้แปลยังต้องรู้ความเหมาะสม ความนิยมและข้อจำกัดในการใช้คำ และโครงสร้างตามหลักการสื่อสารของทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปลด้วยจึงจะสามารถผลิตงานแปลที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

โครงสร้างหนึ่งที่ไม่ปรากฏในภาษาไทยอย่างชัดเจนแต่มีในภาษาอังกฤษ คือ participial phrase หรือในบางตำราเรียกว่า participle clause ซึ่งอาจเป็นเพียงกริยา participle เพียงคำพ้อง โดยเป็น present participle (V.ing) เช่น allowing, facilitating, running ฯลฯ หรือ past participle (V.3) เช่น imported, killed, operated ฯลฯ หรือใช้ประกอบคำอื่น ๆ เพื่อให้ความหมายชัดเจนขึ้น เช่น allowing the cars to avoid the traffic jam, running into the bad situation, imported from Asian countries, killed in the accident เป็นต้น ซึ่ง Swan (2020) ได้ระบุว่า เป็นโครงสร้างประเภทหนึ่งในภาษาอังกฤษที่เกิดจากการลดรูปโครงสร้างอนุประโยคประเภท adjective clause และ adverbial clause โดยโครงสร้างภาษาอังกฤษชนิดนี้ถูกระบุว่าเป็นหนึ่งในโครงสร้างที่มักจะสร้างปัญหาให้กับผู้ที่เรียนภาษาและการแปลอย่างมาก (ทิพา เทพอัครพงศ์, 2551) ดังนั้น ในการเลือกใช้โครงสร้างภาษาอังกฤษดังกล่าว ผู้แปลต้องทำความเข้าใจเนื้อความของต้นฉบับภาษาไทยให้ถูกต้องจึงจะสามารถแปลออกมาเป็นภาษาอังกฤษโดยเลือกใช้กริยาลี participle ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเมื่อต้องแปลโครงสร้างนี้จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ผู้แปลจำเป็นต้องตีความกริยาลี participle จากโครงสร้างตั้งต้นก่อนที่จะถูกลดรูปหรือในทางกลับกัน หากผู้แปลต้องแปลต้นฉบับภาษาไทยไปเป็นภาษาอังกฤษและต้องการเลือกใช้โครงสร้างกริยาลี participle ผู้แปลก็จำเป็นต้องทราบถึงหลักการใช้รวมถึงหน้าที่ของกริยาลีดังกล่าวอย่างถูกต้องด้วยเพื่อให้ได้ผลงานแปลที่มีเนื้อความถูกต้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการแปลกริยาวลีภาษาไทยกับภาษาอังกฤษจากฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre - TCI) พบว่า จำนวนงานวิจัยในเรื่องนี้ยังมีอยู่น้อยมาก มีเพียงการศึกษาของปริมา มัลลิกะมาส (2559) ที่ศึกษาปัญหาการแปลที่เกิดจากหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทยว่าหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทยเป็นลักษณะทางภาษาไทยอย่างหนึ่งที่ไม่ปรากฏในภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยสร้างกริยาเรียงแสดงเหตุการณ์ต่อเนื่องกันและหน่วยสร้างกริยาเรียงแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมกัน ผู้แปลจึงต้องประยุกต์ใช้ทฤษฎีการแปลแบบตีความ (interpretive theory) และใช้หลักการของแนวคิดเกี่ยวกับการคิดเพื่อที่จะพูด (thinking for speaking) มาใช้ในการแปล จากตรงนี้ทำให้เห็นได้ว่า หน่วยกริยาของภาษาไทยมีความแตกต่างจากภาษาอังกฤษ และเมื่อระบุเฉพาะไปที่การแปลโครงสร้างกริยาวลี participle พบเพียง 2 งานเท่านั้น คือ วิทยานิพนธ์ของณัฐภัทร พัฒนา (2546) และสารนิพนธ์ของวิมลตรี แก้วประทุม (2559) ที่ศึกษาการแปลกริยาวลี participle จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และได้ให้ข้อคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การแปลกริยาวลี participle ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยนั้นต้องอาศัยการแปลแบบเอาความและผู้แปลต้องพิจารณาความสัมพันธ์ของหน่วยความต่าง ๆ ที่ประกอบเข้าด้วยกันเป็นกลุ่มคำเพื่อที่จะสามารถจำแนกได้ว่าจะเลือกใช้โครงสร้างใดของภาษาไทยมาใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเมื่อต้องแปลกริยาวลี participle จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ดังนั้น งานวิจัยในครั้งนี้นี้จึงมีความแตกต่างจากงานวิจัยในอดีตเพราะเป็นการค้นหาโครงสร้างเชิงวากยสัมพันธ์ของภาษาไทยที่ถูกแปลออกมาเป็นกริยาวลี participle ภาษาอังกฤษ ซึ่งจะช่วยให้ความรู้ด้านภาษาและการแปลขยายวงกว้างมากขึ้นและยังเป็นตัวอย่างงานวิจัยให้แก่ผู้ที่สนใจศึกษาการแปลอีกด้วย

การแปลงานเขียนแต่ละประเภทก็ย่อมมีความยุ่งยากซับซ้อนแตกต่างกันไป และหนึ่งในงานเขียนที่สร้างความยุ่งยากให้กับนักแปลไม่น้อยก็คือ การแปลงานเขียนประเภทวรรณกรรมเพราะเป็นงานเขียนที่สะท้อนชีวิต ค่านิยม สภาพสังคม และแนวคิดของผู้คนในสังคมซึ่งแน่นอนว่าแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกันทางด้านความคิดและสะท้อนผ่านการใช้ภาษาของคนในสังคมนั้น ๆ ดังที่ซุติมา สัจจานันท์ (2543) ได้ให้ทรรศนะอธิบายถึงคุณค่าของงานเขียนประเภทวรรณกรรมไว้ว่า วรรณกรรม

เป็นดังสมุดบันทึกที่บรรจุเรื่องราวต่าง ๆ ประกอบด้วยความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ของผู้คนที่สั่งสมและถ่ายทอดกันมาจนสร้างเป็นการเชื่อมต่อของสังคม นอกจากนี้วรรณกรรมยังเป็นเสมือนกระจกที่สะท้อนให้เห็นภาพชีวิต วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนมุมมอง ความเชื่อ ความคิดความอ่านของผู้คนในสังคม ดังนั้น วรรณกรรมจึงเป็นผลิตผลของสังคมและในขณะเดียวกันก็มีอิทธิพลต่อสังคม วรรณกรรมที่ดีและมีคุณค่าย่อมจรรโลงสังคมและขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ หากผู้อ่านอ่านวรรณกรรมอย่างพิถีพิถราชัย่อมจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและพัฒนาสังคมได้ นอกจากนี้ ชูติมา สัจจานันท์ (2543) ยังได้กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของนักเขียนว่า นักเขียนก็เป็นบุคคลในสังคมซึ่งย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่และได้รับอิทธิพลของสังคมในการกำหนดวิสัยทัศน์และโลกทัศน์ของตน ดังนั้น การศึกษาวรรณกรรมจึงเป็นการมองสังคมและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมที่มีคุณค่าเพื่อนำเสนอความรู้ความเข้าใจกลับไปยังคนในสังคมและส่งเสริมให้เกิดสังคมที่ดีและมีคุณภาพได้ จากคำกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าการอ่านวรรณกรรมอย่างไววิจารณ์ญาณจะมีใช่แค่การอ่านเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังช่วยให้เราเรียนรู้สังคมได้โดยทางอ้อม

บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เรื่อง *พระมหาชนก* เป็นวรรณกรรมที่ได้รับการดัดแปลงมาจากชนกชนาคซึ่งเป็นหนึ่งในทศชาติชาดก โดยคำว่า *พระมหาชนก* นั้นเป็นทั้งชื่อวรรณกรรมและชื่อตัวละครเอกของเรื่อง บทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้เป็นวรรณกรรมแฝงคำสอนสำหรับการดำเนินชีวิตในเรื่องความมานะอดทน ความเสียสละ และภาวะผู้นำ นอกจากนี้ ยังถูกนำมาสร้างสรรค์และเผยแพร่ลักษณะต่าง ๆ ทั้งหนังสือนิทาน จิตกรรม หนังสือการ์ตูน และการ์ตูนแอนิเมชัน พระราชนิพนธ์เรื่องนี้ถูกนำมาศึกษาในหลากหลายแง่มุมทั้งในส่วนของคุณลักษณะทางวรรณกรรม ศิลปะการเล่าเรื่อง และการศึกษาหลักธรรมสำหรับการดำรงชีวิตและการเป็นผู้นำ เห็นได้จากงานวิจัยของวิชุดา เกติมณี (2550) ที่ศึกษาภาวะผู้นำที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้ นอกจากนี้ บทพระราชนิพนธ์ดังกล่าวยังถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษโดยใช้ชื่อว่า *The Story of Mahajanaka* ด้วย แสดงให้เห็นว่าบทพระราชนิพนธ์เรื่อง *พระมหาชนก* นี้เป็นวรรณกรรมที่ทรงคุณค่าทั้งในแง่ของวรรณศิลป์และแนวคิดสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งยังคงมีความร่วมสมัยและควรค่าที่จะถูกนำ

มาศึกษาให้เห็นประโยชน์อย่างถ่องแท้ และเมื่อถูกนำมาแปลเป็นภาษาอังกฤษ จึงยังทำให้การเผยแพร่หลักธรรมที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อเรื่องเป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น อีกทั้งยังขยายโอกาสให้สามารถนำบทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้มาศึกษาในแง่ของการแปลได้อีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นประโยชน์จากการศึกษาประเด็นการแปลโครงสร้างของกลุ่มคำภาษาไทยที่ถูกแปลเป็นกริยาลี participle ภาษาอังกฤษวรรณกรรมดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนิดและหน้าที่ของกลุ่มคำภาษาไทยที่ถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วยกริยาลี participle ที่ปรากฏในบทแปลภาษาอังกฤษของบทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ และเพื่อเปรียบเทียบหน้าที่ของกริยาลี participle ที่ปรากฏในบทแปลภาษาอังกฤษกับหน้าที่ของกลุ่มคำภาษาไทยที่ถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วยกริยาลี participle ของบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เรื่อง พระมหาชนก และเพื่อเป็นการเชิดชูพระเกียรติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 และขยายองค์ความรู้ด้านการแปลซึ่งยังเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้การศึกษาไทยเจริญก้าวหน้า ยิ่งไปกว่านั้นผลของการวิจัยยังมีส่วนช่วยให้อาจารย์นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจด้านการแปลได้พินิจวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและพิจารณาหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนหรืองานวิจัยในสาขาการแปล อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจความแตกต่างระหว่างภาษาทั้งสองได้ดียิ่งขึ้นและส่งเสริมให้ผู้รักในการแปลได้ตระหนักถึงประเด็นนี้และสามารถพัฒนางานแปลของตนได้ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องแปลงานเขียนประเภทบันเทิงคดีที่มีใช้ต้องการเพียงแค่การส่ง “สาร” ของเรื่องเท่านั้นแต่ยังต้องถ่ายทอดอารมณ์ของเนื้อความต้นฉบับออกมาไว้ในฉบับแปลอย่างดีที่สุดอีกด้วย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีการแปล

Newmark (1988) เป็นหนึ่งในบรรดานักวิชาการด้านการแปลที่มักถูกกล่าวถึงและยึดเป็นดังปรมาจารย์ด้านการแปลได้ให้คำนิยามการแปล คือ การถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่งโดยที่ต้องให้มีความหมายตรงกัน และได้แบ่งกลวิธีการแปลไว้หลากหลายวิธี ได้แก่ การแปลแบบคำต่อคำ การแปลตามตัวอักษร

ตามภาษาต้นฉบับ การแปลแบบตรงตัว การแปลแบบถอดความ การแปลแบบปรับความ การแปลแบบเสรี การแปลแบบสำนวน และการแปลแบบสื่อความ

เมื่อพิจารณาประเภทของการแปลตามแนวคิดของ Newmark จะเห็นได้ว่า มีความทับซ้อนและสร้างความสับสนอยู่มากพอสมควรจึงทำให้นักวิชาการและอาจารย์ผู้สอนการแปลชาวไทยหลายท่านเห็นพ้องต้องกันและแบ่งประเภทของการแปลออกเป็น 2 ประเภทหลัก ๆ คือ การแปลแบบตรงตัวและการแปลแบบเอาความ (ทิพา เทพอัคพงศ์, 2551; ปัญญา บริสุทธี, 2542; วรณา แสงอร่ามเรือง, 2545; สันติวิ สายบัว, 2528) โดยให้คำนิยามของการแปล 2 ประเภทนี้ไว้ดังนี้

การแปลแบบตรงตัว คือ การแปลที่ยึดตัวคำในภาษาต้นฉบับเป็นหลัก เป็นการแปลที่ตรงไปตรงมาชนิดที่เรียกว่าคำต่อคำ ส่วนการแปลแบบเอาความ คือ การแปลที่เน้นความสำคัญไปที่สาระสำคัญของความหมายในภาพรวมมากกว่าความหมายของคำแต่เพียงอย่างเดียว โดยคณาจารย์ชาวไทยเหล่านี้ล้วนระบุไปในทิศทางเดียวกันว่า สำหรับการแปลจากภาษาไทยไปเป็นภาษาอังกฤษและจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยนั้น การแปลแบบเอาความน่าจะมีความเหมาะสมกว่า เพราะภาษาทั้งสองมีความแตกต่างกันมาก หากแปลโดยมุ่งเน้นไปที่ภาษาต้นฉบับเพียงอย่างเดียวแต่ไม่ได้คำนึงถึงลักษณะเฉพาะของภาษาฉบับแปลย่อมส่งผลให้ผลงานแปลที่ได้ขาดความเป็นธรรมชาติตามลักษณะการใช้ภาษาของเจ้าของภาษาฉบับแปลและส่งผลให้ผู้อ่านไม่เข้าใจเนื้อหาได้อย่างชัดเจน

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการแปลก็คือผู้แปล เพราะต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้รับสาร (ในขณะที่อ่านและตีความเนื้อหาจากต้นฉบับ) และเป็นผู้ส่งสาร (เมื่อทำการแปลจากสิ่งที่ตนตีความได้ไปเป็นภาษาแปล) ดังนั้น ผู้แปลจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปลเป็นอย่างดี และมีความสามารถในการใช้ภาษาและศิลปะในการถ่ายทอดเพื่อให้ผลงานแปลที่ได้นั้นมีความถูกต้องครบถ้วนและยังสื่อถึงจุดมุ่งหมายของ “สาร” ที่ผู้เขียนต้นฉบับต้องการสื่อให้แก่ผู้อ่านได้อย่างเหมาะสมด้วย

กริยาวลี Participle

Swan (2020) เรียกกริยาวลี participle นี้ว่า participle clause โดยให้นิยามว่า “a clause-like structure which contains a participle, not a finite

verb form” ซึ่งแปลได้ว่า กริยาวลี participle นั้น คือ กลุ่มคำที่มีโครงสร้างคล้ายคลึงกันกับอนุประโยคหรือประโยคย่อยซึ่งมีกริยารูป participle ที่มีได้ทำหน้าที่เป็นกริยาแท้ประกอบด้วย เช่น

- Who's the fat man sitting in the corner? (sitting in the corner เป็นอนุประโยคที่มี sitting เป็นกริยา participle ประกอบ)

- Having lost all my money, I went home. (Having lost all my money เป็นอนุประโยคที่มี having เป็นกริยา participle ประกอบ)

- Most of the people invited to the party didn't turn up. (invited to the party เป็นอนุประโยคที่มี invited เป็นกริยา participle ประกอบ)

(Swan, 2020, p. 453)

อย่างไรก็ตาม Eastwood (1994) และ Swan (2020) ระบุถึงลักษณะของกริยาวลี participle ไว้ต่างกันเล็กน้อย โดย Eastwood กล่าวว่า กริยาวลี participle อาจมีเพียงกริยา participle เพียงคำพ้องก็ได้ นอกจากการกำหนดลักษณะของกริยาวลี participle แล้ว Eastwood (1994) และ Swan (2020) ยังได้ระบุหน้าที่ของกริยาวลีดังกล่าวออกเป็น 2 หน้าที่หลัก คือ เป็นวิเศษณ์ขยายนามและกริยวิเศษณ์ โดยในส่วนของกริยาวลี participle ที่ทำหน้าที่กริยวิเศษณ์นั้น Eastwood (1994) ยังได้จำแนกหน้าที่ย่อยออกเป็น 4 ชนิด คือ ขยายความเพื่อบอกเงื่อนไข (condition) ขยายความเพื่อบอกเหตุ (reason) ขยายความเพื่อบอกผล (result) และขยายความเพื่อบอกกาล (time)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปเป็นตัวอย่างต่อไปนี้

1. กริยาวลี participle ทำหน้าที่เป็นวิเศษณ์ขยายนาม (adjective)

- I heard you laughing. (Eastwood, 1994, p. 168)

2. กริยาวลี participle ทำหน้าที่เป็นกริยวิเศษณ์ขยายเพื่อบอกเงื่อนไข (condition)

- Taken daily, vitamin pills can improve your health. (Eastwood, 1994, p. 173)

3. กริยาวลี participle ทำหน้าที่เป็นกริยวิเศษณ์ขยายเพื่อบอกเหตุ (reason)

- Having lost my passport, I have to apply for a new one. (Eastwood, 1994, p. 172)

4. กริยาวลี participle ทำหน้าที่เป็นกริยาวิเศษณ์ขยายเพื่อบอกผล (result)

- They pumped waste into the river, killing all the fish. (Eastwood, 1994, p. 173)

5. กริยาวลี participle ทำหน้าที่เป็นกริยาวิเศษณ์ขยายเพื่อบอกกาล (time)

- Coming up the steps, I fell over. (Eastwood, 1994, p. 171)

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอ้างอิงเกณฑ์การแบ่งลักษณะและหน้าที่ของกริยาวลี participle ของ Eastwood (1994) และ Swan (2020) ในการจำแนกชนิดและหน้าที่ของกริยาวลี participle ที่ปรากฏในบทแปลของบทพระราชนิพนธ์เรื่อง *พระมหากษัตริย์* ภาคภาษาอังกฤษ (*The Story of Mahajanaka*)

วากยสัมพันธ์ภาษาไทย

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2541, หน้า 192-199) ได้จำแนกวากยสัมพันธ์ของภาษาไทยออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ วลี อนุประโยค และประโยค และยังได้ให้อธิบายเกี่ยวกับโครงสร้างลักษณะต่าง ๆ โดยสามารถสรุปเนื้อหาโดยสังเขปได้ดังนี้

1. วลี หมายถึง คำเพียงคำเดียวหรือเป็นกลุ่มคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปก็ได้ โดยทำหน้าที่เป็นหน่วยใดหน่วยหนึ่งของประโยค นอกจากนั้น กำชัย ทองหล่อ (2540) และ พระยาอุปกิตศิลปสาร (2541) ได้จำแนกวลีในภาษาไทยออกเป็น 7 ชนิด ตามชนิดของคำที่เป็นใจความหลักของวลีนั้น ๆ ดังนี้

1.1 นามวลี เช่น นกขุนทอง (นก แสดงใจความหลักเป็นคำนาม)

1.2 สรรพนามวลี เช่น ข้าพระบาท (ข้า แสดงใจความหลักเป็นคำสรรพนาม)

1.3 กริยาวลี เช่น อย่ากิน (กิน แสดงใจความหลักเป็นคำกริยา อย่า แสดงมาลา)

1.4 วิเศษณ์วลี เช่น งามเลิศเหลือประมาณ (งาม แสดงใจความหลักเป็นคำวิเศษณ์)

1.5 บุพบทวลี เช่น บนต้นไม้ (บน แสดงใจความหลักเป็นคำบุพบท)

1.6 สันธานวลี เช่น แต่กระนั้นก็ดี (แต่ แสดงใจความหลักเป็นคำสันธาน)

1.7 อุทานวลี เช่น อ้ายตายแล้ว (อ้าย แสดงใจความหลักเป็นคำอุทาน)

2. อนุประโยค หมายถึง ประโยคน้อยที่ปรากฏแทรกเข้ามาเป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยคใหญ่ อาจสรุปได้ว่า อนุประโยค คือ กลุ่มคำที่มีลักษณะหรือองค์ประกอบเทียบเท่าประโยคแต่ความหมายไม่สมบูรณ์ครบถ้วนพอที่จะตั้งอยู่เพียงลำพังอย่างประโยคได้ โดยได้จำแนกชนิดของอนุประโยคออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่

2.1 นามานุประโยค คือ อนุประโยคที่ทำหน้าที่แทนนาม สรรพนาม หรือ กริยาสภาวมาลาทำหน้าที่แทนนาม โดยเมื่อปรากฏในประโยคจะทำหน้าที่เป็นประธาน กรรมหรือเป็นวิภक्तिการขยายนาม เช่น

- แรงจذبหลังคาบ้านถือว่าเป็นลางร้าย (แรงจذبหลังคาบ้าน ทำหน้าที่เป็นประธานของมุขยประโยค)

- ส่วนมากแล้ว ภรรยาไม่ชอบให้สามีกลับบ้านจนดึกดื่น (ให้สามีกลับบ้านจนดึกดื่น ทำหน้าที่เป็นกรรม)

- กินมากเกินไปไม่ดีต่อสุขภาพ (กิน เป็นกริยาสภาวมาลา ลดรูปมาจากอาการนาม การกิน ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค)

- ฉันไม่ทราบข่าวมาก่อนเลยว่าเขาถูกปล้น (ว่าเขาถูกปล้น ทำหน้าที่เป็นวิภक्तिการขยายนาม ข่าว)

2.2 คุณานุประโยค คือ อนุประโยคที่ทำหน้าที่เป็นวิเศษณ์ขยายนามหรือสรรพนามที่อยู่ในมุขยประโยค อาจจะมีประพันธสรรพนาม (ที่ ซึ่ง อัน) เป็นบทเชื่อมหรือจะละไว้ก็ย่อมได้ หากเนื้อความเป็นที่เข้าใจได้อย่างชัดเจน เช่น

- บ้าน (ที่) ไม่มีคนอยู่อาศัยเรียกว่าบ้านร้าง (ที่ไม่มีคนอยู่อาศัย ทำหน้าที่เป็นวิเศษณ์ขยายนาม บ้าน)

- ผู้(ซึ่ง) ไม่มีความกตัญญูเป็นคนไม่ดี (ซึ่งไม่มีความกตัญญู ทำหน้าที่เป็นวิเศษณ์ขยายสรรพนาม ผู้)

- เราควรเร่งทำงานอันเป็นประโยชน์ (อันเป็นประโยชน์ ทำหน้าที่เป็นวิเศษณ์ขยายนาม การงาน)

แม้ว่าประโยคนี้อาจทำหน้าที่ขยายนามซึ่งในตำราภาษาไทยบางเล่มเรียนคำที่ทำหน้าที่นี้ว่า คำคุณศัพท์ แต่พระยาอุปกิตศิลปสารเรียกคำที่ทำหน้าที่ขยายนามนี้ว่า วิเศษณ์ และหากเป็นวิเศษณ์ที่ทำหน้าขยายคำกริยาหรือขยายภาคแสดงให้เรียกว่า กริยวิเศษณ์

2.3 วิเศษณานุประโยค คือ อนุประโยคที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายกริยาหรือคำวิเศษณ์อื่น หรือภาคแสดง เช่น

- วิโรจน์ดีใจที่น้องชายของเขารอดชีวิตมาได้ (ที่น้องชายของเขารอดชีวิตมาได้ ทำหน้าที่ขยายภาคแสดง ดีใจ)

- เขาวิ่งเร็วจนฉันมองแทบไม่ทัน (จนฉันแทบมองไม่ทัน ทำหน้าที่ขยายกริยาวิเศษณ์ เร็ว)

นอกจากหน้าที่ที่มีลักษณะกว้าง ๆ ดังกล่าวแล้ว พระยาอุปกิตศิลปสาร ยังได้จำแนกชนิดหน้าที่ย่อยของวิเศษณานุประโยคออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่ บอกกาล บอกความเปรียบเทียบกับ บอกลักษณะ บอกสถานที่ บอกเหตุ และบอกผล เช่น

- คุณพ่อกลับมาถึงบ้านตอนที่ฝนตกพอดี (บอกกาล)
- บ้านหลังนั้นใหญ่กว่าบ้านของฉัน (บอกความเปรียบเทียบกับ)
- สุพจน์วาดภาพตามที่ครูสอนเขา (บอกลักษณะ)
- หลังคารั่วตรงที่เจ้าค้างนอนอยู่ (บอกสถานที่)
- เขาเข้าโรงพยาบาลเพราะติดโรคโควิด 19 (บอกเหตุ)
- สุภาพทำงานเหนื่อยมาทั้งวันจึงผลอหลับไป (บอกผล)

3. ประโยค หมายถึง กลุ่มคำที่มีเนื้อความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและมีความหมายครบถ้วนสมบูรณ์ โดยสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนว่าจะไรทำหน้าที่เป็นภาคประธานอะไรทำหน้าที่เป็นภาคแสดง เช่น

- ร้านนี้ขายอุปกรณ์ไฟฟ้า
- มหาวิทยาลัยบูรพามีสามวิทยาเขต
- เธอชอบกาแฟหรือชามากกว่ากัน

โดยกำชัย ทองหล่อ (2540) และพระยาอุปกิตศิลปสาร (2541) ได้จำแนกชนิดของประโยคภาษาไทยออกเป็น 4 ชนิดหลัก ได้แก่ เอกรรณประโยค (ประโยคความเดียว) อนเกรรณประโยค (ประโยคความรวม) สังกรประโยค (ประโยคความซ้อน) และประโยคระคน ซึ่งจะอธิบายพอสังเขปดังนี้

3.1 เกรรรถประโยค (ประโยคความเดียว) คือ “ประโยคสามัญที่มีบทกิริยาสำคัญเพียงบทเดียวและเป็นกระแสดความเดียวที่มีความหมายครบบริบูรณ์” (กำชัย ทองหล่อ, 2540) เช่น

- ฉันทมองไปนอกหน้าต่าง (ประธาน คือ ฉันท ภาคแสดง คือ มองไปนอกหน้าต่าง)

- เขาว่ายน้ำเก่ง (ประธาน คือ เขา ภาคแสดง คือ ว่ายน้ำเก่ง)

- ได้เตี๋ยมีแมวนอนอยู่ (ประธาน คือ แมว ภาคแสดง คือ นอนอยู่)

3.2 อเนกรรถประโยค (ประโยคความรวม) คือ “ประโยคใหญ่ที่มีใจความสำคัญอย่างน้อย 2 ใจความรวมกันและใจความสำคัญนั้น ๆ จะต้องมีลักษณะเป็นประโยคโดยมีสันธานเป็นบทเชื่อมหรือละไว้ในฐานเข้าใจก็ย่อมได้” (กำชัย ทองหล่อ, 2540) เช่น

- เขารวยแต่เขาเห็นแก่ตัว (เขารวย เป็นประโยคหนึ่ง เขาเห็นแก่ตัว เป็นอีกประโยคหนึ่ง ถูกนำมาเชื่อมเข้าด้วยกันโดยมีสันธาน แต่เป็นบทเชื่อม)

- บุศยาชอบร้องเพลงและชอบเต้นรำ (บุศยาชอบร้องเพลง เป็นประโยคหนึ่ง (บุศยา) ชอบเต้นรำ เป็นอีกประโยคหนึ่ง ถูกนำมาเชื่อมเข้าด้วยกันโดยมีสันธานและเป็นบทเชื่อม)

ทั้งกำชัย ทองหล่อ (2540) และพระยาอุปทิศศิลปสาร (2541) ต่างก็ได้จำแนกอเนกรรถประโยคออกเป็น 4 ชนิดย่อยตามความสัมพันธ์ของเนื้อความของ 2 ประโยคที่ถูกนำมาเชื่อมเข้าไว้ด้วยกัน ดังนี้

3.2.1 อำนวยาเนกรรถประโยค คือ อเนกรรถประโยคที่เนื้อความของประโยคต้นกับประโยคหลังสอดคล้องหรือคล้ายตามกัน เช่น

- เขาหน้าตาดีและจิตใจก็ดีด้วย (ใช้สันธานคาบ และ...ด้วย)

- ถ้าเขาไม่ใจฉันทก็จะบอกเลิกกับเขา (ใช้สันธานคาบ ถ้า...ก็...)

3.2.2 พยติเรกานเนกรรถประโยค คือ อเนกรรถประโยคที่เนื้อความของประโยคต้นกับประโยคหลังขัดแย้งกัน เช่น

- ถึงแม้เขาจะมีเงินมากมายแต่เขาหาได้มีความสุข (ใช้สันธานคาบ ถึงแม้...แต่)

- เขาอ่านหนังสืออย่างหนักกระนั้นเขายังสอบไม่ผ่าน (ใช้สันธาน กระนั้น)

3.2.3 เหตุวาเนกรรลประโยค คือ อเนกรรลประโยคที่เนื้อความของประโยคต้นกับประโยคหลังแสดงความเป็นเหตุเป็นผลให้แก่กัน เช่น

- เขาถูกใจรปลันเขาจึงไปแจ้งความกับตำรวจ (ใช้สันธาน จึง)
- เธอไม่ปฏิบัติตามกฎของบริษัท เพราะฉะนั้นเธอจึงถูกไล่ออก (ใช้สันธาน เพราะฉะนั้น)

3.2.4 วิกลปาเนกรรลประโยค คือ อเนกรรลประโยคที่เนื้อความกำหนดให้เลือกว่าจะเลือกตามเนื้อความของประโยคต้นหรือตามเนื้อความของประโยคหลัง เช่น

- เราจะไปเที่ยวหรือเราจะพักผ่อนอยู่กับบ้าน (ใช้สันธาน หรือ)
- เราคงต้องทำงานหนักกว่านี้มิฉะนั้นความเสียหายจะเกิดกับองค์กร (ใช้สันธาน มิฉะนั้น)

3.3 สังกรประโยค (ประโยคความซ้อน) คือ ประโยคที่ประกอบด้วยเล็กตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไป หากแต่มีประโยคหลักที่มีใจความสำคัญเพียงประโยคเดียวและมีประโยคน้อยแทรกอยู่ด้วยโดยทำหน้าที่เป็นส่วนขยายหรือแต่งประกอบประโยคหลัก เช่น

- คนที่ทำงานหนักควรได้รับการยกย่องชมเชย (ที่ทำงานหนัก เป็นอนุประโยคทำหน้าที่ขยายคำนาม คน โดยเกิดจากการลดรูปของประโยค คนทำงานหนัก โดยใช้ประธานสรรพนาม ที่ มาแทนการซ้ำประธาน คน)

- เขาแสดงออกเช่นนี้ถือว่าไม่เหมาะสม (เขาแสดงออกเช่นนี้ เป็นอนุประโยคทำหน้าที่ประธานของภาคแสดง ถือว่าไม่เหมาะสม)

- เธอกลับมาตั้งใจเรียนเมื่อทุกอย่างมันหายไปแล้ว (เมื่อทุกอย่างมันหายไปแล้ว เป็นอนุประโยคทำหน้าที่ขยายภาคแสดงของมุขยประโยค กลับมาตั้งใจเรียน)

3.4 ประโยคระคน คือ ประโยคที่เกิดจากการรวมกันของประโยคหลายชนิดเพื่อให้ได้ใจความที่สัมพันธ์ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง อาจเป็นการรวมเอกรรลประโยคเข้ากับอเนกรรลประโยค หรืออเนกรรลประโยครวมเข้ากับอเนกรรลประโยค หรืออาจจะมีการรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังกรประโยคก็ย่อมได้ เช่น

- บุคคลที่ไม่มีความเกี่ยวข้องไม่สามารถเข้าห้องนี้ได้เพราะห้องนี้สงวนไว้ให้พนักงานเท่านั้น (ที่ไม่มีความเกี่ยวข้อง เป็นอนุประโยคขยายความ บุคคล ซึ่งเป็นประธานของ บุคคลไม่สามารถเข้าห้องนี้ได้ และใช้สันธาน เพราะ เชื่อมประโยคดังกล่าวเข้ากับประโยค ห้องนี้สงวนไว้ให้พนักงานเท่านั้น)

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยอ่านบทแปลฉบับภาษาอังกฤษของบทพระราชนิพนธ์เรื่อง *พระมหาชนก* และคัดสรรเฉพาะกริยาวลี participle ที่ปรากฏ
2. ผู้วิจัยวิเคราะห์กริยาวลี participle ดังกล่าวเพื่อจำแนกออกตามชนิดและหน้าที่ โดยอาศัยเกณฑ์การจำแนกชนิดและหน้าที่กริยาวลี participle ของ Michael Swan (2020) พร้อมทั้งกำหนดรหัสกำกับให้กับแต่ละวลี
3. ผู้วิจัยอ่านต้นฉบับภาษาไทยของบทพระราชนิพนธ์เรื่อง *พระมหาชนก* และคัดสรรเฉพาะเนื้อความส่วนที่ถูกแปลออกมาเป็นกริยาวลี participle ภาษาอังกฤษ
4. ผู้วิจัยวิเคราะห์กลุ่มคำภาษาไทยและจำแนกตามชนิดของกลุ่มคำ โดยอาศัยเกณฑ์การวิเคราะห์โครงสร้างกลุ่มคำภาษาไทยตามหลักวากยสัมพันธ์ของกำชัย ทองหล่อ (2540) และพระยาอุปกิตศิลปสาร (2541) พร้อมทั้งกำหนดรหัสกำกับให้กับแต่ละกลุ่มคำ
5. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์งานวิจัยที่กำหนด

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์พบว่า จากกริยาวลี participle ภาษาอังกฤษที่ปรากฏทั้งสิ้น 53 วลี สามารถแบ่งออกเป็น กริยาวลี participle ที่ทำหน้าที่เป็น adjective ขยายนามหรือสรรพนามทั้งสิ้น 29 วลี และทำหน้าที่เป็น adverb ทั้งสิ้น 24 วลี ในจำนวนนี้เมื่อแบ่งตามลักษณะของชนิดของกริยา participle ที่ขึ้นต้นวลี สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ขึ้นต้นด้วยกริยา present participle จำนวนทั้งสิ้น 40 วลี และกลุ่มที่ขึ้นต้นด้วยกริยา past participle จำนวนทั้งสิ้น 13 วลี

ชนิดและหน้าที่ของกลุ่มคำภาษาไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มคำภาษาไทยที่ถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วยกริยาวิเศษณ์ participle นั้น มีทั้งสิ้น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. กลุ่มคำที่มีลักษณะเป็นประโยค มีปรากฏอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น 2 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 3.77 โดยทำหน้าที่เป็นमुख्यประโยคในสังกรประโยค 1 ประโยค และเป็นเอกรรณประโยค 1 ประโยค ได้แก่

- “เมื่อเหล่าทหารขามิถิลารับทราบว่พระโปลชนกเสด็จมา ก็พากัน
ขนยุทโธปกรณ์ มีพาหนะช้าง เป็นต้น มาที่กองบัญชาการของพระโปลชนก
เป็นจำนวนมาก”

(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 9)

ส่วนที่ขีดเส้นใต้มีลักษณะโครงสร้างเป็นประโยค โดยทำหน้าที่เป็นमुख्यประโยค
ในเอกรรณประโยค มีประธาน คือ เหล่าทหารขามิถิลา ซึ่งปรากฏอยู่ในวิเศษณานุกรมประโยค
บอกเวลา เมื่อเหล่าทหารขามิถิลารับทราบว่พระโปลชนกเสด็จมา ที่อยู่ข้างต้น สำหรับ
ประโยคในฉบับแปลภาษาอังกฤษ คือ

- “When the soldiers of Mithila City learnt that Prince
Polojanaka had arrived, they came in great number, to the prince’s
headquarters, bringing with them a quantity of military
equipment and transport such as elephants.”

(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 10)

และเป็นเอกรรณประโยค 1 ประโยค ได้แก่

- “เทวดาได้สดับพระวาทอันมั่นคงของพระมหาสัตว์นั้น เมื่อจะ
สรรเสริญพระมหาสัตว์ จึงกล่าวคาถาว่า: ...”

(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 94)

สำหรับประโยคในฉบับแปลภาษาอังกฤษ คือ

- “Having listened to the Great Being’s convincing oration and to
praise the Great Being, the goddess intoned the stanza: ...”

(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 95)

2. กลุ่มคำที่มีลักษณะเป็นอนุประโยค มีปรากฏอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น 10 อนุประโยค คิดเป็นร้อยละ 18.87 โดยเป็นคุณานุประโยค (ทำหน้าที่ขยายนาม/สรรพนาม) ทั้งสิ้น 2 อนุประโยค ตัวอย่างเช่น

- “ขณะนั้นมีพราหมณ์ผู้เฒ่าคนหนึ่งชาวกาลจัมปากะ เป็น
ทศปาโมกข์ มาจนประมาณห้าร้อยคนแวดล้อมเดินไปเพื่ออาบน้ำ”
(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 30)

ส่วนที่ขีดเส้นใต้มีลักษณะโครงสร้างเป็นอนุประโยคชนิดคุณานุประโยค โดยทำหน้าที่เป็นวิเศษณ์ขยายความให้แก่นาม ทศปาโมกข์ และละประธานสรรพนาม ผู้ที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานไว้

สำหรับกลุ่มคำในฉบับแปลภาษาอังกฤษ คือ

- “At that moment a Brahmin guru living in the city of
Kalachampaka, who was a master of philosophy, accompanied
by about five hundred disciples passed by, on their way to bathe.”
(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 30)

และเป็นวิเศษณานุประโยค (ทำหน้าที่ขยายภาคแสดงให้แก่มุขยประโยค)
ทั้งสิ้น 8 อนุประโยค ตัวอย่าง เช่น

- “หลังจากได้กระโดดจากยอดเสากระโดงเรือ ลงพื้นปลาและเต่า
ก็ว่ายข้ามมหาสมุทร”
(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 136)

ส่วนที่ขีดเส้นใต้มีลักษณะโครงสร้างเป็นอนุประโยคชนิดวิเศษณานุประโยค โดยทำหน้าที่เป็นกริยวิเศษณ์ขยายความให้แก่มุขยประโยค (พระมหาชนก) ก็ว่ายข้ามมหาสมุทร

สำหรับกลุ่มคำในฉบับแปลภาษาอังกฤษ คือ

- “After jumping from the top of the mast into the sea
beyond the fish and the turtles, we swam in the ocean.”
(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 137)

3. **กลุ่มคำที่มีลักษณะเป็นวลี** มีปรากฏอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น 41 วลี คิดเป็นร้อยละ 77.36 โดยแบ่งออกเป็นกริยาวลี (ทำหน้าที่เป็นภาคแสดง) มากที่สุดจำนวนทั้งสิ้น 25 วลี ตัวอย่างเช่น

- “พระราชเสด็จออกจากพระราชอุทยาน ทอดพระเนตรเห็นดังนั้น จึงตรัสถามเหล่ามาตย์ว่า: “นี่อะไรกัน” เหล่ามาตย์กราบทูลว่า: “มหาดชนทราบว่าจะองค์เสวยผลรสเลิศแล้ว ต่างก็แย่งกันกินผลมะม่วงนั้น” (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 124)

ส่วนที่ขีดเส้นใต้มีลักษณะโครงสร้างเป็นกริยาวลี ทำหน้าที่เป็นภาคแสดงอีกหน่วยหนึ่งให้แก่ประธาน พระราชา

สำหรับกลุ่มคำในฉบับแปลภาษาอังกฤษ คือ

- “The King came out of the Royal Park; seeing this spectacle, he asked the courtiers: “What is all this?” The courtiers said: “The people, knowing that Your Majesty had already eaten the succulent fruit, fought among themselves to get a bite of that mango fruit.”

(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 125)

วิเศษณ์วลี (ทำหน้าที่ขยายกริยา/วิเศษณ์อื่น) 8 วลี ตัวอย่างเช่น

- “ชุมทรัพย์ใหญ่สิบหกชุมเหล่านี้ คือ ชุมทรัพย์ที่ดวงอาทิตย์ขึ้น ชุมทรัพย์ที่ดวงอาทิตย์ตก ชุมทรัพย์ภายใน ชุมทรัพย์ภายนอก ชุมทรัพย์ไม่ใช่ ภายในไม่ใช่ภายนอก ชุมทรัพย์ขาขึ้น ชุมทรัพย์ขาลง ชุมทรัพย์ที่ไม่รังทั้งสี่ ชุมทรัพย์ในที่โยชนหนึ่งโดยรอบ ...

(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 103)

ส่วนที่ขีดเส้นใต้ทำหน้าที่ขยายความให้แก่นาม ชุมทรัพย์ ด้านหน้า

สำหรับกลุ่มคำในฉบับแปลภาษาอังกฤษ คือ

- “These Sixteen Great Treasures are: the Treasure of the Rising Sun, the Treasure of the Setting Sun, the Treasure Inside, the Treasure Outside, the Treasure with is Neither Inside

Nor Outside, the Treasure Going Up, the Treasure Going Down, the Treasure at the Four Banyan Tree, the Treasure Enclosed by the Circle One League Long, ...”

(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 105)

นามวลี 4 วลี (ทำหน้าที่เป็นประธาน/กรรม/ขยายนามอื่น) ตัวอย่างเช่น

- ขณะนั้นมีพราหมณ์ผู้เพ่งมณฑลคนหนึ่งชาวกาลจัมปา เป็น
ทศปาโมกษ์ มาจนพระมาณห้าร้อยคนแวดล้อมเดินไปเพื่ออาบน้ำ

(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 30)

ส่วนที่ขีดเส้นใต้ทำหน้าที่ขยายความให้แก่นาม
สำหรับกลุ่มคำในฉบับแปลภาษาอังกฤษ คือ

- “At that moment a Brahmin guru living in the city of Kalachampaka, who was a master of philosophy, accompanied by about five hundred disciples passed by, on their way to bathe.”

(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 30)

และบุพบทวลี 4 วลี (ขยายภาคแสดง) ตัวอย่างเช่น

- “เมื่อพราหมณ์อาบน้ำแล้วก็กลับมาสู่เรือน สั่งให้เชิญพระนางมาใน
เวลาบริโภคอาหาร ด้วยคำว่า: “จงเชิญน้องสาวของเรามา”

(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 36)

ส่วนที่ขีดเส้นใต้มีลักษณะโครงสร้างเป็นบุพบทวลี ทำหน้าที่เชื่อมความ
เข้ากับประโยคข้างหน้า

สำหรับกลุ่มคำในฉบับแปลภาษาอังกฤษ คือ

- “When the Brahmin came back home from his bath, he gave an order to invite the Queen for a meal, using these words: “Go and invite our sister to come.”

(พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2542, หน้า 37)

การเปรียบเทียบหน้าที่ของกลุ่มคำภาษาไทยกับหน้าที่ของกริยวลี Participle

จากการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบหน้าที่ของกลุ่มคำภาษาไทยที่แปลเป็นกริยวลี participle ในต้นฉบับและหน้าที่ของกริยวลี participle ในบทแปลภาษาอังกฤษ พบว่า จากกลุ่มคำภาษาไทยทั้งสิ้น 53 กลุ่มคำ มี 23 กลุ่มคำ คิดเป็นร้อยละ 43.40 ที่ทั้งในภาษาไทยกับกริยวลี participle ที่แปลออกมามีหน้าที่ตรงกัน นอกนั้นอีก 30 กลุ่มคำ คิดเป็นร้อยละ 56.60 มีหน้าที่ต่างกับกริยวลี participle

สรุปได้ว่า กลุ่มคำภาษาไทยทั้ง 3 ลักษณะ คือ ประโยค อนุประโยค และวลี สามารถแปลออกมาเป็นกริยวลี participle ของภาษาอังกฤษได้โดยกลุ่มคำที่มีลักษณะเป็นวลีถูกแปลออกมาเป็นกริยวลี participle มากที่สุด (41 วลี คิดเป็นร้อยละ 77.36) ตามด้วยอนุประโยค (10 อนุประโยค คิดเป็นร้อยละ 18.87) และประโยค (2 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 3.77) ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบหน้าที่ของกลุ่มคำภาษาไทยที่แปลเป็นกริยวลี participle พบว่า กลุ่มคำภาษาไทยที่มีหน้าที่ต่างไปจากหน้าที่ของกริยวลี participle มีจำนวนมากกว่าของกลุ่มคำภาษาไทยที่มีหน้าที่เหมือนกันกับกริยวลี participle

อภิปรายผล

ประเด็นของกลุ่มคำภาษาไทยที่ถูกแปลออกมาเป็นกริยวลี participle

จากผลการวิจัยประเภทของกลุ่มคำภาษาไทยที่ถูกแปลออกมาเป็นกริยวลี participle ทำให้เห็นว่า กลุ่มคำภาษาไทยหลากหลายประเภทสามารถถูกแปลออกมาเป็นภาษาอังกฤษโดยใช้กริยวลี participle ได้ โดยพบว่ากลุ่มคำภาษาไทยที่ถูกแปลออกมาเป็นกริยวลี participle มากที่สุด คือ กลุ่มคำประเภทวลี (41 วลี จากจำนวนกลุ่มคำทั้งสิ้น 53 กลุ่มคำ คิดเป็นร้อยละ 77.36) อาจตีความได้ว่า ในการแปลจากภาษาไทยไปเป็นภาษาอังกฤษนั้น การเลือกใช้โครงสร้างของกลุ่มคำที่มีลักษณะเช่นเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันเป็นกลวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ ซึ่งอาจทำให้เข้าใจได้ว่าผู้แปลมีความพยายามที่จะรักษาความสอดคล้องต่อต้นฉบับเอาไว้ให้มากที่สุด ในขณะที่เดียวกันกับที่ต้องการแปลให้มีความกระชับโดยอาศัยลักษณะของกริยวลี participle ที่เกิดจากการลดรูปของกลุ่มคำชนิดที่ใหญ่กว่าดังที่ British Council Learn English (2022) ได้ระบุถึงประโยชน์อันหนึ่งของกริยวลี participle โดยเรียกโครงสร้างนี้ว่า participle

clause ไว้ว่า “Participle clauses enable us to say information in a more economical way.” (กริยาวลี participle ช่วยให้เราสามารถกล่าวถึงข้อมูลได้ด้วยวิธีที่กระชับขึ้น)

กลุ่มคำประเภที่พบมากที่สุดรองลงมา คือ กลุ่มคำชนิดอนุประโยค ซึ่ง Swan (2020) ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนถึงที่มาของกริยาวลี participle ในภาษาอังกฤษว่าเป็นโครงสร้างประเภที่หนึ่งที่เกิดจากการลดรูปของ adjectival clause หรือ adverbial clause หากพิจารณาลักษณะของกลวิธีการแปลเช่นนี้ จะพบว่าเป็นวิธีการที่เป็นเสมือนการย้อนกลับไปไปที่โครงสร้างตั้งต้นก่อนที่จะถูกลดรูปให้สั้นและกระชับลงมาเป็นกริยาวลี participle จึงทำให้อนุมานได้ว่าผู้แปลยังคงพยายามรักษาใจความของต้นฉบับให้สมบูรณ์ที่สุด แต่ก็ยังพยายามรักษาความสัมพันธ์ของหน่วยต่าง ๆ ในประโยคเอาไว้ ดังที่ทิพา เทพอัครพงศ์ (2540; 2551) ได้ระบุไว้ว่า ประโยคหนึ่งของประโยคหนึ่ง ๆ อาจมีภาคแสดงได้หลายตัวแต่หากถูกเขียนแยกออกเป็นประโยคเอกรรณประโยคหรือประโยคความเดียวต่อ ๆ กัน ถึงแม้ว่าประโยคเหล่านี้จะสั้นและกระชับแต่ก็ทำให้เกิดความซ้ำซากจึงควรถูกนำมารวมกันด้วยความสัมพันธ์ของเนื้อความอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะถึงแม้ว่าประโยคที่ได้อาจจะยาวขึ้นแต่มีความกะทัดรัดในส่วนของเนื้อความมากกว่า

ในขณะเดียวกัน ผลการวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นอีกว่า กลุ่มคำภาษาไทยที่ถูกแปลเป็นกริยาวลี participle ภาษาอังกฤษที่พบน้อยที่สุด คือ กลุ่มคำที่มีลักษณะเป็นประโยค ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ประโยคภาษาไทยที่พบดังกล่าวมีใจความสอดคล้องกันกับกลุ่มคำส่วนอื่นที่ตามมา จึงทำให้สามารถลดรูปหรืออาจถึงกับลดความสำคัญลงเพื่อหลีกเลี่ยงการมีส่วนขยายที่ยืดยาว ดังที่สมบุญ เจตนจำลอง (2556) ได้กล่าวไว้ว่าการแปลนั้นจำเป็นต้องอาศัยการตีความที่ดีและสามารถเลือกใช้ลักษณะของภาษาในภาษาฉบับแปลที่กระชับแต่ยังรักษาความหมายไว้ให้มากที่สุด มิเช่นนั้นอาจทำให้เกิดการใช้ส่วนขยายที่ยืดยาวเกินความจำเป็นและทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจได้

ประเด็นการเปรียบเทียบหน้าที่ของกลุ่มคำภาษาไทยกับหน้าที่ของกริยาวลี participle

เมื่อพิจารณาหน้าที่ของกลุ่มคำภาษาไทยที่ถูกแปลออกมาเป็นกริยาวลี participle ภาษาอังกฤษในฉบับแปล จะเห็นได้ว่าหน้าที่ของกลุ่มคำภาษาไทยในต้นฉบับมีความหลากหลาย โดยมีทั้งที่ทำหน้าที่เป็นวิเศษณ์ขยายนามหรือสรรพนาม

และเป็นกริยาวิเศษณ์ขยายกริยาหรือขยายวิเศษณ์ตัวอื่นเช่นเดียวกับหน้าที่ของกริยาลี participle ดังที่ Swan (2020) และ Eastwood (1994) ระบุไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในประโยคภาษาไทยไม่นิยมการใส่เครื่องหมายหัพภาค (.) เพื่อเป็นการแสดงถึงความสมบูรณ์ของใจความดังเช่นในภาษาอังกฤษและความสัมพันธ์ของส่วนประกอบของประโยคภาษาไทยนั้นขึ้นอยู่กับเนื้อความหรือยึดตามความหมายและหน้าที่ตามหลักการวิเคราะห์ไวยากรณ์ดั้งเดิมของพระยาอุปกิตศิลปสารมากกว่าตำแหน่งของกลุ่มคำที่ปรากฏ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, ยุพาพรรณ หุ่นจำลอง และสรัญญา เศวตมาลย์, 2544) ดังนั้น เมื่อพิจารณาความหมายของกลุ่มคำในภาษาไทยแล้ว พบว่า มีหน้าที่ที่สอดคล้องและสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็นการขยายความให้กับนามหรือสรรพนาม ก็อาจแปลเป็นภาษาอังกฤษโดยใช้โครงสร้างกริยาลี participle ที่ทำหน้าที่เป็นวิเศษณ์ (adjective) ได้ และหากพิจารณาความหมายแล้วปรากฏว่ามีหน้าที่ขยายกลุ่มคำประเภทอื่นที่ไม่ใช่นามหรือสรรพนาม ก็อาจแปลเป็นภาษาอังกฤษโดยใช้โครงสร้างกริยาลี participle ที่ทำหน้าที่เป็นกริยาวิเศษณ์ (adverb) ได้ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

เมื่อพิจารณาหน้าที่ของกริยาลี participle หรือ participle clause ตามที่ Swan (2020) และ British Council Learn English (2022) เรียกกลุ่มคำชนิดนี้จะเห็นได้ว่าหน้าที่ของกลุ่มคำชนิดนี้มีความชัดเจนและตายตัว กล่าวคือ เป็นวิเศษณ์ขยายนาม/สรรพนาม หรือเป็นกริยาวิเศษณ์ขยายภาคแสดงหรือวิเศษณ์ตัวอื่นโดยขึ้นอยู่กับตำแหน่งปรากฏของกริยาลี participle นั้น ๆ เช่น

- 1) Used economically, one tin will last for at least six weeks.
 - 2) One tin, used economically, will last for at least six week.
- (Swan, 2020)

จะเห็นได้ว่า ใน 1) กริยาลี participle “used economically” ปรากฏอยู่ต้นประโยคและขยายความเพื่อบอกเงื่อนไขให้กับमुख्यประโยคที่ตามมา เท่ากับว่ากริยาลี participle นี้ทำหน้าที่เป็นกริยาวิเศษณ์ (adverb) แต่ในขณะเดียวกัน ใน 2) กริยาลี participle “used economically” ปรากฏอยู่หลังประธาน “one tin” ทำหน้าที่ขยายความให้กับประธานดังกล่าว จึงถูกระบุหน้าที่ว่าเป็นวิเศษณ์ (adjective) ขยายคำนาม เพราะหากตำแหน่งปรากฏของกริยาลี participle คลาดเคลื่อนไปจะทำให้การทำความเข้าใจยุ่งยากและก่อให้เกิดความสับสนได้ ซึ่งทิพา เทพอักษรพงศ์

(2540; 2551) และนักวิชาการด้านภาษาอังกฤษอีกหลายท่านระบุว่า เป็น dangling modifier (ส่วนขยายที่สับสน)

จากที่อภิปรายมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การแบ่งเนื้อความของประโยคภาษาไทย ส่งผลต่อการตีความและการเลือกใช้โครงสร้างประโยคภาษาอังกฤษในการแปล อีกทั้งยังเป็นการเน้นย้ำความสำคัญของการแปลแบบเอาความเพื่อให้สามารถสื่อ “สาร” และ อรรถรสของภาษาต้นฉบับออกมาเป็นภาษาฉบับแปล ดังที่สิทธา พินิจภูวดล (2544) ได้กล่าวถึงการแปลสารประเภทบันเทิงคดีว่า เป็นศิลปะที่ละเอียดลึกซึ้ง ผู้แปลเป็นเสมือนหัวใจสำคัญในการที่จะถ่ายทอดสารซึ่งนอกจากจะต้องรักษาความหมายให้ครบถ้วนแล้วยังต้องรักษารสของสารต้นฉบับไว้ด้วย จากผลการวิจัยนี้ทำให้เห็นว่าการแปลจากภาษาไทยไปเป็นภาษาอังกฤษนั้นขั้นตอนที่สำคัญมากที่สุดอันหนึ่ง คือ การแบ่งเนื้อความและการตีความกลุ่มคำภาษาไทยด้วยเหตุที่กลุ่มคำในภาษาไทยจะถือว่าเป็นประโยคหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของใจความเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้ที่สนใจการแปลหรือครูอาจารย์ที่สอนวิชาการแปลจำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างทางภาษาที่ต่างกันระหว่างสองภาษานี้ เพื่อที่จะสามารถผลิตผลงานแปลที่ถูกต้องและมีการใช้ภาษาที่เป็นธรรมชาติตามหลักการของแต่ละภาษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการวิจัยจากแหล่งข้อมูลเพียงแหล่งเดียวเท่านั้น และเป็นงานเขียนประเภทวรรณกรรมซึ่งทำให้ผลการวิเคราะห์ที่ได้ยังไม่ครอบคลุมกับการใช้ภาษาที่กว้างขวาง ฉะนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรต้องรวมเอาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายยิ่งขึ้นซึ่งอาจจะช่วยให้สามารถได้เข้าใจหรือค้นพบประเด็นปัญหาที่น่าสนใจและแตกต่างออกไป อันจะช่วยให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการแปลกริยาวลี participle ภาษาอังกฤษมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- กำชัย ทองหล่อ. (2540). *หลักภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 10). รวมสาส์น.
- ชุติมา สัจจานันท์. (2543). *การพัฒนาเกณฑ์ประเมินค่าวรรณกรรมไทย*. กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ.
- ณัฐภัทร พัฒนา. (2546). *บทวิเคราะห์การแปลกริยาวิลี Participle ภาษาอังกฤษเป็น
ภาษาไทยที่ปรากฏในสารคดี*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
บูรพา].
- ทิพา เทพอัครพงศ์. (2540). *การแปลเบื้องต้น*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพา เทพอัครพงศ์. (2551). *การแปลเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ปรีมา มัลลิกะมาส. (2559). ปัญหาการแปลที่เกิดจากหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย.
วารสารการแปลและการล่าม, 1(1), 50-77.
- ปัญญา บริสุทธี. (2542). *ทฤษฎีและวิธีการปฏิบัติในการแปล* (พิมพ์ครั้งที่ 3).
ราชบัณฑิตยสถาน.
- ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2542). *พระมหากษัตริย์
The story of Mahajanaka*. อมรินทร์พรินต์ติ้งพับลิชชิ่ง.
- วรรณา แสงอร่ามเรือง. (2545). *ทฤษฎีและหลักการแปล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชุดา เกตมณี. (2550). แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำจากบทพระราชนิพนธ์ ในพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เรื่องพระมหากษัตริย์. [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช].
- วิมลตรี แก้วประชุม. (2559). *บทวิเคราะห์การแปลกริยาวิลีภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย
ที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ 6 ถึงนายเมย์นาร์ด วิลโลบี คอลเชสเตอร์-วิมช คหบดี*. [สารนิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- สมบุญรณ์ เจตน์จำลอง. (2556). *การแปลบันเทิงคดี*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สัญญาวิ สายบัว. (2528). *หลักการแปล*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สีทธา พินิจภูวดล. (2544). *คู่มือนักแปลอาชีพ*. นานมีบุ๊กส์.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, ยุพาพรรณ หุ่นจำลอง และสร้อยญา เศวตมาลย์. (2544). *ทฤษฎีไวยากรณ์*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2541). *หลักภาษาไทย: อักษรวิธี วลีวิภาค วากยสัมพันธ์ อันตลักษ์ณ*. ไทยวัฒนาพานิช.
- British Council Learn English. (2022). *Participle clauses*. <https://learnenglish.britishcouncil.org/grammar/b1-b2-grammar/participle-clauses>
- Eastwood, J. (1994). *Oxford guide of English grammar*. Oxford University Press.
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Prentice Hall.
- Swan, M. (2020). *Practical English usage* (4th ed.). Oxford University Press.

คุณลักษณะของตัวละครที่ประกอบอาชีพเชฟ ในภาพยนตร์แนวทำอาหาร

Traits of Chef Characters in Movies about Cooking

นิตา บุรณภวังค์ (Nisa Buranapawang)¹

Received: February 2, 2022

Revised: August 2, 2022

Accepted: August 8, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะตัวละครที่ประกอบอาชีพเชฟในภาพยนตร์แนวทำอาหาร ตัวละครรวม 12 ตัว จากภาพยนตร์แนวทำอาหาร ตั้งแต่ในช่วง ค.ศ. 1994-2017 จำนวน 13 เรื่อง ถูกนำมาศึกษาคุณลักษณะตัวละครเชฟในภาพยนตร์ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจาก 1) บุคลิกภาพ 2) บริบทแวดล้อม และ 3) มุมมองต่อชีวิตและการทำงาน ผลการวิเคราะห์พบว่า คุณลักษณะของตัวละครที่ปรากฏในภาพยนตร์มี 14 คุณลักษณะ คือ 1) มีความรู้พื้นฐานในการทำอาหาร 2) ร่างกายแข็งแรง 3) มีความกระตือรือร้น 4) สามารถบริหารจัดการเวลาได้ดี 5) มีบุคลิกภาพที่ดี 6) มีประสบการณ์สูง 7) มีทักษะทางธุรกิจ 8) มีทักษะการสื่อสารและโน้มน้าวใจคนได้ดี 9) มีภาวะความเป็นผู้นำ 10) มีความคิดสร้างสรรค์ 11) แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี 12) ยอมรับคำวิจารณ์ 13) มีระเบียบวินัย และ 14) มีจุดมุ่งหมายในชีวิต ถึงแม้ว่าผลการศึกษาจะพบว่าตัวละครบางตัวอาจมีคุณลักษณะร่วมของเชฟไม่ครบทั้ง 14 ประการ แต่พวกเขาก็สามารถประสบความสำเร็จในการเป็นเชฟได้เช่นกันเพราะมีคุณลักษณะพิเศษอย่างอื่นเพิ่มเติม เช่น ความภาคภูมิใจในวิชาชีพ การทำงานเป็นทีม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี

คำสำคัญ: คุณลักษณะ, เชฟ, ภาพยนตร์แนวทำอาหาร

¹ ศูนย์ภาษา วิทยาลัยดุสิตธานี

Language Center, Dusit Thani College

Abstract

The objective of this research was to study the traits of chef characters in movies about cooking. Twelve characters from thirteen movies about cooking from 1994 to 2017 were analyzed. The traits of chef characters that were protagonists in movies were based on 1) personality, 2) context, and 3) perspectives on life and work. According to the analysis, 14 common character traits that can be found in chef movies included: 1) basic knowledge of cooking 2) healthy body 3) being energetic 4) good time management 5) good personality 6) high experience in cooking 7) good business skills 8) good communication and persuasive skills 9) leadership skills 10) creativity 11) problem solving 12) accepting criticism 13) being disciplined 14) having a purpose in life. Although the results revealed that some chef characters may not have all the 14 common traits, they could be successful chefs since they possessed additional attributes, such as professional pride, teamwork skills, and emotional maturity.

Keywords: Traits, Chefs, Movies about Cooking

บทนำ

ภาพยนตร์จัดว่าเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่อยู่ในรูปของวัสดุไม่ตีพิมพ์ (non-printed materials) ซึ่งมีลักษณะของการถ่ายทอดลงในสื่อทัศนวัสดุแทนที่จะปรากฏอยู่ในวัสดุสิ่งพิมพ์ที่ใช้ตัวอักษรและกระดาษเป็นหลัก วรรณกรรมเป็นเสมือนกระจกสะท้อนสภาพสังคมได้เพียงใด บางทีภาพยนตร์ก็สามารถเป็นภาพสะท้อนได้เช่นกัน ข้อได้เปรียบของภาพยนตร์อาจเพราะเป็นสื่อที่มีการแพร่กระจายอย่างทั่วถึงและกว้างขวาง โดยมีจุดประสงค์เพื่อสนองความพึงพอใจของผู้ชมทั่วโลก ภาพยนตร์จึงกลายเป็นสื่อที่ถ่ายทอดความคิด เหตุการณ์ และเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้สร้างต้องการจะถ่ายทอด โดยแสดงออกถึงแง่คิดและมุมมองต่อสังคมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะมาจากข้อเท็จจริงหรือจินตนาการของผู้สร้างเองก็ตามได้ใกล้ชิดมากกว่าหนังสือ

ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 จนถึงปัจจุบันปรากฏภาพยนตร์กลุ่มหนึ่งที่ออกฉายอย่างต่อเนื่อง นักวิชาการจัดประเภทภาพยนตร์กลุ่มนี้ว่า “ภาพยนตร์อาหาร” (food film) โดยเนื้อหาเน้นเป็นการกล่าวถึงมุมมองของอาหารที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะวิธีการปรุงอาหารแต่ยังมุ่งจุดสนใจไปที่ความหลากหลายของวัฒนธรรมที่พยายามสื่อออกมาอีกด้วย (นัทธนัย ประสานนาม, 2559) นอกจากนี้ สื่อภาพยนตร์ยังถูกนำมาเป็นตัวแทนในการนำเสนอบุคคลต่าง ๆ ในหลากหลายอาชีพ ซึ่ง ‘เชฟ’ ก็จัดว่าเป็นอาชีพทางเลือกหนึ่งที่มีภาพยนตร์แนวทำอาหารนำมาถ่ายทอดและสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะของอาชีพนี้ออกมาได้อย่างน่าสนใจ อาชีพเชฟ (chef) โดยเฉพาะทางประเทศแถบตะวันตกเป็นกลุ่มอาชีพที่ทำให้จำกัดความได้ยากเนื่องจากมีความหลากหลายในหน้าที่การทำงานนับตั้งแต่ระดับการใช้แรงงานไปจนถึงการสร้างสรรคงานอาหารชั้นสูง ดังที่ปรากฏอยู่ในงานวิจัยเรื่อง ผู้ประกอบอาชีพทำอาหารในสังคมไทย ช่วงทศวรรษ 2490-2550 (ญาณทวี เสือสืบพันธุ์, 2560) ภาพยนตร์ประเภทนี้ทำให้ผู้ชมทราบถึงคุณลักษณะบางประการของเชฟได้โดยไม่ต้องนำตัวเองเข้าไปในสถานที่จริง แต่หากมองในอีกแง่มุมหนึ่ง ผู้ชมอาจเกิดคำถามขึ้นในใจว่า แท้จริงแล้วภาพของเชฟที่ภาพยนตร์แนวทำอาหารนำเสนอ นั้นมีความจริงหรือห่างไกลจากโลกแห่งความจริงมากน้อยเพียงใด แนวโน้มของของภาพยนตร์ที่พูดถึงเชฟนั้นเป็นไปในด้านใด ความเป็นภาพยนตร์สามารถถ่ายทอดตัวตน หรือส่วนอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในอาชีพเชฟได้อย่างถูกต้องหรือไม่ จากที่กล่าวมาทั้งหมดทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะวิเคราะห์คุณลักษณะของตัวละครที่ประกอบอาชีพเชฟในภาพยนตร์แนวทำอาหาร ผลที่ได้รับสามารถนำมาอภิปรายเปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอาชีพเชฟได้และอาจจะเป็นแนวทางหนึ่งที่มีมุ่งส่งเสริมพัฒนาและสร้างสรรค์อาชีพเชฟให้ได้รับความนิยมต่อไปได้ในอนาคต

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับเชฟและคุณลักษณะของตัวละคร

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับอาชีพเชฟนั้นมักจะเป็นงานเขียนเชิงอัตชีวประวัติ เนื้อหาการนำเสนอส่วนใหญ่เป็นประวัติของผู้เขียนและประสบการณ์ตรงจากการฝึกงานและการทำงานในปัจจุบัน และระบุไปในทิศทางเดียวกันว่า การเป็นเชฟที่ดี หมายถึง การเข้าใจหน้าที่ของตนเอง ขอบเขตของการทำงาน ขอบเขตความรับผิดชอบ

ต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ในการประกอบอาหารทุกชนิดสามารถจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดทั้งวัตถุดิบและเครื่องมือ รู้จักการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ เป็นมืออาชีพที่สามารถจัดการครัว ดำเนินงานครัว และต้องเป็นผู้นำในครัวได้ ใช้ทรัพยากรในครัวที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด เคารพวัตถุดิบ ประเมินอย่างถูกวิธี ทำทุกอย่างให้คุ้มค่า ที่สำคัญเพศหญิงมักจะถูกเหยียดเพศเสมอเนื่องจากเชฟเป็นอาชีพของเพศชาย ภัตตาคารที่อยู่ในระดับต้นจะมีแต่เชฟที่เป็นเพศชายทั้งสิ้น (งามพร้อม ไทยมี, 2560; ชยานันท์ เมฆสุด, 2562; อนุสรณ์ ตีปยานนท์, 2562; แอนโทนี บอร์เดน, 2545) จากการศึกษาของญาณทวี เสือสืบพันธุ์ (2560) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาชีพเชฟโดยสะท้อนผ่านบริบทของประเทศไทยไว้ว่า ค่านิยมของสังคมที่มีต่อผู้ประกอบการอาชีพทำอาหารหรือแม้กระทั่งพัฒนาการของผู้ประกอบอาชีพเองตั้งแต่ทศวรรษ 2490 ที่ผู้ประกอบการทำอาหารข้างทางและในภัตตาคารและโรงแรมถูกมองว่าเป็นผู้ใช้แรงงาน จนถึงทศวรรษ 2550 ผู้ประกอบอาชีพทำอาหาร พ่อครัวแม่ครัวชาวไทย รวมถึงเชฟไทยได้รับการยอมรับและมีภาพลักษณ์ของผู้ใช้วิชาชีพความรู้เฉพาะทางในการประกอบอาชีพ ที่สำคัญสื่อโทรทัศน์มีส่วนสร้าง “วัฒนธรรมคนดัง” (celebrity culture) ให้แก่ผู้ประกอบการทำอาหารหรือเชฟ (chef) ในสังคมไทย โดยญาณทวี เสือสืบพันธุ์ เห็นว่า รายการแข่งทำอาหารจากต่างประเทศเข้ามาฉายทางโทรทัศน์ไทย และซ็อลลิซิตีเข้ามาทำเป็นเวอร์ชันไทยมักจะมีคนดังเกี่ยวกับการทำอาหารหรือชิมอาหารมีลักษณะเป็นผู้มีชื่อเสียง (celeb) หรือทำงานทางด้านสื่ออยู่แล้ว หลังจากการฉายรายการแข่งขันทำอาหารที่ซ็อลลิซิตีจากต่างประเทศดังกล่าวตั้งแต่ในช่วงทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา จากการใช้คนดังมาทำอาหารก็เปลี่ยนเป็นการนำเชฟจากรายการหรือเชฟจากภัตตาคารและโรงแรมแทน เชฟเหล่านี้ไม่ใช่ชนชั้นสูงหรือผู้ทำงานด้านสื่อมาก่อน วิชาชีพเชฟจึงถูกส่งผ่านสู่สื่อออนไลน์ เช่น ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม หรือการผลิตรายการทำอาหารออนไลน์ผ่านสื่อดิจิทัลรูปแบบอื่น ๆ อย่างแพร่หลาย

ส่วนเกณฑ์คุณลักษณะของวิชาชีพเชฟนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าในงานวิจัยของวีร์ วงศ์สันติวนิช (2560) ระบุคุณลักษณะของเชฟที่ดี คือ เชฟที่มีความโดดเด่นกว่าเชฟคนอื่นในแง่ของความรู้ ทักษะ การสร้างสรรค์ผลงานความเป็นผู้นำและพรสวรรค์ การมีร่างกายแข็งแรง สามารถตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ยึดหยุ่น ทำงานได้หลายอย่างพร้อม ๆ กัน กระตือรือร้น มุ่งมั่นต่อคุณภาพของอาหาร และสามารถ

จัดการกับคำวิจารณ์ทั้งแง่บวกและแง่ลบได้นั้น และงานวิจัยของ Berger and Beger (2004) สรุปคุณลักษณะของเชฟที่ดีจะต้องมีความเข้าใจพื้นฐานการทำครัว สามารถจัดระเบียบได้ดี มีความแข็งแกร่งทางร่างกายและจิตใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะทางธุรกิจ ตัดสินใจรวดเร็ว มีความยืดหยุ่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีภาวะความเป็นผู้นำ เป็นต้น

ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดและค่านิยมเกี่ยวกับคุณลักษณะของเชฟที่หลากหลายมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดเพื่อนักศึกษาในศาสตร์ด้านการประกอบอาหาร หรือผู้ที่ต้องการประกอบอาชีพเชฟนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการประกอบอาชีพเชฟในอนาคต ผลการวิจัยยังสามารถนำมาอภิปรายเปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอาชีพเชฟได้และอาจจะเป็นแนวทางหนึ่งที่มีส่งเสริมพัฒนาและสร้างสรรค์อาชีพเชฟให้ได้รับความนิยมนำไปได้ในอนาคต

นิยามศัพท์เฉพาะ

คุณลักษณะของเชฟ หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวกับการมีความรู้พื้นฐานในการทำอาหาร ร่างกายแข็งแรง มีความกระตือรือร้น สามารถบริหารจัดการเวลาได้ดี มีบุคลิกภาพที่ดี มีประสบการณ์สูง มีทักษะทางธุรกิจ มีทักษะการสื่อสารและโน้มน้าวใจคนได้ดี มีภาวะความเป็นผู้นำ มีความคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ยอมรับคำวิจารณ์ มีระเบียบวินัย และมีจุดมุ่งหมายในชีวิต

ตัวละครที่เป็นเชฟ หมายถึง ตัวละครที่ประกอบอาชีพทำอาหาร เคยประกอบอาชีพทำอาหาร เป็นหัวหน้าในการทำครัว หรือตัวละครที่มีความสามารถในการปรุงอาหารซึ่งได้รับการฝึกฝนอย่างชำนาญเฉพาะทางและเชี่ยวชาญในทุกมิติของการจัดเตรียมอาหาร

เรื่องย่อของภาพยนตร์ 13 เรื่อง ที่นำมาวิเคราะห์

1) เรื่องย่อ *Eat Drink Man Women ชิวหาไร้รส* (ค.ศ. 1994) เก้าชีวิต อดีตเชฟใหญ่ของภัตตาคารเก่าแก่แห่งหนึ่งใจกลางเมืองไทเป ปัจจุบันเกษียณอายุแล้ว แต่บางครั้งก็ถูกทางภัตตาคารเรียกตัวไปช่วยงาน

2) เรื่องย่อ *Chef of South Polar พ่อครัวขั้วโลกใต้* (ค.ศ. 2009) นิชิมูระ จุน เป็นเชฟประจำสถานีวิจัยตรวจวัดอากาศอัตโนมัติที่ขั้วโลกใต้ที่เรียกกันว่า “ฐานโดมฟูจิ”

(Dome Fuji station) ซึ่งตั้งอยู่บนสุดของเทือกเขาแอนตาร์กติกา ไม่มีสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ อาศัยอยู่ อุณหภูมิเฉลี่ยอยู่ที่ -54 องศา สูงกว่าภูเขาไฟฟูจิประมาณ 3,800 เมตร ความกดอากาศต่ำมากแค่ 2 ใน 5 ของประเทศญี่ปุ่นและต้องปฏิบัติงานในครั้งนี้เป็นเวลา 1 ปี

3) เรื่องย่อ *No Reservations เชฟสาว เลิฟหัวใจรัก* (ค.ศ. 2007) เคท อาร์มสตรองเป็นหัวหน้าเชฟสาวประจำภัตตาคาร 22 บล็กเคอร์สุดหรูในแมนฮัตตัน เคทเป็นเชฟที่หลงใหลอาหารฝรั่งเศสมาก เธอทุ่มเทชีวิตให้กับการทำอาหาร เวลาว่างของเธอหมดไปกับการทดลองและสร้างสรรค์เมนูอาหารใหม่ ๆ

4) เรื่องย่อ *Le Grand Chef บิ๊กก๊ากศึกโลกกันตร์ ภาค 1* (ค.ศ. 2007) ชง ซาน เข้ารับการฝึกที่ “บูนาจ สถาบันประกอบการ” ซึ่งเป็นสถาบันสอนการทำอาหารชั้นนำของเกาหลี ชง ซาน ได้มีโอกาสพบกับ โอ บงจู ซึ่งเป็นหลานของเจ้าของโรงเรียนสอนการทำอาหารแห่งนั้น ทั้งสองเป็นคู่แข่งในเรื่องการทำอาหารมาโดยตลอดจนกระทั่งวันหนึ่งทั้งสองได้แข่งขันกันทำอาหารเพื่อสืบทอดตำแหน่งพ่อครัวหลวง

5) เรื่องย่อ *Julie & Julia ปรงรักให้ครบรส* (ค.ศ. 2009) ในปี ค.ศ. 1949 จูเลีย ไชน์ ชาวอเมริกัน อายุ 50 ปี ต้องติดตามสามี คือ พอล ไชน์ ไปรับราชการที่ปารีส ประเทศฝรั่งเศส เธอจึงร่วมกับเพื่อนอีก 2 คน ทำตำราอาหารฝรั่งเศสโดยเขียนเป็นภาษาอังกฤษ โดยมีเป้าหมายว่า จะเป็นตำราอาหารฝรั่งเศสสำหรับผู้หญิงอเมริกันที่ไม่มีพ่อครัวอยู่ที่บ้าน”

6) เรื่องย่อ *Kung Fu Chefs ก๊ากเทวดากังฟูใหญ่ฟัดใหญ่* (ค.ศ. 2010) หวัง ปิง ยี่ สุดยอดนักกังฟูและเชฟฝีมือดีประจำหมู่บ้านแต่ถูกคู่แข่งใส่ร้ายจนถูกปลดออกจากร้านและถูกไล่ออกจากหมู่บ้าน เขาได้พบกับเจียอี้หนูน้อยที่เพิ่งจะจบมาจากสถาบันกังฟูและมีใจรักในการทำอาหารจึงร่วมเข้าแข่งขันการทำอาหารในรายการ “ศึกสุดยอดก๊ากของเมืองจีน”

7) เรื่องย่อ *Le Grand Chef บิ๊กก๊ากศึกโลกกันตร์ ภาค 2 ตอนประลองกิมจิ* (ค.ศ. 2010) ชง ซาน ผันตัวเองมาเป็นคนขายผักผลไม้และช่วยแม่บุญธรรมของเขา ซึ่งเปิดร้านอาหารชื่อ “ซุนยางก๊ก” จนทำให้เขามีโอกาสได้เข้าประกวดกิมจิระดับชาติที่ประธานาธิบดีจัดขึ้นกับน้องสาวบุญธรรม โดยฝ่ายหนึ่งนำสูตรกิมจิของแม่มาประยุกต์ ส่วนอีกฝ่ายนำสูตรกิมจิของแม่แบบดั้งเดิมมาใช้

8) เรื่องย่อ *The Chef คีตกะทะเหล็ก* (ค.ศ. 2012) อเล็กซอง โวลแลร์ เชฟวัยหนุ่มใหญ่ที่มีฝีมือสูงในการทำอาหารระดับดาวมิชลิน 3 ของร้านอาหารคาร์โกลาร์กต์ในกรุงปารีสซึ่งได้รับความนิยมมายาวนานเนื่องจากมีรสชาติอาหารที่เป็นระเบียบแบบแผนและคงความคลาสสิกมาหลายสิบปี แต่เมื่อเจ้าของร้านอาหารซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่มารับช่วงจึงทำให้อเล็กซองต้องปรับเปลี่ยนแปลงเมนูอาหารให้มีความทันสมัยมากขึ้น

9) เรื่องย่อ *Chef* (ค.ศ. 2014) เรื่องราวของเชฟชื่อ คาร์ล แคลสเปอร์ ที่ทำงานอยู่ภัตตาคารอาหารฝรั่งเศส Garlous ที่มีชื่อเสียงมาหลายปีได้ตัดสินใจลาออกเพื่อมาเปิด food truck ขายเบอร์เกอร์สูตรใหม่ คือ Cuban sandwich ซึ่งกลายเป็นอาหารที่ได้รับความนิยมของคนในพื้นที่นั้นเป็นอย่างดี

10) เรื่องย่อ *The Hundred Foot Journey* *ป룽ชีวิตลิขิตฝัน* (ค.ศ. 2014) ฮัสซัน คาคัม เป็นชายหนุ่มที่เกิดและโตมาในเมืองมุมไบ ประเทศอินเดีย ต่อมาครอบครัวของฮัสซันย้ายมาเปิดร้านอาหารอินเดียที่เมืองซานอันโตนิโอ ประเทศฝรั่งเศส และพวกเขาต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการทำใหชาวฝรั่งเศสชื่นชอบในรสชาติที่เขาทำ

11) เรื่องย่อ *Burnt รสชาติความเป็นเชฟ* (ค.ศ. 2015) อัดัม โจนส์ เป็นเชฟมิชลินสองดาวชาวอเมริกันที่มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นเชฟและอยากมีร้านอาหารเป็นของตนเองโดยมีเป้าหมายว่าจะต้องคว้าดาวมิชลินดวงที่สามมาให้ได้ แต่ด้วยความรู้สึกทระนงตนว่าตนเองเป็นเชฟที่มีฝีมือจึงทำให้เขาประสบปัญหามากมายก่อนที่จะประสบความสำเร็จ

12) เรื่องย่อ *Emperors Cook Up a Storm* (ค.ศ. 2017) การต่อสู้เอาตัวรอดของร้านซีร้านอาหารรุ่นเก่าที่เปิดมากกว่า 30 ปี บนถนนสายเก่าแก่ซึ่งรัฐบาลกำลังจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เจริญ สกาย โก เจ้าของร้านจึงต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ร้านของตนเองรอดพ้นจากผลกระทบนี้

13) เรื่องย่อ *The Last Recipe สูตรลับเมนูยอดเชฟ* (ค.ศ. 2017) ซาซากิ มิทสึรุ เป็นเชฟหนุ่มกำพร้าที่มีความอัจฉริยะ สามารถจดจำรสชาติ กลิ่น และเนื้อสัมผัสของอาหาร รวมไปถึงวัตถุดิบที่ทำได้ภายในการชิมเพียงครั้งเดียว การรับงานทำอาหารพิเศษทำให้เขาค้นพบความจริงเกี่ยวกับความลับในครอบครัว

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เกี่ยวกับคุณลักษณะของตัวละครที่เป็นเชฟในภาพยนตร์แนวทำอาหารโดยมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ แผ่นภาพยนตร์ เว็บไซต์ภาพยนตร์ และเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา นิตยสาร เว็บไซต์ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ การแสดง นักแสดง งานวิจัย บทความ วิทยานิพนธ์ และเอกสารวิชาการอื่น ๆ

2. ศึกษาตัวละครเอกในภาพยนตร์โดยผู้วิจัยศึกษาจากการชมภาพยนตร์และแนวการสร้างตัวละคร ลักษณะนิสัย ความรับผิดชอบ ความรักในอาชีพ และกลวิธีการนำเสนอตัวละครเอกที่เป็นเชฟในภาพยนตร์ ด้วยการวิเคราะห์จากภาพลักษณ์ภายนอกที่ปรากฏบทพูดหรือการกระทำ

3. จากนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์คุณลักษณะของตัวละครที่เป็นเชฟในภาพยนตร์แนวทำอาหารทั้งของประเทศทางตะวันออกและประเทศทางตะวันตกตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1990-2017 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยุคทองของภาพยนตร์แนวทำอาหารได้รับความนิยมในกลุ่มผู้ชมเป็นอย่างมากและยังผลิตออกมาอย่างสม่ำเสมอ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นภาพยนตร์ที่มีตัวละครที่เป็นเชฟแบบเจาะจง (purposive sampling) จากข้อมูลนำทางในเว็บไซต์วิจารณ์ภาพยนตร์ นิตยสารวิจารณ์ภาพยนตร์ เช่น gourmetandcuisine.com, salehere.co.th และ wongnai.com เป็นต้น ที่มีรายชื่อภาพยนตร์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับวิชาชีพเชฟตั้งแต่ ค.ศ. 1994-2017 รวมทั้งสิ้นได้ตัวละครเอกจำนวน 12 ตัวละคร จากภาพยนตร์ 13 เรื่อง รายละเอียดดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1

รายชื่อตัวละครเอกที่ประกอบอาชีพเชฟในภาพยนตร์แนวทำอาหารตั้งแต่ ค.ศ. 1994-2017

ชื่อตัวละครที่เป็นเชฟ	ชื่อภาพยนตร์และปีที่เผยแพร่ (ค.ศ.)	ประเทศผู้ผลิต
1. เจ้าชีว จู	<i>Eat Drink Man Women</i> (1994)	ไต้หวัน
2. เคท อาร์มสตรอง	<i>No Reservetion</i> (2007)	อเมริกา
3. ชง ชาน	<i>Le Grand Chef ภาค 1</i> (2007)	เกาหลี
	<i>Le Grand Chef ภาค 2</i> (2010)	
4. นิซิมูระ จุน	<i>Chef of South Polar</i> (2009)	ญี่ปุ่น
5. หวัง ปิง ยี่	<i>Kung Fu Chef</i> (2009)	ฮ่องกง
6. จูเลีย ไชน์	<i>Julie & Julia</i> (2009)	อเมริกา
7. อเล็กซอง วอลแลร์	<i>The Chef</i> (2012)	ฝรั่งเศส
8. คาร์ล แคสเปอร์	<i>Chef</i> (2014)	อเมริกา
9. ฮัสซัน คาคัม	<i>100 Foot Journey</i> (2014)	อเมริกา
10. อัดัม โจนส์	<i>Burnt</i> (2016)	อเมริกา
11. ซาซากิ มิตรัฐ	<i>The Last Recipe</i> (2016)	ญี่ปุ่น
12. สกาย โก	<i>Emperor's Cook up a Storm</i> (2017)	ฮ่องกง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ภาพยนตร์แนวทำอาหารตั้งแต่ ค.ศ. 1994-2017 จำนวน 13 เรื่อง ตัวละคร 12 ตัว

2. แบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของตัวละครที่ประกอบอาชีพเชฟพัฒนาจากงานวิจัยของ Berger and Beger (2004) และวีร วงศ์สันติวนิช (2560) โดยคุณลักษณะของเชฟจากภาพยนตร์ที่เลือกมาวิเคราะห์มี 14 คุณลักษณะ คือ 1) มีความรู้พื้นฐานในการทำอาหาร 2) ร่างกายแข็งแรง 3) มีความกระตือรือร้น 4) สามารถบริหารจัดการเวลาได้ดี 5) มีบุคลิกภาพที่ดี 6) มีประสบการณ์สูง 7) มีทักษะทางธุรกิจ 8) มีทักษะการสื่อสารและโน้มน้าวใจคนได้ดี 9) มีภาวะความเป็นผู้นำ 10) มีความคิดสร้างสรรค์ 11) แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี 12) ยอมรับคำวิจารณ์ 13) มีระเบียบวินัย

และ 14) มีจุดมุ่งหมายในชีวิต การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ด้วยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของเซฟในภาพยนตร์ โดยผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหาของแบบบันทึกข้อมูลและนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปลงรหัสข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการชมภาพยนตร์จำนวน 13 เรื่อง ด้วยตนเองอย่างน้อย 3 รอบ โดยรอบที่ 1 เพื่อศึกษาภาพรวม รอบที่ 2 เพื่อศึกษาเพื่อสกัดเนื้อหาออกมาเป็นเรื่องย่อ รอบที่ 3 เพื่อจัดบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง และเลือกดูอย่างเฉพาะเจาะจงบางฉากที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ตามกรอบคุณลักษณะที่กำหนดไว้ในแบบบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์และรายงานผลข้อมูล

ในการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า นั้น ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบข้อมูลจากการวิเคราะห์ในแบบบันทึกข้อมูลกับเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงนำเสนอผลการวิจัยโดยใช้วิธีพรรณนาอย่างมีระบบ (analysis description) ด้วยการอธิบายรายละเอียดที่ได้จากการวิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษาและอภิปรายผลตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะของตัวละครของเซฟในภาพยนตร์แนวทำอาหารจำนวน 13 เรื่องนั้น ผลการวิจัยพบว่าสอดคล้องกับกรอบแนวคิดเกี่ยวกับ 14 คุณลักษณะของตัวละครที่ประกอบอาชีพเซฟโดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 2

ตารางจำแนกตัวละครเซฟที่มีคุณลักษณะร่วมของตัวละคร

คุณลักษณะของตัวละคร														
ชื่อตัวละคร	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ	ช	ซ	ฌ	ญ	ฎ	ฏ	ฐ	ฑ
คนที่ 1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คนที่ 2	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓
คนที่ 3	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓
คนที่ 4	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คนที่ 5	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	✓
คนที่ 6	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คนที่ 7	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓
คนที่ 8	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คนที่ 9	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓
คนที่ 10	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓
คนที่ 11	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	x	✓
คนที่ 12	x	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

หมายเหตุ. หมายเลข 1 แทนตัวละครชื่อ เก้าชื่อ จู; หมายเลข 2 แทนตัวละครชื่อ ชง ขาน; หมายเลข 3 แทนตัวละครชื่อ นิชิโมะ จุน; หมายเลข 4 แทนตัวละครชื่อ หวัง ปิง ยี่; หมายเลข 5 แทนตัวละครชื่อ ซาซากิ มิทสึรุ; หมายเลข 6 แทนตัวละครชื่อเล็กของ โวลแลร์; หมายเลข 7 แทนตัวละครชื่อ คาร์ล แคสเปอร์; หมายเลข 8 แทนตัวละครชื่อ ฮัสซัน คาคัม; หมายเลข 9 แทนตัวละครชื่อ อัดัม โจนส์; หมายเลข 10 แทนตัวละครชื่อ สกาย โก; หมายเลข 11 แทนตัวละครชื่อ เคท อาร์มตรอง และ หมายเลข 12 แทนตัวละครชื่อ จูเลีย ไซน์

ตัวอักษร ก มีความรู้ในการประกอบอาชีพ; ตัวอักษร ข ร่างกายแข็งแรง; ตัวอักษร ค มีความกระตือรือร้น; ตัวอักษร ง สามารถบริหารจัดการเวลาได้; ตัวอักษร จ มีบุคลิกภาพที่ดี; ตัวอักษร ฉ มีประสบการณ์สูง; ตัวอักษร ช มีทักษะทางธุรกิจ; ตัวอักษร ซ มีทักษะการสื่อสารที่ดี; ตัวอักษร ฌ มีภาวะความเป็นผู้นำ; ตัวอักษร ญ มีความคิดสร้างสรรค์; ตัวอักษร ฎ แก้ปัญหาเฉพาะหน้า; ตัวอักษร ฏ ยอมรับคำวิจารณ์; ตัวอักษร ฐ โหม่งหัวใจคน และตัวอักษร ฑ มีจุดมุ่งหมายในชีวิต

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า คุณลักษณะของตัวละครเอกที่เป็นเชฟในภาพยนตร์ที่มีมากที่สุด คือ การมีร่างกายแข็งแรง การมีความกระตือรือร้น ความสามารถบริหารจัดการเวลาได้ดี การมีความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ และการมีจุดมุ่งหมายในชีวิต ทั้ง 6 คุณลักษณะนี้พบอยู่ในตัวละครเชฟทั้ง 12 ตัวละคร ส่วนคุณลักษณะรองลงมา ได้แก่ การมีบุคลิกภาพที่ดี การมีภาวะความเป็นผู้นำ การยอมรับคำวิจารณ์ และการโน้มน้าวใจคน ไม่มีปรากฏอยู่ในตัวละครเชฟเพียง 3 ตัวละคร คุณลักษณะสุดท้ายที่ไม่ปรากฏอยู่ในตัวละครเชฟเพียงคนเดียว คือ การไม่มีความรู้ในการประกอบอาหาร การมีประสบการณ์สูง มีทักษะทางธุรกิจ และการไม่มีทักษะการสื่อสารที่ดี คุณลักษณะที่ไม่ปรากฏในเชฟทางประเทศเอเชีย คือ การมีภาวะความเป็นผู้นำ (1. ชง ซาน 2. นิชิมุระ จุน และ 3. ซาซากิ มิตสึรุ) ส่วนเชฟจากประเทศทางตะวันตก คุณลักษณะที่ไม่ปรากฏ คือ การยอมรับคำวิจารณ์ (1. อัดัม โจนส์ และ 2. เคท อาร์มสตรอง) และการโน้มน้าวใจคน (1. คาร์ล แคลเปอร์ และ 2. เคท อาร์มสตรอง)

ผู้วิจัยพบว่า คุณลักษณะของเชฟที่ตัวละครเอกมีไม่ครบนั้น ได้แก่ การยอมรับคำวิจารณ์ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ตัวละครเอกมีน้อยที่สุด รองลงมา คือ การมีภาวะความเป็นผู้นำ ความมีบุคลิกภาพที่ดี และการขาดทักษะในการโน้มน้าวใจ ตามลำดับ นอกนั้นคุณลักษณะประการอื่น ๆ ที่ตัวละครขาดไปต่างก็ขึ้นอยู่กับบริบทต่าง ๆ ของตัวละครเอง เช่น บุคลิกภาพส่วนตัว การถูกเลี้ยงดูมาในครอบครัว หรือสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน เช่น การมีทักษะทางธุรกิจ การมีความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์ในการทำอาหาร และมีทักษะในการติดต่อสื่อสารที่ดี ประเด็นสำคัญที่ทำให้ตัวละครเอกในภาพยนตร์มีคุณลักษณะเชฟบางประการไม่ครบแต่ประสบความสำเร็จในการเป็นเชฟนั้นมียุคประกอบมาจากหลายด้าน ผู้วิจัยศึกษาจากบริบทในภาพยนตร์แต่ละเรื่องและสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ภาวะความเป็นผู้นำ ตัวละครเอกที่ขาดคุณลักษณะภาวะความเป็นผู้นำ ได้แก่ ชง ซาน, นิชิมุระ จุน และซาซากิ มิตสึรุ ผู้วิจัยพบว่าสิ่งสำคัญที่ทำให้ตัวละครเหล่านี้ขาดภาวะความเป็นผู้นำ คือ สภาพแวดล้อมที่ตัวละครเป็นอยู่ซึ่งรวมไปถึงสภาพของครอบครัวด้วย ชง ซานเติบโตมากับแม่บุญธรรมที่ทำอาชีพเป็นหญิงขายบริการตอนเด็ก ๆ มักถูกเพื่อนล้อว่ามีแม่เป็นผู้หญิงขายบริการเสมอ การวางตัวนิ่งเฉยเป็นสิ่งที่เหมาะสมและทำให้การล้อเลียนค่อย ๆ เจ็บไปในที่สุด เช่นเดียวกับซาซากิ

มิติรู้ที่เติบโตมาอย่างโดดเดี่ยวอ้างว้างในสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า ความฝันที่จะเป็นเชฟของเขาถูกสกัดกั้นด้วยครูใหญ่ของโรงเรียนที่พร่าบ่นและตำหนิเขาอยู่เสมอว่า อาชีพเชฟไม่สามารถที่จะเลี้ยงตัวเองได้ยิ่งทำให้เขาเกิดความเฉยเมยต่อการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น ส่วนนิชิมูระนั้น ตัวบทในภาพยนตร์ไม่ได้ปูพื้นฐานให้ผู้วิจัยทราบถึงปมหลังหรือประวัติความเป็นมาของเขามากนัก ทราบเพียงว่าในอดีตเขาเป็นเชฟอยู่ในเรือสำราญมาโดยตลอดและจำเป็นต้องมาทำหน้าที่เชฟที่สถานีวิจัยแทนเพื่อนที่ประสบอุบัติเหตุ ทั้ง ๆ ที่เขาไม่ได้อยากมาเพราะมีครอบครัวที่ต้องดูแล ดังนั้น ด้วยบุคลิกภาพและนิสัยส่วนตัวที่อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ได้เถียง และไม่คิดริเริ่มอะไรต่างออกไปจากกฎเกณฑ์เดิม จึงทำให้เขาไม่ค่อยมีความเป็นผู้นำแต่เขาก็มีความรับผิดชอบสูงต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

การยอมรับคำวิจารณ์ ตัวละครเอกที่ขาดคุณลักษณะการยอมรับคำวิจารณ์ ได้แก่ คาร์ล แคลสเปอร์, อัดัม โจนส์, สกาย โก และ เคท อาร์มสตรอง ผู้วิจัยพบว่า ตัวละครเอกทั้ง 4 ตัวนี้ ต่างเป็นคนที่บุคคลรอบข้างและสังคมทั่วไปยอมรับว่าเป็นคนเก่ง โดยเฉพาะ อัดัม โจนส์ที่ได้ดาวมิชลินมาแล้วถึง 2 ดวง ส่วนคาร์ลและเคทนั้น ถึงแม้ว่ายังไม่ได้ดาวมิชลิน แต่เชฟทั้งสองคนก็เป็นที่ยู่งักของลูกค้าในวงกว้าง มีนิตยสารหลายฉบับมาสัมภาษณ์และนำไปตีพิมพ์ลงสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มากมาย แม้สกาย โกที่เป็นเพียงเชฟร้านอาหารริมถนนแต่เขาก็โด่งดังพอที่จะมีนักชิมจากที่อื่นดั้นด้นเดินทางมาชิมอาหารฝีมือเขา ทั้งยังมีรายการโทรทัศน์หลายรายการมาถ่ายเทคนิคการทำอาหารจีนอันลือชื่ออีกด้วย นอกจากนี้ตัวละครทั้ง 4 ตัว ยังมีตำแหน่งหัวหน้าเชฟที่ต้องดูแลบริหารจัดการทุกเรื่องในห้องครัว ไม่ว่าจะเป็นคนหรือลำดับขั้นตอนในการทำอาหาร องค์ประกอบเหล่านี้ทำให้ตัวละครลืมนึกว่าตนเองก็ยังมีข้อบกพร่องได้เช่นกัน เมื่อมีนักวิจารณ์อาหารมาตำหนิหรือมีสื่อออกมากล่าวถึงอาหารในด้านลบจึงเกิดความไม่พอใจอย่างมาก ตัวละครบางตัวตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการลาออกจากตำแหน่งและประกอบอาชีพเกี่ยวกับอาหารในรูปแบบอื่น

ทั้งนี้การที่ตัวละครเชฟไม่เปิดใจรับฟังคำวิจารณ์ของคนอื่นอาจทำให้ไม่เจริญก้าวหน้าในการทำงานเท่าที่ควรเพราะอาชีพเชฟควรยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นบ้าง การยอมรับคำติชมจากลูกค้าได้เท่ากับเป็นการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ให้มากขึ้นเพื่อนำไปปรับใช้กับการแก้ไขปัญหาลักษณะหน้า จากภาพยนตร์ตัวละครบางตัวไม่ยอมรับคำวิจารณ์และมีปฏิกิริยาโต้ตอบกลับไปทำให้เกิดผลเสียต่อหน้าที่การทำงานได้

เช่น ในกรณีของคาร์ลที่เกิดเรื่องชกต่อยกับนักวิจารณ์จนมีคนถ่ายคลิปไว้แล้วนำไปเผยแพร่ในโลกโซเชียล หรือในกรณีของอดัมที่ไม่ยอมรับคำวิจารณ์ในหนังสือพิมพ์จนเกือบจะตัดสินใจปิดร้านอาหารและคืนเงินให้กับเพื่อนที่ร่วมลงทุนด้วย

ขาดทักษะในการโน้มน้าวใจ การโน้มน้าวใจ หมายถึง การใช้ความพยายามที่จะเปลี่ยนความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และการกระทำของบุคคลอื่นด้วยกลวิธีที่เหมาะสม ให้มีผลกระทบกับบุคคลนั้นจนเกิดการยอมรับและยอมเปลี่ยนตามที่ผู้โน้มน้าวใจต้องการ ซึ่งคุณลักษณะของเชฟในข้อนี้ ตัวละครเคท อาร์มสตรอง และซาซากิ มิตสึรุจะขาดไปอย่างเห็นได้ชัด โดยพื้นฐานแล้ว เคท อาร์มสตรองเป็นตัวละครที่มีความมั่นใจในตัวเองสูง มีความเจ้าระเบียบ คล่องแคล่วว่องไว คิดเร็วทำเร็ว และมีการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเองจึงเป็นเรื่องปกติที่การต้องพูดเพื่อโน้มน้าวใจใครให้คิดเห็นตรงกับเธอนั้นจึงถูกมองว่าเป็นเรื่องที่เสียเวลา เห็นจากฉากที่เธอนำเสนอเมนูอาหารใหม่ ๆ เธอจะไม่โน้มน้าวใจผู้รับประทานให้ลองชิมด้วยคำพูดสวยหรู หากแต่ใช้วิธีสังเกตจากท่าที่ผู้รับประทานว่าอาหารนั้นเป็นอย่างไร หรือในเวลาที่ต้องตัดสินใจแก้ปัญหาในที่ทำงานเธอก็จะไม่พูดโน้มน้าวใจผู้ช่วยในทีมแต่เธอจะออกคำสั่งให้ทำทันที ส่วนซาซากิ มิตสึรุนั้น เนื่องจากนิสัยพื้นฐานที่เป็นคนไม่พูด ไม่แสดงความคิดเห็นและนิ่งเฉย การโน้มน้าวใจผู้อื่นจึงเป็นสิ่งที่ซาซากิไม่คิดที่จะปฏิบัติอยู่แล้ว ประกอบกับการมีความมั่นใจในตัวเองสูงมาก การโน้มน้าวใจจึงเสมือนกับเป็นการไปอ้อนวอนขอร้องผู้อื่นนั่นเอง

จากตาราง 2 จำแนกตัวละครเชฟที่มีคุณลักษณะร่วมจะเห็นได้ว่า ตัวละครที่มีคุณลักษณะครบ คือ 1) เก้าชิว จู 2) หวัง ปิง ยี่ 3) อเล็กซอง โวลแลร์ และ 4) ฮัสซัน คาดีม

ผู้วิจัยยังพบอีกว่า ความน่าสนใจของตัวละครเอกในภาพยนตร์ที่ประกอบอาชีพเชฟที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาทุกตัวเป็นเพศชาย มีอายุประมาณ 40 ปีขึ้นไป มีเพียงตัวละครฮัสซันเท่านั้นที่มีอายุน้อยที่สุด คือ ประมาณ 20 ปีเศษ ๆ ตัวละครที่ชื่อ เก้าชิว จู, หวัง ปิง ยี่ และอเล็กซอง โวลแลร์ที่ประกอบอาชีพเชฟมาตลอดตั้งแต่อายุน้อย ตัวละครเหล่านี้จึงมีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำอาหารสูง มีความสนใจรายละเอียดทุกขั้นตอนในการปรุงอาหาร หรือการจดจำสูตรอาหารต่าง ๆ อีกทั้งการที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมามากทำให้ตัวละครทั้ง 3 ตัวนี้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ไม่หุนหันหรืออารมณ์ร้อนจนเกินไป เมื่อเจอกับสถานการณ์ที่เลวร้ายบางอย่าง ตัวละคร

ก็สามารถแก้ไขปัญหาอันได้เป็นอย่างดี มีการสื่อสารที่ดีกับผู้ร่วมงาน และเป็นที่พึ่งให้กับผู้ร่วมงานในทีมได้เสมอ ส่วนของตัวละคร ฮัสซัน คาคัม ถึงแม้ว่าเขาจะมีอายุน้อย แต่การเติบโตขึ้นมาด้วยสภาพชีวิตที่ต้องเปลี่ยนแปลงตลอดไม่ว่าจะเป็นถิ่นที่อยู่อาศัย หรือการถูกดูหมิ่นเรื่องชนชาติ ทำให้เขาเป็นตัวละครที่เป็นผู้ใหญ่และรู้จักชีวิตได้ดี ความสุภาพอ่อนน้อมและเคารพต่อผู้อาวุโสตามลักษณะของคนเอเชียเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เขาเป็นเชฟที่ดี

โดยสรุป ตัวละครเอกทั้ง 4 ตัวต่างมีคุณลักษณะร่วมของเชฟที่โดดเด่นและมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม ผลการศึกษาคุณลักษณะของตัวละครเอกที่เป็นเชฟในภาพยนตร์ที่มีคุณลักษณะครบสามารถสรุปได้ดังนี้

เล่าชีว จู จากเรื่อง *Eat Drink Man Women* การที่อายุของตัวละครล่วงเลยไปถึง 60 ปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการเกษียณอายุจากตำแหน่งหัวหน้าเชฟของภัตตาคารจีนขนาดใหญ่แต่กลับไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการทำอาหารเลยเพราะเขายังคงมีสุขภาพที่แข็งแรงตามที่ควรจะเป็น เขายังคงมีความคล่องแคล่วและเชี่ยวชาญในการทำอาหารจีนเหมือนเดิม ปัญหาสุขภาพของเขามิเพียงเรื่องเดียว คือ การรับรู้รสชาติเพี้ยนไป แต่เขาก็พยายามแก้ปัญหาด้วยการให้เพื่อนสนิทชิมรสอาหารก่อน ความรักในการทำอาหารยังแสดงออกมาในรูปแบบของความกระตือรือร้นที่จะไปช่วยเหลือภัตตาคารทุกครั้งเมื่อมีปัญหา อาจกล่าวได้ว่าเล่าชีว จู เป็นที่นึกถึงของผู้ร่วมงานเสมอยามเกิดภาวะคับขัน จนผู้จัดการร้านอาหารถึงกับกล่าวกับเขาว่า “คุณมีความหมายกับภัตตาคารของเรา จะมีใคร ที่มีฝีมือการทำอาหารเก่งเท่าคุณ แคมิคุณอยู่ในครัว คุณก็เป็นสัญลักษณ์ที่มีชีวิตและเป็นสมบัติของชาติอีกด้วย” ในเรื่องของการบริหารจัดการเวลา เขาก็ไม่ได้มีข้อบกพร่องไม่ว่าจะเป็นการดูแลครอบครัวที่มีลูกสาวถึง 3 คน การแบ่งเวลาไปช่วยงานที่ร้าน การแสดงน้ำใจให้เพื่อนข้างบ้านโดยการอาสารับทำอาหารกล่องมือกลางวันให้ลูกสาวนำไปทานด้วย และการทำอาหารให้สมาชิกในบ้านรับประทานก็ยังคงความสร้างสรรค์และประณีตเช่นเดียวกับการทำอาหารให้ลูกค้ารับประทาน จุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ของเขาสำหรับช่วงบั้นปลายของชีวิตจึงหมายถึงการทำอาหารให้คนทานแล้วมีความสุขนั่นเอง

หวัง ปิง ยี่จากเรื่อง *Kung Fu Chefs* ด้วยบุคลิกเฉลียวฉลาด รอบคอบ สุขุม ประกอบกับการมีทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิ หวัง ปิง ยี่จึงเป็นเชฟอาวุโสที่มีผู้คนเคารพ

เชื่อถือไม่ว่าจะเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันหรือหมู่บ้านใกล้เคียง ถึงแม้ว่าเขาจะมีความรู้เชี่ยวชาญมากมายแต่เขาก็ไม่หยุดที่จะเรียนรู้การทำอาหารด้วยวิธีใหม่ ๆ ข้อสำคัญ คือ หวัง ปิง ยี่ไม่หวังวิชาความรู้ที่ตนมีหากกลับภาคภูมิใจที่ได้ถ่ายทอดฝีมือการทำอาหารให้กับผู้อื่น เห็นได้จากการที่สอนเทคนิคการทำอาหารให้กับเจียอี้ตั้งแต่พื้นฐานของการใช้มีด สอนให้หั่น ผาน ปอก แล่ และแกะสลัก หรือการช่วยสอน 4 พี่น้องเจ้าของภัตตาคารซั่มร้านอาหารจีนแบบกวางตุ้งให้ทำอาหารเชี่ยวชาญขึ้นกว่าเดิม หวัง ปิง ยี่ จึงเป็นเชฟที่มีได้ประสบความสำเร็จในด้านส่วนตัวแต่เพียงอย่างเดียวแต่ยังเป็นบุคคลที่มีคุณค่าเพราะพร้อมที่จะสร้างเชฟใหม่ ๆ ที่มีฝีมือต่อสังคมไว้อีกด้วย หวัง ปิง ยี่ ไม่สนใจว่าภูมิหลังของคนที่เรียนรู้เพื่อเป็นเชฟจะมาจากที่ใดขอแค่มีความมานะพยายามอดทนเท่านั้น ดังคำสอนที่ว่า “คนทำอาหารเก่ง ๆ ต้องขยัน ทุกอย่างต้องใช้เวลา”

อเล็กซอง โวลแลร์ จากเรื่อง *The Chef* เชฟใหญ่ที่มีดาวมิชลิน 3 ดวง เป็นเครื่องหมายรับประกันความเก่งกาจของฝีมือในการทำอาหารฝรั่งเศส อาหารของเขาทุกจานมีรสชาติที่คงความคลาสสิกเป็นที่ยอมรับของคนรุ่นเก่ามาหลายสิบปี แต่ความเป็นแบบแผนที่รักษาวินัยกลับเป็นสิ่งที่เขาต้องปรับให้เข้ากับโลกสมัยใหม่เนื่องจากเจ้าของร้านรุ่นใหม่ต้องการนำเทคนิคใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ในการทำงานที่ร้าน การทำอาหารที่อเล็กซองใช้เวลาเป็นอย่างมากในการที่จะพยายามลดอัตราของตนเองลงและเปิดใจที่จะเรียนรู้ เทคนิคการทำอาหารแนวใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ก้าวเข้ามาในชีวิตเขา ผลของการรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงนั้นทำให้อเล็กซองสามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในครัวและในใจตนเองได้ สิ่งที่น่าชื่นชมในตัวอเล็กซอง คือ เขารู้จักการทำงานเป็นทีม ใจกว้าง และไม่ปิดกั้นความสามารถของคนในทีม เห็นได้จากตอนท้ายของเรื่องที่เขาสนับสนุน แจ็คกี้และเปิดโอกาสให้แจ็คกี้ทำอาหารแทนตนเอง ทั้งยังประกาศแต่งตั้งให้แจ็คกี้เป็นหัวหน้าเชฟแทนด้วย

ฮัสซัน คาคิม จากเรื่อง *The Hundred 100 Foot Journey* ฮัสซันเป็นตัวละครหนุ่มอายุน้อยเพียงคนเดียวที่มีคุณลักษณะครบตามกรอบคุณลักษณะของเชฟที่นำมาศึกษา ฮัสซันไม่ได้รับการศึกษาจากสถาบันการทำอาหารชั้นนำหากเขาได้ทักษะการทำอาหารที่เป็นเลิศมาจากครอบครัวที่เปิดร้านอาหารอินเดีย ผู้ที่ถ่ายทอดความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับอาหาร คือ แม่และพ่อของเขา ฮัสซันเป็นตัวละครที่มีได้มีเพียงแค่พรสวรรค์แต่เขามีพรแสวงที่เกิดจากความรักในการเรียนรู้และความกล้าที่จะยอมรับ

คำวิจารณ์ด้วยเชื่อว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นการต่อยอดความสามารถของตนเอง ดังเช่นฉากที่เขานำเมนูนกพิราบเห็ดทรัฟเฟิลไปให้มาตามมัลลอรีซิมและรอคำวิจารณ์อาหารจานดังกล่าวอย่างใจจดใจจ่อ การประสบความสำเร็จในด้านการทำอาหารของเขามีผลมาจากการทำงานเป็นน้ำครึ่งแก้ว ความรักในการพัฒนาตนเองตามแต่โอกาสและสถานการณ์ที่สามารถทำได้ คนรอบข้างจึงสามารถเป็นครูให้เขาได้หมด

โดยสรุป ตัวละครเอกที่ประกอบอาชีพเชฟและมีคุณลักษณะครบทั้ง 14 ประการนั้นมักจะอยู่ในวัยที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมามากมาย มีจุดมุ่งหมายในชีวิต รู้ว่าตนเองกำลังทำอะไรและเพื่ออะไร และประเด็นสำคัญ คือ ไม่ทรชนในความเก่งของตัวเอง สิ่งเหล่านี้มีผลทำให้ตัวละครมีใจที่เปิดกว้างและยอมรับคำวิจารณ์ของผู้อื่นเพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดให้กับอาชีพของตนเอง การเป็นเชฟที่ดีมีฝีมือไม่เกี่ยวกับการเป็นผู้ที่มีอายุน้อยหรือมาก แต่ควรเป็นคนที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ นอกจากนี้ คุณลักษณะของเชฟที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความมานะพยายามและไม่ยอมแพ้ต่อความยากลำบาก จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์จะเห็นได้ว่า แม้ตัวละครเอกจะผ่านการเล่าเรียนการทำอาหารในรูปแบบใดสถานที่ใดก็ตาม การได้ร่ำเรียนในสถาบันการทำอาหารที่มีชื่อเสียงอาจเป็นสิ่งรับประกันว่าเชฟผู้นั้นมีพื้นฐานการทำอาหารที่ดีและเป็นที่ยอมรับในสังคมมากกว่า แต่เชฟที่ไขว่คว้าหาความรู้ด้วยตนเองก็สามารถมีฝีมือในการทำอาหารได้ไม่แพ้กัน ขอเพียงแต่มีจุดมุ่งหมายในชีวิต อดทนฝึกฝนและความตั้งใจในการทำอาหารเพื่อให้ผู้รับประทานมีความสุขก็เป็นที่สุดของการเป็นเชฟแล้ว

ประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่ผู้วิจัยพบว่า คุณลักษณะดังกล่าวต่างมีผลหรือเป็นข้อสนับสนุนต่อคุณลักษณะหลักของเชฟที่เป็นกรอบในการศึกษาทั้งสิ้น เช่น การรักความสะอาด สุภาพอ่อนน้อม และมีมนุษยสัมพันธ์ดีต่างก็เป็นสิ่งที่ทำให้ตัวละครตัวนั้นเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีการทำงานเป็นทีม และมีความรับผิดชอบซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำพึงจะมีในเรื่องของการทำงานเป็นทีมนั้น ในภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่าตัวละครเชฟที่สามารถทำงานเป็นทีมนั้นมักจะประสบความสำเร็จได้ดีกว่าเสมอ รวมถึงความสามารถเป็นผู้บริหารจัดการครัวให้ติดด้วยซึ่งตรงกับคำกล่าวในหนังสือ *Kitchen Confidential* ของ แอนโทนี บอร์เดน เกี่ยวกับการเป็นเชฟว่า “การเป็นเชฟที่แท้จริง หมายถึง การเป็นคนที่สามารถจัดการครัว ดำเนินงานครัว และที่สำคัญที่สุดก็คือ เป็นผู้นำในครัว” เช่นเดียวกับการรักษากฎระเบียบขององค์กร ความตรงต่อเวลาก็เป็นส่วนหนึ่งของความมีระเบียบวินัยซึ่งเป็นคุณลักษณะของเชฟที่ดีควรมี ดังตาราง 3

ตาราง 3

การจัดกลุ่มความสัมพันธ์ของคุณลักษณะที่เพิ่มเติมจากกรอบการศึกษา

คุณลักษณะหลักตามกรอบการศึกษา	คุณลักษณะที่มีเพิ่มเติม
1. มีความรู้พื้นฐานในการทำอาหาร	- ประสาทสัมผัส
2. ร่างกายแข็งแรง	
3. มีความกระตือรือร้น	- มีความพยายามมานะอดทน
4. สามารถบริหารจัดการเวลาได้ดี	
5. มีบุคลิกภาพที่ดี	
6. มีประสบการณ์สูง	- มีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ
7. มีทักษะทางธุรกิจ	
8. มีทักษะการสื่อสารและโน้มน้าวใจคนได้ดี	
9. มีภาวะความเป็นผู้นำ	- สนุกกับการทำงานเป็นทีมได้
10. มีความคิดสร้างสรรค์	- ช่างสังเกต ใส่ใจรายละเอียด
11. แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี	- มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ปรับตัวได้ทุกสถานการณ์
12. ยอมรับคำวิจารณ์	- เปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ
13. มีระเบียบวินัย	- รักความสะอาด - รักษามาตรฐานในการทำงาน ยึดมั่น ความสมบูรณ์แบบ - ตรงต่อเวลา
14. มีจุดมุ่งหมายในชีวิต	- ภาคภูมิใจในวิชาชีพ

อีกประการหนึ่งที่ทำให้คุณลักษณะของตัวละครเชฟที่มาจากภาพยนตร์จากประเทศในซีกโลกตะวันตกและตะวันออกนั้นแตกต่างกัน คือ แนวคิด วิถีชีวิต ตลอดจนวัฒนธรรมล้วนมีส่วนในการหล่อหลอมบุคลิกภาพของตัวละครและมีอิทธิพลต่อคุณลักษณะของเชฟให้มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น การเชื่อในขนบคำสอนของผู้อาวุโส การประพฤติปฏิบัติตนตามกรอบจารีตที่สืบทอดกันมา หรือความเป็นตัวของตัวเองสูง เป็นต้น

อภิปรายผล

ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ภาพยนตร์สามารถเป็นกระจกเงาที่สะท้อนภาพของสังคมและบุคคลได้เทียบเท่ากับวรรณกรรม การศึกษาคุณลักษณะโดยศึกษาผ่านบุคลิกภาพทั้งภายในและภายนอกของตัวละครเชฟที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์แนวทำอาหาร ผลวิจัยพบว่า เนื้อหาของภาพยนตร์ที่กล่าวถึงเชฟต่างจำลองคุณลักษณะที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของเชฟ แม้ว่าตัวละครที่เป็นเชฟเหล่านั้นจะเป็นเพียงตัวแทนประเภทของกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพเชฟก็ตาม

การวิจัยของวีร์ วงศ์สันติวินิช (2560) อาจารย์ผู้สอนประจำสาขาการจัดการครัวและศิลปะการประกอบอาหาร หลักสูตรนานาชาติ วิทยาลัยดุสิตธานี และงานของ Berger and Beger (2004) ที่สรุปคุณลักษณะของเชฟที่ดี และผู้วิจัยได้นำมาสร้างแบบบันทึกข้อมูลที่มีคุณลักษณะของกลุ่มคนอาชีพเชฟได้ 14 ประการ (ดังปรากฏในตาราง 2) ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า จากตัวละครที่เป็นเชฟทั้ง 12 ตัว มีตัวละครเพียง 4 ตัวเท่านั้นที่มีคุณลักษณะครบทั้ง 14 ประการ ได้แก่ 1) เก้าชีวิต จู 2) หวัง ปิง ยี่ 3) อเล็กซ์ของไวลเลอร์ และ 4) ฮัสซัน คาคัม

ตัวละครทุกตัวละครล้วนแต่มีความโดดเด่นโดยเฉพาะทักษะพื้นฐานต่าง ๆ ของเชฟจำเป็นจะต้องมี เช่น ทักษะในการใช้มีด ทักษะในการหัน แล เนื้อสัตว์ และวัตถุดิบต่าง ๆ การเรียนรู้ทักษะเหล่านี้เป็นเรื่องจำเป็นต่ออาชีพ ตัวละครทั้งหมดเรียนรู้ทักษะเหล่านี้จากต่างสถานที่และต่างสถานะ ตัวละครบางตัวได้รับการสั่งสอนจากสถาบันการทำอาหารที่สังคมยอมรับ หากตัวละครบางตัวก็ได้รับการสั่งสอนจากคนในครอบครัว บุคคลที่ใกล้ชิด และก็มีตัวละครบางตัวที่ต้องหาโอกาสในการเรียนรู้ทักษะการทำอาหารด้วยตนเอง แต่ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น ตัวละครเชฟที่ประสบความสำเร็จทุกตัวต่างต้องผ่านช่วงเวลาของการฝึกฝนในการทำอาหารอย่างหนัก ความอดทนและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคหลายอย่างที่เข้ามาในชีวิต ทำให้ตัวละครที่เป็นเชฟประสบความสำเร็จได้ในที่สุด นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบคุณลักษณะเชฟเพิ่มเติมอีก 9 ประการ นอกเหนือจากจากรอบการศึกษา ได้แก่ 1) รักความสะอาด 2) รักษามาตรฐานในการทำงานยึดมั่นในความสมบูรณ์แบบ 3) ภาคภูมิใจในวิชาชีพเชฟ 4) ช่างสังเกต ใส่ใจรายละเอียด 5) มีความพยายาม มานะอดทน 6) ตรงต่อเวลา 7) สนุกกับการทำงาน ทำงานเป็นทีมได้ 8) มีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ และ 9) ประสาทสัมผัสดี (ดังปรากฏตาราง 3)

ตัวละครที่ประกอบอาชีพเชฟในภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่า ไม่ใช่บุคคลใดก็สามารถมาประกอบอาชีพเชฟได้แต่อาชีพเชฟต้องมีคุณลักษณะพิเศษที่เพิ่มเติมและโดดเด่นขึ้นมามากกว่าบุคคลอื่น ดังที่ผู้วิจัยพบว่า ตัวละครที่เป็นเชฟทั้งหมดนั้นต่างมีคุณลักษณะร่วมกันและเป็นคุณลักษณะที่สมควรจะมีในบุคคลที่ประกอบอาชีพเชฟซึ่งมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่เชฟพึงมีจากข้อมูลด้านอุตสาหกรรมบริการที่ได้ศึกษาค้นคว้ามา คุณลักษณะของเชฟที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์มีทั้งการเป็นเชฟที่ดีและคนที่เก่งมารวมเข้าด้วยกัน เชฟที่ดีอาจไม่ใช่คนเก่งและในขณะเดียวกันเชฟที่เก่งก็อาจจะไม่ใช่คนดี ความโดดเด่นในความรู้ ทักษะ การสร้างสรรค์ผลงาน ความเป็นผู้นำ และพรสวรรค์เป็นคุณลักษณะที่เชฟในโลกของภาพยนตร์และเชฟในโลกของความเป็นจริงต้องการการเป็นเชฟไม่ได้เป็นการสนองความต้องการเกี่ยวกับการทำอาหารแต่เพียงเท่านั้น หากยังหมายรวมถึงการถ่ายทอดและสื่อสารสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองคิดส่งผ่านในรูปแบบอาหารออกมาด้วย ความเป็นเชฟมืออาชีพต้องทำอาหารให้ผู้อื่นมีความสุขด้วย มิใช่ตัวเองมีความสุขแค่เพียงอย่างเดียว

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ ถึงแม้ว่าบางตัวละครจะมีคุณลักษณะไม่ครบตามกรอบมาตรฐานที่นำมาศึกษานั้นก็ได้หมายความว่าตัวละครตัวนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพเชฟ ภาพยนตร์ต้องการสื่อและบ่มเพาะให้ผู้ชมเข้าใจในอาชีพเชฟและตระหนักว่า คุณลักษณะทั้ง 14 ประการ เป็นคุณลักษณะที่คนเป็นเชฟ “ควรมี” ไม่ใช่จำเป็นต้องมี” แต่การมีจุดมุ่งหมายในชีวิต ความภาคภูมิใจในวิชาชีพและการทำงานด้วยความสนุกเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ตัวละครเหล่านี้มีร่วมกันต่างหากที่เป็นแรงผลักดันชั้นเลิศ เปรียบเสมือนบันไดที่แข็งแกร่งมั่นคงที่จะนำพาให้ตัวละครทุกตัวที่มีความฝันแน่วแน่ได้ก้าวไปสู่วิถีของความเป็นเชฟมืออาชีพได้อย่างเต็มภาคภูมิ ดังคำกล่าวของ จูเลีย ไชน์ ที่กล่าวไว้ในภาพยนตร์ว่า “ในการปรุงอาหารที่ดี คุณต้องมีความรักในสิ่งนั้น รักในการทำงานหนัก และรักในการสร้างสรรค์ด้วย”

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรมีการรวบรวมข้อมูลจากเซฟที่เป็นบุคคลจริงเพื่อถอดคุณสมบัติและนำมาเปรียบเทียบกับภาพยนตร์ว่า สามารถสะท้อนออกมาได้มากน้อยเพียงใด และถูกต้องตรงกันหรือไม่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ผู้วิจัยต่อไปอาจศึกษาเพิ่มเติมในด้านการสื่อความหมายโดยผ่านอาหารที่ตัวละครปรุงขึ้นว่ามีผลต่อการดำเนินเรื่องอย่างไร เพื่อให้มองเห็นภาพรวมของภาพยนตร์แนวทำอาหารได้ละเอียดลึกซึ้งมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้จะเสร็จสมบูรณ์ไม่ได้หากขาดการสนับสนุนจากคณะผู้บริหารรวมทั้งฝ่ายวิจัยและการพัฒนา วิทยาลัยดุสิตธานี ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาอย่างดีเสมอมา

รายการอ้างอิง

- งามพร้อม ไทยมี. (2560). *เซฟหญิงเหล็ก สูตรชีวิตจากครัวไทยในนิวยอร์ก*. บัดส์ พับลิชชิง.
- ชยานันท์ เมฆสุด. (2562). *บันทึกไม้ลับ ฉบับนักศึกษาวิชาอาหาร*. แชลมอน.
- ญาณทวี เสือสืบพันธุ์. (2560). ผู้ประกอบอาชีพทำอาหารในสังคมไทย ช่วงทศวรรษ 2490-2550. [ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- นัทธนัย ประสานนาม. (2559). Appetites and anxieties: Food, film, and the politics of representation. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 23(2), 316-323.
- วีร์ วงศ์สันติวนิช. (2560). การบริหารจัดการคนเก่งในแผนกครัว. ใน *วิชาการพัฒนาองค์การและการจัดการเชิงผู้ประกอบการ*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อนุสรณ์ ติปยานนท์. (2562). *My Chefs*. แชลมอน.
- แอนโทนี บอร์เดน. (2545). *เบื้องลึกในครัวลับ* (โตมร สุขปรีชา, แปล). มติชน.
- Berger, L. A., & Beger, D. R. (2004). *The talent management handbook: Creating organizational excellence by identifying, developing, and promoting your best people*. McGraw-Hill.

การศึกษาชุดคำศัพท์แพทย์พื้นฐานทันตกรรมภาษาเกาหลี เพื่อการสอนแปลและล่ามภาษาเกาหลี: วิเคราะห์คำนาม ที่มีการใช้จริงสูงในคลังข้อมูล

A Study of Basic Korean Vocabularies for Dentistry in Teaching Korean Translation and Interpretation: An Analysis of the High-Frequently Used Nouns in the Corpus

เนติมา บุรพาศิริวัฒน์ (Netima Burapasiriwat)¹

Received: June 5, 2022

Revised: August 5, 2022

Accepted: August 10, 2022

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อ 1) รวบรวมคำศัพท์และวิเคราะห์ความถี่ของศัพท์แพทย์ทันตกรรมภาษาเกาหลีและภาษาไทยที่พบในเว็บไซต์คลินิกทันตกรรมและคลิปวิดีโอบนช่องยูทูบในรูปแบบคลังข้อมูล และ 2) สร้างชุดรายการคำศัพท์แพทย์ทันตกรรมภาษาเกาหลีพื้นฐานเฉพาะคำนามที่จำเป็นต่อการสอนแปลและล่ามภาษาเกาหลีที่มีความถี่สูง ผู้วิจัยเก็บตัวอย่างข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ เว็บไซต์คลินิกทันตกรรมของเกาหลีจำนวน 4 เว็บไซต์ และคลินิกทันตกรรมของไทยอีก 4 เว็บไซต์ รวมเป็น 8 เว็บไซต์ และเก็บตัวอย่างข้อมูลจากบทสนทนาระหว่างทันตแพทย์และผู้ป่วยที่เป็นคลิปวิดีโอภาษาเกาหลีบนช่องยูทูบจำนวน 30 คลิป และคลิปที่เป็นภาษาไทย

¹ สาขาเกาหลีศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต

อีก 30 คลิป รวมเป็น 60 คลิป เพื่อนำไปสร้างเป็นคลังคำศัพท์ที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ผลจากการสำรวจพบว่า มีคำนามทั้งหมด 1,246 คำ มีความถี่ในการปรากฏรวมทั้งสิ้น 7,654 ครั้ง จากนั้นวิเคราะห์คำที่เป็นคำที่มีความถี่สูงที่ถูกจัดให้เป็นศัพท์แพทย์ทันตกรรมพื้นฐานได้ทั้งสิ้นจำนวน 130 คำศัพท์ มีความถี่ในการปรากฏรวมทั้งสิ้น 6,127 ครั้ง คำนามที่มีความถี่มากที่สุดในภาษาเกาหลี คือ คำว่า ‘치아’ มีความถี่มากถึง 680 ครั้ง และคำนามที่มีความถี่มากที่สุดในภาษาไทย คือ คำว่า ‘ฟัน’ มีความถี่ทั้งสิ้น 1,680 ครั้ง

คำสำคัญ: ศัพท์แพทย์ทันตกรรมภาษาเกาหลี, คลังคำศัพท์ทางทันตกรรมขั้นพื้นฐาน, การเรียนภาษาเกาหลี

Abstract

The objective of this research were to 1) collect and analyze the frequency of occurrence of Korean and Thai vocabularies for dentistry found on dental clinic websites and in YouTube videos, and 2) to construct a corpus of basic dental terminology, particularly the high-frequency nouns that are essential for teaching Korean translation and interpretation. The data were collected from different types of electronic sources, such as websites, including 4 Korean dental clinic websites and 4 Thai dental clinic websites. To build a corpus for the analysis, the data were also collected from conversations between dentists and patients in 60 YouTube videos, comprising 30 videos in Korean and 30 videos in Thai. The findings revealed that there were 1,246 nouns with the frequency of occurrence of 7,654. In addition, 130 high-frequency words from the corpus of basic dental terminology were found with the occurrence of 6,127. The Korean noun with the highest frequency is ‘치아’, with the occurrence of 680, and the Thai noun that has the highest frequency is ‘ฟัน’, with the occurrence of ‘1,680’.

Keywords: Korean Medical Vocabularies, Corpus of Basic Dental Terms, Korean Language Learning

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของประชากรชาวเกาหลีใต้ในประเทศไทยส่งผลให้มีจำนวนผู้ใช้บริการด้านการแพทย์ที่เป็นชาวเกาหลีใต้มากขึ้น เห็นได้จากการสำรวจผู้ป่วยชาวต่างชาติที่ใช้บริการด้านสุขภาพในประเทศไทยโดยเฉพาะบริการด้านความงาม บริการด้านทันตกรรม และบริการสุขภาพเชิงบำบัด ในปี พ.ศ. 2561 พบเชื้อชาติของผู้ป่วยโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยใน 3 อันดับแรก ได้แก่ ชาวญี่ปุ่น ชาวเกาหลีใต้ และชาวมาเลเซีย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงโซล คาดการณ์ว่าประเทศไทยและเกาหลีใต้จะเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้ธุรกิจด้านการดูแลสุขภาพและบริการสำหรับผู้สูงอายุจะยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงโซล, 2562, หน้า 2-7) สอดคล้องกับผลสำรวจของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปี พ.ศ. 2564 ที่แสดงให้เห็นว่า ธุรกิจการแพทย์และความงามเป็นธุรกิจที่มาแรงเป็นอันดับ 1 โดยครองอันดับ 1 ติดต่อกันเป็นปีที่ 2 (ผู้จัดการออนไลน์, 2564) และสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงโซล (2562) รายงานว่า แนวโน้มธุรกิจบริการผู้สูงอายุในเกาหลีใต้จะเติบโตถึงร้อยละ 12.9 ในเวลา 10 ปี นับจากนี้หนึ่งในธุรกิจบริการผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มจะเติบโตสูง คือ ธุรกิจบริการการดูแลสุขภาพช่องปากหรือคลินิกทันตกรรม ข้อมูลข้างต้นแสดงถึงศักยภาพของตลาดธุรกิจการแพทย์ที่มีแนวโน้มเติบโตในอนาคต

ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2563) รายงานว่า ความต้องการใช้บริการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริการด้านทันตกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ กระทรวงสาธารณสุขอธิบายเหตุผลที่ทำให้สัดส่วนกลุ่มลูกค้าต่างชาติมาใช้บริการศูนย์ทันตกรรมของไทยเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการให้บริการทางทันตกรรมของไทยมีคุณภาพดีในราคาที่ไม่สูงสำหรับชาวต่างชาติและระยะเวลาในการรักษาทันตกรรมไม่ต้องใช้เวลานาน ชาวต่างชาติบางกลุ่มจึงใช้บริการระหว่างการมาท่องเที่ยวหรือสามารถนัดเวลามาเพื่อการรักษาแบบไม่ต้องค้างคืนได้อย่างสะดวก และกลุ่มผู้ใช้บริการทันตกรรมส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือเมืองใหญ่ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2560) ภายใต้อุปถัมภ์เหล่านี้ส่งผลให้เกิดความต้องการบุคลากรด้านการแพทย์โดยเฉพาะอุตสาหกรรมบริการทางการแพทย์ด้านทันตกรรมเพิ่มขึ้น อาชีพล่ามในสายการแพทย์ทันตกรรมจะมีความสำคัญและมีความต้องการในธุรกิจการแพทย์มากในอนาคต เพราะปัจจุบันการบริการ

ทางการแพทย์ไทยยังคงมีจุดอ่อนในด้านความสามารถทักษะทางภาษาอังกฤษของบุคลากรทางการแพทย์ซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง (จอมขวัญ ศุภศิริกิจเจริญ และบุญเสริม บุญเจริญผล, 2558, หน้า 114-123) สิริขวัญ สงวนผล (2555, หน้า 92-107) กล่าวว่า เมื่อชาวต่างชาติมีอาการเจ็บป่วยและจำเป็นต้องเข้ารับการรักษาพยาบาล ปัญหาแรกที่เป็นอุปสรรคต่อการรักษาพยาบาล คือ ภาษาที่จะใช้สื่อสารในการรักษาพยาบาล ระบบล่ามทางการแพทย์จึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางให้ผู้ป่วยต่างชาติและบุคลากรทางการแพทย์สื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ

ปัจจุบันมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบริการทางทันตกรรมของชาวต่างชาติ เช่น Go (2007) ศึกษาสภาพธุรกิจบริการทันตกรรมของศูนย์สุขภาพแรงงานต่างชาติกวางจู และพบว่า ชาวต่างชาติร้อยละ 73 มีปัญหาเรื่องการสื่อสารและเกิดความกังวลในขณะที่เข้ารับบริการบริการทางทันตกรรม Im (2011) สํารวจทันตภิบาลจำนวน 181 คน เกี่ยวกับอุปสรรคหรือความยากลำบากขณะให้บริการทางทันตกรรมแก่ชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและพบว่า อุปสรรคด้านการสื่อสารเป็นปัญหามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.3 และผู้ตอบแบบสอบถามเสนอวิชาที่ต้องการให้มีการอบรมมากที่สุด คือ วิชาการสื่อสารเพื่อการแก้ปัญหาอุปสรรคด้านภาษา (언어 장벽을 해결하기 위한 의사소통) จากข้อมูลงานวิจัยจะเห็นได้ว่า หากมีการศึกษาคำศัพท์ทันตกรรม จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการผลิตบุคลากรหรือล่ามเพื่อแก้ปัญหาอุปสรรคด้านภาษาให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ทันตกรรม เมื่อทองทิพย์ พูลลาภ (2559) ศึกษาความต้องการของล่ามในตลาดแรงงานไทยและพบว่า ภาษาเกาหลี คือ ภาษาที่ผู้ประกอบการต้องการมากเป็นอันดับ 5² และเนติมา บุรพาศิริวัฒน์ (2563) ได้ศึกษาความต้องการล่ามภาษาเกาหลีในประเทศไทยและพบว่า ประเภทของสถานประกอบการที่ต้องการล่ามภาษาเกาหลีมากที่สุดคือ ธุรกิจบริการ (ร้อยละ 47.5) ได้แก่ ธุรกิจประเภทที่พักแรม ธุรกิจบริการด้านอาหาร และธุรกิจบริการด้านการแพทย์หรือสาธารณสุข เป็นต้น นอกจากนี้ งานวิจัยของนนทิ ศรินทร์ประเสริฐ (2559, หน้า 81) ได้ให้ข้อควรตระหนักของงานล่ามไว้ว่า ล่ามควรหมั่นศึกษาคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับงานของตนเองให้มากและจำเป็นต้องเข้าใจคำศัพท์หลากหลายในสายงานที่ตนเองต้องล่าม

² อันดับที่ 1 คือ ภาษาญี่ปุ่น รองลงมา คือ ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ภาษาพม่า และภาษาเกาหลี ตามลำดับ

ถึงแม้ประเทศไทยจะมีการจัดการเรียนการสอนภาษาเกาหลีในสถาบันระดับอุดมศึกษาเป็นระยะเวลามากกว่า 15 ปี แล้วก็ตาม แต่จากงานวิจัยยังคงแสดงให้เห็นถึงปัญหาจากการเรียนการสอนภาษาเกาหลี เช่น Kim (2014) ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางด้านคำศัพท์จากงานเขียนของผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาเกาหลีและพบว่า มีข้อผิดพลาดในรูปแบบต่าง ๆ และความขาดแคลนตำราหรือเอกสารประกอบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพที่มาจากการค้นคว้าวิจัยโดยเฉพาะการเรียนการสอนภาษาเกาหลีในระดับสูง รวมถึงเอกสารที่รวบรวมคำศัพท์เฉพาะทางที่สอดคล้องกับสภาพการใช้งานจริง ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงได้มุ่งเน้นศึกษาคำศัพท์แพทย์ทันตกรรมและวิเคราะห์ความถี่ของศัพท์แพทย์ทันตกรรมภาษาเกาหลีและภาษาไทยที่พบในเว็บไซต์คลินิกทันตกรรมและคลิป์วิดีโอบนช่องยูทูปในรูปแบบคลังข้อมูล และเพื่อสร้างชุดรายการคำศัพท์แพทย์ทันตกรรมภาษาเกาหลีพื้นฐานเฉพาะคำนามที่จำเป็นต่อการสอนแปลและล่ามภาษาเกาหลีที่มีความถี่สูง ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาเกาหลีในรายวิชาล่ามภาษาเกาหลีและช่วยลดข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงานล่ามภาษาเกาหลีในสายงานแพทย์ทันตกรรมต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

คลังข้อมูลภาษา (Corpus)

วิโรจน์ อรุณมานะกุล (2545, หน้า 2) กล่าวว่า คลังข้อมูลภาษาเป็นแหล่งข้อมูลภาษาที่สำคัญต่อการศึกษาวิจัยทางด้านภาษาและการสอนภาษาเนื่องจากคลังข้อมูลภาษาเป็นแหล่งที่ให้ข้อมูลการใช้ภาษาที่เกิดขึ้นจริง คลังข้อมูลภาษาจึงเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญต่อการศึกษาวิจัยทางด้านภาษาและการสอนภาษานั้น ๆ เช่นเดียวกับ Seo and Han (1999) กล่าวว่า คลังข้อมูลภาษาเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของการวิจัยภาษาที่สามารถนำไปใช้ได้หลากหลายสาขาซึ่งหมายถึงสิ่งที่แสดงถึงลักษณะที่เป็นจริงของภาษานั้น ๆ ออกมาให้เห็นโดยรวม Bowker (1998 อ้างถึงใน ปริมา มัลลิกะมาส และ วิโรจน์ อรุณมานะกุล, 2546, หน้า 9) กล่าวว่า คลังข้อมูลภาษาสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสอนให้ผู้เรียนหาความรู้ทางภาษาเพิ่มเติมได้ด้วยตนเองเพื่อช่วยแก้ปัญหาที่มักเกิดขึ้นระหว่างทำงานแปล ปริมา มัลลิกะมาส และวิโรจน์ อรุณมานะกุล (2546) นำเสนอผลการทดลองที่แสดงให้เห็นบทบาทการใช้คลังข้อมูลภาษาและสรุปว่า การใช้

คลังข้อมูลภาษาช่วยให้ผู้แปลเลือกใช้คำแปลและสำนวนได้ถูกต้องเหมาะสมมากขึ้น ลดข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการขาดความเข้าใจเนื้อหาของเอกสารที่แปล และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการแปลในด้านความสามารถในการใช้ภาษาได้ดียิ่งขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับงานวิจัยภาษาเกาหลีที่ใช้คลังข้อมูลภาษาในการศึกษาพบว่า มีงานวิจัยที่น่าเสนอชุดคำศัพท์จากการวิเคราะห์คลังข้อมูลภาษาไม่มากนัก เช่น Park (2015) ศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์ทางวิชาการในหนังสือเรียนภาษาเกาหลีจากคลังข้อมูลที่ถูกสร้างจากตำราภาษาเกาหลี 46 เล่ม จากสถาบัน 6 แห่งในเกาหลีพบว่า มีคำศัพท์ทั้งสิ้น 100,158 คำศัพท์ และได้วิเคราะห์เพื่อสร้างรายการคำศัพท์เพื่อการเรียนรู้และการสอนคำศัพท์ทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพในวาทกรรมเชิงวิชาการสำหรับผู้เรียนภาษาเกาหลี Kim (2020) ศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องพยากรณ์อากาศโดยการสร้างคลังข้อมูลจากการพยากรณ์อากาศของสำนักอุตุนิยมวิทยาเกาหลีและวิเคราะห์ความถี่ของคำศัพท์จากคำพูดในการรายงานพยากรณ์อากาศ ผลการศึกษาพบว่า ชนิดคำที่ปรากฏมากที่สุด คือ คำนาม ซึ่งมีหลายประเภท เช่น คำนามเวลา คำนามสถานที่ และคำนามทั่วไปซึ่งเป็นคำนามที่ควรสอนควบคู่ไปกับคำศัพท์ที่แสดงถึงฤดูกาล และให้ข้อเสนอแนะว่าในการสอนภาษาเกาหลีที่เกี่ยวกับคำศัพท์การพยากรณ์อากาศผู้สอนควรคำนึงถึงคำศัพท์ที่มีความถี่สูงก่อนเป็นอันดับแรก

การศึกษาโดยการวิเคราะห์คำศัพท์และการหาความถี่ของคำ (Lexical Analysis and Word-Frequency Lists)

Schmitt (2000) กล่าวว่า ผู้สอนควรสอนรายการคำที่มีความถี่สูงสุด (high frequency word) ให้กับผู้เรียนก่อนรายการคำศัพท์อื่น ๆ ความถี่ของคำเป็นเกณฑ์ที่สำคัญในการพิจารณาคำศัพท์ในคลังข้อมูลภาษาเพราะคำศัพท์ที่ต้องใช้ในรูปแบบที่ต่างกันจะขึ้นอยู่กับบริบทการใช้คำศัพท์นั้น ๆ คำศัพท์เหล่านี้ปรากฏขึ้นทั้งในตัวบทภาษาพูดและภาษาเขียน (spoken and written text) ผู้เรียนจึงต้องมีคลังข้อมูลคำศัพท์ที่มากพอ นอกจากนี้ ผู้สอนควรสอนรายการคำที่มีความถี่สูงสุดให้แก่ผู้เรียนก่อนรายการคำศัพท์อื่น ๆ งานวิจัยหลายชิ้นแสดงให้เห็นว่า การที่ผู้เรียนภาษาจะเข้าใจภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สองได้จำเป็นต้องมีความเข้าใจคำศัพท์ที่ใช้มากพอ นอกจากนี้ มลิวลีย์ ภักดิ์ประไพ (2519) กล่าวว่า มีงานวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่ชี้ถึงความสำคัญของการใช้คำศัพท์ที่มีความถี่สูงเพื่อประโยชน์ในการอ่านของนักเรียน เช่น Wilson and

Wilson (1971) สนับสนุนให้ผู้สอนมีการเลือกคำศัพท์ที่มีประโยชน์เพื่อความเหมาะสมในการใช้จริงเพราะสำคัญและเป็นประโยชน์กับผู้เรียนในการเรียนภาษาต่างประเทศ

จากการสำรวจวรรณกรรมและงานวิจัย ผู้วิจัยพบว่าไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์ทัศนกรรมภาษาเกาหลีและภาษาไทยโดยตรง มีเพียงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแต่ก็ไม่มากนัก เช่น Song (2004) ศึกษาลักษณะการใช้คำศัพท์เฉพาะทางการแพทย์โดยเปรียบเทียบระหว่างภาษาเกาหลีและภาษาญี่ปุ่นและพบว่า ความแตกต่างของโครงสร้างทางภาษาระหว่างภาษาเกาหลีและภาษาญี่ปุ่นทำให้การใช้คำศัพท์เฉพาะทางการแพทย์มีความแตกต่างกัน และคำศัพท์เฉพาะทางการแพทย์ภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลีมีความคล้ายกันของคำที่เป็นตัวจีนมากถึงร้อยละ 81.52 Oh (2012) ศึกษาแผนการสอนภาษาเกาหลีเพื่อการเข้าใช้สถานพยาบาลสำหรับคนต่างชาติและพบว่า คนต่างชาติที่เข้าใช้บริการในสถานพยาบาลประสบปัญหาในเรื่องการสื่อสารเป็นอย่างมาก Lee (2014) ศึกษาการสร้างกลุ่มคำศัพท์ร้านขายยาและโรงพยาบาลเพื่อผู้หญิงที่อพยพย้ายถิ่นจากการแต่งงานข้ามชาติโดยนำเสนอกลุ่มคำศัพท์ เช่น ยา โรค อาการ อวัยวะ ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย จากการวิเคราะห์เอกสารโดยวิเคราะห์คำศัพท์จากการแบ่งแยกตามขอบเขตความหมายที่อยู่ในเอกสารกำกับการใช้ยา เช่น ข้อควรระวังในการใช้ยา ปริมาณการใช้ยา ผลหรือประสิทธิภาพของยา ผลวิจัยพบว่าความถี่ของการใช้คำศัพท์เฉพาะทางในเอกสารกำกับการใช้ยามีความถี่สูง Yoon (2016) ศึกษาแผนการพัฒนาตำราภาษาเกาหลีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์สำหรับผู้เรียนภาษาเกาหลีที่เป็นคนจีนที่ต้องการเป็นผู้ประสานงานในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และพบว่า เนื้อหาการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์เป็นเนื้อหาที่จำเป็นในการสอนและการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่ของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์เฉพาะทางการแพทย์ภาษาเกาหลีหรืองานวิจัยที่เกี่ยวกับการแปลหรือล่ามการแพทย์ภาษาเกาหลีนั้นจะมุ่งเน้นไปยังการพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนคนจีน คนญี่ปุ่น และไม่พบบางานที่มุ่งเน้นพัฒนาองค์ความรู้ให้กับล่ามที่เป็นคนไทย และที่สำคัญยังไม่พบบางานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์ทัศนกรรมภาษาเกาหลีเพื่อการเรียนรู้ภาษาเกาหลีโดยเฉพาะ ดังนั้น งานวิจัยนี้จะสามารถใช้ในการพัฒนาให้ล่ามภาษาเกาหลีมีความรู้ความชำนาญในการแปลหรือการล่ามในสายงานการแพทย์เนื่องจากธุรกิจการแพทย์ในประเทศไทยมีแนวโน้มความต้องการล่ามการแพทย์มากขึ้นในทศวรรษนี้ และเพื่อ

ตอบสนองนโยบายการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางบริการทางการแพทย์นานาชาติและการเติบโตของอุตสาหกรรมบริการทางการแพทย์ด้านทันตกรรม

วิธีการวิจัย

การคัดเลือกและการสร้างคลังข้อมูล

ข้อมูลที่จะนำมาสร้างคลังข้อมูลทั้งภาษาเกาหลีและภาษาไทยในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นคำศัพท์ที่ปรากฏในเว็บไซต์คลินิกทันตกรรมของไทยและเว็บไซต์คลินิกทันตกรรมของเกาหลีซึ่งเป็นตัวอย่างภาษาเขียน และกลุ่มที่สองเป็นบทสนทนาในคลิปวิดีโอที่เผยแพร่อยู่บนเว็บไซต์ยูทูบที่มีบทสนทนายระหว่างทันตแพทย์และผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางทันตกรรม ผู้วิจัยจัดให้คำศัพท์ที่ได้จากคลิปวิดีโอเป็นตัวอย่างภาษาพูดโดยข้อมูลมีทั้งคำศัพท์ภาษาเกาหลีและภาษาไทย

เกณฑ์การคัดเลือกคำศัพท์เว็บไซต์คลินิกทันตกรรมและคลิปวิดีโอทันตกรรม

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเว็บไซต์คลินิกทันตกรรมและคลิปวิดีโอทันตกรรมเพื่อมาเป็นตัวแทนของคลังข้อมูลคำศัพท์แพทย์ทางทันตกรรม โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้อความที่มาจากหน้าเว็บไซต์คลินิกทันตกรรมในแบบครบวงจรของไทยมีจำนวน 4 เว็บไซต์ และคลินิกทันตกรรมของเกาหลี 4 เว็บไซต์ โดยวิธีการเลือกหน้าเว็บไซต์นั้น ผู้วิจัยเลือกเว็บไซต์ที่เป็นศูนย์ทันตกรรมที่ให้บริการทางทันตกรรมแบบครบวงจรและผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงได้ง่ายที่สุด ผู้วิจัยเลือกคลินิกทันตกรรมแบบครบวงจรที่อยู่ในอันดับที่ 1-10 ของหน้าเว็บไซต์ค้นหาข้อมูลกูเกิล โดยใช้เครื่องมือสำหรับการตรวจสอบอันดับการค้นหาผ่านเว็บไซต์ www.serprobot.com และผู้วิจัยคัดเลือกเว็บไซต์คลินิกทันตกรรมของเกาหลีอีก 4 เว็บไซต์ที่ปรากฏในอันดับที่ 1-5 ของหน้าเว็บไซต์ค้นหาข้อมูล www.naver.com จากการค้นหาข้อมูลทำให้ทราบว่า คลินิกทันตกรรมของเกาหลีส่วนใหญ่จะเป็นแบบครบวงจรซึ่งต่างจากคลินิกทันตกรรมของไทยที่ส่วนใหญ่จะเป็นคลินิกทันตกรรมเฉพาะด้าน

ตาราง 1

รายชื่อเว็บไซต์คลินิกทันตกรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เว็บไซต์คลินิกทันตกรรมของไทย	เว็บไซต์คลินิกทันตกรรมของเกาหลี
1. www.ldcdental.com	1. www.onedaydent.com
2. www.skytraindental.com	2. www.hansdental.com
3. www.dentalifeclinic.com	3. www.srsr.co.kr
4. www.bfcdental.com	4. www.honestdent.co.kr

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคลิปวิดีโอบนช่องยูทูป ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ คลิปที่มีบทสนทนาภาษาเกาหลีระหว่างทันตแพทย์และผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางทันตกรรม จำนวน 30 คลิป และคลิปที่มีบทสนทนาภาษาไทยระหว่างทันตแพทย์และผู้ป่วยที่เข้ารับบริการทางทันตกรรม จำนวน 30 คลิป ประเภทของวิดีโอของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ข้างต้นเป็นวิดีโอล็อก (Vlogs) หรือวิดีโอประเภทไดอารี่ที่มีเนื้อหาถ่ายทอดเรื่องราวในชีวิตประจำวันและช่วงที่ได้เข้าใช้บริการคลินิกทันตกรรม บทสนทนาจะเกี่ยวกับการขอคำปรึกษาจากผู้ป่วยเกี่ยวกับการบริการทางทันตกรรมด้านต่าง ๆ การให้คำแนะนำจากแพทย์เกี่ยวกับการบริการและสินค้าทางทันตกรรม และช่วงเวลาระหว่างการรักษาทางด้านทันตกรรม เป็นต้น

เกณฑ์การคัดเลือกคำศัพท์เฉพาะทางการแพทย์

ขอบเขตของงานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเน้นศึกษาเฉพาะคำนาม³ (Kang & Hong, 2015) ที่เป็นคำศัพท์เฉพาะทางการแพทย์เท่านั้น โดยนำคำนามมาวิเคราะห์ผลความถี่การปรากฏใช้ ผู้วิจัยใช้เว็บไซต์ www.kmle.co.kr หรือเครื่องมือค้นหาคำศัพท์ทางการแพทย์ KMLE (KMLE 의학검색진) มาเป็นเครื่องมือในการขี้นัดเกณฑ์การเป็นคำศัพท์เฉพาะทางการแพทย์ ทั้งนี้ KMLE เป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการค้นหาคำศัพท์แพทย์ออนไลน์ขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศเกาหลี และรวบรวมฐานคำศัพท์แพทย์จากพจนานุกรมคำศัพท์แพทย์หลายเล่ม ได้แก่ พจนานุกรมคำศัพท์ทางการแพทย์ของ

³ Kang and Hong ได้ศึกษาคำศัพท์ที่ปรากฏในข้อสอบ TOPIK ครั้งที่ 1 - 36 พบว่า ชนิดคำที่มีสัดส่วนมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ คำนาม ซึ่งมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.3 รองลงมา คือ คำกริยาร้อยละ 24 คำคุณศัพท์ ร้อยละ 10 คำวิเศษณ์ ร้อยละ 6.3 ตามลำดับ

แพทยสภา สาธารณรัฐเกาหลี (대한의협 의학용어 사전) พจนานุกรมรวบรวมคำศัพท์ทางการแพทย์ที่จำเป็นของแพทยสภา สาธารณรัฐเกาหลี (대한의협 필수 의학용어집 사전) พจนานุกรมรวบรวมความหมายคำศัพท์ทางการแพทย์ที่เข้าใจง่าย (알기 쉬운 의학용어 풀이집 사전) พจนานุกรมคำศัพท์ทางการแพทย์โบราณของแพทยสภา สาธารณรัฐเกาหลี (옛 대한의협의 학용어 사전) พจนานุกรมคำศัพท์ทางการแพทย์ KI (KI 의학용어사전) พจนานุกรมเวชศาสตร์ช่องปาก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยคยองบุก (경북대 치과대학 구강내과 교실 사전) และพจนานุกรมทางการแพทย์ของสมาคมศัลยกรรมระบบประสาท สาธารณรัฐเกาหลี (대한신경외과학회 의학용어사전) เป็นต้น คำnamที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลของ KMLE ผู้วิจัยนับเป็นคำศัพท์ทั่วไป

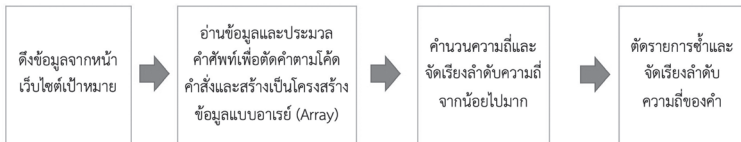
การสร้างคลังข้อมูล

คลังข้อมูลภาษาเป็นข้อมูลภาษาเขียนหรือภาษาพูดที่รวบรวมขึ้นมาเป็นจำนวนที่มากเพียงพอสำหรับใช้ในการศึกษาด้านภาษา (วิโรจน์ อรุณมานะกุล, 2545, หน้า 2) ดังนั้น ผู้วิจัยสร้างคลังข้อมูลภาษาที่นำข้อมูลทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนที่เป็นคลังข้อมูลคำศัพท์เฉพาะทางการแพทย์ด้านทันตกรรมภาษาเกาหลีและภาษาไทย โดยใช้เกณฑ์สัดส่วนการเก็บตัวอย่างเพื่อการสร้างคลังคำศัพท์เช่นเดียวกับ ‘คลังข้อมูลภาษาเกาหลี โครงการเซจงศตวรรษที่ 21’ ของสถาบันภาษาเกาหลีแห่งชาติ คือ สัดส่วนภาษาเขียนประมาณร้อยละ 90 และภาษาพูดอยู่ที่ประมาณร้อยละ 10 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากเว็บไซต์เป็นกลุ่มตัวอย่างของภาษาเขียน ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากคลิปวิดีโอ บทสนทนาเป็นกลุ่มตัวอย่างภาษาพูด

ผู้วิจัยใช้โปรแกรม Web Scraping เป็นเครื่องมือในการดึงข้อมูลที่เป็นข้อความที่ปรากฏอยู่บนหน้าเว็บไซต์คลินิกทันตกรรมเพื่อสร้างคลังคำศัพท์ โดยเริ่มจากการเปิด socket เพื่อดึงข้อมูลจาก web server ของเป้าหมายผ่าน HTTP protocol จากนั้นใช้ไลบรารีภาษาไพธอน (Python) ของ PyThaiNLP ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการคัดลอก โปรแกรมจะประมวลผลนับความถี่ของคำที่ปรากฏในเว็บไซต์ มีการตัดคำตามการป้อนคำสั่งการตัดคำ (word tokenization) ที่กำหนดไว้ จากนั้นโปรแกรมจะนำผลลัพธ์ที่ได้ไปนับจำนวนคำที่เกิดขึ้นและเรียงลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย แล้วจึงนำไปวางข้อมูลลงบนตารางจัดการ (spreadsheet) ให้โดยอัตโนมัติ (ดังภาพ 1)

ภาพ 1

กระบวนการสร้างคลังคำศัพท์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม Web Scraping

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์หา “คำศัพท์คำพื้นฐาน” เช่นเดียวกับที่ Lee (1972) ได้กำหนดนิยามคำว่า “คำศัพท์พื้นฐาน” (기초어휘: basic vocabulary) ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ไว้ว่า จะต้องเป็นคำศัพท์ที่ได้มาจากการหาความถี่โดยใช้เกณฑ์การพิจารณารายการคำศัพท์ที่มีความถี่สูง คือ การจัดให้คำที่มีความถี่ตั้งแต่ 10 ครั้งขึ้นไป เป็นเงื่อนไขของคำศัพท์พื้นฐานสำหรับการเรียนรู้เพื่อใช้ในการเรียนการสอน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังนำเกณฑ์การวิเคราะห์คำศัพท์ของ Kim (2016) ที่ใช้เกณฑ์การคัดเลือกคำศัพท์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้โดยการคัดเลือกคำที่มีการซ้ำกันตั้งแต่ 2 แหล่งข้อมูลขึ้นไป มาใช้ในการวิเคราะห์ที่คัดเลือกคำอีกด้วย และผู้วิจัยยังใช้เครื่องมือค้นหาคำศัพท์ทางการแพทย์ KMLE (KMLE 의학검색엔진) มาเป็นเครื่องมือในการคัดเลือกว่าเป็นคำศัพท์เฉพาะทางการแพทย์ร่วมด้วย เพื่อสรุปกระบวนการวิเคราะห์หาชุดคำนามคำศัพท์แพทย์ที่ทันตกรรมพื้นฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์พบว่า มีคำนามปรากฏทั้งหมด 1,246 คำ โดยคำเหล่านั้นมีความถี่การปรากฏทั้งสิ้น 7,654 ครั้ง เมื่อผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะคำที่เป็นคำศัพท์แพทย์พบว่า มีคำนามที่เป็นคำศัพท์แพทย์จำนวน 301 คำ ซึ่งมีความถี่ของการปรากฏรวมทั้งสิ้น 6,920 ครั้ง จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาคัดเลือกเฉพาะ “คำศัพท์พื้นฐาน” (기초어휘: basic vocabulary) โดยจัดให้คำที่มีความถี่ตั้งแต่ 10 ครั้ง ขึ้นไป มาเป็นที่ใช้เงื่อนไขของคำศัพท์พื้นฐานสำหรับการเรียนรู้เพื่อใช้ในการเรียนการสอนและคัดเลือกเฉพาะเป็นคำที่มีการซ้ำกันตั้งแต่ 2 แหล่งข้อมูล ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์พบว่า มีคำนามที่เป็นคำศัพท์แพทย์ทั้งสิ้น 130 คำ เป็นคำศัพท์ที่อยู่ใน 55 อันดับแรกซึ่งมีความถี่การปรากฏใช้จริงรวมทั้งสิ้น 6,127 ครั้ง โดยคำศัพท์ที่มีความถี่การปรากฏการใช้จริงมากที่สุด อันดับหนึ่ง

คือ คำว่า ‘치아’ มีความถี่การปรากฏใช้จริง 680 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.83 จากความถี่รวมของคำนามที่เป็นคำศัพท์แพทย์ (301 คำ) จากผลการสำรวจพบว่า ทั้ง 130 คำดังกล่าวเป็นคำที่มีการซ้ำกันตั้งแต่ 2 แหล่งข้อมูลขึ้นไปทั้งหมด

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาความถี่จากคลังข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยเพื่อนำมาเปรียบเทียบคู่กัน ผลการสำรวจพบว่า คำศัพท์ที่มีความถี่การปรากฏการใช้จริงมากที่สุดอันดับหนึ่งในภาษาไทย คือ คำว่า ‘ฟัน’ มีความถี่การปรากฏใช้จริง 1,680 ครั้ง ซึ่งมีความหมายตรงกับคำว่า ‘치아’ ในภาษาเกาหลี ความถี่การปรากฏใช้จริงของทั้งสองคำ (คำว่า ‘ฟัน’ และคำว่า ‘치아’) มีทั้งสิ้น 2,360 ครั้ง ดังตาราง 2

ตาราง 2

เปรียบเทียบความถี่คำศัพท์ที่เป็นคำนามภาษาเกาหลีและภาษาไทย

อันดับ	คำศัพท์	ความถี่ ภาษาเกาหลี	ร้อยละ	เทียบคำไทย ⁴	ความถี่ ภาษาไทย	ความถี่รวม ทั้งสองภาษา
1	치아	680	9.83	ฟัน	1680	2360
2	치료	516	7.46	การรักษา	193	709
3	교정	338	4.89	การจัดฟัน	253	591
4	임플란트	317	4.58	รากฟันเทียม	323	640
5	치과	218	3.15	คลินิกทันตกรรม	62	280
6	잇몸	179	2.59	เหงือก	173	352
7	환자	143	2.07	คนไข้, ผู้ป่วย	151	294
8	충치	137	1.98	โรคฟันผุ, ฟันผุ	114	251
9	신경	119	1.72	เส้นประสาท, ประสาท	51	170
10	사랑니	101	1.46	ฟันคุด	107	208

หมายเหตุ: ตารางเปรียบเทียบข้างต้นเป็นตารางแบบย่อ (ลดการแสดงผลโดยตัดอันดับที่ 11 - 55 ออกไป)

⁴ ผู้วิจัยได้เทียบคำแปลโดยใช้ในภาษาไทยจากพจนานุกรมสำหรับผู้เรียนภาษาเกาหลี-ไทย ฉบับสถาบันภาษาเกาหลีแห่งชาติ (국어국립원 한국어-타이어 학습 사전) และพจนานุกรม NAVER เกาหลี-ไทย เนื่องจากเป็นพจนานุกรมออนไลน์ที่ผู้เรียนภาษาเกาหลีชาวไทยใช้มากที่สุด จากนั้นผู้วิจัยนำคำแปลดังกล่าวไปวิเคราะห์ความถี่ที่ปรากฏในคลังข้อมูลภาษาไทย

จากตาราง 2 จะเห็นได้ว่า คำศัพท์ตั้งแต่อันดับสองเป็นต้นไปจะมีอันดับความถี่ที่ไม่เหมือนกัน หากพิจารณาคำนามพื้นฐานในภาษาเกาหลีที่ได้เทียบกับคำในภาษาไทยจะเห็นได้ว่า แม้อันดับความถี่ของคำในภาษาเกาหลีกับคำในภาษาไทยจะไม่เหมือนกัน แต่คำส่วนมากในภาษาไทยจะมีความถี่ของคำที่สอดคล้องไปในทางเดียวกันกับความถี่ของคำในภาษาเกาหลี และคำในภาษาไทยก็เป็นคำที่มีความถี่การปรากฏใช้จริงสูงเช่นเดียวกัน เพื่อให้เห็นถึงอันดับของคำที่มีความถี่การปรากฏใช้จริงจากมากไปหาน้อย ที่มาจากการวิเคราะห์ผลรวมความถี่ทั้งสองภาษา ผู้วิจัยได้เรียงคำพื้นฐาน 130 คำ อีกครั้งทั้งคำในภาษาเกาหลีและภาษาไทยจากมากสุดไปน้อยสุด ข้อมูลปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3

ผลการวิเคราะห์รายการชุดคำศัพท์คำนามพื้นฐานภาษาเกาหลีโดยเรียงอันดับของคำที่มีความถี่ปรากฏใช้จริง

ลำดับที่	อันดับใหม่	อันดับเดิม	คำเกาหลี	คำไทย	ความถี่รวม	ร้อยละการปรากฏใช้
1	1	1	치아	ฟัน	2360	17.26
2	2	2	치료	การรักษา	709	5.18
3	3	4	임플란트	รากฟันเทียม	640	4.68
4	4	3	교정	การจัดฟัน	591	4.32
5	5	6	잇몸	เหงือก	352	2.57
6	6	7	환자	คนไข้, ผู้ป่วย	294	2.15
7	7	5	치과	คลินิก	280	2.05
8	8	76	치근 (치아뿌리)	รากฟัน	276	2.02
9	9	33	틀니	ฟันปลอม	269	1.97
10	10	66	치과의사	ทันตแพทย์, หมอฟัน	258	1.89
11	11	8	충치	โรคฟันผุ, ฟันผุ	251	1.84
12	12	10	사랑니	ฟันคุด	208	1.52
13	13	17	뼈	กระดูก	204	1.49

ลำดับที่	อันดับใหม่	อันดับเดิม	คำเกาหลี	คำไทย	ความถี่รวม	ร้อยละการปรากฏใช้
14	14	12	장치	เครื่องมือ	183	1.34
15	15	9	신경	เส้นประสาท,ประสาท	170	1.24
16	16	37	구강	ช่องปาก	158	1.16
17	17	24	교정장치	อุปกรณ์จัดฟัน	154	1.13
18	18	97	색	สี	136	0.99
19	19	35	크라운	ครอบฟัน	135	0.99
20	20	74	재료	วัสดุ	133	0.97
รวมทั้งหมดทั้งคำภาษาเกาหลีและภาษาไทย (อันดับที่ 1 - 130)					13,677	100

หมายเหตุ: ลดย่อตารางการแสดงผลโดยตัดอันดับที่ 21 - 130 ออกไป

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์เรียงอันดับคำจากความถี่การปรากฏใช้จริงรวมของทั้งภาษาเกาหลีและภาษาไทยและพบว่า คำศัพท์ที่มีความถี่การปรากฏการใช้จริงมากที่สุดอันดับหนึ่ง คือ คำว่า ‘치아’ และคำว่า ‘ฟัน’ มีความถี่การปรากฏใช้จริง 2,360 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.26 จากความถี่ของการปรากฏใช้ 13,677 ครั้ง อันดับที่ 2 คือ คำว่า ‘치료’ และคำว่า ‘การรักษา’ มีความถี่การปรากฏใช้จริง 709 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.18 ซึ่งทั้งสองคำดังกล่าวอันดับไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ส่วนคำศัพท์ในลำดับอื่น ๆ แม้อันดับความถี่ของคำในภาษาเกาหลีกับคำในภาษาไทยจะไม่เหมือนกันแต่คำส่วนมากในภาษาไทยจะมีความถี่ของคำที่สอดคล้องไปในทางเดียวกันกับความถี่ของคำในภาษาเกาหลีและคำในภาษาไทยก็เป็นคำที่มีความถี่การปรากฏใช้จริงสูงเช่นเดียวกัน ผลการวิเคราะห์ทำให้ได้มาซึ่งชุดคำศัพท์แพทย์ทันตกรรมที่จำเป็นทั้งสิ้น 130 คำ ตามตาราง 4

ตาราง 4

รายการชุดคำศัพท์คำนามพื้นฐานภาษาเกาหลี 130 คำ

ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน	ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน	ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน	ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน
1	치아 (ฟัน)	2	치료 (การรักษา)	3	임플란트 (รากฟันเทียม)	4	교정 (การจัดฟัน)
5	잇몸 (เหงือก)	6	환자 (คนไข้, ผู้ป่วย)	7	치과 (คลินิกทันตกรรม)	8	치근(치아뿌리) (รากฟัน)
9	틀니 (ฟันปลอม)	10	치과 의사 (ทันตแพทย์, หมอฟัน)	11	충치 (โรคฟันผุ, ฟันผุ)	12	사랑니 (ฟันคุด)
13	빨 (กระดุก)	14	장치 (เครื่องมือ)	15	신경 (เส้นประสาท, ประสาท)	16	구강 (ช่องปาก)
17	교정 장치 (อุปกรณ์จัดฟัน)	18	색 (สี)	19	크라운 (ครอบฟัน)	20	재료 (วัสดุ)
21	스케일링 (การขูดหินปูน)	22	치석 (หินปูน)	23	염증 (อาการอักเสบ, การอักเสบ)	24	턱 (ขากรรไกร, คาง)
25	증상 [อาการ (ของโรค)]	26	발치 (การถอนฟัน)	27	수술 (การผ่าตัด)	28	장비 (อุปกรณ์)
29	관리 (การดูแล)	30	방법 (วิธี, วิธีการ)	31	질환 (โรค)	32	음식 (อาหาร)
33	시술 (การศัลยกรรม)	34	상태 (สภาพ, สภาวะ)	35	엑스레이 (เอกซเรย์)	36	종류 (ชนิด, ประเภท)
37	기간 (ระยะเวลา, ช่วงเวลา)	38	진료 (การตรวจโรค, การตรวจรักษาโรค)	39	보철물 (วัสดุแต่งฟัน)	40	충전 (การอุดฟัน)
41	과정 (กระบวนการ)	42	입 (ปาก)	43	건강 (สุขภาพ)	44	모양 (ลักษณะ, รูปร่าง, รูปร่าง)

ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน	ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน	ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน	ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน
45	금속 (โลหะ)	46	진단 (การวินิจฉัย)	47	앞니 (ฟันหน้า, ฟันตะ)	48	마취 (การวางยาชา, ยาสลบ)
49	검사 (การตรวจ)	50	시간 (เวลา)	51	부분 (ส่วน)	52	통증 (อาการเจ็บปวด, อาการเจ็บ)
53	사이 (ช่องว่าง, ระหว่าง)	54	비용 (ค่าใช้จ่าย)	55	계획 (แผน, แผนการ)	56	치주 (โรคปริทันต์ อักเสบ, โรคเหงือกอักเสบ)
57	투명 (ความใส, แบบใส)	58	양치 (การแปรงฟัน)	59	시기 (ระยะเวลา)	60	어금니 (ฟันกราม)
61	자연치아 (ฟันธรรมชาติ)	62	부작용 (ผลข้างเคียง)	63	문제 (ปัญหา)	64	피 (เลือด)
65	단계 (ขั้นตอน, ลำดับ)	66	영구치 (ฟันแท้, ฟันถาวร)	67	결과 (ผล, ผลลัพธ์)	68	미소 (การยิ้ม, รอยยิ้ม)
69	상답 (การปรึกษา, การหารือ)	70	인레이 [การฝัง (อินเลย์)]	71	얼굴 (หน้า, ใบหน้า)	72	위치 (ที่ตั้ง, ตำแหน่ง, พื้นที่)
73	치과위생사 (ทันตอนามัย)	74	뼈이식 [การปลูก (ถ่าย) กระดูก]	75	세척 (การทำ ความสะอาด, การชำระล้าง)	76	예방 (การป้องกัน)
77	제거 (การกำจัด, การขจัด, การตัดออก)	78	배열 (การเรียงตัว, การเรียง)	79	물 (น้ำ)	80	보철 (การแต่งฟัน)
81	원인 (สาเหตุ)	82	턱관절 (ข้อต่อขากรรไกร)	83	치실 (ไหมขัดฟัน)	84	(치아)성형 (การผ่าตัดแต่งฟัน, ศัลยกรรม ตกแต่ง)

ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน	ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน	ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน	ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน
85	기존 (ของเดิม, ของที่มีอยู่แล้ว)	86	의료 (การแพทย์)	87	형태 (รูปแบบ)	88	교습 [การฝึก (ติด)]
89	유지장치 รีเทนเนอร์ (เครื่องมือ คงสภาพฟัน)	90	세균 (แบคทีเรีย)	91	정도 (ระดับ)	92	검진 (การตรวจสอบ)
93	경험 (ประสบการณ์)	94	레진 (เรซิน)	95	촬영 (การฉายภาพ, การถ่ายภาพ)	96	부위 [ส่วน (ของ ร่างกาย), อวัยวะ]
97	침 (น้ำลาย)	98	사람 (คน)	99	표면 (พื้นผิว, ผิวภายนอก)	100	힘 (แรง, กำลัง, เรียวแรง)
101	효과 (ประสิทธิผล)	102	전문 (ความเชี่ยวชาญ)	103	디지털 (ดิจิทัล)	104	제작 (การผลิต, การสร้าง, การประดิษฐ์)
105	삭제 (การตัดออก, การเอาออก)	106	공간 (ที่ว่าง, พื้นที่)	107	병원 (โรงพยาบาล)	108	소독 [การฆ่าเชื้อ (การสเตอร์ไลซ์)]
109	기구 (ของใช้, เครื่องใช้, เครื่องมือ)	110	치주질환 (โรคเหงือก)	111	조절 (การปรับ, การปรับแก้)	112	전체 (ทั้งหมด, ทั้งสิ้น)
113	안쪽 (ข้างใน, ด้านใน)	114	변색 (การเปลี่ยนสี)	115	맞춤 (การสั่งทำ, การทำให้เข้ากัน)	116	분석 (การวิเคราะห์)
117	개인 (แต่ละบุคคล, แต่ละคน, เฉพาะตัว)	118	기능 (สมรรถนะ, ทักษะ, เทคนิค)	119	장애 (อุปสรรค)	120	연구 (วิจัย)
121	세라믹 (เซรามิก)	122	마음 (ใจ, จิตใจ)	123	치열 (แถวฟัน)	124	색상 (โทนสี, สีส้น)

ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน	ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน	ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน	ลำดับ	คำศัพท์พื้นฐาน
125	회복 (การฟื้นคืน, การกู้, การกลับสู่สภาพเดิม)	126	하악 (ขากรรไกรล่าง)	127	개방교합 (ฟันสบเปิด)	128	신경관 (ท่อประสาท)
129	강도 (ระดับความแรง, ระดับความแข็ง)	130	부정교합 (การสบฟันผิดปกติ)				

อภิปรายผล

จากการรวบรวมคำศัพท์ที่เป็นคำนามและวิเคราะห้ความถี่การปรากฏการใช้จริงที่ได้จากคลังข้อมูลพบว่า มีคำนามทั้งหมด 1,246 คำ มีความถี่การปรากฏทั้งสิ้น 7,654 ครั้ง ผลจากการตัดคำนามทั่วไปออกแล้วคัดเลือกหาเฉพาะคำที่เป็นคำศัพท์แพทย์พบว่า มีคำนามที่เป็นคำศัพท์แพทย์จำนวน 301 คำ มีความถี่การปรากฏรวมทั้งสิ้น 6,920 ครั้ง จากรายการคำศัพท์ที่ปรากฏการใช้จริงทั้ง 301 คำ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาดังกล่าวมาศึกษาข้อมูลต่อในขั้นตอนของการคัดเลือกคำศัพท์พื้นฐาน ผลการวิเคราะห์พบว่า จากรายการคำศัพท์แพทย์ 301 คำ มีคำศัพท์ที่มีความถี่การปรากฏใช้จริงตั้งแต่ 10 ครั้งขึ้นไป และมีการซ้ำกันตั้งแต่ 2 แหล่งข้อมูลขึ้นไป ทั้งหมด 130 คำ มีความถี่การปรากฏใช้จริงรวม 6,127 ครั้ง โดยคำศัพท์ที่มีความถี่การปรากฏการใช้จริงมากที่สุดอันดับแรกคือ คำว่า ‘치아’ มีความถี่การปรากฏใช้จริง 680 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.83 จากความถี่รวมของคำนามที่เป็นคำศัพท์แพทย์ (301 คำ)

จากผลการสำรวจพบว่า ทั้ง 130 คำดังกล่าวเป็นคำที่มีการซ้ำกันตั้งแต่ 2 แหล่งข้อมูลขึ้นไปทั้งหมด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาความถี่จากคลังข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยเพื่อนำมาเปรียบเทียบคู่กัน ผลการสำรวจความถี่การปรากฏใช้จริงพบว่า คำศัพท์ที่มีความถี่การปรากฏการใช้จริงมากที่สุดอันดับหนึ่งในภาษาไทย คือ คำว่า ‘ฟัน’ มีความถี่การปรากฏใช้จริง 1,680 ครั้ง ซึ่งมีความหมายตรงกับคำว่า ‘치아’ ในภาษาเกาหลี มีความถี่การปรากฏใช้จริงของทั้งสองภาษามีทั้งสิ้น 2,360 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.26 จากความถี่ของการปรากฏใช้ 13,677 ครั้ง อันดับที่ 2 คือ คำว่า ‘치료’ มีความถี่การปรากฏใช้จริง 709 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.18 ผลการวิเคราะห์คำศัพท์จากคลังข้อมูลภาษาในขั้นแรกที่เป็นกรรวบรวมศัพท์แพทย์ทันตกรรม (เกณฑ์ KMLE) กับการวิเคราะห์

ชั้นที่สอง (เกณฑ์ความถี่และการปรากฏซ้ำระหว่างแหล่งข้อมูล) แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่อยู่ในอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 7 นั้น อันดับที่ถูกวิเคราะห์ใหม่ไม่ได้แตกต่างไปจากเดิม กล่าวอีกอย่าง คือ คำศัพท์ที่อยู่ในอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 7 ของจำนวน 301 คำ กับจำนวน 130 คำ ยังคงเป็นคำเดียวกันที่มีการปรากฏใช้จริงสูงเช่นเดิม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า คำศัพท์ทั้ง 7 คำ คือ ‘치아 (ฟัน)’ ‘치료 (การรักษา)’ ‘임플란트 (รากฟันเทียม)’ ‘교정 (การจัดฟัน)’ ‘외과 (หัตถ์)’ ‘환자 (คนไข้, ผู้ป่วย)’ ‘치과 (คลินิกทันตกรรม)’ ควรนำไปใช้ในการเรียนการสอน เช่น ทำบทสนทนาหรือการทำตำราเป็นอย่างไร โดยสามารถนำผลของการวิจัยไปใช้สอนได้ในหลากหลายวิชา อาทิ รายวิชาที่เกี่ยวกับภาษาเกาหลี รายวิชาที่เกี่ยวกับการแปลและการล่ามภาษาเกาหลี รวมถึงสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการทำตำรา หนังสือเรียน หรือพจนานุกรมสำหรับการแปลและการล่ามภาษาเกาหลีได้

บทความวิจัยนี้ศึกษาความถี่ของคำศัพท์แพทย์ทันตกรรมเกาหลีเพื่อวิเคราะห์และพิจารณาหาชุดคำศัพท์ที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนศัพท์การแพทย์เฉพาะทาง ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ Schmitt (2000) ที่เน้นการศึกษาคำศัพท์ที่มีความถี่สูง ผู้สอนควรคำนึงถึงการสอนรายการคำศัพท์ที่มีความถี่สูงสุดให้กับผู้เรียนก่อน และงานวิจัยของมลวิทย์ ภักดีประไพ (2519) ที่ให้ความสำคัญกับการใช้คำศัพท์ที่มีความถี่สูง ศึกษาความถี่ของคำศัพท์ในหนังสืออ่านในเวลาและเสนอชุดคำศัพท์ความถี่สูงให้ครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อช่วยในการเลือกคำศัพท์ที่จะสอนแก่นักเรียน ผลการค้นพบครั้งนี้สนับสนุนแนวทางการศึกษาคำศัพท์จากการวิเคราะห์ความถี่ที่ได้จากคลังข้อมูลภาษา และแนวคิดที่ว่า การสอนคำศัพท์ควรจัดลำดับการสอนจากคำที่มีการใช้จริงบ่อยที่สุด ก่อนเป็นอันดับแรก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนภาษาเกาหลีให้แก่ผู้เรียนชาวไทยเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและป้องกันไม่ให้ผู้เรียนเกิดข้อบกพร่องในการใช้ภาษาเกาหลีเพื่อการปฏิบัติงานแปลหรืองานล่ามที่เกี่ยวกับทันตกรรม เช่น การนำรายการชุดคำศัพท์พื้นฐานทั้ง 130 คำที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้

ไปเตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติงานแปลหรืองานล่ามเพราะเป็นรายการคำศัพท์ที่มีโอกาสถูกนำมาใช้จริงสูง เป็นต้น เพราะคุณสมบัติของการเป็นล่ามที่ดี คือ การเตรียมความพร้อมก่อนไปปฏิบัติงาน อีกทั้งผู้สอนภาษาเกาหลีสามารถนำรายการชุดคำศัพท์พื้นฐานทั้ง 130 คำ ไปใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในทำเป็นบทสนทนาเพื่อสอนวิชาการแปลและการล่ามหรือทำตำราเรียนได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะคำศัพท์แพทย์ทันตกรรมเท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป นักวิจัยอาจศึกษาคำศัพท์ที่เฉพาะทางในสายงานอื่นด้วย เพื่อเป็นประโยชน์กับล่ามหรือผู้ที่ปฏิบัติงานแปลได้ครอบคลุมในทุกสายงาน

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะคำนามเท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป นักวิจัยอาจจะศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นคำกริยามาศึกษาวิจัยเพิ่มเติม และอาจรวบรวมคำศัพท์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่มีชุดรายการคำศัพท์ที่กว้างขวางขึ้น

รายการอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2560). สบส. *คุมเข้มมาตรฐานคลินิกทันตกรรมน้อมนำพระราชดำริสพอหลวงมุ่งสร้างพื้นที่ประชาชน*. https://hss.moph.go.th/show_topic.php?id=630
- จอมขวัญ ศุภศิริกิจเจริญ และบุญเสริม บุญเจริญผล. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการทางการแพทย์ในโรงพยาบาลเอกชนไทยของผู้รับบริการที่เป็นชาวต่างชาติ. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 10(32), 114-123.
- ทองทิพย์ พูลลาภ. (2559). ความต้องการล่ามในตลาดแรงงานไทย: การศึกษาประกาศรับสมัครงานออนไลน์. *วารสารอักษรศาสตร์*, 45(2), 263-303.
- นนทณี ศรีนนท์ประเสริฐ. (2559). คุณลักษณะของล่ามภาษาญี่ปุ่นชาวไทยที่หัวหน้าชาวญี่ปุ่นของธุรกิจการผลิตที่อยู่ในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์บอร์ดที่ประสงค์ให้มี. [งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].
- เนติมา บุรพาศิริวัฒน์. (2563). การศึกษาความต้องการล่ามภาษาเกาหลีของตลาดแรงงานในประเทศไทย: การศึกษาประกาศรับสมัครงานออนไลน์. *วารสารภาษาและวัฒนธรรมเกาหลีศึกษา*, 2(1), 153-173.
- ปริมา มัลลิกะมาส และวิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2546). *ผลของการใช้คลังข้อมูลภาษาเฉพาะด้านภาษาอังกฤษที่มีต่อความเข้าใจเนื้อหาของต้นฉบับและความสามารถในการใช้ภาษาสำหรับแปล*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2564). *ธุรกิจการแพทย์และความงาม-ธุรกิจอีคอมเมิร์ซ ครองแชมป์ธุรกิจดาวรุ่งปี 65*. <https://mgronline.com/business/detail/9640000124328>
- มลิวลย์ ภักดิ์ประไพ. (2519). *ความถี่ของคำศัพท์จากหนังสืออ่านในเวลาวิชาภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมแบบประสม มัธยมศึกษาตอนต้น*. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2545). *ภาษาศาสตร์คลังข้อมูล*. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงโซล. (2562). *รายงานธุรกิจบริการผู้สูงอายุในเกาหลีใต้ (silver industry)*. https://www.ditp.go.th/contents_attach/468470/468470.pdf

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *สำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2562*. <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/News/2562/N14-03-62-1.aspx>
- สิริขวัญ สงวนผล. (2555). *ญี่ปุ่นกับการให้บริการล่ามทางการแพทย์เพื่อผู้ป่วยชาวต่างชาติ. วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, 29(2), 92-107.
- Go, S. (2007). *광주 외국인 노동자 건강 센터의 치과 진료사업 현황* [Status of dental service at foreign worker health center in Gwangju]. [Master's thesis, Chonnam National University].
- Im, A. (2011). *치과 위생사의 다문화에 대한 인식과 교육실태 조사* [Dental hygienists' multicultural awareness and actual condition survey of education]. [Master's thesis, Dankook University].
- Kang, H., & Hong, H. (2015). *한국어능력시험 (TOPIK) 어휘 분석 연구* [A study on vocabulary analysis of the Test of Proficiency in Korean (TOPIK)]. *한국사전학* [Journal of Korealex], 25, 7-38.
- Kim, E. (2014). *태국인 한국어 학습자의 어휘 오류 연구* [A study on vocabulary errors of Korean learners of Thai]. [Master's thesis, Kyung Hee University].
- Kim, M. (2016). *의료 분야 태국어 교육을 위한 기본 어휘 연구-미용성형외과를 중심으로* [A study of basic Thai vocabulary for the learners in medical field: Focus on cosmetic surgery]. [Master's thesis, Hankuk University of Foreign Studies].
- Kim, M. (2020). *국어 학습자를 위한 일기예보 말뭉치 구축 및 어휘 분석* [Constructing of weather forecast corpus and vocabulary analysis for Korean learners]. *대학교양교육연구* [Journal of Liberal Arts Education Studies], 5(2), 73-99.
- Lee, E. (1972). *국민학교 학습용 기본어휘 연구* [Basic Korean words in elementary education]. *국어교육* [Korean Language Education], 18, 551-563.
- Lee, H. (2014). *여성 결혼 이민자를 위한 병원·약국 어휘망 구축* [A lexical network of hospital· pharmacy for female marital immigrants]. [Master's thesis, Sangmyung University].

- Oh, J. (2012). *외국인의 보건의료기간 이용을 위한 한국어 교육 방안 연구* [A study on Korean language education plan to health service utilization for foreigners]. [Master's thesis, Busan University of Foreign Studies].
- Park, H. (2015). *학문 목적 한국어 학습자를 위한 학습어 선정 및 교육 방안 연구: 한국어 교재에 제시된 학습어의 말뭉치 구축을 통하여* [The effective academic vocabulary instruction in academic discourse for Korean language learners - A corpus-based study of academic vocabulary in Korean textbooks]. [Doctoral dissertation, Chungbuk National University].
- Schmitt, N. (2000). *Vocabulary in language teaching*. Cambridge University Press.
- Seo, S., & Han, Y. (1999). *국어정보학 입문-인문학과컴퓨터* [Introduction to Korean informatics: Human-computer interaction]. 태학사[Taehak-sa].
- Song, Y. (2004). *한국어능력시험 (TOPIK) 어휘 분석 연구* [A comparative study of Korean and Japanese medical terms]. *한국일어일문학회* [Journal of Japanese Language and Literature], 50(2), 107-125.
- Wilson, G., & Wilson, A. (1971). *Teaching English to foreigners*. B.T.Batsford.
- Yoon, B. (2016). *의료 관광 한국어 교재 개발 방안 연구 : 중국인 의료 관광 코디네이터를 대상으로* [A study on developing medical tourism Korean language textbooks - focused on Chinese medical tourism coordinators]. [Master's thesis, Keimyung University].

ภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชาย
ในหนังตะลุงของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม:
การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์
Representations of Prince Characters in
Narong Chanpum's Shadow Puppet Shows:
A Critical Discourse Analysis

ปาณิสรา ธรรมชาติ (Panisa Thammachat)¹

ดิเรก หงษ์ทอง (Direk Hongthong)²

ธันวพร เสรีชัยกุล (Thanwaporn Sereechaikul)³

Received: April 4, 2022

Revised: August 3, 2022

Accepted: August 5, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายในหนังตะลุงของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม ที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ www.youtube.com ช่อง IQD Media Official ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-พ.ศ. 2565 และศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าว โดยใช้กรอบแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของแฟร์คลอฟ (Fairclough, 1989) เป็นแนวทางในการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภาพตัวแทน

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Master of Arts Program in Thai Language, Faculty of Humanities,
Kasetsart University

^{2,3} ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University

ของตัวละครองค์ชายทั้งหมด 10 ภาพ ภาพตัวแทนที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ องค์ชายผู้ทรงดำเนินตามครรลองของพระพุทธศาสนา องค์ชายผู้ทรงเคารพและให้เกียรติผู้อื่น องค์ชายผู้ทรงไม่ถือพระองค์ องค์ชายผู้ทรงสมบูรณ์พร้อมด้านวิวุฒิและคุณวุฒิ และองค์ชายผู้ทรงมีหน้าที่เรียนรู้และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้การปกครองตามลำดับ ภาพตัวแทนเหล่านี้ได้รับการนำเสนอด้วยกลวิธีทางภาษาตั้งแต่ระดับคำถึงระดับข้อความ ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้ อุปลักษณ์ การอ้างถึง การใช้ประโยคคำถาม การใช้ประโยคปฏิเสธ และการใช้วัจนกรรม ภาพตัวแทนดังกล่าวเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม 3 ประการ คือ ระบบการศึกษาไทย สื่อไทย และหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: ภาพตัวแทน, กลวิธีทางภาษา, ตัวละครองค์ชาย, หนึ่งตระกูล, วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

Abstract

This research aimed at studying the representations of prince characters in Narong Chanpum's shadow puppet video shows aired on the IQD Media Official channel on www.youtube.com during 2018-2022. It also examined linguistic strategies used for representing those characters, using Fairclough's model (1989) of critical discourse analysis as a framework. The results revealed 10 representations of prince characters. Among these, the top three representations of princes are those who followed the Buddhist's path; those who respected and honored other people, and those who were not snobbish; those who perfectly reached maturity and educational qualification, and also those who were responsible to learn and to solve the problems of his subordinates respectively. All of these characteristics were represented using several linguistic strategies, ranging from lexicon to discourse levels. They comprised the use of word choices, metaphors, references, interrogative sentences, negation sentences, and speech acts. These representations were influenced by three main socio-cultural factors,

including Thai educational system, Thai media, and Buddhist moral principles.

Keywords: Representation, Linguistic Strategy, Prince Character, Shadow Puppet Show, Critical Discourse Analysis

บทนำ

“หนังตะลุง” เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านทางภาคใต้ที่ได้รับความนิยมมาอย่างยาวนาน เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ด้านการแสดงและการใช้ภาษาราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 1285) ได้ให้ความหมายของ “หนังตะลุง” ไว้ว่า “การมหรสพอย่างหนึ่ง ใช้หนังสลักเป็นรูปภาพขนาดเล็ก คีบด้วยไม้ดัดอันเดียว เชิดภายในโรงให้แสงไฟส่องผ่านตัวหนังสร้างเงาให้ปรากฏบนจอผ้าขาวหน้าโรง ใช้ปีกลอง และฆ้องคู่บรรเลงประกอบ ผู้เชิดเป็นผู้พากย์” การแสดงนี้จะใช้ภาษาไทยสำเนียงถิ่นใต้ในการพากย์บทบรรยาย บทกลอน และบทพูดหรือบทสนทนา (เกษม ขนาบแก้ว, 2548, หน้า 1) นอกจากหนังตะลุงจะเป็นเครื่องมือสร้างความเพลิดเพลินแก่ผู้ชมทุกเพศทุกวัยแล้ว ยังเป็นสื่อที่ใช้ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอีกด้วย แต่ในปัจจุบัน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ส่งผลให้หนังตะลุงต้องปรับตัวในด้านต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอด เช่น รูปแบบการแสดง เรื่องที่ใช้แสดงหนังตะลุง รูปหนังตะลุง ตลอดจนช่องทางการเผยแพร่หนังตะลุงที่จำเป็นต้องใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อให้เข้าถึงผู้ชมในปัจจุบัน เช่น บริษัท ไอควิตี มีเดีย จำกัด ผู้ครอบครองลิขสิทธิ์ในการผลิตและจำหน่ายแผ่นบันทึกการแสดงสดของคณะหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงหลายคณะ ได้เพิ่มช่องทางรับชมหนังตะลุงผ่านเว็บไซต์ www.youtube.com ทางช่องที่มีชื่อว่า IQD Media Official นับตั้งแต่วันที่ 16 สิงหาคม 2561 ปัจจุบันมีจำนวนผู้ติดตาม (subscriber) ประมาณ 64,300 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 16 มกราคม 2565) (IQD Media Official, 2561) การนำหนังตะลุงที่ได้รับความนิยมมาเผยแพร่อีกครั้งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรายได้ และการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นในกระบวนการผลิตทางสังคมให้กับทั้งคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ที่สนใจศิลปะการแสดงพื้นบ้านชนิดนี้

ในการแสดงหนังตะลุงนั้น นายหนังตะลุง คือ ผู้มีบทบาทสำคัญที่ทำให้หนังตะลุงได้รับความนิยมเรื่อยมา และผู้ที่เป็นแบบอย่างให้กับนายหนังตะลุงท่านอื่น ๆ มักจะเป็น

นายหนังตะลุงระดับปรมาจารย์ผู้มีชื่อเสียงหรือผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ เช่น “นายณรงค์ จันทร์พุ่ม” หรือ “หนังอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต” ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) พุทธศักราช 2557 ผู้มีคุณูปการต่อวงการหนังตะลุง เป็นอย่างมาก สังเกตได้จากการนำเอาความรู้ทางวิชาการจากการประกอบอาชีพครูมา ประยุกต์ใช้กับสื่อมวลชนท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่ข้อมูลจากหน่วยงานราชการและข่าวสาร ให้คนในท้องถิ่นได้รับรู้ การปรับปรุงและพัฒนาการแสดงให้มีความแปลกใหม่และทันสมัย การเลือกเรื่องหนังตะลุงที่ใช้ในการแสดงซึ่งคำนึงถึงประโยชน์ที่คนในสังคมจะได้รับ และการได้รับรางวัลและเกียรติคุณต่าง ๆ มากมาย เช่น พ.ศ. 2537 ได้รับพระราชทานโล่ และเข็มเกียรติคุณอนุรักษ์มรดกไทยดีเด่น ด้านภาษาและวรรณกรรมไทย จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวันมรดกไทย พ.ศ. 2538 ได้รับ โล่ประกาศเกียรติคุณในฐานะผู้ใช้สื่อพื้นบ้านหนังตะลุง ณรงค์เพื่อให้ประชาชนไปใช้ สิทธิประชาธิปไตยได้อย่างดียิ่ง พ.ศ. 2551 ได้รับการยกย่องเป็นผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่น เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ จากกระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2557)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษา หนังตะลุงในสาขามนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ในหลายประเด็น ดังนี้ 1) การศึกษาด้าน วัฒนธรรมศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ภูมิปัญญาในหนังตะลุงซึ่งพบในงานวิจัย หลายเรื่องของเกษม ขนบแก้ว (2529, 2540ก, 2540ข) 2) การศึกษาการใช้ภาษา หลากหลายแง่มุมในหนังตะลุง เช่น งานวิจัยของมรกต เรืองมา (2561) 3) การศึกษา อัตลักษณ์ของคนไทยถิ่นใต้ในหนังตะลุง เช่น งานวิจัยของศราณี เวศยาสิรินทร์ (2561) 4) การศึกษาหนังตะลุงในฐานะเครื่องมือถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม เช่น งานวิจัยของพีระพงศ์ สุจริตพันธ์ (2562) และ 5) การศึกษาพลวัตของการแสดง หนังตะลุงในช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของพิทยา บุขรรัตน์ (2546) และปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล (2525) จากภาพรวมของการศึกษาหนังตะลุงในประเด็นต่าง ๆ ข้างต้น พบว่า ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาหนังตะลุงในแง่ของการใช้ภาษาเพื่อนำเสนอ ภาพตัวแทนของตัวละครที่มีอำนาจในสังคม โดยเฉพาะการศึกษาจากผลงานของ นายหนังตะลุงผู้มีชื่อเสียงในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการผลิต ตัวบท นำเสนอ และผลิตซ้ำชุดความคิดต่าง ๆ แก่คนในสังคม

หนังตะลุงของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม มีความน่าสนใจหลายด้าน โดยเฉพาะการนิยมนำเสนอแนวเรื่องแบบจักร ๆ วงศ์ ๆ ตามอย่างหนังตะลุงสมัยเก่า ตัวละครต่าง ๆ ที่พบได้แก่ องค์ชาย พระธิดา พระราชา พระราชินี พระอาจารย์ ยักษ์ และตัวตลก เป็นต้น มีความสำคัญต่อเนื้อเรื่องแตกต่างกัน ในกลุ่มตัวละครเหล่านี้ ตัวละครผู้ปกครองเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องหนังตะลุงและได้รับการนำเสนอออกมาอย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะตัวละครองค์ชายซึ่งปรากฏทุกเรื่องและเป็นตัวละครหลัก จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า นายหนังตะลุงท่านนี้นำเสนอภาพตัวแทน (representation) ของตัวละครองค์ชายผ่านกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ อย่างน่าสนใจ ดังตัวอย่างในหนังอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดเกลือจิ้มเกลือ EP.2 นาทีที่ 48:36-48:43 ต่อไปนี้

องค์ชายลอยศักดิ์: **ขอโทษนะเท่ง ฉันทโมโหไปนิดหนึ่ง** เออ ดีแล้วรู้จักหาข่าวนะ ก็เป็นอันว่าเป็นเรื่องข่าวโคมลอย

(IQD Media Official, 2564ก)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์ในหนังเรื่อง “เกลือจิ้มเกลือ” ขณะที่องค์ชายลอยศักดิ์เสด็จออกมาหาเท่งกับหนูน้อยเพื่อทรงสอบถามเกี่ยวกับผู้ที่ปล่อยข่าวลือเรื่องการปฏิเสธการอภิเษกสมรสกับกาทอง เท่งได้อธิบายว่าข่าวลือดังกล่าวเป็นข่าวโคมลอย แต่พระองค์ทรงเข้าพระทัยผิดว่าเท่งเป็นคนปล่อยข่าว จึงทรงกล่าวขอโทษเท่ง กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทน คือ การใช้**วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (expressive)** ในการแสดงความรู้สึกผิดที่องค์ชายลอยศักดิ์ทรงเข้าพระทัยเท่งผิด กลวิธีทางภาษาดังกล่าวนำเสนอภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายว่าเป็น “ผู้ทรงไม่ถือพระองค์” สังเกตได้จากการที่องค์ชายลอยศักดิ์ทรงไม่มีทิฐิ เมื่อทรงทราบว่าพระองค์ทรงเข้าพระทัยผิด ก็ทรงกล่าวขอโทษตัวละครที่มีสถานภาพต่ำกว่าทันที

ตัวอย่างข้างต้นทำให้เห็นว่า “ภาษา” เป็นสิ่งสำคัญของสื่อพื้นบ้านในการถ่ายทอดสารให้แก่ผู้ชม จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายที่นำเสนอผ่านภาษาในบทสนทนาของตัวละครในหนังตะลุงของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายที่ปรากฏในหนังตะลุงของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม 2) เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนของตัวละครดังกล่าว และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการประกอบสร้างภาพตัวแทนดังกล่าว การศึกษานี้จะช่วยให้เห็นถึงการใช้ภาษา

ผ่านบทสนทนาในหนังสือในการประกอบสร้างความหมายของตัวละครองค์ชายใน มุมมองของนายหนังสือลูกภาคใต้ที่มีชื่อเสียง เป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศไทย ที่ทำหน้าที่ธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของท้องถิ่นให้คงอยู่คู่สังคมและ ประเทศชาติ ที่จะทำให้เห็นมุมมองของคนไทยถิ่นใต้ที่มีต่อสถานะขององค์ชายผู้ซึ่ง ทรงขึ้นครองราชสมบัติเป็นกษัตริย์ในเวลาต่อมา

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังนี้

ทฤษฎีภาพตัวแทน (Representation)

ฮอลล์ (Hall, 1997) ได้เสนอทฤษฎีที่อธิบายการนำเสนอภาพของสิ่งต่าง ๆ ในความคิดโดยการใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1) กระบวนการ ประกอบสร้างภาพตัวแทนของสิ่งต่าง ๆ ในความคิด และ 2) กระบวนการใช้ภาษา หรือสัญลักษณ์เพื่อนำเสนอภาพตัวแทนของสิ่งเหล่านั้นออกมาในกระบวนการเหล่านี้ ผู้นำเสนอภาพตัวแทนอาจสื่อให้เห็นถึงมุมมองหรือจุดยืนของตนเองที่มีต่อสิ่งดังกล่าวได้ ซึ่งเป็นผลมาจากการรับรู้ ความเข้าใจ การตีความ และการประเมินค่าสิ่งเหล่านั้น ฮอลล์ได้พยายามอธิบายกระบวนการสร้างภาพตัวแทนของความหมายผ่านการทำงาน ของภาษาว่า การที่จะเข้าใจความหมายของกันและกันได้นั้น จะต้องเรียนรู้รหัสที่ เชื่อมโยงระหว่างสิ่งต่าง ๆ กับ คำ (words) ในวัฒนธรรมของกันและกันเสียก่อน แต่เมื่อพิจารณาความตั้งใจของผู้ส่งสาร พบว่าภาษาก็มีปัญหาเช่นกัน เนื่องจากหัวใจ ของภาษา คือ การติดต่อสื่อสารซึ่งขึ้นอยู่กับการใช้รูปแบบทางภาษาและการใช้รหัส ร่วมกัน ภาษาจึงไม่สามารถเกิดขึ้นจากการกำหนดของคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียว แต่เกิดจากการต่อรองความหมายกับคนอื่น ๆ อยู่เสมอ ทั้งนี้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ถูกประกอบสร้างขึ้นจากส่วนเสี้ยวหนึ่งของโลกความเป็นจริงด้วยระบบของภาษา (linguistic systems) และระบบของภาพตัวแทน (representational systems) ภาพตัวแทนจึงเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการที่ความหมายถูกผลิตและแลกเปลี่ยน ระหว่างสมาชิกในสังคม

ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA)

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ใช้วิเคราะห์ภาษาในระดับต่าง ๆ เพื่อเปิดเผยความคิดหรือความหมายที่แฝงอยู่ในตัวบท (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, หน้า 37) นักภาษาศาสตร์ใช้ทฤษฎีนี้วิเคราะห์การใช้ภาษาเพื่อนำเสนอภาพตัวแทน ซึ่งจะเผยให้เห็นจุดยืนหรือมุมมองของผู้ผลิตตัวบทที่แฝงอยู่ในตัวบท โดยนำมาวิเคราะห์ตามกรอบมิติทั้งสามของวาทกรรมของแฟร์คลอฟ (Fairclough, 1989) ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) ตัวบท (text) ประกอบด้วย วัจนภาษาและสิ่งต่าง ๆ ที่สื่อความหมาย ประกอบด้วยหน้าที่ 3 ประการ คือ (1) หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด (ideational function) (2) หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (interpersonal function) และ (3) หน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ (textual function) หน้าที่ทั้งสามมีความสัมพันธ์กับกระบวนการประกอบสร้างและนำเสนอภาพตัวแทน 2) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) ได้แก่ การผลิต/แพร่กระจายตัวบท และการบริโภค/ตีความตัวบท กล่าวคือ สังคมมีส่วนในการกำหนดวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม และวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมไปกำหนดตัวบทอีกต่อหนึ่ง และ 3) วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (socio-cultural practice) คือ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลัง มิตินี้ทำให้เห็นความสัมพันธ์แบบวิภาษระหว่างตัวบทกับสังคม จะเห็นได้ว่าทุกมิติต่างก็มีความเชื่อมโยงกัน โดยที่ตัวบทจะถูกแวดล้อมด้วยวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมตามลำดับ ดังนั้น ผู้วิจัยนำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาภาพตัวแทน เพื่อเผยให้เห็นที่มาของการประกอบสร้างและนำเสนอภาพตัวแทน รวมถึงกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายในหนังสือ

ทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

การศึกษาวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมตามกรอบมิติทั้งสามของวาทกรรมนั้นจะต้องวิเคราะห์กระบวนการที่ตัวบทถูกผลิต แพร่กระจาย และได้รับการเสพรหรือรับรู้ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารหรือผู้ผลิตตัวบทและผู้รับสารเกี่ยวกับการถ่ายทอดชุดความคิดที่นำเสนอผ่านตัวบท ผู้วิจัยศึกษาปรับทวนแวดล้อมภาษาเพื่อพิจารณาสิ่งที่ผู้ผลิตตัวบทต้องการสื่อไปยังกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นตามทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของไฮม์ส (Hymes, 1974) หลักในการวิเคราะห์คือ การเข้าถึงพฤติกรรมการพูดหรือสื่อสารจากมุมมองของมนุษย์ที่เรียกว่า “เหตุการณ์

สื่อสาร” (speech event/communicative event) สามารถสรุปได้เป็นคำย่อว่า SPEAKING โดยมีองค์ประกอบ 8 ประการ คือ 1) S ย่อมาจาก setting (ฉาก) 2) P ย่อมาจาก participants (ผู้ร่วมเหตุการณ์) 3) E ย่อมาจาก ends (จุดมุ่งหมาย) 4) A ย่อมาจาก act sequence (การลำดับวัจนกรรม) 5) K ย่อมาจาก keys (น้ำเสียง) 6) I ย่อมาจาก instrumentalities (เครื่องมือ) 7) N ย่อมาจาก norm of interaction & interpretation (บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์และการตีความ) และ 8) G ย่อมาจาก genre (ประเภทของการสื่อสาร)

กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนขององค์กรชายตามแนวอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การเลือกใช้คำศัพท์ (Lexical Choices) เป็นกลวิธีที่ผู้ผลิตตัวบทใช้คำศัพท์เพื่อสื่อแทนความรู้สึนึกคิดของตน ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือสังคมที่ผู้ผลิตตัวบทเป็นสมาชิกอยู่

2. การใช้อุปลักษณ์ (Metaphor) คือ การเชื่อมโยงความคิดระหว่างแวดวงความหมาย (domain) โดยถ่ายโยงความหมายจากแวดวงความหมายหนึ่งซึ่งเป็นแวดวงความหมายต้นทาง (source domain) ไปสู่อีกแวดวงความหมายหนึ่งซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ (Lakoff & Johnson, 1976 อ้างถึงใน ชัชวดี ศรลัมพ์, 2562, หน้า 96-97)

3. การอ้างถึง (Referencing) คือ การแสดงมุมมองของผู้พูดที่มีต่อสิ่งหรือบุคคลที่กำลังพูดถึง อาจจะประกอบไปด้วยคำคำเดียว วลี ประโยคก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระและมุมมองที่ผู้พูดมีต่อสิ่งที่พูดถึง (จินทิมา อังคพณกิจ, 2561, หน้า 190-191)

4. การใช้ประโยค คือ การพิจารณาประโยคตามรูปที่ปรากฏเป็นโครงสร้างผิวสามารถแบ่งประโยคออกได้เป็น 4 ชนิด ได้แก่ ประโยคบอกเล่า ประโยคปฏิเสธ ประโยคคำสั่ง และประโยคคำถาม (เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์, 2531, หน้า 350)

5. การใช้วัจนกรรม คือ ถ้อยคำที่บ่งบอกเจตนาของผู้พูดที่ต้องการกระทำอะไร ถือเป็นหน่วยความหมายที่เล็กที่สุดที่ใช้สื่อเจตนาของผู้พูด ประเภทของวัจนกรรมแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มบอกกล่าว (assertive) เป็นวัจนกรรมที่มุ่ง

ให้เห็นว่าผู้พูดเชื่อในความเป็นจริงเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว 2) กลุ่มชี้แนะ (directive) เป็นวาทกรรมที่แสดงถึงความพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่าง 3) กลุ่มแสดงความรู้สึก (expressive) เป็นวาทกรรมที่บ่งบอกอารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังหรือสิ่งที่อยู่ในบริบทรอบข้าง 4) กลุ่มผูกมัด (commissive) เป็นวาทกรรมที่แสดงถึงความพยายามของผู้พูดที่ต้องการกระทำบางสิ่งบางอย่างในอนาคต และ 5) กลุ่มแถลงการณ์ (declaration) เป็นวาทกรรมที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเกิดขึ้นในบริบทที่มีความเป็นทางการสูง (ทรงธรรม อินทจักร, 2550)

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยเลือกศึกษาคลิปวิดีโอที่ค้นหาลงจากเว็บไซต์ www.youtube.com ช่อง IQD Media Official ของบริษัท ไอควิตี มีเดีย จำกัด ที่เผยแพร่ในระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นปีแรกที่ช่องนี้เริ่มเปิดใช้งานจนถึงปี พ.ศ. 2565 พบคลิปวิดีโอทั้งหมด 27 เรื่อง และเลือกศึกษาเฉพาะเรื่องหนึ่งตระกูลที่มีตัวละครองค์ชาย พบว่ามีจำนวน 12 เรื่อง ดังนี้ 1) รักหวานที่ปราณบุรี (พ.ศ. 2561) 2) เกลือจิมเกลือ (พ.ศ. 2561) 3) แรกกตัญญู (พ.ศ. 2562) 4) เงาบุญคุณธรรม (พ.ศ. 2563) 5) ธรรมะประกาศิต (พ.ศ. 2563) 6) น้ำใจพระราช ฟ้าประทาน (พ.ศ. 2563) 7) บัญชารัก (พ.ศ. 2563) 8) แผลเก่า (พ.ศ. 2563) 9) มนุษย์ 2 โลก (พ.ศ. 2563) 10) รักชมที่แม่ใจ (พ.ศ. 2563) 11) สัจจะสวรรค์ (พ.ศ. 2563) และ 12) หลงทางรัก (พ.ศ. 2563)

2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการถอดบทสนทนาของตัวละครเป็นวัจนภาษา และวิเคราะห์จากบทสนทนาและสถานการณ์การใช้ภาษาของตัวละครองค์ชาย ขณะมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ เพื่อพิจารณาบริบทของการใช้ภาษาที่ถูกกำหนดโดยตัวแปร ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง เรื่องที่พูด กาลเทศะ และทัศนคติของผู้พูดเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ภาพตัวแทนและกลวิธีทางภาษา

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ตามกรอบมิติทั้งสามของวาทกรรมของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1989) ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ตัวบท (text) ซึ่งจะใช้ทฤษฎีภาพตัวแทนของฮอลล์ (Hall, 1997) ในการวิเคราะห์ภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชาย และวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้

นำเสนอภาพตัวแทนขององค์ชายตามแนววรรณศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ 2) ขั้นตอนการวิเคราะห์วิธีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) คือ การวิเคราะห์หนึ่งตระกูลใน 3 ประเด็น ได้แก่ กระบวนการผลิตตัวบท กระบวนการแพร่กระจายตัวบท และกระบวนการบริโภคหรือตีความตัวบท ด้วยทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารของไฮม์ส (Hymes, 1974) และ 3) ขั้นตอนการวิเคราะห์วิธีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (socio-cultural practice) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ปัจจัย ทางสังคมและวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอภาพตัวแทน

4. ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้า โดยวิธีการทบทวนข้อมูล (review triangulation) และส่งข้อมูลให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5. ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) และยกตัวอย่างประกอบ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ตัวบท (Text) พบว่า เรื่องหนึ่งตระกูลทั้ง 12 เรื่อง ผู้ผลิตตัวบทได้ประกอบสร้างและนำเสนอภาพตัวแทนองค์ชายที่เป็นภาพด้านบวก ทั้งหมด 10 ภาพ ดังตาราง 1 และผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดเฉพาะภาพตัวแทนที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก ดังต่อไปนี้

ตาราง 1

ภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายในเรื่องหนังตะลุงเรียงลำดับจากมากไปน้อย

ภาพตัวแทน \ เรื่องที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	รวม (เรื่อง)
ภาพที่ 1 ผู้ทรงดำเนินตาม ครรลองของพระพุทธศาสนา	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
ภาพที่ 2 ผู้ทรงเคารพและ ให้เกียรติผู้อื่น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	✓	9
ภาพที่ 3 ผู้ทรงไม่ถือพระองค์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓		9
ภาพที่ 4 ผู้ทรงสมบูรณ์พร้อมด้าน วิญญูและคุณวิญญู	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	-		✓	-	8
ภาพที่ 5 ผู้ทรงมีหน้าที่เรียนรู้และ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของ ผู้อยู่ใต้การปกครอง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	-	8
ภาพที่ 6 ผู้ทรงรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น	✓	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	✓	-	✓	6
ภาพที่ 7 ผู้ทรงไม่ละทิ้งผู้อยู่ใต้ การปกครองในยามยาก	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-	5
ภาพที่ 8 ผู้ทรงยอมรับข้อผิดพลาด และพร้อมแก้ไข	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-	5
ภาพที่ 9 ผู้ทรงรักเกียรติยิ่งชีพ	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	3
ภาพที่ 10 ผู้ทรงธำรงความยุติธรรม	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	2

1.1 ผู้ทรงดำเนินตามครรลองของพระพุทธศาสนา ภาพตัวแทนนี้ปรากฏมากที่สุด โดยพบว่าตัวละครองค์ชายได้รับการนำเสนอให้เป็นผู้ทรงนับถือศาสนาพุทธและทรงปฏิบัติตนตามแนวทางของศาสนา การดำเนินตามครรลองของพระพุทธศาสนาที่พบได้แก่ การประกาศพระองค์เป็นพุทธมามกะ การแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ความซื่อสัตย์ และความเสียสละ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1.1 ผู้ทรงเป็นพุทธมามกะ “พุทธมามกะ” หมายถึง ผู้ประกาศตนว่า พระพุทธเจ้าเป็นพระบรมศาสดาของตน ผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) ผู้ผลิตตัวบทได้นำเสนอภาพการเป็นพุทธมามกะของตัวละครองค์ชาย ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดแผลเก่า Ep.2 นาทีที่ 58:13-58:25 ต่อไปนี้

พระอาจารย์: เอาเถอะลูก คราวนี้เอ็งก็พี่ยกก็ได้ เข้ามาทำความรู้จักกับเจ้าชายแล้วก็ให้เจ้าชายได้เป็นพุทธมามกะ คือ การรับศีลเสียก่อนนะ การเจริญศีลภาวนาพรนี้สำคัญ (ปรับเป็นภาษาไทยมาตรฐาน) (IQD Media Official, 2564ค)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “แผลเก่า” ขณะที่องค์ชายลอยสุริยาทรงเข้าพบพระอาจารย์เพื่อขอเสด็จเข้าศึกษาทศพิธราชธรรมที่สำนักวัดทุ่งทรายทอง พระอาจารย์ได้ให้องค์ชายแสดงตนเป็นพุทธมามกะด้วยการรับศีลกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าว คือ การใช้วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (directive) ในการสั่งองค์ชายลอยสุริยาแสดงตนเป็นพุทธมามกะก่อนจะศึกษาธรรมจากกลวิธีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การที่องค์ชายลอยสุริยาจะสามารถศึกษาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาได้นั้น จะต้องประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาเสียก่อน

1.1.2 ผู้ทรงกตัญญูทเวทิต่อผู้มีพระคุณ “กตัญญูทเวทิต” หมายถึง ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน” (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561) ผู้ผลิตตัวบทได้นำเสนอภาพความกตัญญูทเวทิตของ ตัวละครองค์ชาย ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดธรรมะประกาศิต Ep.5 นาทีที่ 25:04-25:26 ต่อไปนี้

องค์ชายวัยราช: เอาอย่างนี้เถอะครับ ยายจะเป็นใคร มาจากไหนอายุเท่าไร ผมไม่เกี่ยวหรอก 1) ผมถือว่ายายเป็นผู้มีพระคุณ 2) บุญคุณต้องตอบแทน ความแค้นต้องชำระ เขาว่ากันอย่างนั้นนะครับ ผมจะขอเชิญยายเข้าสู่พระมหานครโกสัมพินะครับยายเสด็จพ่อ เสด็จแม่จะได้พระราชทานเหรียญกล้าหาญให้ยายสักเหรียญ วัยราชลูกของเสด็จพ่อเสด็จแม่ได้กลับนครวันนี้เพราะยายที่พี่ยกersonนี้

(IQD Media Official, 2563ก)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์ในตอนท้ายของเรื่อง “ธรรมะประกาศิต” หลังจากท้องี๋ชายวัยราชลูกนangkaykaylomyanจับตัวไป ก็ได้รับการช่วยเหลือจากทิพย์เกสรซึ่งสวมชุดเกราะหญิงชราเพื่ออำพรางรูปลักษณ์ที่แท้จริงเอาไว้ องค์ชายทรงต้องการตอบแทนพระคุณของทิพย์เกสรจึงชักชวนให้กลับเมืองโกสัมพีเพื่อรับรางวัล แต่ทิพย์เกสรปฏิเสธ กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวมีทั้งหมด 2 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (expressive) ในการยกย่องทิพย์เกสรว่าเป็น “ผู้มีพระคุณ” คำว่า “ถือว่า” แสดงให้เห็นถึงการสำนึกและยอมรับขององค์ชายวัยราชที่มีต่อทิพย์เกสร และ 2) การอ้างถึง แสดงให้เห็นว่าองค์ชายวัยราชได้ยินสำนวนดังกล่าวมาจากบุคคลอื่นอีกต่อหนึ่ง และเป็นคำพูดที่แพร่หลายในสังคมจนไม่สามารถระบุผู้พูดได้อย่างจำเพาะเจาะจง จึงอ้างถึงคำพูดดังกล่าวเพื่อยืนยันเจตนารมณ์ของพระองค์ในการตอบแทนพระคุณของทิพย์เกสร

2.1.1.3 ผู้ทรงรักษาสัตย์ ความซื่อสัตย์ที่ปรากฏนั้นเป็นความซื่อสัตย์ทางวาจาซึ่งเป็นหนึ่งในความประพฤติชอบทางวาจาหรือวจีสุจริตอันเป็นหลักหนึ่งในขรรวาสธรรม ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561) ตัวละครองค์ชายทรงใช้ความซื่อสัตย์ทางวาจาเป็นเครื่องยืนยันความน่าเชื่อถือดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดเงาบุญคุณธรรม Ep.4 นาทที่ 11:37-11:46 ต่อไปนี้

องค์ชายทรงสุริยา:พินัย ขอร้องละครับ คนเรานี้พินัยจะเชื่อไม่เชื่อมันเรื่องของพินัย แต่ผมไม่เคยพูดโกหก แต่ขอร้องอย่าเอามือมาผลักรกกัน ผมไม่ชอบครับ

(IQD Media Official, 2565ก)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “เงาบุญคุณธรรม” ตอนที่องค์ชายทรงสุริยาได้มีรับสั่งกับเท่งและหนูนัยว่าจะพระราชทานเงินเดือนให้ แต่เท่งและหนูนัยไม่เชื่อ หนูนัยได้ใช้มือผลักพระอุระของพระองค์ทำให้องค์ชายไม่พอพระทัย กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าว คือ การใช้ประโยคปฏิเสธ เพื่อแสดงความจริงใจและสร้างความน่าเชื่อถือเพื่อให้เท่งและหนูนัยยอมรับพระองค์

2.1.1.4 ผู้ทรงเสียสละ ความเสียสละเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองพึงปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรมและบารมี 10 ประการนั้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561)

ผู้ปกครองจะต้องเสียสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อส่วนรวม ตัวละครองค์ชายได้แสดงให้เห็นการปฏิบัติตนตามหลักธรรมดังกล่าวด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดมนุษย์ 2 โลก Ep.4 นาทีที่ 22:42-22:54 ต่อไปนี้

องค์ชายวัยราชน: 1) ตกลง นางยักษ์มดคีวัน 2) ข้าจะทำให้พวกไพร่พลยอมเสียชีวิตกับข้าด้วยน้ำมันนำเกลียด เขามีลูกมีเมียต้องรับภาระ

นางยักษ์มดคีวัน: จ้ะองค์ชายก็ยอมรับข้าเป็นเมียสิ

องค์ชายวัยราชน: 1) ตกลง 3) ข้าจะยอมรับเอ็งเป็นเมียของข้า (IQD Media Official, 2565ข)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “มนุษย์ 2 โลก” ขณะที่นางยักษ์มดคีวันไม่พอใจที่องค์ชายวัยราชนไม่ยอมเป็นสามีของตนจึงได้ข่มขู่ว่าจะจับทุกคนกินเป็นอาหาร องค์ชายทรงยอมเสียสละพระองค์เป็นสามีของนางยักษ์เพราะไม่ต้องการให้เเทงและหนูน้อยต้องเดือดร้อน กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวมีทั้งหมด 3 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้วจนกรรมกลุ่มผูกมัด (commissive) ในการแสดงความยินยอมที่จะทรงเป็นสามีของนางยักษ์ 2) การใช้วจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (expressive) ในการแสดงความรู้สึกสละอายต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองคำว่า “นำเกลียด” เป็นคำที่แสดงให้เห็นการประเมินค่าว่าการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งไม่ดี และ 3) การใช้วจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (assertive) ในการยืนยันความตั้งใจที่จะยอมเป็นสามีของนางยักษ์เพื่อให้ไพร่พลปลอดภัย

1.2 ผู้ทรงเคารพและให้เกียรติผู้อื่น ตัวละครองค์ชายได้รับการประกอบสร้างและนำเสนอให้เป็น “ผู้ทรงเคารพและให้เกียรติผู้อื่น” ถึงแม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะมีสถานภาพต่ำกว่า มีเพศหรือวัยใดก็ตาม ผู้ผลิตตัวบทได้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวโดยจำแนกเป็น 2 ภาพตัวแทน ดังนี้

1.2.1 ผู้ทรงเคารพผู้อาวุโส ตัวละครองค์ชายมักแสดงความเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโสโดยเฉพาะตัวละครที่เป็นสตรีเพศ ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดธรรมะประกาศิต Ep.5 นาทีที่ 33:40-34:06 ต่อไปนี้

องค์ชายวัยราชน: ผมยอมเสียชื่อจริง ๆ ละนะ ยายจะเอาราชบัลลังก์จะเอาเงินทอง จะเอาอะไรได้ทั้งนั้น แต่จะแต่งงานนี้ ยายเอ๊ย! ลอง

คิดดู 1) ผมบอกแล้วว่ายายคือแม่ แม่ [ที] ผมเคารพบูชา 2) ถ้าเป็น
สิ่งของเครื่องใช้ยายคือหมวกครับ ผมวางบนศีรษะตรงนี้ แล้วยาย
จะมาเป็นรองเท้า ให้ผมเหยียบย่ำไม่ได้นะยายนะ ผมขอโทษครับ
ขอโทษด้วย ถ้าอย่างนี้ผมให้ไม่ได้หรอกยาย นี่ 3) ผมพูดเพื่อเห็น
แก่ยาย ผมคงยายเดินไปไหน ๆ เขาไม่ชมหรอก

(IQD Media Official, 2563ก)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์ในตอนท้ายของเรื่อง “ธรรมะ
ประกาศิต” ขณะที่ทิพย์เกสรปฏิเสธที่จะรับรางวัลจากองค์ชายวิยราช เพราะต้องการ
แต่งงานกับองค์ชายเท่านั้น แต่องค์ชายวิยราชไม่ทราบว่ามีจริงแล้วทิพย์เกสรเป็น
หญิงสาว จึงปฏิเสธเพราะไม่อาจอภิเษกกับหญิงสาวผู้มีพระคุณซึ่งพระองค์ให้ความเคารพ
เสมือนแม่ กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวมีทั้งหมด 3 กลวิธี ได้แก่
1) การใช้วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (expressive) ในการแสดงความเคารพและ
ให้เกียรติคู่สนทนา 2) การใช้อุปลักษณ์ ได้แก่ อุปลักษณ์ [ผู้อาวุโส คือ แม่คนที่สอง]
เพื่อสื่อความหมายว่าผู้อาวุโสเปรียบเสมือนแม่ผู้ให้กำเนิด จึงควรให้ความเคารพนับถือ
อุปลักษณ์ [ผู้อาวุโส คือ หมวก] เพื่อสื่อความหมายว่าผู้อาวุโสนั้นเป็นบุคคลที่ควรให้
ความเคารพอย่างสูง เนื่องจากหมวกเป็นของใช้ที่ใช้สวมศีรษะซึ่งเป็นอวัยวะที่สำคัญ
และอยู่ในจุดสูงสุดของร่างกาย และอุปลักษณ์ [การทำลายเกียรติ คือ การสวมรองเท้า]
เพื่อสื่อความหมายว่าการกระทำที่ส่งผลให้ผู้อาวุโสต้องเสื่อมเสียนั้นเป็นสิ่งไม่ดี
เนื่องจากรองเท้าเป็นสิ่งที่ห่อหุ้มเท้าซึ่งเป็นอวัยวะที่อยู่ในจุดที่ต่ำที่สุดของร่างกายและ
เป็นอวัยวะที่จะต้องเหยียบย่ำสิ่งสกปรกอยู่เสมอ และ 3) การใช้วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว
(assertive) ในการยืนยันสิ่งที่ผู้พูดคิดอีกครั้งหนึ่งเพื่อประโยชน์แก่ผู้ฟัง

1.2.2 ผู้ทรงยอมรับและชื่นชมในศักยภาพของผู้อยู่ใต้การปกครอง ใน
บางสถานการณ์นั้น ตัวละครองค์ชายใช้คำพูดที่แสดงความต้องการการช่วยเหลือ
รวมถึงแสดงการชื่นชมในความรู้และความสามารถของตัวละครที่เป็นผู้อยู่ใต้การปกครอง
ของพระองค์ ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดเกลือกจิมเกลือก Ep.2
หน้าที่ 35:12-35:31 ต่อไปนี้

องค์ชายลอยศักดิ์: ยอดจริง ๆ นะฮั้ย พรุ่งนี้ขอรูปถ่ายสักสองรูป
ขนาดสองนิ้ว ที่หน่วยประวัติ เขาได้ทำประวัตินี้แล้วก็ประกาศ

เลยว่าบุคคลดีเด่นในทางราชการ องครักษ์ขององค์ชายลอยศักดิ์
คือ องครักษ์น้อย มีเงินฝากธนาคารเกือบหกล้านบาท เอารูปถ่าย
ขนาดสองนิ้ว สองรูป น่ะน่ะนะ

(IQD Media Official, 2564ก)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “เกลือกจิ้งเกลือก” ตอนที่
องค์ชายลอยศักดิ์เสด็จมาเพื่อขอคำปรึกษาจากเพ่งและหนูน้อยเรื่องการถอนหมั้นกับ
กาหลง พระองค์ทรงสอบถามชีวิตความเป็นอยู่ขององครักษ์ทั้งสองและตรัสชื่นชมหนูน้อย
เรื่องการเก็บเงิน กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าว คือ การใช้วาทกรรม
กลุ่มแสดงความรู้สึก (expressive) ในการชื่นชมคู่สนทนาว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถ

1.3 ผู้ทรงไม่ถือพระองค์ มักจะพบอุปนิสัยนี้ในขณะที่ตัวละครมีปฏิสัมพันธ์กับ
ตัวละครที่มีสถานภาพต่ำกว่า ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดสัจจะสวรรค์
Ep.2 นาทีที่ 14:14-14:27 ต่อไปนี้

องค์ชายลอยศักดิ์: คุณครูครับ 1) ขอให้เรียกผมว่าศิษย์ลอยศักดิ์นะครับ
ให้เรียกว่าศิษย์ลอยศักดิ์ดีกว่า อย่าเรียกว่าองค์ชาย 2) คำว่าองค์ชาย
ผมถอดกองไว้ที่หน้าสำนัก ต่อไปนี้เป็นศิษย์ของครู ผิดพลาดตรงไหน
ตักเตือนลงโทษ เสียชีวิตก็ได้

(IQD Media Official, 2563ข)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “สัจจะสวรรค์” หลังจาก
องค์ชายลอยศักดิ์ได้เสด็จเข้าพบพระอาจารย์เพื่อขอศึกษาหลักธรรมที่สำนักวัดคงคาวน
พระอาจารย์ก็ได้มอบหมายให้จันทร์แรมเป็นผู้สอนวิชาศาสนพิธีและแนะนำให้เธอเข้าไป
ทำความรู้จักกับองค์ชาย แต่องค์ชายทรงให้จันทร์แรมถือว่าพระองค์เป็นศิษย์คนหนึ่ง
เท่านั้น กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวมีทั้งหมด 2 กลวิธี ได้แก่
1) การใช้วาทกรรมกลุ่มชี้แนะ (directive) ในการขอร้องจันทร์แรมให้เรียกองค์ชาย
แบบเป็นกันเอง คำว่า “ขอให้” เป็นคำแสดงการขอร้อง และการใช้วาทกรรมกลุ่มชี้แนะ
ในการอนุญาตให้จันทร์แรมสามารถลงโทษพระองค์หากกระทำความผิด และ 2) การใช้
อุปลักษณ์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงไม่ให้ความสำคัญในเรื่องยศถาบรรดาศักดิ์
อุปลักษณ์ [บรรดาศักดิ์ คือ อาภรณ์] สื่อความหมายว่า สถานะทางสังคมนั้นสามารถ
สละออกได้ เพราะเป็นเพียงสิ่งของนอกกายเท่านั้น

1.4 ผู้ทรงสมบุรณ์พร้อมด้านวัยวุฒิและคุณวุฒิ คุณสมบัติเฉพาะตัวของตัวละครองค์ชายนั้นจะต้องประกอบด้วยพระชนมายุที่เหมาะสมและการศึกษาที่เพียงพอและการขึ้นครองราชย์ในอนาคต ทราบได้จากภาพตัวแทนย่อย 2 ภาพ ดังนี้

1.4.1 ผู้ทรงสมบุรณ์พร้อมด้านวัยวุฒิและคุณวุฒิ ตัวละครองค์ชายจะต้องเป็นผู้ที่พ้นจากวัยเยาว์ตามที่กฎหมายกำหนดและสำเร็จการศึกษาจึงจะได้รับความรู้ความเข้าใจให้สามารถขึ้นครองราชย์ได้ ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต เรื่องแรงกตัญญู Ep.1 นาทีที่ 16:52-17:37 ต่อไปนี้

องค์ราชาแสงสุริยัน: เออเนื้ ทรงสุริยาตอนเนื้เือกก็ได้สำเร็จในด้านการศึกษา มีวิชาความรู้ และก็มีอายุอาานามล่วงเลยเข้าสู่วัยผู้หลักผู้ใหญ่ บรรลุนิติภาวะ พ่อและแม่ก็ได้ปฏิบัติภาระหน้าที่มานาน นันก็ถึงเวลาที่จะต้องมอบหมายภาระหน้าที่อื่นเนื้...

(IQD Media Official, 2564จ)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์ช่วงต้นของเรื่อง “แรงกตัญญู” เมื่อองค์ราชาแสงสุริยันและพระแม่เจ้าจันเทวีมีรับสั่งให้องค์ชายทรงสุริยาทรงเข้าเฝ้าเพื่อทรงมอบหมายภาระหน้าที่ในการออกไปเรียนรู้ปัญหาของพี่น้องประชาชนเพื่อจะได้เตรียมตัวเป็นผู้ปกครองเมืองไพศาลต่อไป เพราะองค์ชายนันมีพระชนมายุเหมาะสมตามที่กฎหมายกำหนดและสำเร็จการศึกษาในทางทฤษฎีเรียบร้อยแล้ว กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าว คือ การเลือกใช้ชุดคำศัพท์ เพื่อบรรยายคุณสมบัติเกี่ยวกับอายุและการศึกษา ได้แก่ “สำเร็จในด้านการศึกษา” “มีวิชาความรู้” “อายุอาานามล่วงเลยเข้าสู่วัยผู้หลักผู้ใหญ่” และ “บรรลุนิติภาวะ” คือ “จะต้องเป็นผู้มีอายุ 20 ปี บริบูรณ์”

1.4.2 ผู้ทรงสมบุรณ์พร้อมด้วยความรู้ทางโลกและทางธรรม ตัวละครองค์ชายจะต้องเป็นผู้ที่รอบรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ ในทางโลก และเป็นผู้ที่รอบรู้ในด้านธรรมะด้วย ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต เรื่องแรงกตัญญู Ep.3 นาทีที่ 0:53-1:34 ต่อไปนี้

องค์ชายลอยสุริยา: คือผมอาราธนาศีลไม่ได้ยะ มันเป็นเรื่องน่าเกลียดไหมครึบอาจารย์

พระอาจารย์: ไม่ใช่สิลูก คือเจ้าชายไม่ได้มีเวลา ศึกษาแต่วิชา (ปรับเป็นภาษาไทยมาตรฐาน)

องค์ชายลอยสุริยา: ผมเรียน 1) วิชากฎหมาย วิชาการสู้รบ
พิชัยยุทธสงคราม การศิลปะวิทยาการอื่น ๆ 2) จบสิ้นชะ

พระอาจารย์: ใช้ลูก เพราะเธอยังไม่เข้าสู่ธรรมะ 3) วิชาทั้งหมด
นั้นเปรียบเสมือนสัมภาระลูก ธรรมะนั้นเปรียบเสมือนสิ่งที่ใส่
สัมภาระเหล่านั้นมันจะไม่พ่นผ่านลูก จิตใจจะต้องคอยดูว่า สิ่งไหน
ควรใช้ ไม่ควรใช้ (ปรับเป็นภาษาไทยมาตรฐาน)

(IQD Media Official, 2564ง)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “แผลเก่า” ขณะที่
องค์ชายลอยสุริยาทรงเข้าพบพระอาจารย์เพื่อขอเสด็จเข้าศึกษาทศพิธราชธรรมที่
สำนักวัดทุ่งทรายทอง พระอาจารย์ได้ให้องค์ชายทรงนำสวดบทอาารธนาศีล แต่องค์ชาย
ไม่สามารถนำสวดได้ พระอาจารย์จึงได้กล่าวพลอบพระทัยและได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับ
การศึกษาทศพิธราชธรรมที่ใช้น้ำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวมีทั้งหมด 3 ทศพิธ ได้แก่
1) การเลือกใช้คำศัพท์ เพื่อบรรยายความรู้ทางโลกที่องค์ชายได้รับการศึกษา 2) การใช้
คำขยายว่า “จบสิ้น” ในข้อความดังกล่าวเพื่อบรรยายให้เห็นว่าองค์ชายได้รับการศึกษา
ทางโลกทุกศาสตร์ครบถ้วนแล้ว และ 3) การใช้อุปลักษณ์ เพื่อแสดงให้เห็นความสำคัญ
ของการศึกษาธรรมะ อุปลักษณ์ [ธรรมะ คือ เครื่องหล่อหุ้มวิชา] สื่อความหมายว่าหลัก
ธรรมทางพระพุทธศาสนาจะเป็นเครื่องมือหล่อหุ้มทำหน้าที่กำกับความรู้ต่าง ๆ ทางโลก
ทำให้ผู้มีธรรมะสามารถใช้สติและสมาธิในการไตร่ตรองว่าจะเลือกนำความรู้ใดมาใช้ให้
เหมาะสมแก่โอกาส

1.5 ผู้ทรงมีหน้าที่เรียนรู้และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้
การปกครอง คุณสมบัติดังกล่าวเกิดจากการเรียนรู้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ในภาคทฤษฎี
และภาคปฏิบัติ ภาพตัวแทนแบ่งออกเป็น 2 ภาพตัวแทนย่อย ดังนี้

1.5.1 ผู้ทรงตั้งมั่นในการเรียนรู้ปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้
การปกครอง เมื่อตัวละครองค์ชายมีความสมบูรณ์พร้อมด้านวิญญูและคุณวิญญูแล้ว
ทรงมักได้รับมอบหมายจากพระราชให้ออกไปศึกษาชีวิตและความเป็นอยู่ของราษฎร
ก่อนจะสืบราชบัลลังก์ในอนาคต ดังตัวอย่างในหนังอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต เรื่อง
แรงกตัญญู Ep.1 นาทีที่ 18:59-19:23 ต่อไปนี้

องค์ราชาแสงสุริยัน: ไปพบปะพี่น้องประชาชน แต่ละท้องถิ่น แต่ละหมู่บ้าน แต่ละตำบล เท่าที่เธอจะทำได้ ลองศึกษาดูว่าปัญหาของพี่น้องประชาชนเขาอยู่กันยังไ้ เขาเป็นไปยังไ้ แล้วเราควรจะแก้ปัญหาด้วยวิธีใด นี่เป็นการหาประสบการณ์ตรง โบราณเขาบอกว่าสิบปากว่าไม่เหมือนตาเห็น

องค์ชายทรงสุริยา: แน่นอนพระเจ้าค่ะ สิบตาที่เราเห็น แล้วไม่เท่ากับเราสัมผัสในปัญหานั้นด้วยตนเอง

(IQD Media Official, 2564จ)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์ช่วงต้นของเรื่อง “แรงกตัญญู” เมื่อองค์ราชาแสงสุริยันและพระแม่เจ้าจันทน์เทวีมีรับสั่งให้องค์ชายทรงสุริยาเข้าเฝ้าเพื่อมอบหมายภาระหน้าที่ในการออกไปเรียนรู้ปัญหาของประชาชน และเตรียมพระองค์เป็นพระราชอาของพระมหานครไพศาล กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าว คือ การอ้างถึง โดยอ้างสำนวนที่แพร่หลายในสังคมไทยมาเป็นเวลานานเพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของการออกไปเรียนรู้ในภาคปฏิบัติ สำนวนดังกล่าวดัดแปลงมาจากสำนวนไทยว่า “สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น” หมายถึง การได้ยินได้ฟังจากผู้อื่นหลาย ๆ คน ก็ไม่เท่ากับพบเห็นด้วยตนเอง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) แต่ในบทสนทนานั้นต้องการสื่อความหมายว่า ต่อให้ได้ยินคำพูดมากมายเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ไม่เหมือนกับการได้เห็นหรือเรียนรู้ด้วยตัวเอง

1.5.2 ผู้ทรงแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้การปกครอง

หลังจากตัวละครองค์ชายได้เรียนรู้วิถีชีวิตและรับทราบถึงปัญหาต่าง ๆ แล้ว ก็จะต้องแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้การปกครองให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุตัญชาธิ์ Ep.4 นาทีที่ 17:53-18:07 ต่อไปนี้

องค์ชายทรงสุริยา: ตอนนี้พี่ที่เท่งมีเงินอยู่แล้วสองหมื่นสี่พัน พี่นุ้ยก็มีสองหมื่นสี่พัน

เท่ง: เงินไหน

องค์ชายทรงสุริยา: ผมให้ครับ

เท่ง: อะไรวะ (ปรับเป็นภาษาไทยมาตรฐาน)

องค์ชายทรงสุริยา: ผมให้วันละพันที่มากับผมเนี่ย ผมให้วันละพัน ๆ มายี่สิบสี่วันก็คนละสองหมื่นสี่พัน

(IQD Media Official, 2564ข)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “บัญชีรัก” หลังจากองค์ชายทรงสุริยาทรงทราบว่าเพ่งและหนูนุ้ยไม่พอใจพระองค์ องค์ชายทอดพระเนตรเห็นว่าทั้งสองเป็นคนดี จึงมีพระราชประสงค์จะพระราชทานเงินเดือนให้แก่เพ่งและหนูนุ้ยเป็นค่าตอบแทนที่ร่วมเดินทางมากับพระองค์ เพราะพระองค์ทรงทำให้ทั้งสองไม่มีรายได้กลับไปเลี้ยงดูครอบครัว กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวคือ การใช้วจนกรมกลุ่มผูกมัด (commissive) ในการแสดงความตั้งใจจะพระราชทานเงินเดือนให้แก่เพ่งและหนูนุ้ยเพื่อนำไปดูแลครอบครัว

2. ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) เมื่อวิเคราะห์กระบวนการผลิตตัวบท การแพร่กระจายตัวบท และการบริโภคหรือตีความตัวบท โดยนำทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของไฮม์ส์ (Hymes, 1974) มาประยุกต์ใช้ พบว่า ผู้ผลิตตัวบทมีกระบวนการถ่ายทอดสารไปสู่ผู้ชมการแสดงตามกรอบ SPEAKING ดังนี้

2.1 กระบวนการผลิตตัวบท (Text Production) เมื่อพิจารณาสถานภาพทางสังคมของผู้ผลิตตัวบท บทบาทในการผลิตตัวบท การใช้สื่อในการผลิตตัวบท และแนวคิดหรือวัตถุประสงค์ในการผลิตตัวบท จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นางรณงค์ จันทรพุ่ม พบว่าได้รับการถ่ายทอดผ่านฉาก/สถานที่ (S: Setting) ที่ทับซ้อนกัน 4 มิติ ได้แก่ 1) ฉากที่เป็นการแสดงสดในสถานที่ที่ได้รับการว่าจ้าง 2) ฉากที่เป็นแผ่นบันทึกการแสดงสด (VCD) 3) ฉากที่เป็นเว็บไซต์ www.youtube.com และ 4) ฉากที่เป็นสถานที่ต่าง ๆ ในเรื่องหนังตะลุง โดยฉากที่เป็นสถานที่ต่าง ๆ ในเรื่องหนังตะลุงนั้นพบว่า ภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายมักได้รับการนำเสนอในฉากต่าง ๆ เช่น ในท้องพระโรง วัง สำนักปฏิบัติธรรมหรือวัด ศาลาริมทาง เป็นต้น โดยมีผู้ร่วมการสื่อสาร (P: Participant) คือ ผู้ผลิตตัวบทเป็นผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับฉาก/สถานที่ทั้ง 4 มิติ เมื่อวิเคราะห์จุดมุ่งหมาย (E: Ends) พบว่า ผู้ผลิตตัวบทนำเสนอตัวละครองค์ชายให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม โดยกำหนดคุณสมบัติของตัวละครให้สอดคล้องกับข้อคิดของหนังตะลุงในแต่ละเรื่อง (รณงค์ จันทรพุ่ม, สัมภาษณ์, 19 มกราคม

2565) *การลำดับฉันทกรรม (A: Act Sequence)* พบว่า การแสดงหนังตะลุงเพื่อความบันเทิง มีลำดับขั้นตอนทั้งหมด 11 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ตั้งเครื่องเบิกโรง 2) โหมโรง 3) ออกลิ้งหัวคำ 4) ออกฤาษี 5) ออกรูปฉะ 6) ออกรูปพระอิศวร 7) ออกรูปปราชญ์หน้าบท 8) ออกรูปบอกเรื่อง 9) เกี่ยวจ้อ 10) ตั้งนามเมือง และ 11) แสดงเรื่อง (ปริชา นุ่นสุข, 2534, หน้า 25) ซึ่งผู้ผลิตตัวบทใช้ภาษาเพื่อนำเสนอภาพตัวแทนในลำดับการแสดงเรื่อง ส่วนการใช้⁴น้ำเสียง (*K: Keys*) พบว่า ใช้น้ำเสียงในการพากย์ตัวละครแบบไม่เป็นทางการ และภาษาปากและใช้เรื่องหนังตะลุงเป็นเครื่องมือ (*I: Instrumentalities*) ในการประกอบสร้างและนำเสนอภาพตัวแทน โดยจะเลือกเรื่องที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งยังใช้ภาษากลางสำเนียงถิ่นใต้ในการพากย์ตัวละครองค์ชายเพื่อบ่งชี้ถึงสถานภาพ “ตัวละครเอก” ในเรื่องหนังตะลุง ซึ่งแตกต่างจากตัวละครอื่น ๆ ที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้

2.2 กระบวนการแพร่กระจายตัวบท (Text Distribution) เมื่อพิจารณาวิธีการและช่องทางของนายหนังตะลุงในการกระจายตัวบทสู่ผู้ชมจากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นายณรงค์ จันทรพุ่ม และบริษัท ไอคิวดี มีเดีย จำกัด พบว่า บริษัท ไอคิวดี มีเดีย จำกัด ได้ขออนุญาตผู้ผลิตตัวบทเพื่อนำไปเผยแพร่ผ่านทางช่อง IQD Media Official โดยที่ผู้ผลิตตัวบทไม่ได้รับรายได้จากช่องทางดังกล่าว (ณรงค์ จันทรพุ่ม, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2565) ดังนั้นตัวบทที่เผยแพร่ผ่านช่องทางดังกล่าวจึงเป็นการเผยแพร่ผ่านบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้ผลิตตัวบทโดยตรง ส่วนการคัดเลือกเรื่องหนังตะลุงพบว่า ผู้แพร่กระจายตัวบทคัดเลือกเรื่องหนังตะลุงจากคตินิยมของผู้ชมการแสดง (เพ็ญ, (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2565) การนำเสนอภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายที่พบจึงมีลักษณะเช่นเดียวกับที่ปรากฏในการแสดงสดและแผ่นบันทึกการแสดงสดและเป็นภาพตัวแทนที่ผ่านการประเมินค่าจากผู้แพร่กระจายตัวบทเรียบร้อยแล้ว

2.3 กระบวนการบริโภคหรือตีความตัวบท (Text Consumption) เมื่อพิจารณาผู้รับสารและการตีความตัวบทของผู้รับสารซึ่งสังเกตได้จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ชมที่ปรากฏในคลิปวิดีโอ พบว่า ตัวบท (*G: Genre*) ที่ผู้ร่วมการสื่อสาร (*P: Participant*) คือ ผู้ชมการแสดงบริโคนั้น เรียกว่า “ตัวบทลูกผสม” (hybrid text)⁴

⁴ ตัวบทลูกผสม (hybrid text) คือ ตัวบทที่ผสมผสานโดยใช้สื่อหลากหลายประเภทและสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบไปมาได้ในเวลาเดียวกัน เช่น ตัวบทเว็บไซต์ แอปพลิเคชันยูทูบ (Youtube) ในโทรศัพท์เคลื่อนที่อัจฉริยะ (smart phone) โปรแกรมสนทนา “Line” เป็นต้น

(จันทิมา อังคพนิชกิจ, 2561) กล่าวคือ หนังสืงตลึงเป็นสื่อพื้นบ้านที่ผลิตขึ้นในสถานที่จริง แต่เข้าถึงผู้ชมการแสดงได้เพียงบางพื้นที่และไม่กว้างขวาง เมื่อมีเทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวก จึงเกิดผู้แพร่กระจายตัวบทซึ่งใช้เครื่องมือสมัยใหม่ถ่ายทำเพื่อนำมาผลิตเป็นแผ่นบันทึกการแสดงสดและเมื่อมีสื่อสมัยใหม่ที่ทำให้ผู้ผลิตตัวบทผู้แพร่กระจายตัวบท และผู้ชมการแสดงสามารถปฏิสัมพันธ์กันได้สะดวกมากยิ่งขึ้นเพราะสามารถเข้าถึงผู้ชมการแสดงทุกเพศทุกวัยได้ตลอดเวลา (เพ็ญ, (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2565) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตตัวบท ผู้แพร่กระจายตัวบท และผู้ชมสามารถสังเกตได้จากยอดการรับชม (views) และการแสดงความคิดเห็นของผู้ชม โดยส่วนใหญ่พบว่า ผู้ชมแสดงความคิดเห็นผ่านการใช้คำที่ขีดเส้นใต้เน้นเป็นเครื่องหมายรับชุดความคิดที่ปรากฏในหนังสืงตลึงและประเมินค่าหนังสืงตลึงด้วยการบ่งบอกความรู้สึกพิเศษที่มีต่อหนังสืงตลึงของนายหนังสืงตลึงท่านนี้โดยเฉพาะ ซึ่งแสดงให้เห็นบรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์และการตีความ (N: Norm of Interaction & Interpretation) ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ผลิตตัวบท ผู้แพร่กระจายตัวบท และผู้ชมการแสดง

3. ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural Practice)

พบว่า ผู้ผลิตตัวบทได้นำบริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่แวดล้อมมาใช้ในการประกอบสร้างและนำเสนอภาพตัวแทนขององค์ชาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

3.1 ระบบการศึกษาไทย อาจเป็นผลมาจากผู้ผลิตตัวบทสำเร็จการศึกษาปริญญาการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาเอกภูมิศาสตร์ วิชาโทประวัติศาสตร์ ซึ่งมีส่วนทำให้มีความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (ณรงค์ จันทร์พุ่ม, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2565) สังเกตได้จากภาพตัวแทน “องค์ชาย คือ ผู้ทรงมีหน้าที่เรียนรู้และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้การปกครอง” ตัวละครองค์ชายปลอมพระองค์เพื่อออกไปเรียนรู้ปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้การปกครอง สอดคล้องกับการเสด็จประพาสต้นของรัชกาลที่ 5 (อิสริยา เลหาতিরานนท์, 2552) การปฏิบัติพระราชกรณียกิจดังกล่าวได้รับการบรรจุไว้ในแบบเรียนของระดับชั้นมัธยมศึกษามาเป็นเวลานาน เช่น ปรากฏอยู่ในแบบเรียนรายวิชา ส 606 สังคมศึกษา สมบูรณ์แบบ หลักสูตรมัธยมศึกษา

ตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นต้น (พงศพิศ สุวรรณรัตน์, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2564) ส่วนในปัจจุบันปรากฏอยู่ในหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ไทย ม.4-6 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (จุฑาวัฒน์ บุริมพฤษ, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2564) เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า แบบเรียนที่ได้รับการผลิตจากรัฐไทยได้ผลิตซ้ำและเผยแพร่ชุดความรู้อันสืบเนื่องจากวาทกรรมชาตินิยม นั่นคือ วาทกรรม “ชาติ ศาสน์ กษัตริย์” ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้เยาวชนไทยมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่รัฐไทยกำหนด จึงได้ผลิตแบบเรียนในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังเยาวชนให้ซึมซับและยอมรับความสัมพันธ์ของตนเองกับสถาบันการเมืองการปกครอง

3.2 สื่อไทย อาจเป็นผลมาจากภาพของพระมหากษัตริย์ไทยที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน ซึ่งไม่ใช่ภาพผู้ปกครองที่สามารถเอาชนะศึกสงครามจากศัตรูดังเช่นอดีต แต่เป็นภาพผู้ปกครองสมัยใหม่ที่สร้างความน่าเชื่อถือจากการได้รับการศึกษาและการสร้างความใกล้ชิดกับผู้อยู่ใต้การปกครอง ดังปรากฏให้เห็นจากภาพตัวแทนต่าง ๆ เช่น ผู้ทรงสมบูรณพร้อมด้านวิคุณและคุณวุฒิ ผู้มีหน้าที่เรียนรู้และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้การปกครอง ภาพผู้ปกครองสมัยใหม่นี้เริ่มปรากฏชัดมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์มีพระราชดำริในการเสด็จประพาสหัวเมืองเพื่อทรงรับฟังปัญหาของผู้อยู่ใต้การปกครองอย่างใกล้ชิด พระราชกรณียกิจของพระองค์ได้รับการนำเสนอผ่านรายการโทรทัศน์ที่ผลิตโดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เช่น สารคดี เรื่อง “100 ปี ไกลบ้าน ตามเสด็จพระพุทเจ้าหลวง” (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2551) และสารคดี เรื่อง “เสด็จประพาสต้น” (ChulalongkornTV, 2562) เป็นต้น ภาพเหล่านี้ได้รับการผลิตซ้ำในสมัยรัชกาลที่ 9 พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อพัฒนาชนบทในช่วงทศวรรษ 2500 ภายใต้งานคิด “ราชประชาสมาสัย” และภาพดังกล่าวได้รับการเผยแพร่ผ่านภาพยนตร์ส่วนพระองค์และข่าวในพระราชสำนักซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพของ “สถาบันกษัตริย์” ที่ต้องใกล้ชิดประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชนบทให้ดียิ่งขึ้น (อาสา คำภา, 2564, หน้า 133) การนำเสนอภาพพระมหากษัตริย์ไทยของสื่อมวลชนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐไทยจึงอาจมีอิทธิพลครอบงำผู้รับชมจนสูญเสียความเป็นปัจเจกและเสรีภาพทางความคิดไปโดยไม่ต่อต้านชุดความคิดเกี่ยวกับผู้ปกครอง

3.3 หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา อาจเป็นผลมาจากผู้ผลิตตัวบทเป็นพุทธศาสนิกชน และได้เรียนรายวิชาศาสนาเปรียบเทียบในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ทำให้ทราบถึงหัวใจสำคัญของพุทธศาสนาที่ต้องการให้ทุกคนเป็น “คนดี” อีกทั้งยังประกอบอาชีพข้าราชการครูสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ศีลธรรม จึงนำองค์ความรู้มาใช้ในการแต่งเรื่องหนังสือชุด (ณรงค์ จันทร์พุ่ม, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2565) จากการศึกษาพบว่า ผู้ผลิตตัวบทได้นำหลักธรรมหลายประการของศาสนาพุทธมาใช้ในการประกอบสร้างและนำเสนอภาพตัวแทน “องค์ชาย คือ ผู้ทรงดำเนินตามครรลองของพระพุทธศาสนา” ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ตั้งแต่ฉบับที่ 1 - ฉบับปัจจุบัน) ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ได้บัญญัติไว้ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก” (วันชัย ศิริชนะ และคณะ, 2539) ด้วยเหตุนี้จึงอาจส่งผลให้ตัวละครองค์ชายได้รับการนำเสนอให้เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เนื่องด้วยสังคมไทยเป็นเมืองพุทธ สังเกตได้จากสถิติจำนวนศาสนิกชนประจำปี พ.ศ. 2551 พ.ศ. 2554 พ.ศ. 2557 และ พ.ศ. 2561 พบว่า พุทธศาสนิกชนมีจำนวนมากที่สุดในบรรดาศาสนิกชนทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ดังนั้น การควบคุมผู้อยู่ใต้การปกครองผ่านทางสถาบันศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ยังคงอยู่ในทุกสมัย เพื่อครอบงำผู้คนให้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับการกำหนดจากชนชั้นผู้ปกครองและซึมซับความไม่เท่าเทียมทางสังคม (สุชาย ตรีรัตน์, 2525)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญในการอภิปรายหลายประเด็น ดังนี้

ประการแรก ผลการวิเคราะห์ตัวบทแสดงให้เห็นว่า เมื่อวิเคราะห์หลักวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนตามแนวคิดทางอรรถศาสตร์และวาทปฏิบัติศาสตร์ พบว่า ผู้ผลิตตัวบทใช้กลวิธีทางภาษาตั้งแต่ระดับคำจนถึงระดับข้อความ ซึ่งแสดงให้เห็นหน้าที่ทางสังคมของภาษาทั้ง 3 ด้านของณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556, หน้า 41) คือ 1) หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด 2) หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ และ 3) หน้าที่ด้านการเรียบเรียงความมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ภาษาจึงแสดงให้เห็นการประกอบสร้างความหมายผ่านภาษาเพื่อนำเสนอภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายในหนังสือชุด

จากมุมมองของผู้ผลิตตัวบท และเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดกระบวนการคิดของผู้ผลิตตัวบทไปยังกลุ่มเป้าหมายและแพร่กระจายสู่สังคมต่อไป

ประการที่สอง ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม พบว่า เมื่อนำทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของโฮมส์ (Hymes, 1974) มาประยุกต์ใช้ทำให้เห็นกระบวนการผลิตตัวบท การแพร่กระจายตัวบท และการบริโภคหรือตีความตัวบทได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สื่อสมัยใหม่ได้กลายเป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตตัวบทกับผู้ชมการแสดง โดยมีผู้แพร่กระจายตัวบทเป็นตัวกลาง อย่างไรก็ตาม การเพิ่มช่องทางการแพร่กระจายตัวบทส่งผลให้กลุ่มผู้ชมขยายตัวมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดด้านวัฒนธรรมศึกษาเพื่อวิเคราะห์ที่ล้อมวลชนของกาญจนา แก้วเทพ (2547) กล่าวคือ เมื่อหนึ่งตระกูลเข้าสู่กระบวนการอุตสาหกรรม ธุรกิจทางเพศได้เข้ามามีส่วนในการแพร่กระจายหนึ่งตระกูลผ่านทางสื่อสมัยใหม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองอุปสงค์ของผู้บริโภค ทำให้ความงามทางสุนทรียะถูกทดแทนด้วยตัวเลขของเงินที่ได้รับจากยอดการรับชม (view) แต่การเข้ามาของผู้แพร่กระจายตัวบทนั้นทำให้เกิดกระบวนการผลิตซ้ำที่ช่วยสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไป ดังนั้น สื่อสมัยใหม่กับหนึ่งตระกูลจึงมีความเชื่อมโยงในลักษณะที่ส่งเสริมกัน อีกทั้งยังทำให้ภาพตัวแทนได้รับการผลิตซ้ำและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ประการสุดท้าย ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นการผลิตซ้ำชุดความคิดเกี่ยวกับ “ผู้ปกครอง” ในสถาบันการเมืองการปกครองของไทย ที่ผูกโยงกับศาสนาและอิทธิพลของประเทศไทยผ่านระบบการศึกษาและสื่อต่าง ๆ หนึ่งตระกูลจึงเป็นสื่อบันเทิงและล้อมวลชนท้องถิ่นที่รัฐไทยใช้เป็นเครื่องมือในการขัดเกลาความคิดของคนในท้องถิ่นเพื่อตอบสนองต่อวาทกรรมชาตินิยม การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จึงช่วยเผยให้เห็นจุดยืนหรือมุมมองของผู้ผลิตตัวบทที่ได้รับการครอบงำจากรัฐไทยในหลากหลายมิติ ทั้งในมิติของการศึกษา การทำงาน ตลอดจนการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยในฐานะ “ศิลปินแห่งชาติ” ที่จะต้องเผยแพร่ผลงานและปฏิบัติตนเป็น “คนดี” เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่สังคมตามที่รัฐไทยต้องการ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

บทความนี้เป็นการศึกษาภาพตัวแทนที่ปรากฏเฉพาะตัวละครองค์ชายในหนังสือของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม จึงเป็นที่น่าสนใจว่า 1) หากศึกษาตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องหนังสือเพิ่มเติมอาจทำให้เห็นจุดยืนหรือมุมมองของผู้ผลิตตัวบทที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น และ 2) หากวิเคราะห์โดยนับความถี่ของกลวิธีทางภาษาและความถี่ของภาพตัวแทนที่พบ จะช่วยให้เห็นการย้าจุดยืนหรือมุมมองของผู้ผลิตตัวบทที่มีต่อภาพตัวแทนนั้นได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ควรมีการศึกษาภาพตัวแทนที่ปรากฏในผลงานของศิลปินแห่งชาติท่านอื่น อาจช่วยให้เห็นความสอดคล้องหรือความแตกต่างของภาพตัวแทนที่ถูกครอบงำโดยรัฐไทยได้ดียิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภาพตัวแทนผู้ปกครองในหนังสือของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม” ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นายณรงค์ จันทร์พุ่ม บริษัท ไอควิตี มีเดีย จำกัด ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ให้ข้อมูลที่ให้ความร่วมมือและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยให้สมบูรณ์

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2557). *ศิลปินแห่งชาติ พุทธศักราช 2557*. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2547). วัฒนธรรมศึกษาเพื่อการวิเคราะห์สื่อมวลชนในยุคสังคมสารสนเทศ. *รัฐศาสตร์สาร*, 25(1), 1-66.
- เกษม ขนابแก้ว. (2529). *หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือสูง*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- เกษม ขนابแก้ว. (2540ก). *ภูมิปัญญาชาวบ้านในแถบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือสูง*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- เกษม ขนابแก้ว. (2540ข). *ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ที่ปรากฏในบทกวีของหนังสือสูง*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- เกษม ขนابแก้ว. (2548). *การวิเคราะห์ภูมิปัญญาการใช้กลบท คำภาษาไทยถิ่นใต้สำนวนไทยที่ปรากฏในบทหนังสือสูงของหนังสือ อรมุต*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- จันทิมา อังคพณิกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฑาวัฒน์ บุริมพฤกษ์. (2564, 23 มีนาคม). ครูผู้ช่วย โรงเรียนบ้านคลองท่าแดง. สัมภาษณ์.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2551). *100 ปี ไกลบ้าน ตามเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง: เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องในศุภวาระครบรอบ 100 ปี ของการเสด็จประพาสยุโรป ครั้งที่ 2*. [ซีดี]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัชวดี ศรีสัมพันธ์. (2562). *ภาษากับความหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- ณรงค์ จันทรพุ่ม. (2565, 19 มกราคม). ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังสือสูง) พุทธศักราช 2557. สัมภาษณ์.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย*. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงธรรม อินทจักร. (2550). *แนวคิดพื้นฐานด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ปรีดา เกลิมเผ่า กอนันตกุล. (2525). *ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในศิลปะการแสดงหนังตะลุง*. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีชา นุ่นสุข. (2534). *หนังตะลุง*. องค์การค้าของคุรุสภา.
- พวงพิศ สุวรรณรัตน์. (2564, 22 มีนาคม). ข้าราชการบำนาญ โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช. สัมภาษณ์.
- พิทยา บุขรรัตน์. (2546). *การแสดงพื้นบ้าน การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษาหนังตะลุงและโนราห์ในช่วงการปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงปัจจุบัน: รายงานการวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- พิระพงศ์ สุจริตพันธ์. (2562). การสื่อสารทางการเมืองผ่านหนังตะลุงภาคใต้: ศึกษาในห้วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองปีพ.ศ. 2548-2558. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 10(2), 274-287.
- เพ็ญ (นามสมมติ). (2565, 15 มีนาคม). ตัวแทนบริษัท ไอควิตี มีเดีย จำกัด. สัมภาษณ์.
- เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์. (2531). *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มรกต เรืองมา. (2561). *ภาษาแสดงอารมณ์ขันในหนังตะลุงคณะน้องเดียวลูกทุ่งวัฒนธรรม*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์].
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เกลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. ราชบัณฑิตยสถาน.
- วันชัย ศิริชนะ, รุจยา อาภากร, สมศักดิ์ วิราพร, ณรงค์ พ่วงพิศ, กิรติ บุญเจือ, ธงทอง จันทรางศุ, บัญชา พงษ์พานิช, สุรี บุรณนิต, ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์, อัญชลีทองเอม และธารทิพย์ เสรินทวัฒน์. (2539). *เอกกษัตริย์อัจฉริยะ: หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี*. ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ศราณี เวศยาสิรินทร์. (2561). *การสร้างอัตลักษณ์คนได้ผ่านหนังตะลุง*. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช].
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/268

- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*.
<https://dictionary.orst.go.th/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *จำนวนศาสนิกชน จำแนกตามศาสนา พ.ศ. 2551, 2554, 2557 และ 2561*. <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/04.aspx>
- สุชาย ตรีรัตน์. (2525). *กำเนิดระบบความคิดแบบเจ้าขุนมูลนายไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง, 2(2), 1-27.*
- อาสา คำภา. (2564). *กว่าจะครองอำนาจนำ: การคลี่คลายขยายตัวของเครือข่ายในหลวง ภายใต้ปฏิสัมพันธ์ชนชั้นนำไทย ศตวรรษ 2490-2530*. ฟ้ายืนยกัน.
- อิสริยา เลหาติรานนท์. (2552). *การเสด็จประพาสต้น (13 มีนาคม 2552)*. <https://bit.ly/3aEtsXp>
- ChulalongkornTV. (2562). *สารคดี “เสด็จประพาสต้น”*. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/playlist?list=PLWnLLKRawu7QAKPgKXMo6a50kJN2L0G_
- Fairclough, N. (1989). *Language and power*. Longman.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. SAGE.
- Hymes, D. (1974). *Foundation of sociolinguistics: An ethnographic approach*. University of Pennsylvania Press.
- IQD Media Official. (2561). *IQD Media Official*. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/channel/UCBL1dBQ0n1ZW_pYqk7HLeTA
- IQD Media Official. (2563ก). *หน้าอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดธรรมะประกาศิต Ep.5*. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=RDUgy6WzGag>
- IQD Media Official. (2563ข). *หน้าอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดลัทธิจักรวรรค์ Ep.2*. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=OLKRxA6xyP8>

- IQD Media Official. (2564ก). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดเกิ้ลจิมเกิ้ล*
Ep2. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=4t0L3lj248Q>
- IQD Media Official. (2564ข). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดบุญซาร์ก Ep 4*.
[Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=lvMLildUoRI>
- IQD Media Official. (2564ค). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดแผลเก่า Ep 2*.
[Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=GBgTxq5qEJY>
- IQD Media Official. (2564ง). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดแผลเก่า Ep 3*.
[Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=QtqNu8P5sX4>
- IQD Media Official. (2564จ). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต เรื่องแรงกตัญญู Ep 1*.
[Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=P9jB0Mu7E5c>
- IQD Media Official. (2565ก). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดเงาบุญคุณธรรม*
Ep 4. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=HP6jkbqgnBQ>
- IQD Media Official. (2565ข). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดมนุษย์ 2 โลก Ep 4*.
[Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=K5tYvyfVrGk>

องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทย
กับความพึงพอใจของผู้ชม: กรณีศึกษาละครโทรทัศน์
เรื่อง *บุพเพสันนิวาส*

The Creative Attributes of Thai Television
Drama and Audience Satisfaction: A Case Study
of *Love Destiny* Television Drama

พิเชษฐ์ แต่งอ่อน (Pichaet Tang-on)¹

ดวงกมล ชาติประเสริฐ (Duangkamol Chartprasert)²

จิรายุทธ สินธุพันธุ์ (Jirayudh Sinthuphan)³

Received: March 5, 2022

Revised: July 27, 2022

Accepted: August 5, 2022

บทคัดย่อ

ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ได้จุดกระแสความเป็นไทยที่เข้มข้นขึ้นในสังคมเป็นวงกว้าง กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบของผู้ชมที่พัฒนาจนกลายเป็น “ปรากฏการณ์ออเจ้า” อันเป็นผลมาจากความพึงพอใจในการชมละคร

¹ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Faculty of Communication Arts, North Bangkok University

² ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department of Journalism, Faculty of Communication Arts,

Chulalongkorn University

³ ภาควิชาวาทยวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department of Speech Communication and Performing Arts,

Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University

อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน เพื่อให้ผู้สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยสามารถใช้ละครเรื่องนี้ เป็นต้นแบบในการผลิตผลงานที่สร้างความพึงพอใจแก่ผู้ชมในวงกว้างได้ในอนาคต งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ ละครโทรทัศน์ไทยกับความพึงพอใจของผู้ชม กรณีศึกษาละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ผ่านการวิจัยเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถามออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้ชม โดยองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ บทละคร โทรทัศน์ นักแสดงและการแสดง เครื่องแต่งกาย งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ เทคนิคทางภาพ และการประชาสัมพันธ์ สามารถอธิบายความพึงพอใจได้ทางสถิติ

คำสำคัญ: องค์ประกอบการสร้างสรรค์, ละครโทรทัศน์, ความพึงพอใจของผู้ชม, *บุพเพสันนิวาส*

Abstract

The television drama *Love Destiny* has widely created the intense Thainess trend in society, encouraging various audience behaviors called 'Aor Jao Phenomenon.' This unprecedented phenomenon is the effect of audience satisfaction that this drama gave. Thai television drama makers could use this drama as a model for producing television shows that attract a mass audience. Therefore, this research aims at studying the correlation between each creative component of Thai television drama and audience satisfaction, using *Love Destiny* as a case study. This survey research used an online questionnaire as a main method of data collection. The results showed that all creative components correlated with audience satisfaction. The six components, consisting of screenplay, casts and acting, costume design, production design, special effects, and public relations, were statistically linked to the audience satisfaction.

Keywords: Creative Attributes, Television Drama, Audience Satisfaction, *Love Destiny*

บทนำ

ละครโทรทัศน์เป็นสื่อบันเทิง (entertainment media) แขนงหนึ่งที่ถูกพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่มีการออกอากาศระบบวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2498 ตลอดระยะเวลามากกว่า 60 ปี การผลิตรายการประเภทละครโทรทัศน์ได้มีเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาของเทคโนโลยีและกระบวนการผลิตที่มีต้นแบบมาจากประเทศในฝั่งตะวันตก จากละครที่แสดงสดเปลี่ยนมาใช้ระบบบันทึกเทป มีการเปลี่ยนแปลงระบบภาพและเสียงตามเทคโนโลยีการออกอากาศที่ได้รับการพัฒนามาตลอดครึ่งศตวรรษ กระทั่งในยุคของโทรทัศน์ดิจิทัล ละครโทรทัศน์ก็ยังคงได้รับการพัฒนาทั้งในด้านคุณภาพของเนื้อหา กระบวนการผลิต และรูปแบบการนำเสนอใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถปรับตัวและแข่งขันในยุคที่คู่แข่งในตลาดมีจำนวนมากขึ้น (สรรัตน์ จิรวรรวิสุทธิ์, 2554)

จากละครโทรทัศน์ไทยที่มีอยู่หลากหลายประเภท (genre) ละครที่เล่าถึงอดีต ทั้งละครย้อนยุค (period drama) ละครอิงประวัติศาสตร์ (historical drama) และละครที่ผสมผสานทั้งละครย้อนยุคและละครประวัติศาสตร์เข้าด้วยกัน (historical period drama) เป็นประเภทของละครโทรทัศน์ไทยที่มักถูกเลือกมาสร้างสรรค์เพื่อออกอากาศอยู่เป็นประจำ และเรื่องที่ประสบความสำเร็จก็มักจะได้รับผลิตซ้ำอยู่บ่อยครั้ง (สรรัตน์ จิรวรรวิสุทธิ์ และปริดา อัครจันทโชติ, 2563) กอปรกับประวัติศาสตร์ของหลากหลายอาณาจักรที่เคยตั้งอยู่บนพื้นที่ภูมิศาสตร์ซึ่งกลายมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบันที่มีมาอย่างยาวนานมากกว่า 700 ปี (นับตั้งแต่สถาปนากรุงสุโขทัย) จึงสามารถดึงบางช่วงบางตอนของประวัติศาสตร์มาสร้างสรรค์เป็นฉากหลังของเรื่องราวในละครได้เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีช่วงประวัติศาสตร์อันโดดเด่นทั้งในแง่ของบันทึกหลักฐานและความเกี่ยวข้องกับสมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน

บุพเพสันนิวาส เป็นนวนิยายเรื่องหนึ่งที่ผสมผสานเนื้อหาให้หลากหลายแนว ทั้งดราม่า โรมานซ์ บันทึกคดีอิงประวัติศาสตร์ รวมถึงแนวแฟนตาซี เนื่องจากมีลักษณะของการข้ามภพข้ามชาติในเนื้อหา ผลงานนวนิยายของจันทรีวิทย์ สมปริดา หรือนามปากกา “รอมแพง” เล่มนี้เป็นนวนิยายที่เพิ่งวางจำหน่ายได้เพียง 11 ปี แต่กลับมีสถิติพิมพ์ซ้ำไปมากถึง 93 ครั้ง ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2561 (ข่าวไทยพีบีเอส, 2561; ไทยรัฐออนไลน์, 2561) ซึ่งเพิ่มมากขึ้นกว่า 30 ครั้ง หลังการออกอากาศในฉบับละคร

โทรทัศน์ระบบดิจิทัลที่มีบริษัทบรอดคาซท์ ไทย เทเลวิชั่น จำกัด เป็นผู้สร้างสรรค์ โดยมีอุไรโงษา ภาณุพันธุ์ เป็นผู้จัด กำกับโดยกวัด พงษ์ศิริ และนำเสนอโดยธนวรรณ วรรณะภูติ และราณี แคมเปน ทั้งนี้หลังสิ้นสุดการออกอากาศ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 ยังได้มีการออกอากาศตอนพิเศษ (ตัดต่อใหม่) เพิ่มอีก 3 ตอนทันที ต่อมาประมาณ 1 เดือน สถานียังออกอากาศอีกครั้งในฉบับ director's cut ใช้ชื่อว่า *บุพเพสันนิวาส (จัดเต็ม)* แสดงให้เห็นถึงความนิยมของละครเรื่องนี้ในกลุ่มผู้ชมได้เป็นอย่างดี

ตั้งแต่การออกอากาศในสัปดาห์แรก ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ได้สร้าง การกระตุ้นกระแสความเป็นไทยขึ้นในสังคมและขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ ในแต่ละ สัปดาห์จนกลายเป็นปรากฏการณ์ที่เรียกกันติดปากว่า “ปรากฏการณ์ออเจ้า” ทั้งการใช้ คำพูดในละครซึ่งเป็นภาษาไทยโบราณมาสื่อสารกันในชีวิตจริง การท่องเที่ยวตามรอย สถานที่ในละครทั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและลพบุรี การกินอาหารและขนมที่ ปรากฏในละครอย่างกุ้งแม่น้ำเผากับน้ำจิ้มซีฟู้ด มะม่วงน้ำปลาหวาน หมูกระทะ หมูสร้อย จนถึงขนมไทยตำหรับท้าวทองกีบม้า นอกจากนี้ยังเกิดกระแสการแต่ง ชุดไทยย้อนยุคระหว่างการไปเที่ยวตามรอยอีกด้วย มากไปกว่านั้นในสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ได้เกิดกระแสการพูดถึงละครทั้งในส่วนของ เนื้อหา นักแสดง การแสดง เครื่องแต่งกาย และสถานที่ในเรื่อง ฯลฯ มีการแสดงทัศนะ จากทั้งผู้ชมทั่วไปและนักวิชาการ มีการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาละคร อย่างแพร่หลาย รวมถึงบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ที่มีการออกมาเกาะกระแสสร้างเนื้อหา แบบเรียลไทม์เพื่อจูงใจลูกค้าระหว่างออกอากาศอีกด้วย (เนริศา ชัยคุมมงคลลาภ, 2563; ภัทรกร เสนไกรกุล และจิรยุทธ์ สีนุพันธ์, 2562; ภัทรเวช พึ่งเฟื่อง และ ดวงกมล ขาติประเสริฐ, 2562)

“ปรากฏการณ์ออเจ้า” ข้างต้น ถือเป็นพฤติกรรมหมู่ขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นน้อยครั้ง เนื่องจากการเกิดพฤติกรรมดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นมาจากความพึงพอใจของกลุ่มผู้ชมที่มี ต่อละครโทรทัศน์และการจะสร้างความพึงพอใจให้ผู้ชมจำนวนมากในระดับที่สามารถนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่เหมือนกันได้นั้นถือเป็นเรื่องยาก เนื่องจากความพึงพอใจของผู้ชมสามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยในเชิงจิตวิทยา เช่น ความคาดหวัง การมีส่วนร่วม และการเชื่อมโยง ฯลฯ (ภัทรเวช พึ่งเฟื่อง และดวงกมล ขาติประเสริฐ, 2562; Dennis & Gray, 2013) ปัจจัยด้านอารมณ์ว่าในขณะที่ชมละครเกิดความรู้สึก

ไปในทางใด เช่น รู้สึกรู้สีกี่มีความสุข และรู้สึกพอใจ เป็นต้น (Patwardhan, Yang, & Patwardhan, 2011) และปัจจัยด้านคุณภาพเป็นการประเมินสมรรถนะของรายการ โดยพิจารณาแบบแยกคุณสมบัติหรือองค์ประกอบของรายการ เช่น บทโทรทัศน์ นักแสดง และเพลงประกอบ เป็นต้น (Gray & Dennis, 2010) เพื่อให้ผู้สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทย มีต้นแบบในการผลิตผลงานละครที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ชมและต่อยอดไปสู่กระแสที่ดีได้ การศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทย กับความพึงพอใจของผู้ชม: กรณีศึกษาละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* จึงถูกจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อค้นห่องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ ที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้ชม และเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* กับระดับความพึงพอใจของผู้ชม

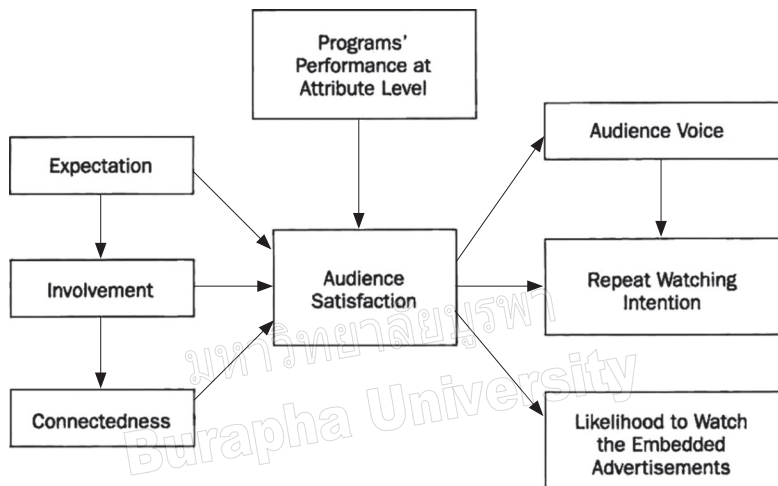
การทบทวนวรรณกรรม

ในบริบทของการชมรายการโทรทัศน์ ความพึงพอใจของผู้ชม (audience satisfaction) ได้ถูกนิยามว่าเป็น “การบรรลุเป้าหมายของผู้ชมโทรทัศน์ จากการตอบสนองต่อประสบการณ์ทางโทรทัศน์” (Gray & Dennis, 2010) หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นความสมปรารถนาบางอย่างอันมีสาเหตุมาจากประสบการณ์ทางโทรทัศน์ที่ได้รับ Gray and Dennis (2010) ได้นิยามความหมายความพึงพอใจของผู้ชมนี้จากการประยุกต์หลักการความพึงพอใจของผู้บริโภค (consumer satisfaction) มาใช้ในบริบทของการบริโภคสื่อโทรทัศน์ (television consumption)

ดังที่กล่าวไปข้างต้น ความพึงพอใจของผู้ชมที่เกิดจากการรับชมรายการโทรทัศน์สามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัยผสมผสานกันทั้งในด้านจิตวิทยาและคุณภาพของรายการ โดย Lu and Lo (2007) ได้เสนอแบบจำลองความพึงพอใจของผู้ชมที่เกิดขึ้นได้จาก 4 ตัวแปร ได้แก่ ความคาดหวัง (expectation) การมีส่วนร่วม (involvement) การเชื่อมโยง (connectedness) และสมรรถนะของรายการรายองค์ประกอบ (programs' performance at attribute level) และพบว่า องค์ประกอบด้านความคาดหวังมีผลต่อองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมและส่งผลต่อการเชื่อมโยงด้วย

ภาพ 1

แบบจำลองความพึงพอใจของผู้ชมรายการโทรทัศน์ของ Lu and Lo (2007)

หมายเหตุ. จาก “Television audience satisfaction: Antecedents and consequences” by X. Lu and H-P. Lo, 2007, *Journal of Advertising Research*. 47(3), 357. (<https://doi.org/10.2501/s0021849907070365>)

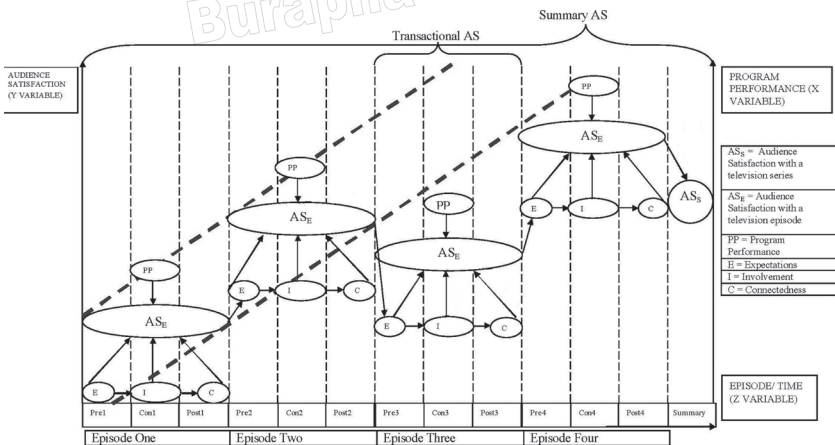
ในแบบจำลองของ Lu and Lo (2007) นำเสนอว่าหากผู้ชมเกิดความพึงพอใจในการรับชมรายการโทรทัศน์ก็จะนำไปสู่การเกิดการพูดคุยกันของผู้ชม (audience voice) ความเข้มข้นของการชมซ้ำ (repeat watching intention) และความเป็นไปได้ที่จะชมโฆษณาที่ผูกโยงกันมา (likelihood to watch the embedded advertisements) อย่างไรก็ตามแบบจำลองดังกล่าวไม่ได้ถูกออกแบบมาสำหรับรายการโทรทัศน์ประเภทละครโดยเฉพาะจึงทำให้มีข้อจำกัดในการใช้งานอยู่บ้าง Gray and Dennis (2010) จึงปรับปรุงจากแบบจำลองของ Lu and Lo โดยมุ่งศึกษาเพียงความพึงพอใจและตัวแปรที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ ทั้งยังได้ปรับการศึกษาให้มีระยะเวลายาวนานมากขึ้น (longitudinal study) เพื่อให้เหมาะสมกับรายการประเภทละครอีกด้วย

ในแบบจำลองของ Gray and Dennis (2010) ได้มีการนิยามตัวแปรต่าง ๆ ภายใต้บริบทของการบริโภคสื่อโทรทัศน์ซึ่งมีผลต่อความพึงพอใจของผู้ชม (audience

satisfaction: AS) ว่า ความคาดหวัง (expectation: E) หมายถึง ความเชื่อหรือการพยากรณ์ของผู้ชมเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ว่าจะมีคุณสมบัติตามความเชื่อของผู้ชมหรือตามที่ผู้ชมคาดการณ์เอาไว้ การมีส่วนร่วม (involvement: I) หมายถึง การรับรู้ที่สอดคล้องกันของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์บนพื้นฐานของความต้องการ ค่านิยม และความสนใจส่วนตัว และการเชื่อมโยง (connectedness: C) หมายถึง ระดับของความเข้มข้นทางความสัมพันธ์ที่ผู้ชมสร้างขึ้นกับตัวละคร ฉาก และบริบทที่ปรากฏในเรื่องซึ่งถือเป็นสภาพแวดล้อมของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงผ่านโทรทัศน์ และสมรรถนะของรายการ (program performance: PP) หมายถึง กลุ่มคุณสมบัติที่ประกอบเป็นรายการโทรทัศน์ซึ่งสร้างอรรถประโยชน์ต่อผู้ชม

ภาพ 2

แบบจำลองความพึงพอใจของผู้ชมละครโทรทัศน์ของ Gray and Dennis (2010)

หมายเหตุ. จาก “Audience satisfaction with television drama: A Conceptual model” by D. Gray and D. Dennis, 2010, *Proceeding of the ANZMAC 2010: Doing More with Less*, 7. (<http://anzmac2010.org/proceedings/pdf/anzmac10Final00397.pdf>)

อย่างไรก็ตาม เมื่อ Gray and Dennis ทดสอบแบบจำลองความพึงพอใจของผู้ชมละครโทรทัศน์ของตนเองและพบว่า การมีส่วนร่วมไม่ผ่านการทดสอบความตรงเชิงจำแนก (discriminant validity) เมื่อเทียบกับความคาดหวังและการเชื่อมโยงเองก็ไม่สามารถผ่านการทดสอบความเที่ยงได้ทุกมิติทำให้มีการปรับปรุงแบบจำลองอีกครั้งด้วยการตัดการมีส่วนร่วมออกและปรับปรุงมิติการศึกษาการเชื่อมโยงใหม่ (Dennis & Gray, 2013)

ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า Gray and Dennis (2010) และ Dennis and Gray (2013) แบ่งคุณสมบัติภายในตัวแปรสมรรถนะของรายการบนแนวคิดของ Lu and Lo (2007) ซึ่งมีการแบ่งคุณสมบัติออกเป็น 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ประเด็น (topic) แก่นเรื่อง (theme) การเขียนบทและออกแบบโครงเรื่อง (scriptwriting and plot design) บทสนทนาและภาษา (dialogue and language) การคัดเลือกนักแสดงและการแสดง (casting and performance) ภาพและเทคนิคทางภาพ (photography and visual effect) และดนตรีกับเพลงประกอบ (music and songs) หลักฐานเชิงประจักษ์ในการศึกษาแบบจำลองของ Lu and Lo แสดงให้เห็นว่า คุณสมบัติภายในตัวแปรสมรรถนะของรายการทั้ง 7 องค์ประกอบมีผลต่อความพึงพอใจของผู้ชมจริง อย่างไรก็ตาม แบบจำลองดังกล่าวไม่ได้ถูกออกแบบมาสำหรับรายการโทรทัศน์ประเภทละคร กอปรกับคุณสมบัติทั้ง 7 องค์ประกอบ ยังไม่ครอบคลุมกระบวนการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์อย่างครบถ้วน สมรรถนะของรายการประเภทละครโทรทัศน์จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของคุณสมบัติเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อการศึกษาวิจัยมากยิ่งขึ้น

สำหรับในประเทศไทยมีงานวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบในการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ประเภทละครและความพึงพอใจของผู้ชม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยมีการให้น้ำหนักแต่ละองค์ประกอบและมีทิศทางของผลที่แตกต่างกันไปตามประเภทของละครโทรทัศน์ที่ทำการศึกษา (กฤติญา รุ่งกาญจนานพร, 2550; ทิพาภัสสร คล้ายจันทร์ และธีรเดช ชื่นประภาณุสรณ์, 2560; เพ็ญฟ้า โพธิ์เจริญ, 2551; สินีนาฏ สีสรณ์, 2552) งานของกฤติญา รุ่งกาญจนานพร (2550) ที่ศึกษาความพึงพอใจของผู้ชมในละครโทรทัศน์แบบ situation comedy พบว่า องค์ประกอบของละครโทรทัศน์ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เนื้อหาของละครโทรทัศน์ องค์ประกอบของนักแสดง และองค์ประกอบด้านฉากไม่มีผลต่อความพึงพอใจในการรับชมละครโทรทัศน์ ส่วนงาน

ของเฟื่องฟ้า โพธิ์เจริญ (2551) และสินีนานู สีสรรค์ (2552) ที่ศึกษาเนื้อหาและวิธีการนำเสนอของละครโทรทัศน์ทางสถานีไทยทีวีสีช่อง 3 และความพึงพอใจในการรับชมของผู้ชมพบว่า ความพึงพอใจส่วนหนึ่งเกิดจากองค์ประกอบในการนำเสนอ เช่น นักแสดงวัยรุ่นที่หน้าตา สวย หล่อ มีความสามารถ และมีการแสดงเป็นธรรมชาติ เพลงประกอบละครที่สอดคล้องตามเนื้อเรื่อง และจดจำได้ง่าย เนื้อหาเป็นที่พอใจของผู้ชม เครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับบุคลิกและบทบาทของตัวละคร ฉากของละครที่มีความสวยงามจากสถานที่ต่าง ๆ ภายในประเทศไทย การตั้งชื่อละครที่มีความน่าสนใจและน่าติดตาม รวมถึงความมีชื่อเสียงของผู้กำกับละครด้วย ขณะที่งานของทิพาภัสสร คล้ายจันทร์ และธีรเดช ชื่นประภาณุสรณ์ (2560) ที่ศึกษาความพึงพอใจของผู้ชมในละครโทรทัศน์หลังข่าวของช่อง 7 พบว่า ผู้ชมมีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจด้านฉากประกอบละครและสถานที่ถ่ายทำมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านบทและเนื้อหาละคร ด้านเครื่องแต่งกายและการแต่งหน้าทำผม ด้านดารานักแสดง และด้านผู้กำกับละครและผู้จัดละคร ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เพื่อยกระดับคุณภาพของละครโทรทัศน์ไทยในยุคที่การแข่งขันของละครโทรทัศน์มีความเข้มข้นขึ้น เช่น งานวิจัยขององอาจ สิงห์ลำพอง (2550) ที่มองว่าละครโทรทัศน์ไทยยังต้องแข่งขันเพื่อรักษาระดับมาตรฐานผู้ชมและควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบทละครโทรทัศน์ ผู้กำกับการแสดง และนักแสดง และงานวิจัยของคันธิดา วงศ์จันทา (2541) ได้พัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพรายการโทรทัศน์ โดยนโยบายการผลิตละคร การเลือกเรื่อง การคัดเลือกตัวแสดง ความพิถีพิถันในกระบวนการผลิต ความถูกต้องสมจริง และการเลือกเพลงประกอบของผู้จัดละครจัดเป็นตัวบ่งชี้ที่มีผลต่อคุณภาพของกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์

ดังที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า งานวิจัยในประเทศไทยมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้ชมละครโทรทัศน์อยู่จำนวนหนึ่งแต่องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษายังไม่ครอบคลุมกระบวนการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ทั้งขึ้นก่อนการผลิต ขึ้นการผลิต และขึ้นหลังการผลิต และยังไม่เคยมีการศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้องค์ประกอบต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้ชม รวมถึงยังไม่มีการศึกษาใดที่ทำการศึกษาละครโทรทัศน์ซึ่งสามารถสร้างปรากฏการณ์

ขนาดใหญ่ในสังคมเหมือนเรื่อง *บุพเพสันนิวาส* มาก่อนอีกด้วย ดังนั้น เพื่อให้ละครโทรทัศน์เรื่องนี้สามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับผู้สร้างสรรค์ละครในอนาคตในการที่จะสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ชมและมุ่งหวังกระแสที่ดีจากผู้ชมละครจึงมีความจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยกับความพึงพอใจของผู้ชม

สำหรับองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ที่จะใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สกัดแนวคิด แบบจำลอง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น รวมถึงตารางด้านการผลิตรายการโทรทัศน์ (Millerson & Owens, 2009; Zettl, 2006) โดยเพิ่มองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ให้มีความครอบคลุมกระบวนการผลิตให้มากที่สุด ตั้งแต่ขั้นก่อนการผลิต ขั้นการผลิต และขั้นหลังการผลิต เพื่อสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ 12 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บทละครโทรทัศน์ 2) การคัดเลือกนักแสดง 3) นักแสดงและการแสดง 4) เครื่องแต่งกาย 5) งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ 6) การกำกับการแสดง 7) การกำกับภาพ 8) การจัดแสง 9) งานเสียงและเพลงประกอบ 10) การตัดต่อลำดับภาพ 11) เทคนิคทางภาพ และ 12) การประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้สำหรับองค์ประกอบด้านการคัดเลือกนักแสดงนั้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในขั้นก่อนการผลิต ผู้ชมจึงไม่สามารถประเมินได้โดยตรง และองค์ประกอบด้านนักแสดงและการแสดงได้แสดงผลลัพธ์ของการคัดเลือกนักแสดงอยู่แล้ว ทำให้องค์ประกอบนี้มีความซ้ำซ้อนกับองค์ประกอบอื่นเช่นเดียวกับองค์ประกอบด้านการกำกับการแสดง เนื่องจากผู้ชมจะสามารถประเมินได้เพียงผลลัพธ์ของการกำกับการแสดงที่ปรากฏผ่านการแสดงของนักแสดงเท่านั้น จึงเป็นเรื่องยากที่จะแยกแยะว่าการแสดงนั้นส่วนใดเกิดขึ้นจากการกำกับการแสดงและส่วนใดเกิดขึ้นจากความสามารถของนักแสดงเอง กอปรกับหน้าที่ของผู้กำกับการแสดงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการกำกับการแสดงเท่านั้นแต่ยัง มีความรับผิดชอบครอบคลุมงานสร้างทั้งหมด จึงถือได้ว่าทุกองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ ได้สะท้อนผลงานของผู้กำกับการแสดงอยู่แล้ว

โดยสรุป การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทย 10 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) บทละครโทรทัศน์ 2) นักแสดงและการแสดง 3) เครื่องแต่งกาย 4) งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ 5) การกำกับภาพ 6) การจัดแสง 7) งานเสียงและเพลงประกอบ 8) การตัดต่อลำดับภาพ 9) เทคนิคทางภาพ และ

10) การประชาสัมพันธ์ โดยจะศึกษาในประเด็นความคาดหวัง การประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจในแต่ละองค์ประกอบของผู้ชมกลุ่มตัวอย่างของละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส*

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบสหวิธี (multi-methodology) คือ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีรายละเอียดและขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ศึกษากับกลุ่มประชากรที่เป็นผู้ชมละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* จำนวนโดยเฉลี่ยประมาณ 8.7 ล้านคน (สถิติผู้ชมตลอดเรื่องโดยบริษัท เอจีบี นิลเสน มีเดีย รีเสิร์ช (ประเทศไทย) จำกัด (TV Digital Watch, 2561)) จากนั้นผู้วิจัยคำนวณ ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และ ค่าความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ได้ผลลัพธ์จำนวน 400 ตัวอย่าง และยุติการเก็บ ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทันทีเมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยกับความพึงพอใจของผู้ชม ผู้วิจัยได้เลือกกรณีศึกษาเป็นละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ที่พัฒนามาจากการศึกษาแนวคิด แบบจำลองงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงตำราด้านการผลิตรายการโทรทัศน์ ในแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเพื่อจำแนกลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 เป็นการวัดระดับของพฤติกรรมในการชมละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* รวมถึง ความคาดหวังต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ตอนที่ 3 เป็นการประเมินคุณภาพขององค์ประกอบ ในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* และการวัดระดับความพึงพอใจ ของผู้ชมกลุ่มตัวอย่าง โดยคำถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นมาตราวัดแบบ semantic differential scale ที่มีระดับการประเมิน 10 ระดับ ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ชมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้องค์ประกอบต่าง ๆ มีผลต่อ ความพึงพอใจในละคร

ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้จะมีทั้งสิ้น 10 องค์ประกอบ เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดผลกระทบแบบปฏิสัมพันธ์ (interaction effect) กล่าวคือ หากผู้ชมละครมีความชื่นชอบองค์ประกอบอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างในระดับสูงก็มีแนวโน้มที่จะมีความชื่นชอบองค์ประกอบอื่น ๆ ตามไปด้วยซึ่งอาจทำให้ระดับความพึงพอใจที่วัดได้สูงเกินกว่าระดับความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจริง แบบสอบถามออนไลน์ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีการแยกย่อยข้อคำถามออกเป็นหลายข้อ เช่น ในส่วนของนักแสดง จะมีการถามแยกย่อยไปในแต่ละตัวละคร ทั้งนักแสดงหลักและนักแสดงสมทบ ภาพลักษณ์เหมาะสมกับบท คุณภาพในการแสดง และความชื่นชอบในตัวละครของผู้ชม จากนั้นจึงนำระดับคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยเพื่อเป็นข้อมูลตัวแทนของแต่ละองค์ประกอบและนำไปวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามออนไลน์แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด จากนั้นนำไปทดลองเก็บข้อมูลกับกลุ่มคนจำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามออนไลน์ในฐานะเครื่องมือวิจัย ด้วยวิธีการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาคหรือสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha) ผลการทดสอบพบว่าแบบสอบถามออนไลน์ฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.990

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามออนไลน์ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ชมละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ระหว่างวันที่ 4-8 เมษายน พ.ศ. 2561 โดยประชาสัมพันธ์แบบสอบถามผ่านช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ประกอบด้วย เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อิน스타그램 และเว็บไซต์พันทิป ผู้วิจัยยุติการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครบตามที่กำหนด

การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามออนไลน์ไปวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการวิเคราะห์ผลทางสถิติ ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson (Pearson correlation coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (multiple regression analysis)

จากนั้นจึงนำเสนอในรูปแบบตารางข้อมูลและความเรียง ทั้งนี้ คำถามในตอนที่ 2 และ ตอนที่ 3 ของแบบสอบถามซึ่งเป็นมาตรวัดแบบ semantic differential scale ที่มีระดับการประเมิน 10 ระดับ ผู้วิจัยได้กำหนดการแปลผลออกเป็น 5 ระดับ คือ ค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 1.00-2.00 หมายถึง ระดับต่ำมาก ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.01-4.00 หมายถึง ระดับต่ำ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.01-6.00 หมายถึง ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 6.01-8.00 หมายถึง ระดับสูง และค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 8.01-10.00 หมายถึง ระดับสูงมาก

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 429 ตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 76.2 มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 33-34 ปี ร้อยละ 75.1 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 86.2 สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพหลากหลาย โดยร้อยละ 28.2 เป็นพนักงานเอกชน รองลงมา ร้อยละ 21.7 เป็นนักเรียนและนักศึกษา ร้อยละ 18.4 เป็นข้าราชการและพนักงานของรัฐ และร้อยละ 12.1 เป็นเจ้าของกิจการ รายได้ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 40,000 บาท ร้อยละ 52 ของกลุ่มตัวอย่าง มีรายได้สูงกว่า 25,000 บาท ร้อยละ 29.1 มีรายได้สูงกว่า ค่าเฉลี่ย และร้อยละ 7.7 มีรายได้มากกว่า 100,000 บาท

พฤติกรรมการรับชมละครโทรทัศน์เรื่อง บุพเพสันนิวาส

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 19.8 ชมละครโทรทัศน์เป็นประจำทุกวันหรือหลายเรื่อง พร้อมกันในช่วงเดียว ร้อยละ 59.9 เป็นผู้ชมที่เลือกดูละครเป็นบางเรื่องหรือชมตามกระแสที่มี และร้อยละ 20.3 เป็นกลุ่มผู้ชมที่ปกติไม่ชมละครโทรทัศน์หรือไม่ชมรายการโทรทัศน์เลย แต่เลือกที่จะชมละครเรื่อง บุพเพสันนิวาส ทั้งนี้ ร้อยละ 69.7 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดชมละครเรื่องนี้โดยไม่พลาดชมเลยแม้แต่ตอนเดียว ร้อยละ 45.7 เลือกรับชมขณะออกอากาศสดเท่านั้น โดยร้อยละ 46.6 เลือกรับชมผ่านโทรทัศน์ นอกจากนี้ ผู้ชมส่วนใหญ่ยังมีการย้อนชมซ้ำผ่านสื่อต่าง ๆ มากน้อยแตกต่างกันไป มีเพียงร้อยละ 14.5 เท่านั้นที่ไม่เคยย้อนชมซ้ำเลย

ความคาดหวัง การประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจ

เมื่อทำการสำรวจตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ความคาดหวัง การประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจที่มีต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* พบว่า ผู้ชมละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังต่อองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ของละครโทรทัศน์เรื่องนี้โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (มากกว่า 6.00) ถึงสูงมาก (มากกว่า 8.00) ในขณะที่คะแนนประเมินคุณภาพของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อองค์ประกอบต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินคุณภาพสูงกว่าระดับความคาดหวังทั้งสิ้น โดยเป็นไปในทางเดียวกันกับค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจที่อยู่ในระดับสูงมากแทบทุกองค์ประกอบ มีเพียงองค์ประกอบ “เทคนิคทางภาพ” เพียงด้านเดียวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจต่ำกว่า 8.00 เพียงเล็กน้อย (7.98) ผู้วิจัยสรุปผลของระดับความคาดหวัง ระดับการประเมินคุณภาพ และระดับความพึงพอใจ ในรูปแบบของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามที่ปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1

แสดงค่าเฉลี่ยความคาดหวัง การประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจของผู้ชมต่อองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ของละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส*

องค์ประกอบในการ สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์	ความคาดหวัง		การประเมินคุณภาพ		ความพึงพอใจ	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
บทละครโทรทัศน์	8.07	2.53	8.62	1.24	9.16	1.37
นักแสดงและการแสดง	8.17	2.52	8.90	1.57	9.27	1.03
เครื่องแต่งกาย	8.05	2.48	8.89	1.70	9.31	1.20
งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ	7.90	2.49	8.70	1.39	8.95	1.39
กำกับภาพ	7.67	2.55	8.73	1.80	9.01	1.32
การจัดแสง	7.60	2.58	8.71	1.83	9.00	1.32
งานเสียงและเพลงประกอบ	7.73	2.56	8.80	1.83	9.10	1.29
การตัดต่อลำดับภาพ	7.77	2.50	8.65	1.82	8.90	1.39
เทคนิคทางภาพ	7.26	2.60	7.66	2.24	7.98	2.04
การประชาสัมพันธ์	7.23	2.68	7.70	2.17	8.42	1.87

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยความคาดหวัง การประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจของผู้ชมกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังต่อแต่ละองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* อยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก องค์ประกอบที่ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุดมี 4 ด้าน ได้แก่ บทละครโทรทัศน์ นักแสดงและการแสดง เครื่องแต่งกาย และงานฉากและสถานที่ถ่ายทำ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อละครที่มีเนื้อหาประเภทอิงประวัติศาสตร์ กล่าวคือ บทละครโทรทัศน์ซึ่งเปรียบเสมือนเข็มทิศที่ใช้กำหนดทิศทางของละครและการสร้างสรรค์ในองค์ประกอบอื่น ๆ ต้องมีความถูกต้อง แปลกใหม่ และเหมาะสมกับยุคสมัยในเรื่อง ทั้งยังได้คุณค่าสุนิวัฒน์ ที่เคยเขียนบทให้ละครอิงประวัติศาสตร์ชื่อดังหลายเรื่องมารับหน้าที่เขียนบทโทรทัศน์ ยิ่งทำให้ผู้ชมคาดหวังต่อละครเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น สะท้อนผ่านค่าเฉลี่ยของความคาดหวังต่อบทละครโทรทัศน์ที่สูงที่สุดจากองค์ประกอบทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา

ส่วนนักแสดงและการแสดงนั้นเป็นองค์ประกอบที่ช่วยดึงดูดผู้ชม จากความเข้าใจได้ของนักแสดงนำ ความเหมาะสมกับบทบาทที่ได้รับ ความสามารถทางการแสดง และฐานผู้ติดตามของนักแสดง นักแสดงนำชาย-หญิงของเรื่อง *บุพเพสันนิวาส* มีความเหมาะสมกับบทบาทและมีภาพลักษณ์ที่เข้าคู่กันได้ดีจึงกลายเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ผู้ชมมีความคาดหวังในระดับสูงมาก นอกจากนี้ เครื่องแต่งกายรวมถึงงานฉากและสถานที่ถ่ายทำเป็น 2 องค์ประกอบที่มีความสำคัญสำหรับละครอิงประวัติศาสตร์ซึ่งมีบริบทเฉพาะ นักแสดงต้องแต่งชุดไทยโบราณและต้องถ่ายทำในสถานที่ที่เหมาะสมกับยุคสมัยในเรื่อง ทั้งที่เป็นสถานที่จริงหรือฉากที่สร้างขึ้น ผู้ชมจึงมีความคาดหวังที่สูงใกล้เคียงกับบทละครโทรทัศน์รวมถึงนักแสดงและการแสดง

เป็นที่ทราบกันดีว่า ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ถูกสร้างจากนวนิยายที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก มียอดจัดจำหน่ายสูง และมีการพิมพ์ซ้ำมากกว่า 60 ครั้ง ตั้งแต่ก่อนมีการประกาศสร้างเป็นละครโทรทัศน์ นั้นทำให้ผู้ชมมีความคาดหวังต่อองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครเรื่องนี้ในระดับสูงถึงสูงมากทุกองค์ประกอบเพราะคาดหวังว่า *บุพเพสันนิวาส* ในฉบับละครโทรทัศน์จะประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาคะแนนประเมินคุณภาพขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่องนี้พบว่า ผู้ชมประเมินคุณภาพของทุกองค์ประกอบในระดับที่สูงกว่าความคาดหวังทั้งสิ้น กล่าวคือ ผู้สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ได้สร้างสรรค์

องค์ประกอบอย่างมีคุณภาพเกินกว่าที่ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างได้คาดการณ์เอาไว้ สะท้อนผ่านค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในแต่ละองค์ประกอบที่อยู่ในระดับสูงมากเกือบทั้งหมด มีเพียงเทคนิคพิเศษทางภาพที่ต่ำกว่าระดับสูงมาก (8.00) เพียงเล็กน้อย ส่วนหนึ่งมาจากการที่เทคนิคพิเศษทางภาพในปัจจุบันจะเน้นความสมจริง ผู้ชมที่ไม่มีประสบการณ์จะสามารถแยกแยะได้เพียงช่วงที่มีการใช้ภาพ CGI (computer generated imagery) อย่างชัดเจนเท่านั้น

เพื่อเป็นการยืนยันว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินคุณภาพสูงขึ้นจากค่าเฉลี่ยของความคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคาดหวังและระดับการประเมินคุณภาพของกลุ่มตัวอย่างมีต่อองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ของละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* โดยใช้ค่าสถิติ t-test ผลปรากฏในตาราง 2

ตาราง 2

แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคาดหวังและการประเมินคุณภาพ

องค์ประกอบในการ สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์	ความคาดหวัง		การประเมินคุณภาพ		t Value	t Prob.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
บทละครโทรทัศน์	8.07	2.53	8.62	1.24	4.497	0.000
นักแสดงและการแสดง	8.17	2.52	8.90	1.57	6.805	0.000
เครื่องแต่งกาย	8.05	2.48	8.89	1.70	8.028	0.000
งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ	7.90	2.49	8.70	1.39	7.195	0.000
กำกับภาพ	7.67	2.55	8.73	1.80	9.746	0.000
การจัดแสง	7.60	2.58	8.71	1.83	9.594	0.000
งานเสียงและเพลงประกอบ	7.73	2.56	8.80	1.83	9.126	0.000
การตัดต่อลำดับภาพ	7.77	2.50	8.65	1.82	7.849	0.000
เทคนิคทางภาพ	7.26	2.60	7.66	2.24	3.142	0.000
การประชาสัมพันธ์	7.23	2.68	7.70	2.17	3.708	0.000

ตาราง 2 แสดงการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างความคาดหวังและคะแนนประเมินคุณภาพของทุกองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* พบว่า ค่าเฉลี่ยของความคาดหวังและคะแนนประเมินคุณภาพของทุกองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 ค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินคุณภาพสูงกว่าค่าเฉลี่ยของความคาดหวังในทุกองค์ประกอบ

เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์กับความพึงพอใจของผู้ชม ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson ผลการวิจัยปรากฏในตาราง 3

ตาราง 3

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างระดับการประเมินคุณภาพและระดับความพึงพอใจของผู้ชม

การประเมินคุณภาพ (รายองค์ประกอบ)	ความพึงพอใจ (รายองค์ประกอบ)	
	r Value	t Prob.
บทละครโทรทัศน์	0.810	0.000
นักแสดงและการแสดง	0.400	0.000
เครื่องแต่งกาย	0.379	0.000
งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ	0.707	0.000
กำกับภาพ	0.504	0.000
การจัดแสง	0.469	0.000
งานเสียงและเพลงประกอบ	0.433	0.000
การตัดต่อลำดับภาพ	0.518	0.000
เทคนิคทางภาพ	0.566	0.000
การประชาสัมพันธ์	0.447	0.000

ตาราง 3 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนประเมินคุณภาพและความพึงพอใจของทุกองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างคะแนนประเมินคุณภาพและความพึงพอใจของทุกองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 โดยความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านบทละครโทรทัศน์ทางบวกระดับสูงมาก มีความสัมพันธ์กับงานฉากและสถานที่ถ่ายทำทางบวกระดับสูง มีความสัมพันธ์กับเทคนิคทางภาพ การตัดต่อลำดับภาพ การกำกับภาพ การจัดแสง การประชาสัมพันธ์ งานเสียงและเพลงประกอบ และนักแสดง/การแสดงทางบวกระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์กับเครื่องแต่งกายทางบวกระดับต่ำ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นได้ว่า คุณภาพในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์มีความเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้ชม หากผู้สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์มีความพึงพอใจในผลงานที่มีคุณภาพในทุกองค์ประกอบของกระบวนการผลิตจนสามารถบรรลุความคาดหวังที่ผู้ชมละครคาดการณ์เอาไว้ได้ย่อมทำให้ผู้ชมเกิดความพึงพอใจซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับนักสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ เพราะจะสามารถต่อยอดไปสู่กระแสที่ดีซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของละครโทรทัศน์

เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยทดสอบความสัมพันธ์แบบเส้นตรงด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ คัดเลือกตัวแปรแบบ stepwise ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่สามารถอธิบายความพึงพอใจของผู้ชมในเชิงสถิติได้มีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ได้แก่ บทละครโทรทัศน์ นักแสดงและการแสดง เครื่องแต่งกาย งานฉาก และสถานที่ถ่ายทำ เทคนิคทางภาพ และการประชาสัมพันธ์ โดยมีความสัมพันธ์แบบเส้นตรงในระดับสูงมาก และสามารถอธิบายความพึงพอใจของผู้ชมในเชิงสถิติได้ถึงร้อยละ 78.71 โดยมีค่าสถิติจากการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณปรากฏตามตาราง 4.1-4.3

ตาราง 4.1

แสดงภาพรวมของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

Model Summary

Model	r	r Square	Adjusted r Square	Std. Error of the Estimate
1	0.887 ^a	0.787	0.784	0.53364

a. Predictors: (ค่าคงที่), การประชาสัมพันธ์, บทละครโทรทัศน์, เครื่องแต่งกาย, เทคนิคทางภาพ, งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ และนักแสดงและการแสดง

ตาราง 4.2

แสดงการทดสอบตัวแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ANOVA^a

	Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F Value	F Prob.
1	Regression	444.226	6	74.038	259.985	0.000 ^b
	Residual	120.176	422	.285		
	Total	564.402	428			

a. Dependent Variable: ความพึงพอใจของผู้ชม

b. Predictors: (ค่าคงที่), การประชาสัมพันธ์, บทละครโทรทัศน์, เครื่องแต่งกาย, เทคนิคทางภาพ, งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ และนักแสดงและการแสดง

ตาราง 4.3

แสดงการทดสอบตัวแปรในตัวแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

Coefficients^a

Model	Unstandardized		Standardized	t Value	t Prob.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
1 (ค่าคงที่)	2.009	0.207		9.694	0.000
บทละครโทรทัศน์	0.548	0.026	0.590	21.147	0.000
นักแสดงและการแสดง	-0.085	0.033	-0.116	-2.549	0.011
เครื่องแต่งกาย	-0.121	0.033	-0.179	-3.679	0.000
งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ	0.355	0.035	0.430	10.188	0.000
เทคนิคทางภาพ	0.071	0.019	0.138	3.696	0.000
การประชาสัมพันธ์	0.049	0.018	0.093	2.738	0.006

a. Dependent Variable: ความพึงพอใจของผู้ชม

ตาราง 4.1-4.3 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์แบบเส้นตรงผ่านวิธีการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ โดยตาราง 4.1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์พหุคูณ (multiple correlation) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1 ($r=0.887$) แสดงว่าองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ซึ่งถูกคัดเลือกเข้ามาในตัวแบบ (model) ทั้ง 6 องค์ประกอบ สามารถใช้

อธิบายความพึงพอใจของผู้ชมได้ดี นอกจากนี้ ยังแสดงค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (coefficient of determination) หรืออิทธิพลที่ทั้ง 6 องค์ประกอบมีต่อความพึงพอใจของผู้ชมซึ่งมีค่าสูงถึงร้อยละ 78.71 ($r^2=0.787$) เมื่อผู้วิจัยทำการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลปรากฏตามตาราง 4.2 และทำการทดสอบองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ทั้ง 6 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ ด้วยค่าสถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลปรากฏตามตาราง 4.3 พบว่า ทั้ง 6 องค์ประกอบมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ชมทั้งสิ้น (F prob.=0.000/t prob.<0.05)

เมื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ชมกลุ่มตัวอย่างถึงองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อระดับความพึงพอใจ และสาเหตุที่ทำให้องค์ประกอบเหล่านั้นมีผลต่อระดับความพึงพอใจพบว่า มีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงทัศนะว่า บทละครโทรทัศน์เรื่องนี้มีความน่าสนใจตั้งแต่บทประพันธ์ที่ดี มีเนื้อหาแปลกใหม่ มีผู้ติดตามบทประพันธ์จำนวนมาก ในส่วนของบทละครโทรทัศน์ก็เป็นบทที่มีคุณภาพ มีเนื้อหาน่าติดตาม เหมาะกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน เล่าเรื่องได้สนุกสนานและครบรส มีทั้งช่วงตลกขบขันและช่วงโรแมนติก ใช้วิธีการเล่าเรื่องที่ต่างจากเรื่องอื่น สอดแทรกการดำเนินชีวิตประจำวันในยุคนั้นได้อย่างกลมกล่อม โดยเนื้อเรื่องยังดำเนินไปข้างหน้า ไม่ย่ำอยู่กับที่ ตัวละครใช้คำพูดสละสลวย ไพเราะ ได้อรรถรส เป็นที่นิยมของคนรุ่นใหม่ มีการสอดแทรกความรู้และเกร็ดทางประวัติศาสตร์ของชาติอย่างเข้าถึงและเหมาะสม บทมีความกระชับ ไม่ยืดเยื้อเกินไป มีความเป็นกลาง สมเหตุสมผล และไม่มีใครดีหรือร้ายอย่างสุดขั้ว

ในส่วนของนักแสดงและการแสดง กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า การคัดเลือกนักแสดงมีคุณภาพและมีความเหมาะสม ทั้งตัวละครหลักและสมทบ ล้วนใช้นักแสดงที่มีความสามารถ เมื่อสวมบทบาทแล้ว ตัวละครดูเข้ากันไม่ขัดแย้ง ทั้งยังมีสีสันและคล้ายคลึงกับตัวละครในนิยาย การแสดงของนักแสดงทุกคนทำออกมาได้มีคุณภาพสมจริงตามยุคสมัยในเรื่อง เล่นเข้าถึงบทบาททุกตัวตั้งแต่เจ้านายถึงบ่าวทาส ไม่เว้นแม้แต่ตัวละครประกอบฉากทำให้ผู้ชมรู้สึกมีส่วนร่วมและเอาใจช่วยตัวละครที่ตัวเองชื่นชอบ แม้ในฉากที่ไม่มีนักแสดงนำ ความน่าสนใจก็แทบไม่ได้ลดลงเลย

ในส่วนเครื่องแต่งกาย กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า มีการสร้างสรรค์อย่างใส่ใจทั้งด้านรายละเอียดและความสวยงาม มีความประณีตและพิถีพิถันทำให้น่าสวมใส่ โดยเฉพาะเครื่องแต่งกายของตัวละครหลักที่ทำให้ผู้ชมที่ชื่นชอบการแต่งกายด้วยชุดไทยอยู่แล้ว ทำให้กลุ่มตัวอย่างอยากแต่งกายตามแบบตัวละครในเรื่อง

ส่วนงานฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า มีความสมจริงและสวยงาม เลือกสถานที่ถ่ายทำได้ดี มีเทคนิคศิลป์ที่สวยงาม โดยเฉพาะฉากสำคัญที่เป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ทำให้ผู้ชมมีความเข้าใจในเรื่องราวที่ละครต้องการจะสื่อสารและด้วยสถานที่ต่าง ๆ ที่ปรากฏในเรื่องล้วนเป็นสถานที่ที่มีอยู่หรือเคยมีอยู่จริงตามประวัติศาสตร์ แม้ไม่ได้สวยงามเหมือนในเรื่องแต่ก็ช่วยกระตุ้นให้อยากไปเที่ยวชมทั้งสถานที่ในอยุธยาและลพบุรีเป็นผลพลอยได้ที่ดีต่อการท่องเที่ยว

เทคนิคพิเศษทางภาพในเรื่อง กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า แม้จะไม่ได้สมจริงมากนักก็สั่นยังดูหลอกตาอยู่บ้างแต่ก็ทำออกมาได้ดีเกินกว่าที่คาดหวังเอาไว้ บางฉากบางตอนแทบไม่รู้สึกรู้ว่ามีการใช้คอมพิวเตอร์กราฟิกแต่มาเห็นจากการชมรายการเบื้องหลังช่วยให้ผู้ชมได้เห็นภาพของยุคสมัยในเรื่องได้อย่างชัดเจน

ในด้านการประชาสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นว่า มีการประชาสัมพันธ์ก่อนออกอากาศที่น้อยเกินไปทำให้หลายคนพลาดชมตอนแรก ส่วนระหว่างออกอากาศมีการประชาสัมพันธ์ที่มีความถี่มากขึ้น เพิ่มความอยากรชมและรอให้ถึงวันออกอากาศในแต่ละสัปดาห์ กระแสในสื่อสังคมออนไลน์ทั้งเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ และยูทูบก็มีส่วนส่งเสริมความน่าสนใจให้กับละครแม้จะไม่ได้เป็นการส่งเสริมโดยตรง แต่ด้วยการเกาะกระแสของผู้ชมในสื่อสังคมออนไลน์รวมถึงธุรกิจห้างร้าน ไปจนถึงนักวิชาการทั้งการแชร์โพสต์ที่เป็นเกร็ดประวัติศาสตร์จากละครที่มีผู้เขียนอย่างแพร่หลายยิ่งทำให้ข่าวกระจายในวงกว้างส่งผลให้ผู้ชมละครเยอะขึ้น

กลุ่มตัวอย่างหลายท่านยังแสดงทัศนะที่ตรงกันว่า การที่ละครเรื่องนี้ประสบความสำเร็จได้ไม่ใช่เพียงองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง แต่เป็นภาพรวมที่เกิดจากการส่งเสริมกันของทุกองค์ประกอบในเรื่อง ทั้งทีมงานสร้างที่มีความประณีตตั้งแต่การดัดแปลงจากบทประพันธ์ไปเป็นบทโทรทัศน์จากผู้เขียนบทชั้นครูไปจนถึงขั้นตอนการผลิตที่พิถีพิถันจนทำให้ใช้เวลาในการถ่ายทำอย่างยาวนาน ละครเรื่องอื่น ๆ ควรใช้

การทำงานในการสร้างละครเรื่องนี้เป็นแบบอย่างและควรผลิตงานที่มีคุณภาพเหมือนเรื่องนี้ออกมาอีก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นถึงหลักฐานเชิงประจักษ์ทางสถิติ ตั้งแต่ความคาดหวังและคะแนนประเมินคุณภาพของทุกองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* (ตาราง 2) ที่ค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินคุณภาพสูงกว่าความคาดหวังอย่างเห็นได้ชัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ว่าความสำเร็จส่วนหนึ่งของละครโทรทัศน์เรื่องนี้รวมถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมีจุดเริ่มต้นจากการที่ผู้ชมสามารถบรรลุความคาดหวังที่คาดการณ์ไว้กับทุกองค์ประกอบของละคร สอดคล้องกับแบบจำลองที่ Lu and Lo (2007) Gray and Dennis (2010) และ Dennis and Gray (2013) ได้เสนอไว้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาองค์ประกอบทางจิตวิทยาอื่น ๆ อย่างการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงจึงไม่สามารถสรุปได้ว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับแบบจำลองจากการศึกษาดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* และความพึงพอใจของผู้ชม (ตาราง 3) จากการศึกษาพบว่าทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจทั้งสี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแสดงให้เห็นว่า ความพึงพอใจของผู้ชมที่มีต่อละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ซึ่งต่อยอดไปสู่การเกิดกระแสที่ดี รวมถึงปรากฏการณ์อ๋อเจ้า เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ที่มีคุณภาพ ยิ่งคุณภาพขององค์ประกอบดังกล่าวสูงกว่าความคาดหวังที่ผู้ชมตั้งเอาไว้ด้วยแล้วยังสามารถสร้างความพึงพอใจของผู้ชมต่อทุก องค์ประกอบได้ จึงสรุปได้ว่า การผลิตและสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์อย่างพิถีพิถันให้มีคุณภาพในทุกรายละเอียดย่อมสามารถสร้างระดับความพึงพอใจที่สูงเป็นเงาตามตัวและหากอ้างอิงตามแบบจำลองของ Lu and Lo (2007) ความพึงพอใจดังกล่าวย่อมนำไปสู่การเกิดกระแสในหมู่ผู้ชม เกิดความเข้มข้นของการติดตามรับชม และนำไปสู่ผลพลอยได้อื่น ๆ ทั้งในแง่ธุรกิจและการบริการ มากไปกว่านั้น ผลวิจัยข้างต้นยังมีส่วนที่สอดคล้องกับหลายงานวิจัยในประเทศไทยในด้านขององค์ประกอบที่มีผลหรือมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้ชม (ทิพากัสส์ คล้ายจันทร์ และธีรเดช

ขึ้นประณามสรณ์, 2560; เพ็ญฟ้า โพธิ์เจริญ, 2551; สินีนาฏ สีสรณ์, 2552) ทั้งบทละครโทรทัศน์ นักแสดงและการแสดง งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ เครื่องแต่งกาย รวมถึงเพลงประกอบ แม้การศึกษาแต่ละฉบับจะมีการกำหนดองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ที่แตกต่างกันก็ตาม

นอกจากนี้ การค้นพบ 6 องค์ประกอบที่มีความสามารถในการอธิบายความพึงพอใจของผู้ชมได้ถึงร้อยละ 78.71 ประกอบด้วย บทละครโทรทัศน์ นักแสดง/การแสดง เครื่องแต่งกาย งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ เทคนิคทางภาพ และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยในอนาคตที่ผู้ผลิตละครโทรทัศน์จำเป็นต้องยกระดับคุณภาพของทั้ง 6 องค์ประกอบ หากตั้งใจที่จะสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ให้ดีที่สุดได้เทียบเท่าละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* เพราะหากพิจารณาจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างแสดงทัศนะเอาไว้ นั้น จะพบว่าผู้ชมละครโทรทัศน์ในปัจจุบันมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตเป็นอย่างดี สามารถบอกได้ว่าแต่ละองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ของละครโทรทัศน์ที่กำลังชมอยู่ มีความแตกต่างจากละครโทรทัศน์เรื่องอื่นอย่างไร รายละเอียดใดที่เป็นข้อบกพร่อง และรายละเอียดใดที่เป็นข้อได้เปรียบ

เนื่องมาจากองค์ความรู้ด้านการผลิตรายการโทรทัศน์ ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงวงการวิชาการหรือวิชาชีพอีกต่อไป แต่ผู้ชมสามารถหาความรู้ได้อย่างอิสระในยุคของ internet of things กอปรกับวัฒนธรรมในการวิพากษ์วิจารณ์สื่อบันเทิง ทั้งภาพยนตร์ ซีรีส์ หรือละครโทรทัศน์ สามารถพบได้อย่างแพร่หลายในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ทั้งจากนักวิจารณ์ นักวิชาชีพสื่อ นักวิชาการ และผู้ชมทั่วไป ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวได้สร้างความตระหนักรู้ให้ผู้ชมในปัจจุบันทราบว่าจะองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ที่ดีเป็นอย่างไร รวมถึงการที่ผู้ชมสามารถเข้าถึงละครหรือซีรีส์โทรทัศน์ที่มีคุณภาพสูง ทั้งจากต่างประเทศและบริการสตรีมมิ่งหลากหลายแบรนด์ได้โดยง่าย ทำให้ผู้ชมสามารถเปรียบเทียบคุณภาพขององค์ประกอบในการสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ กับละครโทรทัศน์ไทยได้อย่างชัดเจน หากผู้สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยไม่ปรับตัวและพัฒนาคุณภาพของผลงานของตนเองให้สูงขึ้นคงเป็นการยากที่จะสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ชมที่มีความคาดหวังสูงในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้ชมละครโทรทัศน์ไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญกับคุณภาพด้านการผลิตเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากผลการวิจัยที่คุณภาพของทุกองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ล้วนมีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้ชมทั้งสิ้น ยิ่งเมื่อสามารถเปรียบเทียบคุณภาพดังกล่าวกับสื่อที่มีคุณภาพด้านการผลิตสูงซึ่งเข้าถึงได้ง่ายในปัจจุบันยังเป็นโจทย์สำคัญสำหรับนักสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยที่ต้องเพิ่มความพิถีพิถันและยกระดับการผลิตละครโทรทัศน์ให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น เช่น เปลี่ยนไปใช้วิธีการและอุปกรณ์ถ่ายทำแบบภาพยนตร์ที่มีคุณภาพสูงกว่า มีการออกแบบการผลิตที่มีความประณีตให้มีความสำคัญกับการคัดเลือกนักแสดงอย่างจริงจัง พัฒนาระบบการหลังการผลิตให้มีมาตรฐานทั้งการลำดับภาพ การปรับแต่งสี และเทคนิคพิเศษทางภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทละครโทรทัศน์ที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีความหลากหลาย ทั้งบทดั้งเดิมและที่ดัดแปลงจากบทประพันธ์ยุคใหม่ วางเนื้อหาให้เข้าถึงได้ง่าย สร้างการมีส่วนร่วมของผู้ชม และชี้นำสังคมอย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ดังที่กล่าวไปแล้วว่าผลการวิจัยมีส่วนที่สอดคล้องกับหลายงานวิจัยในประเทศไทยในด้านขององค์ประกอบเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้ชม แต่เนื่องจากงานวิจัยเหล่านี้กับการศึกษาในครั้งนี้มีการกำหนดองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ที่แตกต่างกันเพราะการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้พยายามขยายองค์ประกอบของละครโทรทัศน์จากงานวิจัยที่ผ่านมาให้มีความครอบคลุมกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ให้มากที่สุด ผลการศึกษาชิ้นนี้จึงมีความจำเป็นต้องมีการศึกษาซ้ำกับละครโทรทัศน์ไทยเรื่องอื่น ๆ ที่มีประเภท เนื้อหา และรายละเอียดทั้งที่ใกล้เคียงกันและแตกต่างกัน จึงจะสามารถยืนยันผลการวิจัยได้อย่างครอบคลุม

หนึ่งในละครโทรทัศน์ไทยที่น่าจะเป็นกรณีศึกษาที่ดี สำหรับการศึกษาซ้ำเพื่อยืนยันผลการวิจัยที่ได้จากงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ละครโทรทัศน์เรื่อง *พรหมลิขิต* ที่อยู่ระหว่างการถ่ายทำและจะออกอากาศในอนาคต เนื่องจากสร้างจากนวนิยายในชื่อเดียวกันซึ่งเป็นภาคต่อโดยตรงของ *บุพเพสันนิวาส* และได้ผู้ผลิตชุดเดิม ทั้งผู้จัดและทีมงาน

เกือบทั้งหมดมาเป็นผู้สร้างสรรค์ รวมไปถึงนักแสดงหลักจาก *บุพเพสันนิวาส* มาเป็นผู้สานต่อเรื่องราว ทำให้ผู้ชมที่มีเป้าหมายจะรับชมละครเรื่องดังกล่าวในอนาคตน่าจะมี ความคาดหวังต่อองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ของละครโทรทัศน์เรื่องนี้อย่างชัดเจน หากสามารถผลิตองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ของละครโทรทัศน์เรื่องนี้ให้มีคุณภาพ ทัดเทียมกับภาคก่อนหน้า หรืออยู่ในระดับไม่ต่ำกว่าความคาดหวังของผู้ชม ย่อมทำให้ ผู้ชมบรรลุความพึงพอใจจากการชมละครเรื่องนี้ได้ และอาจสามารถสร้างกระแสที่ดี ของละคร รวมไปถึงปรากฏการณ์เชิงพฤติกรรมครั้งใหม่ขึ้นในสังคมไทย ทำให้ละคร เรื่องนี้มีความเหมาะสมที่จะเป็นกรณีศึกษาในการวิจัยเพื่อยืนยันผลการศึกษาที่พบใน งานวิจัยชิ้นนี้ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

รายการอ้างอิง

- กฤติญา รุ่งกาญจนาวร. (2550). *ความพึงพอใจของประชาชนในการรับชมละครโทรทัศน์ในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง]. <https://doi.org/10.14457/RU.the.2007.163>
- ข่าวไทยพีบีเอส. (2561, 4 เมษายน). “บุฟเฟ่นิवास” สร้างโอกาสในแสงริบหรี่วงการหนังสือไทย. *ไทยพีบีเอสออนไลน์*. <https://news.thaipbs.or.th/content/271433>
- คันธียา วงศ์จันทา. (2541). *การพัฒนาเกณฑ์หรือตัวบ่งชี้คุณภาพรายการละครโทรทัศน์*. [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ณริศา ชัยศุภมงคลลาภ. (2563). *ความสำเร็จของละครโทรทัศน์กับการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริง กรณีศึกษาละครโทรทัศน์บุฟเฟ่นิवास*. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์*, 14(1), 158-198.
- ทิพาภัสสร คล้ายจันทร์ และธีรเดช ชื่นประภาณุสรณ์. (2560). *ความพึงพอใจของผู้ชมและแนวโน้มของละครโทรทัศน์หลังข่าวของช่อง 7 สี ในเขตกรุงเทพมหานคร*. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 13(2), 281-292.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2561, 4 เมษายน). “บุฟเฟ่นิवास” พิมพ์ 1 แสนเล่มแล้วนะออเจ้า. <https://www.thairath.co.th/business/market/1247831>
- เฟื่องฟ้า โพธิ์เจริญ. (2551). *ความพึงพอใจของผู้ชมที่มีต่อละครโทรทัศน์ทางสถานีไทยทีวีสีช่อง 3 ในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง]. <https://doi.org/10.14457/RU.the.2008.125>
- ภัทรกร เสนไกรกุล และจิรายุทธิ์ สินธุพันธ์. (2562). *บุฟเฟ่นิवास: ความรู้สึกร่วมกับการตามรอยของผู้ชมละครไทย*. ใน *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 57: สาขาศึกษาศาสตร์, สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* (หน้า 463-471). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. <https://doi.org/10.14457/KU.res.2019.183>
- ภัทรเวช พุ่มเฟื่อง และดวงกมล ชาดีประเสริฐ. (2562). *ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ชมละครโทรทัศน์ “บุฟเฟ่นิवास”*. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 4(2), 123-141.

- สรรัตน์ จีรวารวิสุทธิ. (2554). *พัฒนาการและสุนทรียทัศน์ในการสร้างสรรค์บทละครในโทรทัศน์ไทย*. [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- สรรัตน์ จีรวารวิสุทธิ และปรีดา อัครจันทโชติ. (2563). การประกอบสร้างและการสื่อความหมายของความทรงจำร่วมในละครโทรทัศน์อิงประวัติศาสตร์ของไทย. *วารสารนิเทศสยามปริทัศน์*, 19(2), 8-29.
- สินีนาฏ สีสรณ์. (2552). *พฤติกรรมและการเปิดรับชมด้วยความพึงพอใจของผู้ชมในกรุงเทพมหานครที่มีต่อละครโทรทัศน์หลังข่าว*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง]. <https://doi.org/10.14457/RU.the.2009.174>
- องอาจ สิงห์ลำพอง. (2550). *การสร้างเกณฑ์มาตรฐานการผลิตละครโทรทัศน์ไทย*. [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- Dennis, D. M., & Gray, D. M. (2013). An episode-by-episode examination: What drives television-viewer behavior - digging down into audience satisfaction with television dramas. *Journal of Advertising Research*, 53(2), 166-174. <https://doi.org/10.2501/JAR-53-2-166-174>
- Gray, D., & Dennis, D. (2010). Audience satisfaction with television drama: A conceptual model. In P. Ballantine, & J. Finsterwalder (Eds.), *Proceeding of the ANZMAC 2010: Doing More with Less*. University of Canterbury. <http://anzmac2010.org/proceedings/pdf/anzmac10Final00397.pdf>
- Lu, X., & Lo, H-P. (2007). Television audience satisfaction: Antecedents and consequences. *Journal of Advertising Research*, 47(3), 354-363. <https://doi.org/10.2501/s0021849907070365>
- Millerson, G., & Owens, J. (2009). *Television production* (14th ed.). Focal Press.
- Patwardhan, P., Yang, J., & Patwardhan, H. (2011). Understanding media satisfaction: Development and validation of an affect-based scale. *Atlantic Journal of Communication*, 19(3), 169-188. <https://doi.org/10.1080/15456870.2011.584508>
- TV Digital Watch. (2561, 12 เมษายน). *บทสรุป “บุพเพสันนิวาส”*. <https://www.tvdigitalwatch.com/analysis-buppesanniwas-12-05-61/>
- Zettl, H. (2006). *Television production handbook* (9th ed.). Thomson Wadsworth.

การสำรวจองค์ความรู้ทรัพยากรวัฒนธรรม
ชุมชนบ้านมาบหม้อ
ตำบลบ้านปึก อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี
A Survey of the Body of Knowledge about
Cultural Resources in Baan Maab Mor Community,
Baan Puek Subdistrict, Muang District,
Chonburi Province

ศรัญญา ประสพชิงชนะ (Sarunya Prasopchingchana)¹

ปาจริย์ สุขากิริมย์ (Pajaree Sukhapirom)²

อมรฉัตร เสริมชีพ (Amornchat Sermcheep)³

Received: May 13, 2022

Revised: August 2, 2022

Accepted: August 8, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี 2) ประเมินคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อเพื่อนำไปสู่การจัดการความรู้ คณะผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การลงภาคสนามโดยมีการสนทนากลุ่มควบคู่กับการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคคลในพื้นที่ชุมชนบ้านมาบหม้อ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน และประชาชน

^{1,2,3} ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ในพื้นที่วิจัย โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นแบบกึ่งอนันตหรือแบบลูกโซ่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการใช้แบบการวิเคราะห์คุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรมในการเก็บข้อมูล ผลการสำรวจทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อพบทรัพยากรด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายและสามารถจำแนกเป็นกลุ่มประเภทวัฒนธรรมได้ 2 ประเภท ได้แก่ ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ การละเล่น งานประเพณี เทศกาลต่าง ๆ และทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ได้แก่ การทำแป้งทำว้ายม่อม ผ้าทอมือ อาหารพื้นบ้าน วัดใหม่เกตุงาม และเรือนพิพิธภัณฑผ้าทอมือยายหงวน ยายไธ้ จากการวิเคราะห์พบว่า ทรัพยากรวัฒนธรรมเหล่านี้มีคุณค่า 4 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และเชิงสังคม องค์ความรู้จากงานวิจัยชิ้นนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางการจัดการความรู้ พัฒนาปรับปรุงให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ตลอดจนนำไปใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

คำสำคัญ: การสำรวจองค์ความรู้, ทรัพยากรวัฒนธรรม, ชุมชนบ้านมาบหม้อ

Abstract

The purposes of this research were to 1) review the body of knowledge about cultural resources in the Baan Maab Mor community, Baan Puek, Amphur Muang, Chonburi; and 2) assess the significance of cultural resources in the Baan Mab Mor community, prior to knowledge management. This study employed qualitative methodology, including documentary and field study, which involved focus group and in-depth interviews with community members. The informants, who were community leaders, local scholars and community members, were selected using a snowball/chain sampling technique. Participant observation and the cultural resources value assessment framework were also used as part of data collection. The findings showed that Baan Maab Mor contained a diversity of cultural resources, which could be categorised into two groups. One was the intangible cultural resources including games, customs and festivals. The other was the tangible cultural resources comprising

arrowroot flour, handwoven textiles, local recipes, Wat Mai Ket Ngam, and the Yaii Nguan-Yaii Ai House Museum of Handwoven Textiles. According to the data analysis, the community cultural resources contains four types of values: economic, functional, educational and social values. The body of knowledge reviewed in this study could be beneficial for Knowledge Management (KM), the development of cultural-historical learning centre, and the promotion of cultural tourism in the community.

Keywords: Review of Body of Knowledge, Cultural Resources, Baan Maab Mor Community

บทนำ

ชุมชนบ้านมาบหม้อตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านปึกเป็นหนึ่งในตำบลที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอมือ จังหวัดชลบุรี โดยลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลบ้านปึกนั้นจะเป็นพื้นที่ราบชายฝั่งทะเล มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่หลากหลายทั้งทางบกและทางทะเล ก่อเกิดเป็นอาชีพที่ใช้หล่อเลี้ยงวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลบ้านปึกมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยสภาพที่ตั้งที่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก ทำให้มีการอพยพของผู้คนหลากหลายวัฒนธรรมเข้ามาตั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่ในบริเวณนี้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งชาวไทย ชาวจีน และชาวลาว ฯลฯ จนก่อให้เกิดการสร้างสรรค์มรดกทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอันเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ตลอดจนเป็นการสร้างอาชีพให้แก่ชาวบ้าน เช่น ภูมิปัญญาการทอผ้า การทำแปงข้าวยายม่อม อาหารพื้นถิ่น การทำกลองยาว ละครชาตรี ประเพณี การละเล่น ฯลฯ

ปัจจุบันเทคโนโลยีและความเจริญก้าวหน้าได้เข้ามามีบทบาทในชุมชนบ้านมาบหม้อเป็นอย่างมาก ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านได้เปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วเข้ามาแทนที่ด้านการทำเกษตรกรรม อีกทั้งชุมชนบ้านมาบหม้อ ตั้งอยู่ในพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี คือ เขตเทศบาลเมืองอ่างศิลา และมีที่ตั้งใกล้แหล่งท่องเที่ยว เช่น ชายหาดบางแสน ตลาดอ่างศิลา และมหาวิทยาลัยบูรพา ข้อมูลที่ได้รับจากการสนทนากลุ่มพบว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของพื้นที่ชุมชนบ้านมาบหม้อ โดยเฉพาะพื้นที่เกษตรกรรมกลายเป็นพื้นที่จัดสรรของโครงการหมู่บ้าน

ต่าง ๆ นับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทรัพยากรวัฒนธรรมในชุมชนได้รับผลกระทบ อาทิ ภูมิปัญญาการทำแป้งท้าวยายม่อม การทอผ้า การทำน้ำตาลปึก น้ำตาลสด น้ำตาลเมา (ไอ้คั้) อาหารพื้นถิ่น การละเล่น ประเพณีการไว้จุก โขนจุก ฯลฯ มีจำนวนลดน้อยลงมากหรือบางอย่างได้หายไปจากชุมชนแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่หันไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้ดีและมีความมั่นคงมากกว่า อีกทั้งเยาวชนรุ่นใหม่ยังละเลยขาดความสนใจและไม่เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการเปลี่ยนแปลงดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหาและตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นแห่งนี้ จึงได้ทำการศึกษาวิจัยขึ้นนี้ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พร้อมทั้งประเมินความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อ เพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาปรับปรุงให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมตลอดจนนำไปใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

คณะผู้วิจัยได้ทบทวนงานวรรณกรรมและแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม และสามารถสรุปได้ ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกรียงศักดิ์ พรหมณพันธุ์ และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาทรัพยากรสารสนเทศที่อยู่ในชุมชนบ้านมาบหม้อ นำไปจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

รุ่งทิwa ทองคำแท้ (2561) ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภูมิปัญญาการทำแป้ง ท้าวยายม่อมของชุมชนบ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการทำแป้งท้าวยายม่อมของชุมชนบ้านมาบหม้อให้สามารถคงอยู่ต่อไป

บุญเชิด หนูอิม (2562) วิเคราะห์สถานภาพ ห่วงโซ่คุณค่า และออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยการดำเนินงานวิจัยผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ระหว่างทีมวิจัยกับสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ)

สันทีชฌ์ญ์ เอื้อศิลป์ และธีร โครธธา (2562) ได้ทำวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ตราสินค้าและการจดจำใหม่ให้แก่กลุ่มสินค้าแฟชั่นจากหัตถกรรมสิ่งทอชุมชนบ้านปึก เพื่อส่งเสริมการแข่งขันในตลาดการค้าสินค้าแฟชั่นสำเร็จรูป

ศรัญญา ประสพชิงชนะ, ปาจริย สุขาภิรมย์, มนัส แก้วบุชา และนิสิตสาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม รหัส 59 (2562) ทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ (research and development practice) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพวัตถุในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ณ บ้านยายไธ้เพื่อจัดทำทะเบียนวัตถุทางวัฒนธรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาโดยตรง พบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับทรัพยากรในพื้นที่อย่างหลากหลาย แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของพื้นที่ทั้งทรัพยากรวัฒนธรรมและกลุ่มบุคคลผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรและตระหนักถึงคุณค่าของวิถีชีวิต วัฒนธรรมในชุมชนของตน แต่ยังขาดบริบทการสำรวจองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อในภาพรวม รวมทั้งการศึกษาคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อเพื่อนำไปสู่การจัดการความรู้ต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

“ทรัพยากรวัฒนธรรม (cultural resources)” เป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่ในประเทศสหรัฐอเมริกาประมาณปี ค.ศ. 1975 คำดังกล่าวถูกใช้กันทั่วไปในวงวิชาการด้านโบราณคดีเป็นหลัก คำว่า “ทรัพยากรวัฒนธรรม” จึงมีความหมายกว้างในแง่เนื้อหาที่ครอบคลุมทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้และนามธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ ส่วน “การจัดการ” หมายถึง การกระทำหรือศาสตร์และศิลป์และการดำเนินการรูระอย่างใดอย่างหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้น วัฒนธรรมยังเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความสลับไล่ มีใช้สิ่งที่คงที่ตายตัว แต่กลับเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาและค่านิยมของคนส่วนใหญ่ที่เห็นพ้องต้องกันและปฏิบัติสืบทอดกันมา นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังมีการถ่ายทอดและผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของเดิมและของใหม่อยู่ตลอดเวลา (ธนิศ เลิศชาญฤทธ์, 2554)

ในขณะที่สายนต์ ไพธชาญจิตร (2550) ได้กำหนดความหมายขอบเขตของทรัพยากรทางวัฒนธรรม (cultural resources) ว่าหมายถึง ส่วนประกอบของระบบวัฒนธรรมทั้งหมดในสังคมมนุษย์ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ สิ่งก่อสร้างที่จับต้องมองเห็นได้ (tangible forms) และที่เป็นความหมาย (meaning) ความรู้/ภูมิปัญญา

(knowledge/wisdom) ความเชื่อ (belief) กฎระเบียบแบบแผนเพื่อการปฏิบัติ (rules/ regulations) จินตนาภาพ (imagination) ความรู้สึกนึกคิด (feeling) ศิลปะ และการแสดงออก (expressive behaviours) ที่ไม่สามารถจับต้องหรือสัมผัสทางกายภาพได้ (intangible forms) ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถจัดการให้เกิดประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของมนุษย์ในแต่ละชุมชน แต่ละสังคม แต่ละยุคสมัยได้ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมในสังคมปัจจุบันประกอบด้วย สิ่งที่เป็นมรดกตกทอดมาจากอดีต (heritage) และสิ่งที่ยังมีการสร้างสรรค์ดัดแปลงขึ้นมาใหม่ (creations/vital cultural resources) เพื่อใช้สอยให้สมประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้แก่สังคม

ขณะเดียวกัน การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการประเมินคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรมที่ต้องการจะจัดการ เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ และนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ นักวิชาการได้จำแนกแนวคิดคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรมออกหลายทฤษฎี ในงานวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดขององค์กรที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมระดับนานาชาติ อาทิ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) สภานานาชาติว่าด้วยการดูแลอนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี (International Council on Monuments and Sites: ICOMOS) และศูนย์ระหว่างประเทศว่าด้วยการศึกษาด้านอนุรักษ์และปฏิสังขรณ์มรดกทางวัฒนธรรม (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property: ICCROM) ได้ร่วมกันกำหนดคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1. คุณค่าทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ผู้คนในปัจจุบันให้ความสำคัญกับทรัพยากรวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม แบ่งออกได้ดังนี้ 1) คุณค่าเชิงอัตลักษณ์ 2) คุณค่าเชิงศิลปะหรือเทคนิค และ 3) คุณค่าเชิงจำนวนที่หายากเป็นกลุ่มคุณค่าที่แสดงถึงทรัพยากรที่มีลักษณะคล้ายกัน อายุสมัยเดียวกัน มีจำนวนไม่มากหรือเป็นของหายาก

2. คุณค่าด้านสังคมและเศรษฐกิจร่วมสมัย เป็นคุณค่าการใช้งานในสังคมร่วมสมัย แบ่งออกได้ดังนี้

2.1 คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ เป็นคุณค่าที่ทรัพยากรสามารถช่วยให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ในการดำรงชีพได้ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะเงินตราเท่านั้น แต่รวมถึงคุณค่าที่มนุษย์สามารถใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมในการมีชีวิตอยู่ได้ด้วย เช่น การท่องเที่ยว การค้า และการมีความสุข เป็นต้น

2.2 คุณค่าเชิงหน้าที่ใช้สอย เป็นคุณค่าที่เน้นการใช้งาน ทั้งการใช้งานแบบเดิมที่ทรัพยากรเคยถูกใช้มาหรืออาจมีการปรับเปลี่ยนหน้าที่ได้

2.3 คุณค่าเชิงการศึกษา เป็นคุณค่าที่คนในปัจจุบันใช้ในการศึกษาเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ

2.4 คุณค่าเชิงสังคม เป็นคุณค่าที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคม ประเพณีที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมในปัจจุบันได้

2.5 คุณค่าเชิงการเมือง เป็นคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางการเมืองในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของทรัพยากรนั้น ๆ (Feilden & Jokilehto, 1998)

จากแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในงานวิจัยนี้ มีความสอดคล้องกับหลักของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและประเมินคุณค่าด้วยการใช้เกณฑ์ประยุกต์การพิจารณาคุณค่าสำคัญของทรัพยากรทางวัฒนธรรม ด้านคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคมร่วมสมัย โดยมีเกณฑ์ในการประเมินคุณค่า 4 ประการ คือ คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ คุณค่าเชิงหน้าที่ใช้สอย คุณค่าเชิงการศึกษา และคุณค่าเชิงสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน และสังคม หากสามารถนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเข้าสู่กระบวนการจัดการให้เหมาะสม กับมิติการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อกลุ่มชุมชนนั้น ๆ ในการนำองค์ความรู้ในชุมชนมาดำเนินการนั้น ปาริชาติ วลัยเสถียร (2549) ระบุว่า สามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. การฟื้นฟู ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมทำให้ความรู้ชัดเจนและสื่อสารได้กว้างขวางมากขึ้น ความสำคัญของการฟื้นฟูความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมอยู่ที่ การให้ความหมายแก่ “คุณค่า” ของทุกชุมชนท้องถิ่น

2. การสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลและกลุ่มเป็นการประมวลความรู้จากประสบการณ์ของบุคคลและกลุ่มกิจกรรม โดยร่วมกันวิเคราะห์ ทบทวน ตรวจสอบ ศึกษาเพิ่มเติม เป็นการเสริมฐาน ต่อยอด และยกระดับความรู้เดิม

3. การใช้วิทยาการหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมจากภายนอก โดยการศึกษา ทดลอง นำมาปฏิบัติเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่น จัดเก็บเป็นคลังความรู้ของชุมชน

4. การสร้างความรู้ใหม่จากประสบการณ์ของบุคคล กลุ่มชุมชนท้องถิ่น โดยการทดลอง การสังเกต และจัดเก็บเป็นคลังความรู้ สรุปผลดำเนินงานร่วมกันในรูปแบบของกลุ่มเรียนรู้

5. การจัดระบบการจัดเก็บความรู้จากการรวบรวมความรู้ การถอดองค์ความรู้ต่าง ๆ นำมาแยกเป็นหมวดหมู่ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ 1) ฐานข้อมูลเอกสาร 2) ฐานข้อมูลบุคคล 3) มีการเขียนบันทึก ประสบการณ์ชีวิต เรื่องเล่า ตำนาน 4) จัดทำหลักสูตร คู่มือการเรียน การฝึกอบรม 5) จัดทำแหล่งเรียนรู้ ห้องเรียนธรรมชาติ มีการวางแผน การจัดการ และ 6) จัดทำรายงานงานวิจัยชุมชนท้องถิ่น

ดังนั้น การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือในการสร้างและการถ่ายโอนความรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความรู้ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏชัดเจนในสังคม (explicit knowledge) และความรู้ทางวัฒนธรรมที่ฝังตัวอยู่ในตัวผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม (tacit knowledge) โดยสามารถประยุกต์ใช้กระบวนการของการจัดการองค์ความรู้ตามทฤษฎีของอลัน พรอสท์ มีขั้นตอนกรอบของการจัดการ (KM framework) ประกอบด้วย การระบุความต้องการ (identification of needs) การกำหนดแหล่งความรู้ (identification of knowledge resources) การแสวงหา การสร้างหรือการกำจัดความรู้ (acquisition, creation or elimination of knowledge) การดึงความรู้มาใช้ และแบ่งปัน (retrieval, application and sharing knowledge) และการจัดเก็บความรู้ (storage of knowledge) (ศูนย์ความรู้กินได้, ม.ป.ป.)

หากพิจารณาถึงองค์ประกอบของการจัดการความรู้ กนกวรรณ ชูชาญ (2552, หน้า 77-78) ได้กำหนดว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมประกอบด้วย 1) “คน” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งที่อุดมด้วยความรู้ ประสบการณ์และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชน อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญ

ที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมให้กับชุมชน เช่น ประชาชนในพื้นที่และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการจัดการศิลปวัฒนธรรม 2) “กระบวนการ” เป็นการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงประสานคนและความรู้เข้าไว้ด้วยกันโดยกระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการถ่ายทอดความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมผ่านการบอกเล่า พูดคุยจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง และคนฟังมีการนำความรู้มาปฏิบัติและบอกต่อหมุนเวียนเป็นวงจรความรู้ภายในชุมชนและขยายออกไปนอกชุมชน ดังนั้น กระบวนการจึงไม่มีวิธีการและกำหนดเวลาที่ตายตัว การพัฒนาศักยภาพของ “คน” และ “กระบวนการ” จึงเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่สำคัญในกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเพราะคนในชุมชน คือ เจ้าของทรัพยากรวัฒนธรรม โดยเฉพาะผู้นำด้านวัฒนธรรมในชุมชนซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้ในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม พร้อมทั้งรู้วิธีการและกระบวนการทำงานที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จ

สำหรับแนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการองค์ความรู้ในชุมชนมาหม้อสามารถดำเนินการได้เนื่องจากในชุมชนมีแหล่งความรู้ทั้งทรัพยากรวัฒนธรรมและผู้ที่ป็นเจ้าของวัฒนธรรมชุมชนและวิถีชีวิต อีกทั้งกระบวนการในการดำเนินการวิจัยได้มุ่งเน้นการนำเสนอข้อมูลองค์ความรู้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบันทึกข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน

วิธีการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาข้อมูลจากการออกภาคสนาม สามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (document research) คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเพื่อศึกษาแนวคิดข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างความเข้าใจในพื้นที่

2. การศึกษาจากข้อมูลภาคสนาม (field study) คณะผู้วิจัยศึกษาภูมิวัฒนธรรมของชุมชนด้วยการสำรวจพื้นที่จริงและรับฟังข้อมูลจากผู้มีประสบการณ์ในท้องถิ่นผ่านการสนทนากลุ่ม (focus group) และการสำรวจภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์คุณค่าความสำคัญ โดยคณะผู้วิจัยนัดกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่เรือนพิพิธภัณฑ์ผ้าทอมือยายห่วน ยายไอ้ (บ้านนายอุทัยและนางรินจง เสริมศรี หมู่ 7 บ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก เทศบาลเมืองอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี จำนวน 2 ครั้ง คือ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2565 ตั้งแต่เวลา 9.00 น.-12.00 น. และวันที่ 12 มีนาคม 2565 ตั้งแต่เวลา 10.00 น.-12.00 น.) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลในพื้นที่ชุมชนบ้านมาบหม้อ ได้แก่ เจ้าของเรือนพิพิธภัณฑ์ผ้าทอมือยายห่วน ยายไอ้ ผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชน และประชาชนในพื้นที่วิจัย การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นแบบก้นหิมะหรือแบบลูกโซ่ (snowball/chain sampling) โดยใช้วิธีการแนะนำบอกต่อผ่านผู้นำชุมชน โดยผู้นำชุมชนจะสอบถามความสมัครใจของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลก่อน และถ้ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลยินยอมให้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนก็จะประสานงานกับคณะผู้วิจัยเพื่อเตรียมสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน 8 คน ซึ่งข้อคำถามจะเกี่ยวข้องกับบริบทของชุมชน ทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อ และคุณค่าความสำคัญ เพื่อสะท้อนความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชน

3. การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสำรวจทบทวนวรรณกรรม แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม และนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเทประหว่างการศึกษภาคสนามมาตรวจสอบความถูกต้อง และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตเนื้อหา

4. การนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยประเมินความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อเพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดการความรู้ พัฒนาปรับปรุงให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนนำไปใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามกระบวนการที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อให้สามารถตอบกรอบการศึกษาที่ตั้งไว้ และนำเสนอข้อมูลการศึกษาในเชิงพรรณนา (descriptive analysis)

ผลการวิจัย

1. การสำรวจองค์ความรู้ทรัพยากรวัฒนธรรม ชุมชนบ้านมาบหม้อ

ชุมชนบ้านมาบหม้อเป็นชื่อของหมู่ 7 ตำบลบ้านปึก อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีอายุดั้งเดิมเกินกว่า 100 ปี สาเหตุของการตั้งชื่อเล่าสืบต่อกันว่า คำว่า “มาบ” หมายถึง ลุ่มน้ำหรือแหล่งน้ำที่มีลักษณะคล้ายกับคลองเล็ก ๆ เป็นเขตติดต่อกับคลองบางโปร้ง สมัยก่อนมีพ่อค้าพายเรือนำหม้อมาขาย (ในอดีตจะเป็นหม้อดิน) ใครจะซื้อหม้อก็ต้องมารอซื้อตรงจุดบริเวณบ้านมาบหม้อที่มีพ่อค้าพายเรือมาขาย จึงทำให้เป็นที่มาของหมู่บ้านมาบหม้อ หรือสันนิษฐานว่าชุมชนบ้านปึกว่ามาจากคำว่า หนองปึกหรือหนองปลัก คำว่า “ปึก” หรือ “ปลัก” สมัยก่อน หมายถึง บริเวณที่เลี้ยงกระบือ จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุเล่าว่า สมัยก่อนมีหนองน้ำใหญ่บริเวณหมู่ที่ 1 ของตำบลบ้านปึก ชาวบ้านจึงนำกระบือมาเลี้ยงที่หนองน้ำนี้ ปัจจุบันหนองน้ำกลายเป็นที่อยู่อาศัยหมดแล้ว (คณะกรรมการหมู่ 7 บ้านมาบหม้อ, 2557, หน้า 1) ซึ่งสอดคล้องกับการสนทนากลุ่มกับชาวบ้านในชุมชนที่ได้ความว่า “สมัยก่อนชุมชนบ้านมาบหม้อพื้นที่ส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมและมีการทำนาข้าว เมื่อมีการนำควายไปช่วยทำนาช่วงฤดูฝนจึงเหยียบย่ำพื้นดินเป็นปลักเป็นโคลน” และอีกความเชื่อหนึ่ง คือ ชุมชนบ้านปึกมาจากสมัยก่อนที่มีต้นตาลโตนตมมาก ชาวบ้านจึงนำมาทำน้ำตาลปึกขาย จึงเรียกว่า บ้านปึก

จากการสำรวจทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อพบทรัพยากรด้านวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งสามารถจำแนกเป็นกลุ่มประเภทวัฒนธรรมใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้และทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ดังต่อไปนี้

1.1 ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ประเพณีเป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาถูกหล่อหลอมขึ้นมาจากหลาย ๆ ปัจจัย เช่น สภาพแวดล้อม กลุ่มคนในชุมชนนั้น ๆ รวมไปถึงความเชื่อในด้านต่าง ๆ ดังนั้น ประเพณีจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนหรือกลุ่มคนนั้น ๆ ที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมารุ่นสู่รุ่นที่ชุมชนบ้านมาบหม้อบ้านปึกเองก็มีประเพณีประจำท้องถิ่นที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนานและยังคงมีการอนุรักษ์ไว้จวบจนปัจจุบันตามประเพณี 12 เดือน และประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิต

ประเพณี 12 เดือนของบ้านปึกส่วนมากนั้นก็จะมีการปฏิบัติกันคล้ายในพื้นที่อื่น ๆ เช่น ต้นมกราคมงานทำบุญกลางบ้าน การทำบุญในวันขึ้นปีใหม่ เมษายน ในวันสงกรานต์นอกจากจะรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่เพื่อขอพรแล้วชาวบ้านบ้านมาบหม้อยังนิยมทำสังคายนาคูทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ ส่วนการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา คือ การตักบาตรเทโว โดยเอกลักษณ์ คือ การทำข้าวต้มทางที่ใช้ในพิธีตักบาตรเทโว หรือการทำบุญหลังวันออกพรรษาในเดือนตุลาคม โดยชาวบ้านร่วมกันทำข้าวต้มทางที่มีลักษณะเป็นข้าวต้มมัดเล็ก ๆ และมีการทำทางให้ยาวขึ้นเพื่อความสะดวกในการใส่บาตรที่วัดแทนข้าวสารอาหารแห้ง

ในส่วนของประเพณีเกี่ยวกับชีวิตนั้น ชาวชุมชนบ้านมาบหม้อมีความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์และปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เช่น การไว้จุก โขนจุก (ปัจจุบันไม่เป็นที่นิยม) ในพิธีการแต่งงานชาวบ้านนิยมใช้ขนมกงเป็นส่วนหนึ่งของขบวนขันหมาก ซึ่งขนมกงนั้นประกอบไปด้วยเบ็ด 1 คู่ โกง 1 คู่ ที่จำลองมาจากเบ็ดและโกงจริง ๆ โดยภายในตัวเบ็ดและโกงจำลองนั้นจะเป็นแป้งทอดส่วนภายนอกจะมีการตกแต่งด้วยกระดาษที่มีสีล้นสวยงาม

ในส่วนของการละเล่น ในอดีตชาวบ้านชุมชนบ้านมาบหม้อมีคณะกลองยาว ชื่อคณะยอดสามัคคี และวงปี่พาทย์ ละครชาตรี นิยมเล่นเรื่อง สังข์ทอง ยอดพระกลิน และปลาบู่ทอง แต่ทุกวันนี้การละเล่นที่กล่าวไปทั้งหมดได้ยกเลิกไปแล้วเนื่องจากขาดผู้สืบทอด

1.2 ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้

1.2.1 การทำแป้งท้าวยายม่อม ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ อากาศของพื้นที่บ้านปึก-อ่างศิลาที่อยู่ใกล้ชายหาดทะเล ทำให้มีการพบทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย หนึ่งในนั้น คือ ต้นท้าวยายม่อมพืชท้องถิ่นของชาวชุมชนบ้านมาบหม้อที่บรรพชนได้ใช้ความรู้ความสามารถนำเอาทรัพยากรธรรมชาติอย่างต้นท้าวยายม่อมมาประยุกต์จนก่อเกิดเป็นภูมิปัญญาการทำแป้งท้าวยายม่อมหนึ่งในภูมิปัญญาคู่ท้องถิ่นที่มีความสำคัญและได้รับการสืบทอดส่งต่อกันมาถึงปัจจุบัน (ศรีัญญา ประสพชิงชนะ และคณะ, 2562)

ต้นท้าวยายม่อม จัดเป็นไม้ล้มลุกอายุหลายปี ส่วนที่อยู่เหนือดินมีความสูงได้ถึง 1.5 เมตร มีหัวใต้ดินสะสมอาหาร (ใช้ทำแป้ง) ลักษณะของหัวเป็นรูปกลม กลมแบน หรือรูปรี มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 0.5-4 นิ้ว ผิวด้านนอก

บางเป็นสิน้ำตาล เนื้อในหัวเป็นสีขาวใส ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ดหรือการแยกหัว มีเขตการกระจายพันธุ์กว้างตั้งแต่แอฟริกา เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หมู่เกาะแปซิฟิก ไปจนถึงออสเตรเลีย ส่วนในประเทศไทยพบขึ้นกระจายแบบห่าง ๆ และพบขึ้นหนาแน่นในบางพื้นที่ ยกเว้นทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจะขึ้นได้ร่มเงาในป่าดิบแล้งระดับต่ำ ป่าผลัดใบ ดินเป็นดินทราย และตามป่าชายหาด (MedThai, 2560)

ในแง่ของการรักษาโรค ส่วนประกอบต่าง ๆ ของต้นท้าวยายม่อม มีสรรพคุณ ดังนี้ 1) หัวในดิน สามารถนำมาใช้ทำเป็นแป้งได้ เรียกว่า แป้งท้าวยายม่อม ถือเป็นตำรายาไทยรักษาโรคเบื่ออาหารได้และเพิ่มพลังการเต้นของหัวใจ เป็นต้น 2) รากสดที่มีรสขมสามารถเป็นยาแก้ไข้ได้ 3) ต้นและรากขับเสมหะได้ 4) รากและใบสามารถเป็นยาแก้หืดได้ และ 5) รากสดสามารถเป็นยาแก้พิษจากแมลงสัตว์กัดต่อยได้ ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนี้ จากการสนทนากลุ่มได้ข้อมูลว่า การใช้ประโยชน์ของต้นท้าวยายม่อมของชุมชนมาบหม้อสามารถที่จะนำไปประกอบอาหารและทำขนมได้หลายชนิด เช่น ออส่วน ขนมหั้ยน ขนมหั้ยน ขนมหั้ยน ขนมหั้ยน ขนมหั้ยน ไม้ ขนมหั้ยน เม็ดบุกใส่ขานมไม่ขมูก เป็นต้น ส่วนอื่น ๆ ของต้นสามารถนำมาประกอบอาหารได้ตามความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งต้นท้าวยายม่อมที่ผ่านการทำเป็นแป้งแล้วยังสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องประพินผิวได้อีกด้วย เช่น สกรั้บผิว บลั้ชออน ส่วนของก้านใบ ก้านดอก สามารถที่จะนำไปแปรรูปเป็นเครื่องจักสาน เช่น กระเป่า หมวก แผ่นรองแก้วน้ำ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม นอกจากทุกส่วนของต้นท้าวยายม่อมจะมีคุณประโยชน์หลากหลายที่สามารถนำไปแปรรูปเป็นสิ่งต่าง ๆ ได้แล้วนั้น ก็ยังมีข้อควรระวังในการใช้อีกด้วย เช่น หากรับประทานโดยไม่ผ่านกระบวนการแปรรูปจะทำให้เกิดอาการเมาหรือเมื่อสัมผัสโดนร่างกายแล้วถ้าไม่รีบล้างทำความสะอาดจะทำให้เกิดอาการคันและระคายเคืองต่อผิวหนังได้และยังจะติดมือยากแก่การล้างทำความสะอาด

ปัจจุบันการนำต้นท้าวยายม่อมมาแปรรูปเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชุมชนมาบหม้อจึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์และแปรรูปท้าวยายม่อมขึ้นเพื่อรักษามรดกทางภูมิปัญญาของชุมชนแห่งนี้ (รุ่งทิพา ทองคำแท้, 2561) นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมให้แปรรูปท้าวยายม่อมเป็นพืชเศรษฐกิจของชุมชน เนื่องจากเป็นพันธุ์พืชท้องถิ่นที่ขึ้นได้ง่าย

และสามารถสร้างรายได้เสริมได้ดีให้แก่ครัวเรือน ดังคำสัมภาษณ์ว่า “แบ่งทำขายม่อมทุกวันนี้ราคาดี กิโลละ 400 บาท เสียแต่ว่าสามารถซดหัวขึ้นมาทำแบ่งได้เพียงปีละครั้งเท่านั้น” (YA02 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2565) จึงทำให้แบ่งทำขายม่อมกลับมาเป็นที่สนใจอีกครั้งในฐานะการเป็นพืชเศรษฐกิจและมรดกภูมิปัญญาของชุมชนบ้านมาบหม้อ จังหวัดชลบุรี

1.2.2 ผ้าทออ่างศิลา เป็นภูมิปัญญาการทอผ้าอ่างศิลา-บ้านปึก ลักษณะพิเศษของผ้าทออ่างศิลาที่ไม่เหมือนพื้นที่อื่น ๆ คือ กรรมวิธีการนำข้าวสุกมาขยี้ในขั้นตอนการเตรียมด้าย แล้วใช้กบมะพร้าวแปลงเส้นด้ายให้หมดจน ทำให้เมื่อนำด้ายไปทอผ้าจึงได้เนื้อผ้าที่ออกมา แน่น เนียน เรียบ ไม่มีขน ใส่สบาย รีดแล้วสวย เหนียว และทนทาน ลวดลายของผ้าทอมือคุณยายหงวนลายดั้งเดิมมีทั้งหมด 13 ลาย จากนั้นนำมาประยุกต์ลวดลายในแต่ละผืน เอกลักษณะจะอยู่ลายเป็นทางตรงไม่ได้เป็นทางขวางเหมือนผ้าขาวม้าของภาคอีสานซึ่งจะใช้ลายขัดเป็นตาใหญ่ แต่ผ้าทออ่างศิลาจะนำลวดลายดั้งเดิมที่มีมาใช้ในการขัดจะได้เป็นตาเล็กและลวดลายเฉพาะ (บุญเชิด หนูอ้อม, 2562, หน้า 8) นอกจากนี้ ยังมีการกล่าวว่าเป็นผ้าทรงของพระมหากษัตริย์ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งสมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวีพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าทรงมีส่วนอย่างยิ่งในการพัฒนาผ้าทออ่างศิลา (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2544, หน้า 45, 49) ต่อมาด้วยกระบวนการผลิตและวิถีชีวิตของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบต่อคุณค่าภูมิปัญญาของผ้าทออ่างศิลา-บ้านปึกที่มีข้อจำกัดทั้งสภาพปัญหาการขาดแคลนในด้านเครื่องมือวัตถุดิบ ขาดฝีมือในการทอผ้า การสืบทอด และปัญหาด้านเศรษฐกิจล้วนส่งผลต่อการผลิตและคิดค้นพัฒนารูปแบบลวดลายของผ้าทอ ในปัจจุบันแม้มีการจำหน่ายผ้าทอมืออ่างศิลาอยู่บ้างแต่เป็นส่วนน้อยมากเพราะนิยมใช้เครื่องจักรทอผ้าแทนซึ่งส่งผลต่อการอนุรักษ์และพัฒนาผ้าทอพื้นเมืองของอ่างศิลา-บ้านปึกเป็นอย่างมาก จนกระทั่งผ้าทออ่างศิลา-บ้านปึก ชุมชนบ้านมาบหม้อได้รับการฟื้นฟูขึ้นมามีอีกครั้งเมื่อสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงรับสั่งกับกลุ่มผู้ทอผ้าอ่างศิลา-บ้านปึกให้ทำการอนุรักษ์ฟื้นฟูการทอผ้าแบบดั้งเดิมเพื่อเป็นการสืบทอดให้ลูกหลานได้เห็นถึงคุณค่าและการสร้างสรรค์ของบรรพบุรุษ (ศรัญญา ประสพชิงชนะ และคณะ,

2562) เนื่องจากเหลือผู้สืบทอดสำคัญในการทอผ้าแบบโบราณเพียง 2 ท่าน คือ คุณยาย หง่วนและคุณป้าไฉ (นางสาย เสริมศรี) ดังผลงานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2546 คุณป้าไฉ (นางสาย เสริมศรี) เป็นตัวแทนของชุมชนบ้านมาบหม้อ จังหวัดชลบุรีในโครงการถักร้อย ดวงใจหมกรรมทอผ้าไทยเทิดไท้องค์ราชินี ทอลายพิภูลครั้งซีก สีฟ้าสลับขาวเหลือง และได้จดทะเบียนขึ้นเป็นสินค้า OTOP ระดับ 3 ดาว ของตำบล จนกระทั่งคุณป้าไฉ ได้เสียชีวิตลงเมื่อ พ.ศ. 2553 จึงเหลือผู้สืบทอดคนสุดท้ายของบ้านมาบหม้อ คือ คุณยายหง่วน ซึ่งเป็นปราชญ์การทอผ้าของชุมชนคนสำคัญ จนเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2556 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงโปรดฯ ให้คุณยายหง่วนเข้าเฝ้าฯ เพื่อให้ท่านประทานสัมภาษณ์และทอดพระเนตร ผ้าทอแบบดั้งเดิมของอ่างศิลา-บ้านมาบหม้อ และวันที่ 22 เมษายน 2559 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จมา วางศิลาฤกษ์อาคารไวยาณิเวศน์ที่โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา คุณยายหง่วนและคณะได้เข้าเฝ้าอีกครั้งเพื่อนำผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากผ้าทอไปแสดง ในครั้งนี้คุณยายหง่วนได้ถวายผ้าทอมือตาสมุกสีม่วงแด่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีด้วย จากนั้นคุณยายหง่วน เสริมศรีได้เสียชีวิตลง เมื่อ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2559 (บุญเจิต หนูอ้อม, 2562, หน้า 8)

ลวดลายของผ้าทอมือคุณยายหง่วนลายดั้งเดิมจะมีทั้งหมด 13 ลาย จากนั้นนำมาประยุกต์ใช้แล้วแต่ลวดลายในแต่ละผืน เอกลักษณะจะอยู่ลายเป็นทางตรง ไม่ได้เป็นทางขวางเหมือนผ้าขาวม้าของภาคอีสานที่ใช้ลายขัดเป็นตาใหญ่ แต่ผ้าทอของ อ่างศิลาจะนำลวดลายดั้งเดิมที่มีมาใช้ในการขัดจะได้เป็นตาเล็กและลวดลายเฉพาะ (บุญเจิต หนูอ้อม, 2562, หน้า 8) ในการสนทนากลุ่มพบว่า ปัจจุบันผ้าทอบ้านมาบหม้อ ได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 โดยใช้ชื่อแบรนด์ว่า “ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน บ้านมาบหม้อ” โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้นำผ้าทอมือ คุณยายหง่วน บ้านมาบหม้อมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัย เช่น กระเป๋า รองเท้า และของที่ระลึกต่าง ๆ เป็นต้น

1.2.3 อาหารพื้นบ้าน จากการสำรวจองค์ความรู้ผ่านการสนทนากลุ่ม และการสาธิตการทำอาหารพื้นบ้านพบว่า ชุมชนบ้านมาบหม้อมีวิธีการปรุงอาหารที่เรียบง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อนและเน้นใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นที่มีอยู่

ในบริเวณชุมชนบ้านมาบหม้อ ไม่ว่าจะเป็นใบชะครามที่เป็นพืชที่ทนต่อน้ำเค็ม ใบชะมวง หรือส้มโอมักขึ้นบริเวณดินกร่อยหรือดินชายฝั่ง กะแท่งหรือต้นบุกพืชที่มีหัวอยู่ใต้ดิน ขึ้นได้ดีในทุกสภาพดิน อีกทั้งเนื้อสัตว์ของแต่ละเมนูก็ไม่แพ้เหล่าสัตว์ทะเล กุ้ง หอย ปู ปลา อาหารการกินของชาวบ้านในชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงชีวิตของชุมชนบ้านมาบหม้อที่มีวิถีชีวิตอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเลอย่างศิลาได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามอาหารพื้นบ้านและรวมถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในเรื่องอาหารการกินเหล่านี้กำลังจะเลือนหายไปจากชุมชนเนื่องจากวิถีชีวิตแบบคนเมืองที่รูกล้ำเข้ามา คนรุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะเรียนรู้หรือสืบสานวิธีการทำอาหารแบบดั้งเดิมไว้ ประกอบกับทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลที่นับวันหายากและมีราคาสูง คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับอาหารพื้นบ้านของชุมชนบ้านมาบหม้อ ดังนี้

- **แกงกะแท่ง** บางคนอาจจะรู้จักกันในชื่อของแกงส้มบุกหรือแกงเลียงบุก วัตถุดิบหลักที่สำคัญคือต้นบุกอ่อน ๆ ที่จะถูกนำมาต้มรวมกับเครื่องแกงต่าง ๆ และอาหารทะเล กะแท่งหรือต้นบุกพืชพื้นบ้านที่มีสรรพคุณช่วยลดน้ำตาลในเลือด ขับเสมหะ แก้ไอ

- **แกงลูกสามสิบ** น้ำแกงมีความข้นจากพริกแกงคั่วเนื้อละเอียด สีส้ม กะทิไม่แตกมัน เนื้อปลาทุเป็นชิ้น ลูกสามสิบใสแต่ไม่ละ รสชาติเผ็ด เค็ม หวาน ต้นสามสิบเป็นไม้เถาเลื้อยขนาดเล็กพาดพันต้นไม้อื่น ต้นหรือเถาสามารถเลื้อยได้ไกล 3-5 เมตร มีประโยชน์ในการช่วยบำรุงหัวใจ ตับ ปอด ลดไขมันในระดับเส้นเลือด และรักษาแผลในกระเพาะอาหาร ฯลฯ

- **ต้มส้มโอม** เป็นต้มที่มีลักษณะคล้ายต้มยำ โดยมีการใช้ ข่า ตะไคร้ เพิ่มความเปรี้ยวจากใบส้มโอมหรือที่เรารู้จักกันอีกชื่อคือ ใบชะมวง ช่วยในการย่อยอาหารและระบายท้อง ฟอกโลหิต และแก้ร้อนในกระหายน้ำ ฯลฯ

- **แกงชะคราม** น้ำแกงมีความข้นจากพริกแกงคั่วเนื้อละเอียด สีส้ม มีสีเขียวเข้มจากใบชะคราม และมีเนื้อกุ้งหรือปู รสชาติเผ็ด เค็ม หวาน วัตถุดิบหลักที่สำคัญคงจะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้นอกจากใบชะคราม ชะครามเป็นพืชที่มีรสเค็มเนื่องจากชะครามขึ้นที่บริเวณชายฝั่งที่น้ำทะเลเข้าถึง จึงต้องนำใบสดมาต้มลวกน้ำทิ้งก่อนประกอบอาหารรับประทาน มีสรรพคุณช่วยในการขับปัสสาวะ บำรุงอาหาร และแก้ท้องผูก ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังมีอาหารพื้นบ้านอื่น ๆ อีก เช่น กะปิควี้ การทำปลาเค็มโดยเฉพาะปลาเกลือที่พบมากในทะเลแถบนี้ โดยนิยมนำมาตากแห้งทำปลาเค็มหรือแล่กินสดกับผักแนมและใบชะครามต้มและน้ำจิ้มถั่ว รวมทั้งการหาหอยถ่านซึ่งในปัจจุบันไม่สามารถหามาทำอาหารได้แล้ว

1.2.4 เรือนพิพิธภัณฑผ้าทอมือยายห่วน ยายไฉ บ้านมาบหม้อ

จากความสำคัญของผ้าทอมือคุณยายห่วน บ้านมาบหม้อ จึงนำไปสู่แรงบันดาลใจของนายอุทัย เสริมศรี ผู้เป็นลูกชายของป้าไฉจัดตั้งเรือนพิพิธภัณฑผ้าทอมือยายห่วน ยายไฉ บ้านมาบหม้อ โดยความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยบูรพาในการจัดตั้ง (ดูรายละเอียดใน ศรัณญา ประสพชิงชนะ และคณะ, 2562) เพื่อจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชนบ้านมาบหม้อในอดีต เช่น อุปกรณ์การทอผ้า อุปกรณ์การทำแป้ง ท้าวยายม่อม เช่น หนึ่งปลากะเบนที่ใช้สำหรับการชุดหัวท้าวยายม่อมเพื่อนำไปทำเป็นแป้ง และเป็นศูนย์การเรียนรู้แก่คนทั่วไป สถาบันต่าง ๆ และนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนบ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึกในอดีต

1.2.5 วัดใหม่เกตุขาม ตั้งอยู่ในตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี วัดนี้ได้ถูกสร้างเมื่อใดไม่ปรากฏชัด เป็นวัดที่มีต้นกำเนิดมาจากสภาพแวดล้อมและคนในท้องถิ่น พระอุโบสถเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน อาคารแบบมีพาไลโดยรอบ หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา และหน้าบันประดับปูนปั้นลายพันธุ์พฤกษา และตกแต่งเครื่องเคลือบศิลปกรรมแบบจีนตามศิลปะพระราชนิยมสมัยรัชกาลที่ 3 ชุ่มประตุนหน้าต่างประดับลายปูนปั้นช่อดอกพุดตาน กรมศิลปากร สำนักศิลปากรที่ 5 ปราจีนบุรี ได้เข้ามาสำรวจและรวบรวมข้อมูลของพระอุโบสถเพื่อขึ้นทะเบียนโบราณสถานเพื่อคุ้มครองควบคุมดูแลรักษาโบราณสถาน (คลังวัฒนธรรมชุมชนอ่างศิลา ชลบุรี, 2565)

2. การประเมินความสำคัญทรัพยากรวัฒนธรรม ชุมชนบ้านมาบหม้อ เพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดการความรู้

การพิจารณาคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรมของทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชนบ้านมาบหม้อในงานวิจัยนี้ได้ใช้เกณฑ์การประเมินของ UNESCO, ICOMOS และ ICCROM ที่ได้ร่วมกันกำหนดคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรม (Feilden & Jokilehto, 1998) คณะผู้วิจัยเลือกใช้คุณค่าด้านสังคมและเศรษฐกิจร่วมสมัยที่ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ดังนี้

2.1 คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ เป็นคุณค่าที่ทรัพยากรสามารถช่วยให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ในการดำรงชีพได้ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะเงินตราเท่านั้นแต่รวมถึงคุณค่าที่มนุษย์สามารถใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมในการมีชีวิตอยู่ได้ด้วย เช่น ชุมชนบ้านมาบหม้อ ในปัจจุบันนับเป็นชุมชนเมืองที่มีวิถีชีวิตกึ่งชนบทกึ่งเมืองและอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังคงสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษมาปรับใช้และก่อให้เกิดรายได้เสริมให้กับครอบครัวและชุมชน เช่น ผ้าทอมือ แป้งท้าวยายม่อม และอาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

2.2 คุณค่าเชิงหน้าที่ใช้สอย เป็นคุณค่าที่เน้นการใช้งานทั้งการใช้งานแบบเดิมที่ทรัพยากรเคยถูกใช้มาหรืออาจมีการปรับเปลี่ยนหน้าที่ได้ เช่น บ้านเรือนพื้นที่ที่เคยใช้อยู่อาศัยในชุมชนได้ถูกนำมาปรับใช้เป็นเรือนพิพิธภัณฑสถานผ้าทอมือยายหง่วน ยายไฉ่ เพื่อจัดแสดงความรู้และเป็นศูนย์กิจกรรมผ้าทอมือและการทำแป้งท้าวยายม่อม

2.3 คุณค่าเชิงการศึกษา เป็นคุณค่าที่คนในปัจจุบันใช้ในการศึกษาเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ผ้าทอมือ แป้งท้าวยายม่อม หรือที่เจ้าของเรือนพิพิธภัณฑสถาน และชาวบ้านในชุมชนบ้านมาบหม้อ หมู่ที่ 7 ร่วมกับมหาวิทยาลัยบูรพาได้ช่วยกันจัดตั้งขึ้นมาเพื่อรวบรวมข้าวของเครื่องใช้ในอดีต เช่น พืชมทอผ้าและอุปกรณ์เครื่องมือในการดำรงชีพในอดีต ฯลฯ มาจัดแสดงเพื่อเป็นการให้ลูกหลานในชุมชน สถาบันการศึกษาและบุคคลทั่วไปสามารถมาเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม สังคม และวิถีชีวิตของชุมชนต่อไป โดยเฉพาะในชุมชนมีการจัดตั้งศูนย์วิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือยายหง่วนและยังเปิดโอกาสให้สถาบันต่าง ๆ หรือนักเรียน นิสิตนักศึกษาเข้ามาเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.4 คุณค่าเชิงสังคม เป็นคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคม ประเพณี การละเล่น งานประเพณีเทศกาลต่าง ๆ ที่ชุมชนชาวบ้านมาบหม้อได้ใช้วัดใหม่เกิดความเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชุมชนในการทำกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีในโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีให้ยั่งยืนสืบไป

คุณค่าความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อในด้านต่าง ๆ สามารถสรุปดังตาราง 1

ตาราง 1

คุณค่าความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อ

คุณค่าด้านสังคม และเศรษฐกิจ ร่วมสมัย	ทรัพยากรวัฒนธรรม ชุมชนบ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก					
	1) ประเพณี การเล่น การละเล่น	2) การทำ แป้งท้าว ยายม่อม	3) ผ้าทอมือ บ้านปึก อ่างศิลา	4) อาหาร พื้นบ้าน พิพิธภัณฑฯ	5) เรือน พืชรักษัฯ	6) วัดใหม่ เกตุงาม
1) คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ	-	✓	✓	✓	-	-
2) คุณค่าเชิงหน้าที่ใช้สอย	-	-	✓	-	✓	✓
3) คุณค่าเชิงการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4) คุณค่าเชิงสังคม	✓	-	-	-	✓	✓

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เกี่ยวกับการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อมีความหลากหลายทั้งทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ประเพณี การละเล่น ฯลฯ ในชุมชนยังมีการจัดขบวนขึ้นหมากโดยใช้แปดและไก่จำลองในประเพณีแต่งงานซึ่งได้สืบทอดกันมา หรือการละเล่นบางชนิดที่แม้ปัจจุบันจะไม่ค่อยมีให้เห็นแล้ว เช่น ละครชาตรี วงปีพาทย์ฯ แต่ก็ยังคงมีคณะกลองยาวที่ยังดำรงอยู่และมีชื่อเสียงมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังมีทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น การทำแป้งท้าวยายม่อม ผ้าทออ่างศิลา อาหารพื้นบ้าน เรือนพิพิธภัณฑฯ ผ้าทอมือ ยายห่วงน ยายไ้ บ้านมาบหม้อ และวัดใหม่เกตุงาม ซึ่งองค์ความรู้ของทรัพยากรวัฒนธรรมในชุมชนบ้านมาบหม้อนั้นมีทั้งที่ได้มีการอนุรักษ์ไว้โดยปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนานและมีทั้งที่ได้ปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา เช่น การนำผ้าทออ่างศิลามาพัฒนาผ่านกระบวนการวิจัยให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับยุคสมัยมากยิ่งขึ้น ดังเช่นในงานวิจัยของบุญเจิด หนูอ้อม (2562) และงานสร้างสรรค์ของสัณห์ไชญ์ เอื้อศิลป์ และธีร์ โคตรธา (2562) นอกจากนี้ ภูมิปัญญาในการทำแป้งท้าวยายม่อมที่แต่เดิมใช้ในการประกอบอาหารเท่านั้น ปัจจุบันก็ได้มีการพัฒนาให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย

สอดคล้องกับที่ ธนิก เลิศชาญฤทธ์ (2554) ได้ให้ความเห็นว่าวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อน ไม่ใช่สิ่งที่คงที่ตายตัว แต่กลับเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา และยังมีการถ่ายทอดผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของเดิมและของใหม่อยู่ตลอดเวลา

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ในเรื่องการประเมินคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนบ้านมาบหม้อเพื่อนำไปสู่การจัดการความรู้ ผลจากการศึกษาพบว่า มีคุณค่าทางด้านสังคมและเศรษฐกิจร่วมสมัย คือ มีคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ โดยได้มีการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญา เช่น ผ้าทอมือ แป้งท้าวยายม่อม อาหารพื้นบ้าน ฯลฯ มาพัฒนาสร้างชื่อเสียงและรายได้ให้แก่คนในชุมชน และยังมีคุณค่าเชิงหน้าที่ใช้สอย โดยในงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ พรหมณพันธ์ และคณะ (2562) ได้มีการปรับใช้เรือนพิพิธภัณฑผ้าทอมือ ยายห่วน ยายเอื้อ เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นศูนย์กิจกรรมผ้าทอมือของชุมชนบ้านมาบหม้อ ส่งผลให้เกิดคุณค่าเชิงการศึกษาและคุณค่าเชิงสังคมต่อเนื่องกัน เนื่องจากภายหลังการจัดตั้งเรือนพิพิธภัณฑผ้าทอมือยายห่วน ยายเอื้อ ได้มีหน่วยงานสถาบันการศึกษา ฯลฯ ที่ได้ให้ความสนใจกับพื้นที่ชุมชนนี้มากขึ้น มีการจัดกิจกรรมในพื้นที่ทำให้เกิดการศึกษาเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของผ้าทอมือ แป้งท้าวยายม่อมรวมไปถึงการรวบรวมจัดทำทะเบียนวัตถุ ดังงานวิจัยของศรัญญา ประสพชิงชนะ และคณะ (2562) ทำให้การจัดแสดงวัตถุต่าง ๆ ในเรือนฯ ได้สร้างความตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของประวัติศาสตร์ความเป็นมา องค์ความรู้ภูมิปัญญา และทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนบ้านมาบหม้อเป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณวิญ เสริฐผล (2563) ที่กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ในฐานะที่หลากหลายและแตกต่างกัน คือ 1) เป็นทางเลือกในการพัฒนา 2) เป็นเครื่องมือการพัฒนาเศรษฐกิจ 3) เป็นทุนหรือสินค้า ทางวัฒนธรรม 4) เป็นเครื่องจรรโลงจิตใจ 5) เป็นความมั่นคงของชุมชน 6) เป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และ 7) เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ ทั้งนี้เพราะชุมชนสามารถบูรณาการระหว่างความรู้สมัยใหม่กับภูมิปัญญาได้อย่างเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

จากผลการศึกษาที่ต่อวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อดังที่อภิปรายข้างต้น สามารถนำมาเชื่อมโยงได้กับแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ของปาริชาติ วลัยเสถียร (2549) กล่าวคือ ในประเด็นของผ้าทออ่างศิลา-บ้านปึกสะทอนประเด็นเรื่องการฟื้นฟูความรู้ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและการสร้างความรู้ใหม่ โดยที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า

กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเห็นถึงคุณค่าแก่งภูมิปัญญา
ดั้งเดิมของชุมชน นำไปสู่การส่งเสริมการรื้อฟื้นความรู้เรื่องกระบวนการผลิตที่กำลังจะ
สูญหายไปให้คืนมาเพื่อส่งต่อถึงสมาชิกชุมชนรุ่นต่อไป นอกจากนี้ ยังมีการประยุกต์ลาย
ผ้าแบบดั้งเดิมผสมผสานกับลายใหม่และนำมาตัดเย็บเป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย การฟื้นฟู
และการสร้างความรู้ใหม่ดังกล่าวนำมาสร้างมูลค่าทางสังคมและเศรษฐกิจตามแนวคิด
ของ Feilden and Jokilehto (1998) ดังที่กล่าวไปข้างต้นโดยการฟื้นฟูภูมิปัญญา
ต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP นั่นเอง

นอกจากประเด็นเรื่องการฟื้นฟูและการสร้างความรู้ใหม่ กระบวนการศึกษาวิจัย
ในครั้งนี่ยังสอดคล้องกับการสกัดและประมวลผลความรู้ (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2549)
โดยเฉพาะในด้านภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านและการทำแบ่งท้าวยายม่อม กล่าวคือ
ชุมชนได้มีการสืบทอดการปรุงอาหารจากการใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ทั้งพืช
และสัตว์ อาทิ พืชน้ำเค็มอย่างใบชะครามนำมาทำแกงชะคราม และแกงกะแตงซึ่งเป็น
การนำดันบุกมาปรุงกับเนื้อสัตว์ทะเล เป็นต้น ในระหว่างการสืบทอดการทำอาหารสมาชิก
ชุมชนก็ได้ร่วมกับอธิบาย วิเคราะห์ และประมวลความรู้ร่วมกัน รวมถึงให้ผู้วิจัยได้ร่วม
เตรียมวัตถุดิบสำหรับปรุงอาหารด้วย ในส่วนของกระบวนการทำแบ่งท้าวยายม่อมมีการสกัด
ความรู้ผ่านการสนทนากลุ่ม โดยสมาชิกชุมชนได้ร่วมกันให้ข้อมูลในแง่ของการใช้ประโยชน์
และการนำไปแปรรูปเป็นขนมและผลิตภัณฑ์เสริมความงาม ข้อมูลเหล่านี้ผู้วิจัยได้บันทึก
รวบรวม และจัดหมวดหมู่ เพื่อนำไปจัดการความรู้ต่อไป ทั้งนี้ชุมชนบ้านมาบหม้อ ถือว่า
มีองค์ประกอบที่มีความพร้อมและมีศักยภาพทั้ง 2 ด้านนั่นคือ คนและกระบวนการ
ตามแนวคิดของกนกวรรณ ชูชาญ (2552) หากได้รับการเสริมสร้างโดยใช้ประโยชน์
จากเทคโนโลยีและวิทยาการจากภายนอก ผ่านความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและ
หน่วยงานภาครัฐ ตามแนวคิดของปาริชาติ วลัยเสถียร (2549) ก็จะสามารถนำไป
ต่อยอดสู่การจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

คุณค่าความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมทั้งจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ของ
ชุมชนบ้านมาบหม้อสามารถนำไปพัฒนาสู่การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ที่มีการจัดการรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้การต่อยอดจากทุนวัฒนธรรมเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประสบการณ์ใหม่ เรียนรู้ และตระหนักในคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยการส่งเสริมการจัดทำฐานกิจกรรมการเรียนรู้ภายในชุมชนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น และหลักสูตรของสถาบันการศึกษาที่ใกล้เคียงชุมชน เช่น ฐานกิจกรรมทอผ้า ฐานกิจกรรมการทำแบ่งท้าวยายม่อม ฐานการออกแบบบรรจุภัณฑ์ (packaging design) สำหรับแบ่งท้าวยายม่อมเพื่อส่งเสริมการจำหน่าย ปกป้องผลิตภัณฑ์ อำนวยความสะดวก และด้านความปลอดภัย รวมทั้งความร่วมมือกับหน่วยงานส่งเสริมการเกษตรหรือสถาบันต่าง ๆ ในการขยายพันธุ์ และเร่งการเจริญเติบโตของต้นท้าวยายม่อมให้เป็นพืชเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านสู่พิพิธภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษาเรือนพิพิธภัณฑ์ผ้าทอมือยายหงวนยายไธ้ บ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยงานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ 2564

รายการอ้างอิง

- กนกวรรณ ชูชาญ. (2552). การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกรียงศักดิ์ พรหมณพันธุ์, ชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร, ธรรมศักดิ์ สงกา, มนัส แก้วบุชา, ศรัญญา ประสพชิงชนะ, ปาจริย สุชาภิรมย์, พรทิพย์ พันธุ์รา, สุภาภรณ์ เอี่ยมแข่ง, รุ่งอรุณ ดอนจันทร์ทอง, ศิริอร ศักดิ์วิไลสกุล, พีรพัฒน์ มั่งคั่ง, วัชรพงษ์ สุชีวงศ์, รินจง เสริมศรี และณัฐรา เทียนเหตุ. (2562). โครงการแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์: บ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- คณะกรรมการหมู่ 7 บ้านมาบหม้อ. (2557). แบบประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน: ตามโครงการประกวดผลงานการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีผลงานโดดเด่น (บ้านฉันทิ). คณะกรรมการหมู่ 7 บ้านมาบหม้อ.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2544). วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดชลบุรี. กรมศิลปากร.
- คลังวัฒนธรรมชุมชนอ่างศิลา ชลบุรี. (2565, 1 พฤษภาคม). อุโบสถวัดใหม่เกตุงาม. <https://www.angsilatradi.com/index.php/treasury/tangible/ketngam-temple>
- ณิธิ เสริฐผล. (2563). การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมโลกาภิวัตน์. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ, 5(2), 313-331.
- ธนิก เลิศชาญฤทธิ์. (2554). การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- บุญเชิด หนูอ้อม. (2562). รายงานการวิจัยเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) อย่างมีส่วนร่วม. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2549). *กระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้ของชุมชน*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รุ่งทิพา ทองคำแท้. (2561). *แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านการทำแป้งท้าวยายม่อม กรณีศึกษา กลุ่มอนุรักษ์แป้งท้าวยายม่อม ชุมชนบ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก อำเภอมือ จังหวัดชลบุรี*. โครงการศึกษาเฉพาะเรื่องศิลปศาสตร์บัณฑิต, ภาควิชา ประวัติศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศรัณญา ประสพชิงชนะ, ปาจริย สุขาภิรมย์, มนัส แก้วบุชา และนิสิตสาขาการจัดการ ทรัพยากรวัฒนธรรม รหัส 59. (2562). *แนวทางการจัดทำทะเบียนวัตถุเพื่อ พัฒนาศู่การทำพิพิธภัณฑพื้นบ้านผ้าทอมือ ณ บ้านยายไธ หมู่ 7 บ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก จังหวัดชลบุรี*. ใน *การประชุมวิชาการนานาชาติร่วมเกาหลีศึกษา-ไทยศึกษา ครั้งที่ 6 “ไทย-เกาหลี พหุลักษณะทางวัฒนธรรมในบริบทสังคมดิจิทัล”* (หน้า 697-715). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ศูนย์ความรู้กินได้ (ม.ป.ป.). *การจัดการความรู้ (KM) คืออะไร? จำเป็นแค่ไหนต้องใช้ KM?*. https://okmd.or.th/upload/pdf/chapter1_kc.pdf
- สันทีชฌญ์ เอื้อศิลป์ และธีร โศตรธา. (2562). *การสร้างสรรค้อัดลักษณ์ตราสินค้าแพชั่น จากหัตถกรรมสิ่งทอ ชุมชนบ้านปึก-อ่างศิลา จังหวัดชลบุรีด้วยเทคนิคการตัดเย็บ ขึ้นสูงเพื่อจัดจำหน่ายในตลาดสินค้าแพชั่นสำเร็จรูป*. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 12(5), 1108-1123.
- สายนต์ ไพธชาญจิตร. (2550). *การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โครงการหนังสือโบราณคดีชุมชน.
- Feilden, B. M., & Jokilehto, J. (1998). *Management guidelines for world cultural heritage sites*. ICCROM.
- MedThai. (2560). *เท้ายายม่อม สรรพคุณและประโยชน์ของแป้งเท้ายายม่อม 16 ข้อ!*. <https://medthai.com/เท้ายายม่อม/>
- YA02 (นามสมมติ). (2565, 16 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์.

คติชนกับนางงาม:
บทบาทหน้าที่ของคติชนและภาพสะท้อนสังคมไทย
Folklore and Beauty Queens:
Functions of Folklore and Reflection of Thai Society

อภิลักขณ์ เกษมพลกุล (Aphilak Kasampolkoon)¹

พงษ์ศิริชัย สมคะเน (Pongsirichai Somkane)²

Received: January 25, 2022

Revised: June 2, 2022

Accepted: July 11, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการศึกษาคติชนที่ปรากฏในวงการนางงาม โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาคติชนที่ปรากฏในวงการนางงาม 2) เพื่อศึกษาบทบาทและภาพสะท้อนสังคมไทยจากคติชนในวงการนางงาม การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ของผู้เข้าประกวดนางงามในสื่อ 5 แหล่ง ได้แก่ เฟซบุ๊ก ยูทูบ อิน스타그램 หนังสือพิมพ์ออนไลน์ และสื่อวิทยุออนไลน์ ซึ่งเป็นข้อมูลของผู้เข้าประกวดจากเวทีการประกวดนางงามไทย 6 เวที ได้แก่ มิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ มิสแกรนด์ไทยแลนด์ มิสซูปราเนชันแนลไทยแลนด์ มิสเอิร์ธไทยแลนด์ มิสทีฟฟานีนิวยอร์ก และมิสไทยแลนด์เวิลด์ การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชน (functions of folklore) ในการวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาพบว่า คติชนที่ปรากฏในวงการนางงามมี 3 ประเภท ได้แก่ คติชนประเภทพิธีกรรม คติชนประเภทความเชื่อ และคติชนประเภทเครื่องราง

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Thai Language Program, Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

² หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Bachelor of Arts Program, Thai Language Program, Faculty of Liberal Arts,
Mahidol University

ส่วนบทบาทหน้าที่ของคติชนในวงการนางงาม มี 2 ลักษณะ ได้แก่ บทบาทคติชนในการสนองความต้องการด้านจิตใจและสร้างความหวังให้แก่นางงามและผู้สนับสนุน และบทบาทคติชนในการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มวงการนางงาม และส่วนภาพสะท้อนสังคมไทยจากคติชนที่ปรากฏในวงการนางงาม มี 2 ด้าน ได้แก่ ภาพสะท้อนการดำรงอยู่ของคติชนในสังคมไทยและภาพสะท้อนความหลากหลายของความเชื่อที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย

คำสำคัญ: คติชนกับนางงาม, บทบาทหน้าที่ของคติชน, ภาพสะท้อนสังคมไทย

Abstract

This paper presents a study of the folklore in a beauty pageant industry. The main objectives are to study the folklore in a beauty pageant industry, and to study the roles and image reflections of Thai society from the folklore in the beauty pageant industry. In this study, the data were collected from interviews with beauty pageant contestants in five media sources: Facebook, YouTube, Instagram online newspapers, and online magazines, focusing on contestants from six major beauty contests in Thailand, namely Miss Universe Thailand, Miss Grand Thailand, Miss Supranational Thailand, Miss Earth Thailand, Miss Tiffany Universe and Miss Thailand World. This research employed the concepts of beliefs and functions of Folklore for data analysis. According to the findings, there were three types of folklore that appeared in the beauty pageant industry: ritual folklore, folklore beliefs, and folklore amulets. As for the roles of folklore in the beauty industry, there appeared two types including the role of folklore in meeting the spiritual needs and creating hope for beauty queens and their supporters. Another role of folklore was to strengthen the beauty pageant industry. As for the image reflections of Thai society from folklore, they appeared that there were two aspects including a reflection of the existence of folklore in

Thai society and an image reflection of the diversity of beliefs that exist in Thai society.

Keywords: Folklore and Beauty Queens, Functions of Folklore, Reflection of Thai Society

บทนำ

มีคำกล่าวในวงการนางงามที่มักปรากฏและนิยมยึดถือ คือ การเป็นนางงามในยุคปัจจุบัน “สวยอย่างเดียวไม่ได้ ต้องสวย 50 ดวง 50” (แฉ, 2563) กล่าวคือ มีความเชื่อที่เกิดขึ้นว่านางงามที่ได้รับตำแหน่งในแต่ละครั้งจะต้องเป็นผู้หญิงที่มีทั้งความสามารถและมีดวงที่ดีสำหรับการคว้าชัยชนะ จากความเชื่อนี้ส่งผลให้นางงามมีค่านิยมในการประกอบพิธีกรรม เช่น การบ่นเพื่อให้ได้ตำแหน่ง เมื่อนางงามมีความเชื่อมั่นและมีกำลังใจที่พร้อมในทุกด้านย่อมส่งผลทำให้ผู้เข้าประกวดนางงามประสบความสำเร็จและได้รับตำแหน่งในการประกวดครั้งนั้น ๆ คติชนด้านความเชื่อจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่กลุ่มชนวงการนางงาม ซึ่งประกอบด้วย นางงาม ผู้สนับสนุน และกลุ่มแฟนคลับนางงามเลือกใช้เพื่อตอบสนองด้านจิตใจและสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มชน ทำให้วงการนางงามมีความเชื่อและพิธีกรรมที่มุ่งให้ผู้ประกวดพิธีได้รับชัยชนะหลากหลายรูปแบบ

จากประเด็นการนำคติชนด้านความเชื่อมาใช้เพื่อให้นางงามได้รับชัยชนะดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับนางงาม ธาราทิพย์ สุขตรุณพัฒน์ และศุภชาติ เอี่ยมรัตนกุล (2560) พบว่า บทบาทหน้าที่ของการประกวดนางงามต่อสังคมเมืองแปรรูปตามระดับปัจจัยในการสร้างภาพลักษณ์ของการประกวดนางงามต่อสังคมในภาพรวม วรพงษ์ ปลอดมุสิก (2561) พบว่า อัตลักษณ์ความงามในแบบของมิสแกรนด์ไทยแลนด์เป็นความงามที่เกิดจากองค์ประกอบด้านกายภาพ ด้านจิตใจ ด้านความรู้ และด้านความงามแบบประดัดมีผู้เข้าประกวดเป็นเครื่องมือในการสื่อสารอัตลักษณ์ กองประกวดเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดความงามและกิจกรรมการประกวดเป็นพื้นที่ในการสื่อสารอัตลักษณ์

เมื่อศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคติชน เช่น งานของพุ่มพวง อภินันท์ (2550) พบว่า คติชนประเภทต่าง ๆ มีบทบาทในการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยเชื้อสายจีน และสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ นิธิพานิช เรื่องความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องขวัญในสังคมชาวไทยเชื้อสายจีน เมืองเชียงใหม่ รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า (2555)

ที่พบว่า ความเชื่อเรื่องขวัญมีบทบาทและหน้าที่ต่อระบบสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาวไทยจีนและแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ พิธีกรรม วิถีชีวิตและระบบสังคม ด้วยความน่าสนใจและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น อีกทั้งผู้วิจัยยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นคติชนด้านความเชื่อที่ปรากฏในวงการนางงามและวิเคราะห์บทบาทและภาพสะท้อนสังคมไทยจากคติชนในวงการนางงาม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประเด็นดังกล่าวเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาทางด้านคติชนวิทยาหรือปรากฏการณ์ทางสังคม

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

ณฤติ วิวิฐฐิ (2554) ให้ความหมายของความเชื่อว่าหมายถึง การเห็นด้วยมั่นใจ ไว้วางใจ และการนับถือยอมรับว่าจริงแต่ต้องใช้ความรู้และความเข้าใจ เป็นผลมาจากความคิดและความรู้สึกของตัวเองเท่านั้นซึ่งไม่มีการพิสูจน์เป็นเพียงทัศนคติของแต่ละบุคคลที่ยอมรับและไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลมาอธิบาย เป็นการยอมรับที่เกิดจากจิตใต้สำนึกของมนุษย์เท่านั้น อาจมีหลักฐานที่พิสูจน์หรือไม่ก็ได้

ดนัย ไชยโยธา (2538, หน้า 51 อ้างถึงใน สุดถนอม เอี่ยมล่อ, 2558) ให้ความหมายของความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมหนึ่งของมนุษย์มีการสืบทอดกันมาเป็นมรดกทางสังคม โดยการสืบทอดจะขึ้นอยู่กับการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านความปลอดภัยจากอำนาจเหนือสิ่งธรรมชาติ ความเชื่อของมนุษย์มีวิวัฒนาการตามความก้าวหน้าของสังคม ความเชื่อมีการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อเดิมกับความเชื่อทางศาสนาที่เป็นระบบมากขึ้น มีเหตุผลเริ่มมาจากความเชื่อในด้านธรรมชาติ ผีสาง เทวดา วิญญาณ การเวียนว่ายตายเกิด

จากแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อสรุปได้ว่า ความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์ยึดถือต่อกันมาเป็นเวลานาน เกิดจากความกลัวของมนุษย์ต่อธรรมชาติ ผี เทวดา ศาสนา และสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ตลอดจนใช้ความเชื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ ดังนั้นความเชื่อจึงมีความผูกพันกับมนุษย์และไม่สามารถแยกจากกันได้ ซึ่งความเชื่ออาจมีหลักฐานพิสูจน์ได้หรือไม่มีหลักฐานพิสูจน์ก็ได้

2. แนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคม (Functions of Folklore)

ศิริพร ณ ถลาง (2548, หน้า 320-368 อ้างถึงใน จุฑามาศ นิธิพานิช, 2555) กล่าวถึงแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมไว้ว่า วัฒนธรรมในส่วนต่าง ๆ ในสังคม มีหน้าที่เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคงของสังคม และด้านความเชื่อมั่นของจิตใจ วัฒนธรรมในส่วนที่เป็นคติชนทั้งในเรื่องเล่า ประเภทต่าง ๆ เพลง การละเล่น การแสดง ความเชื่อ พิธีกรรม ล้วนมีหน้าที่เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านจิตใจ ช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางด้านวัฒนธรรมในแต่ละสังคม โดยใช้แนวคิดหน้าที่คติชน 4 ประการ ของ William Bascom ได้แก่ 1) ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม 2) ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า 3) รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และ 4) ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลมาเป็นกรอบในการนำเสนอ ซึ่งศิริพร ณ ถลาง ได้นำมาจำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมไทยได้เป็น 3 ประการ ได้แก่ 1) บทบาทคติชนในการอธิบายในการอธิบายต้นกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม ซึ่งพิธีกรรมเป็นกลไกทางวัฒนธรรมที่จะทำให้นุชนมีความมั่นคงทางจิตใจและสังคม ความเชื่อและตำนานเป็นส่วนในการอธิบายที่มาของการประกอบพิธีกรรม 2) บทบาทคติชนในการให้การศึกษาอบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม โดยทำหน้าที่ให้การศึกษาในการถ่ายทอดเรื่องราวท้องถิ่นของตน ให้ความรู้เสริมปัญญา และอบรมระเบียบสังคม ปลุกฝังค่านิยม และรักษาบรรทัดฐานทางพฤติกรรมให้สังคม และ 3) บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม โดยคติชนสามารถเสนอทางเลือกที่ชดเชยให้กับสิ่งที่มนุษย์ปรารถนาแต่ทำไม่ได้ในชีวิตจริงและเสนอทางออกให้กับปัญหาอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคม (functions of folklore) ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนของศิริพร ณ ถลาง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลคติชนที่ปรากฏในวงการนางงาม และใช้แนวคิดความเชื่อในการอธิบายและสนับสนุนข้อมูลและอธิบายภาพสะท้อนสังคมไทยจากคติชนในวงการนางงาม

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคติชนในวงการนางงามผ่านสื่อต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-2564 โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนของศิริพร ณ ถลางในการศึกษาความเชื่อในวงการนางงามด้านพิธีกรรม โหราศาสตร์ และความเชื่อโชคลาง

ผู้วิจัยเลือกข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ ดังนี้ 1) สื่อเฟซบุ๊ก ได้แก่ เพจบ้าน-นางงามจักรวาล 2) สื่อยูทูบ ได้แก่ รายการแฉ 3) สื่ออินสตาแกรม ได้แก่ อินสตาแกรมชื่อบัญชีผู้ใช้ Queenbenjarat 4). สื่อหนังสือพิมพ์ออนไลน์ ได้แก่ สยามรัฐออนไลน์คมชัดลึกออนไลน์ และข่าวสดออนไลน์ และ 5) สื่อนิตยสารออนไลน์ ได้แก่ แพรวเกณฑ์การคัดเลือกสื่อเพื่อนำมาวิเคราะห์มีดังนี้ 1) เป็นสื่อที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับคติชนในวงการนางงาม 2) เป็นสื่อที่นำเสนอข้อมูลของผู้เข้าประกวดเวทีนางงามระดับประเทศที่จัดประกวดต่อเนื่อง 5 ปี ได้แก่ มิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ มิสแกรนด์ไทยแลนด์ มิสซูปราเนชันแนลไทยแลนด์ มิสเอิร์ธไทยแลนด์ มิสทิฟฟานียูนิเวิร์ส และมิสไทยแลนด์เวิลด์ และ 3) มีการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-2564

ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากสื่อประเภทหนังสือพิมพ์ออนไลน์และนิตยสารออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นข้อมูลเรื่องโหราศาสตร์ของควีน เบญจรัตน์ มิสซูปราเนชันแนลไทยแลนด์ปี 2563 ซึ่งไล่ฟัดเผยแพร่ผ่านอินสตาแกรมส่วนตัวผู้วิจัยได้ตรวจสอบสามเส้าโดยนำข้อมูลจากสื่อประเภทหนังสือพิมพ์ออนไลน์และนิตยสารออนไลน์เปรียบเทียบกับข้อมูลจากคลิปวิดีโอข่าวในยูทูบซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลอีก 1 ประเภท เมื่อพบว่าข้อมูลคติชนในวงการนางงามสื่อประเภทหนังสือพิมพ์ออนไลน์และนิตยสารออนไลน์นั้นตรงกับข้อมูลประเภทคลิปวิดีโอข่าวในยูทูบ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลจากสื่อประเภทหนังสือพิมพ์ออนไลน์และนิตยสารออนไลน์และไล่ฟัดจากอินสตาแกรมมาการวิเคราะห์และเขียนรายงานผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. คติชนที่ปรากฏในวงการนางงาม

การประกวดนางงามนั้นมีการแข่งขันสูงและเพื่อการบรรลุเป้าหมายจึงมีการหาเครื่องมือเสริมสร้างความมั่นใจในการชนะเลิศ คติชนจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่

กลุ่มคนวงการทำงานเลือกใช้เพื่อตอบสนองด้านจิตใจและสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มชน ทำให้วงการทำงานมีความเชื่อและพิธีกรรมที่มุ่งให้ผู้ประกอบพิธีได้รับชัยชนะหลากหลายรูปแบบ จากการเก็บข้อมูลในสื่อต่าง ๆ พบว่า มีการกล่าวถึงการประกอบพิธีกรรม การถือเคล็ดโชคกลาง ความเชื่อโหราศาสตร์และการบูชาเครื่องรางของขลังแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1.1 คติชนประเพณีพิธีกรรมที่ปรากฏในวงการทำงาน

พิธีกรรมเป็นสิ่งที่นางงามเลือกใช้เพื่อเป็นทางออกในการสร้างความมั่นใจและพลังใจในการประกวดนางงาม พิธีกรรมที่ปรากฏในวงการทำงาน ได้แก่

1.1.1 พิธีกรรมการบนและแก้บน

การประกอบพิธีกรรมการบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นหนึ่งในพิธีกรรมที่นางงามใช้เป็นเครื่องมือเสริมสร้างความมั่นใจและสร้างพลังใจในการประกวด โดยการประกอบพิธีกรรมการบนในวงการทำงานช่วยให้นางงามคลายความกังวลและความไม่มั่นใจลงได้ เพราะเชื่อว่าเป็นการร้องขอต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือในสิ่งที่นางงามต้องการแล้วจะมาให้สิ่งตอบแทนตามที่บนไว้เพื่อเป็นการเพิ่มความน่าจะเป็นของการขอพร ส่วนใหญ่จะขอให้ได้รับตำแหน่งต่าง ๆ หรือรางวัลชนะเลิศ หลังจากบนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผู้บนก็จะมีความมั่นใจว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยคุ้มครองอยู่และช่วยให้คำขอประสบความสำเร็จ เมื่อได้รับตำแหน่งที่คาดหวังไว้ผู้บนก็จะมีการนำสิ่งของมาถวายหรือประกอบพิธีกรรมตามที่เคยบนไว้ เป็นหนึ่งในพิธีกรรมที่ได้รับความนิยมในวงการทำงาน และมักนิยมเลือกวิธีการแก้บนด้วยการรำถวาย ดังกรณีของ น้ำตาล ชลิตา ส่วนเสน่ห์ มิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ ปี 2559 ที่รำแก้บนถวายต่อศาล “พระพรหมเอราวัณ” บริเวณสี่แยกราชประสงค์ กรุงเทพฯ ถึง 2 ครั้ง ในครั้งแรกเป็นการรำแก้บนถวายหลังจากขอให้ได้ตำแหน่งสูงสุดบนเวทีมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์แล้วประสบความสำเร็จตามคำขอ และการรำแก้บนครั้งที่ 2 เป็นการรำถวายหลังจากขอให้ประสบความสำเร็จบนเวทีมิสยูนิเวิร์สที่ประเทศฟิลิปปินส์ โดยน้ำตาลเป็นนางงามไทยที่เข้ารอบลึกที่สุด โดยได้ผ่านเข้ารอบ 6 คนสุดท้ายในการประกวดมิสยูนิเวิร์สในรอบหลายปีของการประกวดนางงามไทยนับว่าเป็นการขอพรที่ประสบความสำเร็จจึงมีการรำแก้บนถวาย (แพรว, 2560) จึงกล่าวได้ว่าการประกอบพิธีกรรมการบนถือเป็นเรื่องมือทางใจในการเป็นทางออกสำหรับคลายความกังวลที่นางงามนิยมพึ่งพาและยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้นางงามที่

ประกอบพิธีกรรมจากที่รู้สึกขาดความมั่นใจในการประกวด การบ่นจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่นางงามนิยมใช้เพื่อช่วยลดความกังวลและเชื่อว่านำมาซึ่งการได้รับชัยชนะได้

1.1.2 พิธีกรรมเสริมเสน่ห์เมตตามหานิยม

การประกอบพิธีกรรมเสริมเสน่ห์เมตตามหานิยม พิธีกรรมสักน้ำมัน แปะนะทองคำ เป็นหนึ่งในพิธีกรรมที่นางงามใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นใจและเพิ่มกำลังใจ ช่วยให้มีความรัก เมตตา และได้รับการสนับสนุนจำนวนมาก ตลอดจนเป็นการเพิ่มพลังใจจากการมีคนสนับสนุนจำนวนมาก โดยพิธีกรรมเสริมเสน่ห์เมตตามหานิยมเป็นวิธีที่เกิดมาจากความกังวลว่าจะขาดกำลังใจจากกลุ่มสนับสนุนจำนวนน้อย พิธีกรรมเสริมเสน่ห์เมตตามหานิยมจึงเป็นทางออกในการทำให้มีฐานแฟนคลับจำนวนมากขึ้น เป็นหนึ่งในเครื่องมือเพื่อเสริมสร้างกำลังใจของนางงาม ดังกรณีการประกอบพิธีกรรมเสริมเสน่ห์เมตตามหานิยมของ น้ำเพชร ภูณัฏฐา ภูณัฏฐวรณ มิสเอิร์ธไทยแลนด์ ปี 2562 โดยประกอบพิธีกรรมเสริมเสน่ห์เมตตามหานิยมด้วยการสักน้ำมันและแปะหน้าทองคำ 9 แผ่น แต่เพื่อเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์และความเป็นไปได้ของการเสริมเสน่ห์จึงเพิ่มจากทองคำ 9 แผ่น เป็นทองคำ 100 แผ่น แปะทั้งบริเวณหน้า ลำคอ แขน ใต้ขา และแปะเพิ่มในส่วนลำตัว ครึ่งตัว ทั้งหมด 200 แผ่น เว้นบริเวณหน้าอกเพื่อเป็นการเสริมเสน่ห์ให้มีความรักและเมตตาจำนวนมากในการประกวดนางงาม (Khaosod Online, 2563) จึงกล่าวได้ว่า การประกอบพิธีกรรมเสริมเสน่ห์เมตตามหานิยมเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับนางงามเพื่อให้สร้างความนิยมให้กับนางงามที่ประกอบพิธีกรรมในการสร้างเสริมความเมตตาจากพฤติกรรมและความสามารถของนางงาม โดยพึ่งพาแรงเสริมจากอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกเหนือจากการกระทำของนางงาม เพื่อลดความกังวลในจิตใจและสร้างพลังความเชื่อมั่นเพิ่มสูงขึ้นขณะประกวดนางงาม

1.2 คติชนประเภทความเชื่อที่ปรากฏในวงการนางงาม

ความเชื่อเป็นสิ่งที่มียึดถือจิตใจของนางงามในแง่การสร้าง ความมั่นใจ และสร้างความหวังให้แก่นางงาม ทั้งนี้ความเชื่อยังมีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมของนางงาม ความเชื่อที่ปรากฏในวงการนางงาม ได้แก่

1.2.1 ความเชื่อเรื่องโชคลาง

ความเชื่อเรื่องโชคลางเป็นสิ่งที่คู่กับวงการนางงามมาเป็นเวลานานและยึดถือเป็นเคล็ดสำหรับกลุ่มคนในวงการนางงาม ในแง่ของข้อห้ามต่าง ๆ

และโซกลางที่จะนำมาซึ่งการกำหนดวิถีปฏิบัติของนางงาม ดังกรณีความเชื่อเรื่องโซกลางการสวมมงกุฎก่อนได้รับตำแหน่งในวงการนางงามเป็นหนึ่งในข้อห้ามข้อปฏิบัติที่เกิดจากการยึดถือกันในกลุ่มวงการนางงาม ซึ่งเกิดจากความเชื่อในอดีตจากนางงามคนหนึ่งที่ยึดถือข้อห้ามข้อปฏิบัตินี้แล้วประสบความสำเร็จจึงมีการยึดถือต่อ ๆ กันมา กลายเป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติในวงการนางงามเกิดขึ้น มีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมของกลุ่มคนในวงการนางงาม จากการโต้แย้งและข้อถกเถียงเกิดขึ้นในวงการนางงาม เมื่อแมนด้า ซาลิส ซึ่งเป็นหนึ่งในตัวเต็งของการประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ปี 2563 มีการสวมมงกุฎจักรวาลพร้อมสายสะพายมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ ในรายการทางช่อง PP The Creative ซึ่งอยู่ในระหว่างการประกวดส่งผลให้กลุ่มแฟนคลับแมนด้า ซาลิส เกิดข้อถกเถียงขึ้นถึงการปฏิบัติที่ขัดต่อความเชื่อที่วงการนางงามบางส่วนยึดถือ มีการหวั่นเกรงของกลุ่มแฟนคลับต่อการได้รับชัยชนะ ซึ่งเกิดจากการถือเรื่องเคล็ดโซกลางที่มีมาตั้งแต่ในอดีต คือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นของอาภัสรา หงสกุล นางงามจักรวาลคนแรกของประเทศไทย ปี 2508 ในคืนก่อนวันตัดสินส้อมวลชนเชิญให้อาภัสราไปถ่ายภาพสวมมงกุฎแต่เธอเลือกที่จะถือไว้เท่านั้น โดยให้เหตุผลว่ายังไม่ได้ตำแหน่งไม่สามารถสวมมงกุฎได้ เป็นการเชื่อเรื่องเคล็ดโซกลาง (บ้าน-นางงามจักรวาล, 2563) จึงกล่าวได้ว่า ความเชื่อเรื่องโซกลางที่กลุ่มชนวงการนางงามยึดถือเป็นข้อปฏิบัติสืบต่อกันมานั้นเป็นเครื่องกำหนดการกระทำและพฤติกรรมของกลุ่มชน นำไปสู่ข้อห้ามข้อปฏิบัติของคนในกลุ่มชนวงการนางงาม และความเชื่อโซกลางต่าง ๆ นั้นเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกำลังใจและยึดเหนี่ยวจิตใจที่จะได้รับชัยชนะในการประกวด

1.2.2 ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์

ความเชื่อด้านโหราศาสตร์นี้เป็นหนึ่งในคติชนที่นางงามนิยมใช้เพื่อสร้างความมั่นใจในการประกวด ตลอดจนการพกไฟโยบซีที่มีความหมายดี ๆ แทนเครื่องรางของขลัง ดังกรณีความเชื่อด้านโหราศาสตร์ของ ควิน เบญจรัตน์ มิสซูปรานชนแนลไทยแลนด์ปี 2563 คุณดวงไฟโยบซีในการประกวดรอบ nationa costume และได้มีโทรศัพท์ทักเข้ามาว่า ให้พกไฟ the sun ติดตัวไประหว่างการประกวดด้วย เธอจึงหยิบไฟ the sun และไฟโยบอื่น ๆ ที่มีความหมายดีเพิ่มเติมติดตัวไปด้วย จากนั้นควินจึงเปิดไฟโยบซีเพิ่มและสื่อสารกับไฟว่า “จักรวาลส่งข้อความให้ควินหน่อย” และทำการเปิดไฟเพิ่มจากสามและได้ไฟ energy of love เธอกล่าวว่า “ไฟสื่อสารก็ให้ควินทุกอย่าง

ด้วยความรัก เธอจึงนำไฟไปเพิ่มอีกหนึ่งใบ” เป็นการนำไฟ 6 ใบที่เปิดได้จากสำหรับเพื่อใช้สำหรับเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจระหว่างทำกิจกรรมในกองประกวด (Queenbenjarat, 2564) ซึ่งการเปิดดูไฟก่อนทำกิจกรรมและการนำไฟที่เป็นสัญลักษณ์ของความหมายดี ๆ พกติดตัวระหว่างทำกิจกรรมในกองประกวด นับว่าเป็นการสร้างเสริมพลังเชิงบวก โดยยึดตามความหมายของไฟ เช่น ไฟ the sun หมายถึง การเปิดเผย การส่องสว่าง สิ่งที่ปิดบัง ชุ่มฉ่ำ ได้ เช่น ความลับที่ถูกเปิดเผย เรื่องที่กังวลใจจะได้รับการคลี่คลาย ความสดใส ความสุข ความสำเร็จ สิ่งที่กำลังเข้ามา สิ่งที่กำลังเปิดเผยชัดเจน ความชุ่มฉ่ำที่หายไป (Shitsuren-tarot, ม.ป.ป.) การนำความหมายที่ดีของไฟมาเพื่อเสริมพลังความเชื่อทำให้เกิดพลังซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของศาสตร์การเสี่ยงทายและพยากรณ์ ตลอดจนสามารถขอคำแนะนำจากไฟได้เมื่อกำลังรู้สึกคับข้องใจและต้องการหาทางออก

1.3 คติชนประเภทเครื่องรางที่ปรากฏในวงการนางงาม

เครื่องรางของขลังที่ปรากฏในวงการนางงามมีหลายรูปแบบ โดยเชื่อว่าเครื่องรางของขลังเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้ได้รับรางวัลชนะเลิศ ช่วยกำหนดดวงได้ โดยในการบูชาเครื่องรางของขลังของนางงามเป็นการนำมาใช้เป็นเครื่องมือเสริมสร้างความมั่นใจที่ได้รับความนิยมในวงการนางงาม เช่น กรณีการบูชาเครื่องรางของขลังของมารีญา พูลเลิศลาภ มิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ ปี 2560 ที่ได้เข้ากราบขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่อหน้าพระนารายณ์ทรงครุฑประทับบนพระราชู ณ ภูมิตำหน้าเจ้าคุณพระพรหมมิ่งมงคลจารย์ หรือเจ้าคุณธงชัย เมื่อวันอาสาฬหบูชา และเจ้าคุณธงชัยได้มอบวัตถุมงคล ผ้ายันต์ศิวนาฏราช และยันต์ธงชัยนพคุณ win win win ให้กับมารีญา และเธอได้นำเครื่องรางและผ้ายันต์ติดตัวเดินทางไปประกวดที่ลาสเวกัส รัฐเนวาดา สหรัฐอเมริกา (MGR Online, 2560) จึงกล่าวได้ว่า เครื่องรางของขลังเป็นสิ่งสร้างพลังเสริมที่ไม่ได้เป็นผลจากการกระทำใด ๆ และจากความสามารถของนางงามต่อสิ่งทีนอกเหนือการควบคุม เพื่อลดความกังวลและหวั่นเกรงต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ขณะทำกิจกรรมในกองประกวด ดังนั้นเครื่องรางของขลังจึงเป็นของได้รับความนิยมอย่างมากสำหรับนางงาม

2. บทบาทหน้าที่ของคติชนในวงการนางงาม

คติชนในวงการนางงามมีหน้าที่สำคัญในการสร้างความมั่นใจและให้กำลังใจของกลุ่มชนวงการนางงาม เมื่อนางงามเกิดความไม่มั่นใจและเกิดความกังวลในการประกวดในด้านจิตใจ นางงามก็จะประกอบพิธีกรรมหรือหาเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อเป็น

เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ตลอดจนพิธีกรรมและชุดความเชื่อข้อปฏิบัติข้อห้ามเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มชนวงการนางงาม คติชนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีบทบาทหน้าที่ต่อกลุ่มชนวงการนางงาม ดังนี้

2.1 บทบาทคติชนในการสนองความต้องการด้านจิตใจและสร้างความหวังให้แก่นางงามและผู้สนับสนุน

คติชนที่ปรากฏในวงการนางงาม มีบทบาทสำคัญในการสนองความต้องการด้านจิตใจและช่วยสร้างความหวังให้แก่นางงามและผู้สนับสนุน เมื่อนางงามและผู้สนับสนุนเกิดความกลัวและกังวลไม่มั่นใจต่อสิ่งทีนอกเหนือการควบคุมและความเข้าใจ นางงามและผู้สนับสนุนจึงใช้ความเชื่อคติชนในสิ่งเหนือธรรมชาติ เพื่อสร้างความมั่นใจจากสิ่งทีนอกเหนือการควบคุมเหล่านั้นในการผ่อนคลายความกังวล ความตื่นเต้น ความเครียด ความไม่มั่นใจ ความประหม่า หรือความรู้สึกกลัวภายในจิตใจให้มีพลังทางด้านจิตใจที่เข้มแข็งมากขึ้น คติชนจึงเป็นสิ่งที่มีความผูกพันกับวงการนางงามในแง่ของจิตใจ เช่น ตัวอย่างการใช้เครื่องรางของขลังของ สิริรัตน์ มิสไทยแลนด์เวิลด์ ปี 2553 เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นใจ กล่าวว่า “...มันเป็นความเชื่อส่วนบุคคล อย่างการพกเครื่องรางขึ้นเวที ทำแล้วสบายใจไม่เสียหาย ส่วนตัวมองว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้รู้สึกดจ่อ มั่นคง และเกิดสมาธิมากขึ้น เวลาเรากลัวเราก็อึดเหนี่ยวกับว่า ไม่เป็นไร มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ข้าง ๆ คุ้มครอง” (คมชัดลึกออนไลน์, 2563)

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า คติชนที่ปรากฏในวงการนางงาม มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจโดยตรงและเป็นการสร้างความหวังให้แก่นางงามและผู้สนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับที่ศิริพร ณ กลาง (2552, หน้า 359) กล่าวว่า “วัฒนธรรมส่วนที่เป็นคติชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล่าประเภทต่าง ๆ เพลง การละเล่น การแสดง ความเชื่อพิธีกรรม ล้วนมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านจิตใจ” คติชนในวงการนางงามเหล่านี้จึงเป็นเครื่องมือที่มีหน้าที่ในการช่วยให้นางงามที่ประกอบพิธีกรรมรูปแบบต่าง ๆ เกิดความมั่นใจ รู้สึกอุ่นใจในการประกวด และช่วยสร้างความหวังให้แก่นางงามและผู้สนับสนุน จึงกล่าวได้ว่า คติชนที่ปรากฏในวงการนางงามทำหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจให้แก่สังคมของวงการนางงามได้

2.2 บทบาทคติชนในการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มชนวงการนางงาม

คติชนที่ปรากฏในวงการนางงามมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มชนวงการนางงามซึ่งประกอบด้วย นางงาม ผู้สนับสนุน และกลุ่มแฟนคลับนางงาม โดยคติชนเป็นเครื่องมือผูกโยงกลุ่มชนดังกล่าวเข้าด้วยกัน เกิดเป็นชุดความเชื่อขึ้นประจำกลุ่มนำไปสู่ข้อปฏิบัติข้อห้ามเฉพาะกลุ่ม มีการสืบทอดชุดความเชื่อเหล่านั้นต่อกันมาเป็นเวลานาน โดยนางงามจะเลี่ยงกิจกรรมพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ขัดต่อความเชื่อด้านผู้สนับสนุนมีหน้าที่ดูแลไม่ให้นางงามปฏิบัติพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่เป็นการขัดต่อความเชื่อ และกลุ่มแฟนคลับนางงามจะช่วยแนะนำข้อปฏิบัติข้อห้ามเฉพาะกลุ่มให้นางงาม

ตัวอย่างชุดความเชื่อเกี่ยวกับ “มงกุฏนางงาม” ซึ่งในวงการนางงามมีความเชื่อวามงกุฏนางงามมีความศักดิ์สิทธิ์เป็นสิ่งที่ได้มายาก ดังนั้นนางงามและกลุ่มชนวงการนางงามจะมีข้อปฏิบัติข้อห้ามสืบทอดกันมาว่า ห้ามนำมงกุฏนางงามที่ได้รับจากการประกวดมาสวมใส่เล่น ดังกรณีของ โบนัส ณัฐณิชา ศรีทองสุข รองอันดับ 4 มิสแกรนด์ไทยแลนด์ ปี 2563 ต้องหมั่นตัวโซว์เหมือนที่หมื่น 4 รอบบนเวทีประกวดในรายการ โบนัสจึงจำเป็นต้องถอดมงกุฏออกก่อนเพราะกลัวว่าถ้าใส่มงกุฏแล้วหมื่นตัวมงกุฏจะหล่นลงมาโดยฝากไว้ที่พิธีกร ซึ่งพิธีกรนำมงกุฏสวมที่ศีรษะตนเองทันที หลังจากทีโบนัสเดินหมื่นตัวโซว์เสร็จและพิธีกรขอทำบ้าง (สยามรัฐออนไลน์, 2563) จากกรณีที่เกิดขึ้นได้รับกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากกลุ่มชนวงการนางงามที่ออกมาแสดงความคิดเห็นโต้แย้งในประเด็นดังกล่าวเป็นจำนวนมาก เนื่องจากขัดต่อข้อปฏิบัติข้อห้ามของกลุ่มชนวงการนางงามยึดถืออยู่

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า คติชนที่ปรากฏในวงการนางงามมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มชนวงการนางงามในแง่ของการมีชุดความเชื่อและข้อปฏิบัติข้อห้ามร่วมกัน และสืบทอดชุดความคิดเหล่านั้นอย่างเข้มแข็งมาเป็นเวลานาน จนกลายเป็นอัตลักษณ์ชุดความเชื่อประจำกลุ่ม สอดคล้องกับที่ ศิราพร ณ ถลาง (2552, หน้า 359) กล่าวว่า “ในทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมระดับเล็กหรือระดับใหญ่ล้วนมีประเพณีพิธีกรรมที่สำคัญของสังคมนั้น ๆ พิธีกรรมเป็นกลไกในการสร้างเอกลักษณ์ของกลุ่มชน”

3. ภาพสะท้อนสังคมไทยจากคติชนที่ปรากฏในวงการนางงาม

คติชนที่ปรากฏในวงการนางงามเป็นหนึ่งในคติความเชื่อของสังคมไทย เนื่องจากกลุ่มชนวงการนางงามเป็นหนึ่งในสมาชิกของสังคมไทย ชุดคติความเชื่อ การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในการช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและกำลังใจของวงการนางงามจึงสะท้อนให้เห็นภาพสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ภาพสะท้อนการดำรงอยู่ของคติชนในสังคมไทย

แม้ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงกระแสโลกและบริบทสังคมในช่วงรอยต่อระหว่างปลายศตวรรษที่ 20 และ 21 มีการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร มีสื่อใหม่ อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว แต่คติชนก็ยังคงดำรงอยู่ ขณะที่การประกวดนางงามมีการปรับรูปแบบการแข่งขันเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมโลก เกิดความท้าทายและการแข่งขันที่สูงขึ้น นำไปสู่การเพิ่มความกังวลใจ ความไม่มั่นใจ ความวิตกกังวลให้แก่ผู้ที่เข้าประกวดมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้เข้าประกวดนางงามจึงจำเป็นต้องหาเครื่องมือเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในปัจจุบันยังมีการนำคติชนมาเป็นเครื่องมือในการสร้างจุดขายในการแข่งขันประกวดนางงาม เช่น สายป่าน มารีอา แสงทองทิพย์ ผู้เข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ปี 2564 นำเสนอจุดขายจากการเป็นหมอดูและนำเสนอการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การเสริมสิริมงคล เสริมดวงชะตาอย่างภาคภูมิใจ ตลอดจนมีการนำการดูดวงเปิดไฟมาเป็นกิจกรรมหนึ่งระหว่างการประกวดด้วย (MGR Online, 2564) นับว่าเป็นมิติใหม่ของวงการนางงามในปัจจุบัน

3.2 ภาพสะท้อนความหลากหลายของความเชื่อที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย

คติความเชื่อคติชนในวงการนางงามเป็นคติความเชื่อที่มาจากคติความเชื่อของสังคมไทยซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของความเชื่อที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย สอดคล้องกับยุพารักษ์ ชนะบวรวัฒน์ (2560) ที่ว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวพุทธไทยนิยมบ่นมีด้วยกันหลากหลาย สามารถจำแนกได้เป็นหมวดหลัก 5 หมวด ได้แก่ พระพุทธรูป รูปเคารพพระเกจิ พระเครื่อง เทพ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น

เนื่องจากกลุ่มชนวงการนางงามเป็นหนึ่งในสมาชิกของสังคมไทย เมื่อคนในสังคมไทยเกิดความไม่มั่นคงและความไม่มั่นใจในการใช้ชีวิต หรือเมื่อต้องแข่งขันที่เกิดความไม่มั่นคงภายในจิตใจจึงมีการหาสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ การกลับมาหาความเชื่อเดิมที่เป็นรากในวัฒนธรรมของสังคมไทยหรือหาความเชื่อจากแหล่งที่มาต่าง ๆ เพื่อเป็น

- **คติความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์** เป็นการเคารพบูชาสิ่งที่มีมนุษย์เชื่อว่าเป็นผู้กระทำให้เป็นไปในสิ่งที่ต้องการซึ่งเป็นพลังนอกเหนือจากการกระทำของตัวเอง มีการเคารพกราบไหว้เพื่อทำให้มีกำลังใจเข้มแข็ง (สุตถนอม เอี่ยมลอม, 2558) เช่น การบูชาปญฺชี การบูชาพ่อขุนรามคำแหง

3.2.3 ความเชื่อใหม่ในสังคมไทย

ความเชื่อเรื่องไฟฟ้าโรตหรือไฟอิปซี เป็นความเชื่อที่เชื่อว่าชาวอียิปต์เป็นผู้เผยแพร่ศาสตร์ของไฟนี้ เป็นการนำความเชื่อแนวตะวันตกเข้ามาในสังคมไทย ซึ่งเป็นความเชื่อใหม่จากความเชื่อเดิมของคนไทย โดยวิธีดูจากการสุมและดูสัญลักษณ์ของตัวไฟในการบอกความหมาย ทำนาย และให้คำแนะนำ ด้านการพยากรณ์ก็จะใช้จินตนาการในการเชื่อมโยงเรื่องราวของไฟสัญลักษณ์ของตัวไฟแต่ละใบเข้าด้วยกัน วิธีการทำนายขึ้นอยู่กับนักพยากรณ์แต่ละท่าน (สุดถนอม เอี่ยมลออ, 2558) เช่น การดูดวงไฟทาโรตสำหรับนางงามเพื่อสร้างความมั่นใจและเพื่อกำหนดวิถีปฏิบัติต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมภายในกองประกวด

สรุปผล

จากการศึกษาคติชนที่ปรากฏในวงการนางงาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคติชนที่ปรากฏในวงการนางงามและเพื่อศึกษาบทบาทและวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยจากคติชนในวงการนางงามพบว่า คติชนที่ปรากฏในวงการนางงามมี 3 ประเภท ดังนี้ 1) คติชนประเภทพิธีกรรม 2) คติชนประเภทความเชื่อ และ 3) คติชนประเภทเครื่องราง โดยใช้คติชนประเภทต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมายเพื่อให้ได้รับชัยชนะ นอกจากนี้ยังพบว่า คติชนเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีบทบาทต่อกลุ่มวงการนางงาม 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) บทบาทคติชนในการสนองความต้องการด้านจิตใจและสร้างความหวังให้แก่นางงามและผู้สนับสนุน และ 2) บทบาทคติชนในการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มวงการนางงาม จากการศึกษาภาพสะท้อนสังคมไทยจากคติชนที่ปรากฏในวงการนางงามพบว่า คติชนที่ปรากฏในวงการนางงามเป็นหนึ่งในคติความเชื่อของสังคมไทย เนื่องจากกลุ่มขบวนการนางงามเป็นหนึ่งในสมาชิกของสังคมไทยจึงสะท้อนภาพสังคมไทย 2 ด้าน ดังนี้ 1) ภาพสะท้อนการดำรงอยู่ของคติชนในสังคมไทย และ 2) ภาพสะท้อนความหลากหลายของความเชื่อที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย

อภิปรายผล

ในวงการนางงามมีความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจและสร้างความหวังให้แก่นางงาม และมีการใช้

คติชนในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มชนวงการนางงามในแง่การรักษาชุดความเชื่อ และข้อห้ามข้อปฏิบัติสืบทอดต่อกันอย่างเข้มแข็งเนื่องจากคติชนเป็นเครื่องมือในการยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการประกวดและเพื่อการบรรลุเป้าหมายในการชนะเลิศ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องคติชนกับการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทลื้อ บ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ของพุ่มพวง อภิวงศ์ (2550) ที่ว่า คติชนประเภทต่าง ๆ มีบทบาทในการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทลื้อ และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องขวัญในสังคมชาวไทเขิน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ของจุฑามาศ นิธิพานิช (2555) ที่ว่า ความเชื่อเรื่องขวัญมีบทบาทและหน้าที่ต่อระบบสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาวไทเขิน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คติชนมีบทบาทและหน้าที่ต่อกลุ่มชนวงการนางงามเช่นเดียวกับคติชนที่มีบทบาทและหน้าที่ต่อกลุ่มชาวไทเขินและกลุ่มชาวไทลื้อ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า เมื่อมีการแข่งขันในวงการต่าง ๆ อาทิ การแข่งขันกีฬา การสอบแข่งขัน รวมถึงการประกวดนางงามจะมีการนำคติชนมาใช้เป็นเครื่องมือสร้างความมั่นใจอยู่เสมอ เพื่อพึ่งพาอำนาจทั้งทางโลกสามัญ (profane world) และทางโลกศักดิ์สิทธิ์ (sacred world)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการศึกษาสามารถนำไปพัฒนาสื่อในการให้ความรู้เรื่องความหลากหลายของความเชื่อที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย และแนวทางปฏิบัติในสังคมพหุวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยในอนาคตอาจศึกษาคติชนที่ปรากฏในวงการการแข่งขันอื่น ๆ เช่น คติชนที่ปรากฏในวงการกีฬา คติชนที่ปรากฏในวงการการสอบแข่งขัน
2. การวิจัยในอนาคตอาจศึกษาบทบาทหน้าที่ของคติชนที่มีผลต่อกลุ่มชนอื่น ๆ เช่น บทบาทหน้าที่ของคติชนที่สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มชนที่มีความชื่นชอบในการเล่นหวย

รายการอ้างอิง

- คมชัดลึกออนไลน์. (2563). มองผ่านเลนส์คม - นางงาม “เล่นของ” !! <https://www.komchadluek.net/news/ent/70949>
- จุฑามาศ นิธิพานิช. (2555). ความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องขวัญในสังคมชาวไทยชนเมืองเชียงตุง รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].
- แฉ. (2563, มิถุนายน). แฉ - เจ้าของวลี “ฟิล์มมีบ้าน ฟิล์มมีรถ ฟิล์มมีมงกุฎ” [Video]. Youtube. <https://youtube./9VSPyPK6T2c>
- ณฤดี วิวัชรุณี. (2554). การศึกษาพฤติกรรมความเชื่อของชาวพุทธที่สนใจโหราศาสตร์ที่มีต่อหลักโหราศาสตร์ และหลักศรัทธา 4. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].
- ธาราพิทย์ สุขตรณพัฒน์ และศุภชาติ เอี่ยมรัตนกุล. (2560). ภาพลักษณ์ของการประกวดนางงามต่อสังคม. วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์, 11(14), 38-52.
- บ้าน-นางงามจักรวาล. (2563). #ดราม่าสวมมง. <https://m.facebook.com/bannangngam/posts/3253434181405839>
- พุ่มพวง อภิวันค์. (2550). คติชนกับการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยลื้อบ้านห้วยโก๋น อำเภอลือเมืงพระเกียรติ จังหวัดน่าน. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- แพรว. (2560). น้ำตาล-ชลิตา งามวิจิตรสมหญิงไทย รำแก้บนพระพรหมแห่งองค์ด้วยชุดผลงาน มรดกสยาม. <https://praw.com/people>
- ยุพารักษ์ ชนะบรรณวัฒน์. (2560). การบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวพุทธในสังคมไทย. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- วรพงษ์ ปลอดมุสิก. (2561). การสื่อสารอัตลักษณ์ความงามผ่านกิจกรรมการประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์. [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต].
- สยามรัฐออนไลน์. (2563). อย่ามาทำ! “แพม” ชัด “หนึ่ง” มงกุฏนางงามไม่ใช่ของเล่นล่าสุดหนึ่งออกมาขอโทษแล้ว. <https://siamrath.co.th/n>

- สุดถนอม เอี่ยมลออ. (2558). การศึกษาวิธีการดำเนินธุรกิจและปัจจัยความสำเร็จทาง
โหราศาสตร์ ประเภทไฟ่ยิปซีในประเทศไทย. [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยบูรพา].
- ศิราพร ณ ถลาง. (2552). ทฤษฎีคิดค้นวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทาน
พื้นบ้าน. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Khaosod Online. (2563). น้ำเพชร รับฉายนางงามเล่นของ ลักน้ำมัน แปะนะหน้าทองคำ
สายมูเตลูที่แท้จริง. https://www.khaosod.co.th/entertainment/news_5156565
- MGR Online. (2560). “มารีญา” กับผ้ายันต์เจ้าคุณธงชัย รุ่ง win win win ก่อนชิง
มงกุฎมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์. <https://mgronline.com/entertainment/detail/9600000077542>
- MGR Online. (2564). “สายป่าน มารีญา” จากหมอดูสุนางาม ดูดวงตัวเองแล้วเข้ารอบลึก
ห้วงจับมือตัวเต็ง “ทาร์รีน่า”. <https://mgronline.com/entertainment/detail/9640000099602>
- Queenbenjarat. (2564). Love you guys. Thanks for being there for me.
You can count on me too. <https://www.instagram.com/tv/>
- Shitsuren-tarot. (ม.ป.ป.). ไฟซ์ดใหญ่ (MAJOR ARCANA). <https://www.shitsuren-tarot.com/tarot/major-arcana/>

การสร้างแบรนด์องค์กรผ่านการสร้างประสบการณ์: กรณีศึกษา คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา Corporate Branding via Brand Experiences Creation: The Faculty of Music and Performing Arts, Burapha University Case Study

มารุต จิรชติพร (Marut Jirachutiporn)¹

Received: February 14, 2022

Revised: July 20, 2022

Accepted: July 21, 2022

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิชาการเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างแบรนด์องค์กรผ่านการสร้างประสบการณ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีของแบรนด์ ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดและกรณีศึกษาการสร้างประสบการณ์กับแบรนด์ คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา ผ่าน โครงการการประกวดขับร้องเพลงไทยลูกทุ่งระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กิจกรรมดังกล่าวได้บูรณาการการเรียนการสอนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในคณะฯ ประกอบด้วย คณาจารย์ บุคลากร นิสิตปัจจุบัน และศิษย์เก่า รวมถึงการสื่อสารแบรนด์องค์กรกับกลุ่มเป้าหมายภายนอก ผลตอบรับของกิจกรรมสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทางบวกหลังจากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

¹ สาขาวิชาการจัดการผลิตสื่อและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ คณะดนตรีและการแสดง
มหาวิทยาลัยบูรพา

คำสำคัญ: การสร้างแบรนด์, แบรินด์องค์กร, การสร้างประสบการณ์, คณะดนตรีและการแสดง

Abstract

This article aimed at providing insights about corporate branding via brand experience creation with the stakeholders in order to gain brand image in a positive way. The author proposed the brand experience concept and the case study of the Faculty of Music and Performing Arts (MUPA) Brand, Burapha University via *Thai Country Song Singing Contest at the Higher Education Level of Thailand for the Royal Cup of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn* event. This event was integrated the classes' instructions and knowledge sharing among MUPA's lecturers, officers, current students and ex-students, including corporate brand communicating with the outside audiences. The event evaluation reflected changing stakeholders' attitudes toward MUPA in positive ways after participating the activities.

Keywords: Branding, Corporate Brand, Brand Experiences, the Faculty of Music and Performing Arts

บทนำ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้นิยามไว้หลากหลายเกี่ยวกับแบรนด์ (brand) แต่เดิมแบรนด์มีความหมายเพียงชื่อ สัญลักษณ์ และ/หรือโลโก้ที่สร้างขึ้นมาเพื่อแสดงความเป็นกรรมสิทธิ์ ของสินค้าหรือบริการ ต่อมาได้พัฒนาไปจนถึงการวางตำแหน่งสินค้าและออกแบบสินค้าหรือบริการเพื่อให้เกิดความแตกต่างจากแบรนด์คู่แข่งและเพิ่มโอกาสทางการแข่งขันทางการตลาด ในปี ค.ศ. 1991 Kotler ได้ขยายความหมายของแบรนด์ไว้ว่ามี 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย attribute หมายถึง คุณสมบัติของสินค้าหรือบริการ benefit หมายถึง ประโยชน์ที่ลูกค้าคาดว่าจะได้รับจากสินค้าหรือบริการนั้น ๆ value หมายถึง ความรู้สึกเชิงคุณค่าที่ลูกค้าได้รับเมื่อใช้สินค้าและบริการนั้นแล้วเกิดความภาคภูมิใจและใส่ใจและ personality หมายถึง บุคลิกภาพของแบรนด์ที่ถ่ายทอด

ไปยังลูกค้าเมื่อใช้สินค้าหรือบริการดังกล่าวแล้วผู้ใช้จะมีบุคลิกภาพเป็นอย่างไร (Kotlor, 1984; 1991 อ้างถึงใน กุณทลี รื่นรมย์, 2563, หน้า 18)

แบรนด์ที่แข็งแกร่งจะเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ เช่น การสามารถตั้งราคาสินค้าหรือบริการของแบรนด์ได้ในราคาที่สูงเป็นพิเศษหรือสูงกว่าราคาของคู่แข่ง (price premium) การสามารถสร้างความพึงพอใจหรือความภักดีในแบรนด์ระดับสูง (satisfaction/loyalty) การทำให้ลูกค้ารับรู้ถึงคุณภาพของสินค้าหรือบริการ (perceived quality) การทำให้แบรนด์กลายเป็นผู้นำทางการตลาด (leadership) และการเสริมสร้างบุคลิกภาพของแบรนด์ให้แตกต่างจากคู่แข่ง (brand personality) นอกจากนี้ การมีแบรนด์ยังช่วยสร้างความรู้สึกที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจระหว่างแบรนด์กับลูกค้า (mental association) ทำให้ลูกค้ารับรู้และจดจำแบรนด์จนถึงการครองส่วนแบ่งทางการตลาด (market share) และมียอดขายจำนวนมาก (volume) (ปฐมพร เนตินันท์, 2554)

นักวิชาการได้แบ่งประเภทของแบรนด์หลากหลาย แต่ถ้าแบ่งแบบง่าย ๆ อาจแบ่งได้ 2 ประเภทได้แก่ แบรนด์สินค้าหรือบริการ (product brand) และแบรนด์องค์กร (corporate brand) โดยแบรนด์สินค้าหรือบริการซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคคุ้นเคย ใกล้เคียงตัวพบเห็นในชีวิตประจำวัน จึงทำให้สามารถเชื่อมโยงกับตัวเองได้ง่ายมากกว่าแบรนด์องค์กร ขณะที่แบรนด์องค์กรนั้นสะท้อนถึงภาพลักษณ์โดยรวมขององค์กรซึ่งมาจากวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม และส่วนประกอบต่าง ๆ ขององค์กร แบรนด์องค์กรจึงไม่ได้เน้นเรื่องของการขายสินค้าเพียงอย่างเดียวแต่ยังมองถึงการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวให้อยู่ในใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านรูปแบบต่าง ๆ ปัจจุบัน องค์กรหันมาสร้างแบรนด์มากขึ้น เพราะตระหนักว่าสิ่งที่จะได้กลับมามีตั้งแต่ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ขององค์กรในทัศนะของผู้บริโภค การที่ผู้บริโภคสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าหรือบริการกับองค์กรและท้ายสุดจะทำให้พวกเขาเกิดความรู้สึกเชิงบวกจนก่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อแบรนด์และส่งผลต่อการสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรในที่สุด (ปรีดี นุกุลสมปรารถนา, 2563ก; WP, 2559)

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบรนด์องค์กร

การมีแบรนด์องค์กรที่แข็งแกร่งจะช่วยเพิ่มคุณค่าในการนำเสนอสินค้าหรือบริการของธุรกิจ ความสำเร็จของการสร้างแบรนด์องค์กรจึงขึ้นอยู่กับกำหนัดวิสัยทัศน์ในระยะยาวที่ชัดเจนและการใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการผลักดันให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การสื่อสารองค์กร (corporate communication) จึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวผ่านกระบวนการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงผ่านกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร (stakeholders) ซึ่งหมายถึงกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร ประกอบด้วย ลูกค้า ผู้ถือหุ้น ผู้จัดส่งสินค้า ตัวแทนจำหน่าย ประธานบริษัท ผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการ พนักงาน คู่ค้าทางธุรกิจ คู่แข่ง ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสังคม (ปรีดี นุกุลสมปรารถนา, 2563ก; Van Riel, 1995)

องค์ประกอบของการสื่อสารองค์กร

องค์ประกอบของการสื่อสารองค์กรสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) การสื่อสารผ่านผู้บริหาร (Management Communication) เป็นการสื่อสารสองทางกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กรผ่านผู้บริหารเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของพนักงานภายในองค์กร ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลสำเร็จผ่านการมอบหมายงานให้บุคคลอื่นทำ บทบาทของผู้บริหารเกี่ยวข้องตั้งแต่การวางแผน การจัดองค์กร การมอบหมายงาน การประสานงาน และการควบคุมประเมินผล

2) การสื่อสารภายในองค์กร (Organizational Communication) เป็นการสื่อสารไปยังบุคลากรภายในองค์กรผ่านเครื่องมือการสื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มพนักงานภายในองค์กร

องค์ประกอบข้อ 1-2 เป็นการสื่อสารเพื่อการสร้างแบรนด์กับกลุ่มคนภายในองค์กร (internal branding) โดยมีบทบาทหน้าที่ 4 ประการ คือ เพื่อควบคุมให้พนักงานทำงานให้บรรลุเป้าหมาย (to regulate) เพื่อจูงใจให้พนักงานปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย (to persuade) เพื่อแจ้งข่าวสารขององค์กรให้พนักงานทราบ (to inform) และเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของพนักงานภายในองค์กร (to integrate) (Aberg, 1990)

ผ่านเครื่องมือ เช่น การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะ การสื่อสารด้านสิ่งแวดล้อม นักลงทุนสัมพันธ์ การสื่อสารการตลาดสำหรับตำแหน่งงานในองค์กร การโฆษณาองค์กร และการพัฒนาระบบการสื่อสารภายในองค์กร งานวิจัยของ Sharma and Kamalanabhan (2012) สรุปองค์ประกอบของการสื่อสารภายในองค์กรที่ผ่านมา และสามารถจัดแยกออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) การสนทนาแบบเปิดใจ (dialogue communication) เป็นการสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชากับลูกน้อง หรือระหว่างเพื่อนร่วมงานโดยให้อิสระในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และคุณค่าของแบรนด์ขององค์กร ไม่มีการตัดสินถูกผิดในความคิดเห็นเพื่อให้ความหมายของวิสัยทัศน์และคุณค่าของแบรนด์หลอมรวมเข้าหากัน และพนักงานเกิดแรงบันดาลใจสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง 2) ช่องทางการสื่อสาร (communication channels) มีแบบทางการ (formal communication) และแบบไม่ทางการ (informal communication) ช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ จะส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพนักงานภายในองค์กรเป็นอย่างมาก ทำให้พนักงานรู้สึกผ่อนคลายในการสื่อสารกับหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงาน จนเกิดความใกล้ชิดและมีการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน และ 3) การสื่อสารและการสร้างกิจกรรมเพื่อเปลี่ยนสิ่งที่เป็นามธรรมให้เป็นรูปธรรม (communication and a sense-making activity) การปรับเปลี่ยนภาษาหรือใช้ภาพในการอธิบายวิสัยทัศน์และคุณค่าของแบรนด์ขององค์กร หรือการสร้างกิจกรรมเสริมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้วิสัยทัศน์และคุณค่าของแบรนด์ขององค์กรในลักษณะที่จับต้องได้จะช่วยให้พนักงานเข้าใจง่ายและนำไปปฏิบัติได้จริง

3) การสื่อสารการตลาด (Marketing Communication) เป็นการสื่อสารไปยังผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายสินค้าหรือบริการขององค์กรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายผ่านเครื่องมือการสื่อสารการตลาด ประกอบด้วย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ การตลาดทางตรง และการตลาดเหตุการณ์พิเศษ (Pincus, Robert, Rayfield, & DeBonis, 1991; Van Riel, 1995) ขณะที่องค์ประกอบข้อ 3 นั้นจะเป็นการสร้างแบรนด์กับกลุ่มคนภายนอกองค์กร (external branding) ดังนั้น การจะประสบความสำเร็จในการสื่อสารองค์กรนั้น จะต้องผสมผสานองค์ประกอบการสื่อสารทั้ง 3 ส่วน ให้เข้าเป็นหนึ่งเดียว

แนวคิดการตลาดเชิงประสบการณ์

Williams (2000) กล่าวว่า การตลาดเชิงประสบการณ์เป็นวิธีคิดเกี่ยวกับการตลาดในรูปแบบใหม่ทั้งหมด เป็นการนำเอาแก่นแท้ของสินค้าหรือบริการไปขยายสู่การสร้างประสบการณ์ที่จับต้องได้หรือสัมผัสรู้สึกได้ในทางกายภาพและทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกันเป็นการทำให้ผู้บริโภครู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าหรือบริการ สามารถสร้างความจดจำ ความเกี่ยวข้องและเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า

Schmitt (1999) กล่าวว่า นักการตลาดต้องมองผู้บริโภคเป็นคนที่มีความรู้สึกและมีความรู้สึกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการได้รับประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจทั้ง 5 ประเภท คือ ประสบการณ์การสัมผัส (ประสาทสัมผัส) ประสบการณ์ทางอารมณ์ (ความรู้สึก) ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ (ความคิด) ประสบการณ์ทางกายภาพ พฤติกรรม และวิถีชีวิต (การปฏิบัติ) และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรม (ความเกี่ยวข้อง) โดยเป้าหมายสูงสุดของการตลาดเชิงประสบการณ์ คือ การสร้างประสบการณ์โดยรวมที่บูรณาการแต่ละประเภเข้าด้วยกัน ลักษณะสำคัญของการตลาดเชิงประสบการณ์มี 4 ประการ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับประสบการณ์ผู้บริโภค (customer experience) การสังเกตสถานการณ์การบริโภคของผู้บริโภค (examining the consumption) การมองผู้บริโภคว่าเป็นผู้ที่มีความสมเหตุสมผลและมีอารมณ์ความรู้สึก (customer are rational and emotional animal) และการเลือกใช้วิธีและเครื่องมือจากแหล่งต่าง ๆ (method and tools are eclectic) Pine and Gilmore (1999) กล่าวว่า ผู้บริโภคสามารถเกิดประสบการณ์ขึ้นได้ใน 2 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 การเกิดประสบการณ์ของผู้บริโภคมิติแนวนอน (Horizontal) โดยการที่จะเกิดประสบการณ์แบบนี้ ผู้บริโภคจะต้องมีส่วนร่วมโดยมี 2 ลักษณะ คือ ผู้บริโภคเป็นฝ่ายถูกกระทำหรือมีส่วนร่วม (passive participation) และผู้บริโภคเป็นผู้มีส่วนร่วมหรือเป็นผู้สร้างประสบการณ์เอง (active participation)

มิติที่ 2 การเกิดประสบการณ์ของผู้บริโภคมิติแนวตั้ง (Vertical) การที่จะเกิดประสบการณ์แบบนี้จะมีลักษณะของการเชื่อมโยงหรือหาความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของผู้บริโภคที่อยู่ในเหตุการณ์ สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ ผู้บริโภคเป็นผู้ซึมซับประสบการณ์ (absorption) และผู้บริโภคจดจ่อที่จะเข้าไปสัมผัสประสบการณ์ด้วยตัวเอง (immersion)

กฤตินี ญัฏฐวุฒิสิทธิ์ อาจารย์การตลาดจากสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า การจะสร้างประสบการณ์ให้ผู้บริโภคนั้นจำเป็นต้องศึกษาเส้นทางการเดินทางของผู้บริโภค (customer journey) ตั้งแต่ก่อนเข้ามาเป็นลูกค้า จนถึงจุดที่กลายเป็นลูกค้า ศึกษาตั้งแต่ความรู้สึก ความต้องการ ความสนใจอยากใช้สินค้า หรือบริการ ไปจนถึงพฤติกรรมหลังการใช้สินค้าหรือบริการ ซึ่งจะช่วยให้เห็นการตลาด มองเห็นกระบวนการคิดและตัดสินใจของผู้บริโภคที่มีต่อการซื้อสินค้าและบริการนั้น ๆ มากขึ้น (เอสเอ็มอี ไทยแลนด์, 2562)

ปรีติ นกุลสมปรารถนา (2563) อธิบายว่า วิธีการสร้างประสบการณ์กับแบรนด์ นั้นมีหลากหลาย เช่น

- **การสร้างความชัดเจนในจุดมุ่งหมาย** โดยแบรนด์นั้นต้องตอบคำถามให้ได้ว่า ตัวตนขององค์กร สินค้า หรือบริการของเรานั้นเป็นอย่างไร จุดมุ่งหมายของแบรนด์ (brand purpose) อาจไม่ใช่เพื่อการขายสินค้าหรือบริการอย่างเดียวแต่ต้องสร้างคุณค่า ให้เกิดกับผู้บริโภค เช่น รองเท้า Nike ไม่ได้ขายรองเท้า แต่ Nike สร้างความมุ่งมั่น ความเป็นนักกีฬา

- **ควรเน้นการบอกเล่าเรื่องราว** การเล่าเรื่องราว (storytelling) หมายถึง การสื่อสารเกี่ยวกับแบรนด์ขององค์กร สินค้า หรือบริการของเรานั้นคืออะไร แบรนด์ ช่วยให้ชีวิตผู้บริโภคดีขึ้นอย่างไร และต้องสื่อสารอย่างต่อเนื่องผ่านสื่อหรือกิจกรรม ต่าง ๆ ของแบรนด์

- **การมีความคงเส้นคงวา** การสื่อสารกับผู้บริโภคนั้นควรมีความสม่ำเสมอ คงเส้น คงวา ในเรื่องของการออกแบบอัตลักษณ์ของแบรนด์ (brand identity) โทนสีที่ใช้ (color) ตัวอักษรที่ใช้ (font) น้ำเสียงของแบรนด์ (brand voice) รูปแบบงานโฆษณา ต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดและสื่อสารออกมาสู่ผู้บริโภค

- **การมองหาโอกาสสร้างความผูกพันและการมีส่วนร่วมกับผู้บริโภค** การสร้าง ประสบการณ์ที่ดีนั้นจำเป็นต้องมีการสร้างความผูกพันหรือการมีส่วนร่วม (engagement) ด้วยการให้ผู้บริโภคได้สัมผัสกับแบรนด์ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เช่น การออกบูธ การจัด งานอีเวนต์ต่าง ๆ การจัดร้านค้า การให้ของตัวอย่างทดลองใช้หรือการทำแบบสำรวจ เป็นต้น

- **การสร้างประสบการณ์ผ่านการขาย** หากแบรนด์สามารถสร้างประสบการณ์ ในทุกช่วงเวลาของการขายตั้งแต่ช่วงก่อน (pre-purchase) ระหว่าง (during-purchase)

และหลังการซื้อ (after-purchase) ผ่านจุดสัมผัสต่าง ๆ ของลูกค้า (customer touchpoint) ได้ ก็จะมีโอกาสเข้าถึงจิตใจของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

โดยสรุป การสร้างประสบการณ์กับแบรนด์ (brand experience) จัดเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่จะเข้าถึงจิตใจของผู้บริโภค เป็นการสร้างประสบการณ์เกี่ยวกับแบรนด์ให้กับผู้บริโภคผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมการตอบสนอง ด้วยสิ่งเร้าที่เจ้าของแบรนด์สร้างขึ้นมา ตั้งแต่การออกแบบอัตลักษณ์ของแบรนด์ บรรจุภัณฑ์ การสื่อสารการตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์ งานหรือกิจกรรมของแบรนด์ที่จัดขึ้น การพูดคุยกับพนักงานขาย จนทำให้ผู้บริโภคเกิดการจดจำภายในใจ ปัจจุบัน การสร้างประสบการณ์กับแบรนด์นั้นเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะช่วยให้ผู้บริโภคมีทัศนคติทางบวกต่อแบรนด์และนำไปสู่การตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการในที่สุด (ปรีดี นุกุลสมปรารถนา, 2563ข; เอสเอ็มอี ไทยแลนด์, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การสร้างแบรนด์ต้องคำนึงถึงคุณค่าและถูกนำไปใช้ในทุกบริบทธุรกิจ แม้ในสถานศึกษาก็เริ่มมีการนำมุมมองการตลาดเข้ามาใช้ในการดำเนินธุรกิจเช่นกัน โดยมองว่า สินค้าของมหาวิทยาลัย คือ หลักสูตรที่เปิดสอนให้กับนิสิตนักศึกษา (Bunzel, 2007; Hemsley-Brown & Goonawardana, 2007 อ้างถึงใน นริสรา พิงโพธิ์สภ, ฐาศร์ จันประเสริฐ, ดุษฎี โยเหลา และเชาวนี แก้วมโน, 2559) กอปรกับในปัจจุบัน การแข่งขันของสถานศึกษาในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากจำนวนผู้เรียนลดลง มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงต้องพยายามสร้างเอกลักษณ์และคุณค่าของแบรนด์ให้กับสถาบันตนเองเพื่อให้เป็นที่รู้จักและยอมรับจากบุคคลภายนอกและอาจส่งผลอยากเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในองค์กรทั้งสมัครเข้าศึกษาต่อและเข้าทำงานกับมหาวิทยาลัย (นริสรา พิงโพธิ์สภ และคณะ, 2559) ผู้เขียนในฐานะผู้สอนคนหนึ่งของคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างแบรนด์ให้กับสถานศึกษาและพบว่า คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพาได้ดำเนินการสร้างแบรนด์ผ่านการสื่อสารและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ กับนิสิต บุคลากรในคณะ ตลอดจนบุคคลทั่วไป และได้รับผลตอบกลับมาเป็นอย่างดี ดังนั้น วัตถุประสงค์ของบทความครั้งนี้ จึงมุ่งนำเสนอกรณีศึกษาดังกล่าวเพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้ด้านการสร้างแบรนด์ผ่านการสร้างประสบการณ์

กรณีศึกษาการสร้างประสบการณ์ของแบรนด์คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

ความเป็นมาของคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา พัฒนามาจากสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ แต่เดิมมีเพียงวิชาเอกดนตรีไทยและวิชาดนตรีสากล ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนเป็น สาขาวิชาดนตรีและการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เมื่อ พ.ศ. 2549 และเป็นคณะดนตรีและการแสดงเมื่อ พ.ศ. 2556 ปัจจุบันโดยปรัชญาของคณะฯ คือ “ศิลปวิวัฒน์จากรากเหง้าสร้างมรดกชาติและปัญญา” ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “ชุมปัญญาดนตรีและการแสดงบนรากวิถีไทยในระดับสากล” หรือ “innovation from tradition”

ปัจจุบัน คณะดนตรีและการแสดงเปิดหลักสูตรการเรียนการสอน 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง ประกอบด้วยกลุ่มวิชา ศิลปะการละครและกลุ่มวิชานาฏศิลป์และกบฏลีลา หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาดนตรี ประกอบด้วยกลุ่มวิชาดนตรีสากลและกลุ่มวิชาดนตรีไทย และหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการผลิตสื่อและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ การเรียนการสอนเป็นเอกลักษณ์ของคณะดนตรีและการแสดง คือ การบูรณาการเรียนการสอนผ่านโครงการประเภทต่าง ๆ ของคณะดนตรีและการแสดง ได้แก่ *โครงการรับน้องสร้างสรรค์ MUPA Recital โครงการประกวดขับร้องเพลงไทยลูกทุ่งระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย ชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการเทศกาลดนตรีและการแสดงนานาชาติ มหาวิทยาลัยบูรพา และโครงการของสาขาวิชาต่าง ๆ* ได้แก่ โครงการนาฏศิลป์นิพนธ์ โครงการศิลปะการละครนิพนธ์ และโครงการดนตรีนิพนธ์ เป็นต้น

โครงการของคณะดนตรีและการแสดงส่วนใหญ่สร้างขึ้นเพื่อบูรณาการเรียนการสอนในรายวิชาของหลักสูตรของคณะฯ กับการทำกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ในการทำงานระหว่างคณาจารย์ นิสิต และบุคลากรของคณะฯ สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ที่ต้องการยกระดับองค์ความรู้จากรากวัฒนธรรมไปสู่ระดับสากล การบูรณาการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อตักตวงคุณภาพ ยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนและความร่วมมือในการปฏิบัติงานของนิสิต คณาจารย์ และบุคลากร นอกจากนี้ ทุกโครงการของคณะฯ

ถูกออกแบบให้นำเสนอเผยแพร่ต่อสาธารณชนเพื่อให้บุคคลภายนอก (ไม่ว่าจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหรือเป็นผู้ชม) ได้รับประสบการณ์ร่วมด้วย ทุกครั้งที่มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์กับกลุ่มคนต่าง ๆ ทางคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา จะนำเสนออัตลักษณ์ของแบรนด์คณะที่เป็นตัวอักษร MUPA (ย่อมาจากคำว่า The Faculty of Music and Performing Arts) ในสื่อประชาสัมพันธ์ของคณะฯ ทุกครั้ง บทความนี้ ผู้เขียนได้เลือก โครงการการประกวดขับร้องเพลงไทยลูกทุ่งระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มานำเสนอเพื่อสะท้อนถึงกระบวนการสร้างแบรนด์ผ่านการสร้างประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมายของคณะฯ โดยวิเคราะห์ข้อมูลของโครงการระหว่างปี พ.ศ. 2559-2561 เพราะเป็นช่วงเวลาที่ยังคณะฯ ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างแบรนด์องค์กร

ข้อมูลเกี่ยวกับ โครงการการประกวดขับร้องเพลงไทยลูกทุ่งระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการฯ

โครงการการประกวดขับร้องเพลงไทยลูกทุ่งระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นโครงการประจำปีของคณะดนตรีและการแสดง จัดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-2561 เป็นเวลา 22 ปี สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้จัดทำโครงการฯ ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อสร้างชื่อเสียงของสาขาวิชาให้เป็นที่รู้จักแก่ บุคคลทั่วไป 2) เพื่อให้นักศึกษาในสาขาวิชาได้มีพื้นที่ในการแสดงศักยภาพและฝึกฝนทักษะจากการปฏิบัติจริง และ 3) เพื่อเป็นอีกหนึ่งศูนย์กลางให้นักศึกษามหาวิทยาลัยทั่วประเทศที่มีความสามารถด้านการขับร้องเพลงลูกทุ่งได้มีพื้นที่ในการแสดงทักษะและความสามารถในการใช้ดนตรีแสดงสดโดยนิตินสาวิชาดนตรีของคณะฯ โดยเฉพาะ

เมื่อ พ.ศ. 2549 สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ ได้เปลี่ยนเป็นสาขาวิชาดนตรีและการแสดง ทำให้กิจกรรมในโครงการฯ ได้เพิ่มสีสันให้กับการประกวดมากขึ้น เช่น การมีการแสดงในพิธีเปิดโครงการ การเพิ่มนักเต้นซึ่งเป็นนิตินสาวิชาดนตรีและ

การแสดงมาเดินประกอบการขับร้องของผู้เข้าประกวดและอื่น ๆ ต่อมา คณะฯ ได้ให้ความสำคัญของการสร้างแบรนด์องค์กรเพิ่มมากขึ้น วัตถุประสงค์ของโครงการฯ ยังคงเน้นการสร้างตระหนักรู้ถึงคุณค่าของบทเพลงลูกทุ่งและอนุรักษ์การขับร้องเพลงลูกทุ่งในกลุ่มนิสิตนักศึกษาในประเทศไทย ขณะเดียวกันต้องการส่งเสริมศักยภาพของนิสิตในคณะฯ ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างคณาจารย์ บุคลากร และศิษย์เก่า

กลุ่มเป้าหมายของโครงการ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มบุคลากรภายในคณะฯ ได้แก่ คณาจารย์ นิสิตปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ และศิษย์เก่าของคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

- กลุ่มบุคลากรภายนอกคณะฯ ได้แก่ นิสิตที่มีความสามารถด้านการขับร้องเพลงลูกทุ่งจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ผู้ปกครองและคนรู้จักของนิสิตที่มีความสามารถด้านการขับร้องเพลงลูกทุ่ง บุคลากรและนิสิตในสถาบันอุดมศึกษาที่นิสิตเข้าประกวดและประชาชนทั่วไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า คณะดนตรีและการแสดงได้มีความพยายามสร้างการตระหนักรู้ให้บุคคลทั่วไปโดยเฉพาะกลุ่มนิสิตนักศึกษาชาวไทยเกี่ยวกับคุณค่าของบทเพลงลูกทุ่งและอนุรักษ์การขับร้องเพลงลูกทุ่งผ่านโครงการดังกล่าว การกระทำนี้ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา ให้เป็นผู้นำในการอนุรักษ์เพลงลูกทุ่งชัดเจนมากขึ้น และสอดคล้องกับปรัชญาของคณะฯ คือ “ศิลปวัฒนธรรมจากรากเหง้าสร้างมรดกชาติและปัญญา” ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “ชุมปัญญา ดนตรีและการแสดงบนรากวิถีไทยในระดับสากล” หรือ “innovation from tradition” นับเป็นการสร้างแบรนด์กับกลุ่มบุคลากรภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นองค์ประกอบการสื่อสารองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาด

ขณะเดียวกัน กิจกรรมในโครงการฯ ยังได้ถูกออกแบบโดยบูรณาการระหว่างความรู้และประสบการณ์จริงให้กับนิสิตในคณะฯ นิสิตได้ทำกิจกรรมกับรุ่นพี่รุ่นน้อง คณาจารย์ บุคลากร และศิษย์เก่า ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีงามเกิดขึ้นในคณะฯ นับเป็นการสร้างแบรนด์กับบุคลากรภายในองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดองค์ประกอบของการสื่อสารองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารผ่านผู้บริหารและการสื่อสารภายในองค์กร คณบดีและทีมบริหารของคณะฯ ได้สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของบุคลากรในคณะฯ ด้วยการสื่อสารกับคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ผ่านการมอบหมายโครงการฯ และมีการสนทนา

แบบเปิดใจผ่านช่องทางการสื่อสารทั้งทางการและไม่เป็นทางการเพื่อขอความร่วมมือจากคณาจารย์ทุกสาขาให้บูรณาการความรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบกับการสร้างประสบการณ์ผ่านกิจกรรมให้กับนิสิตเพื่อให้เกิดการเรียนรู้วิถีทัศน์และคุณค่าของ แบรินด์คณะฯ ในลักษณะที่จับต้องได้ เข้าใจง่าย และนำไปปฏิบัติได้จริง

ช่วงเวลาในการดำเนินงาน ตั้งแต่เดือนมีนาคม-สิงหาคมของทุกปี มีรายละเอียดดังนี้

- เดือนมีนาคม คณะผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่คณะฯ ประชุมเพื่อเลือกบุคคลมาเป็นหัวหน้าโครงการฯ เพื่อมอบหมายให้ไปดำเนินการเขียนรายละเอียดโครงการประกวดฯ กำหนดวัน เวลา สถานที่ในการประกวด

- เดือนเมษายน คณะผู้บริหารจัดประชุมคณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะฯ เพื่อติดตามงานและแบ่งความรับผิดชอบการทำงานในโครงการฯ ให้กับผู้ปฏิบัติงาน พร้อมลงรายละเอียดกำหนดสถานที่ รูปแบบการจัดงาน องค์ประกอบศิลป์ รายชื่อคณะกรรมการตัดสินการประกวด จากนั้นจึงให้แต่ละฝ่ายไปจัดทำตารางการดำเนินงานงบประมาณ และการรับสมัครนิสิตร่วมเป็นทีมงาน รวมถึงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้เข้าประกวดและบุคคลภายนอกได้รับทราบ

- เดือนพฤษภาคม มีการประชุมหัวหน้าทีมงานทุกฝ่าย ประกอบด้วย คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่เพื่อจัดทำคำสั่งการแต่งตั้งรายชื่อคณะกรรมการโครงการฯ และติดตามงานของแต่ละฝ่าย

- เดือนมิถุนายน ทีมงานเริ่มการประชาสัมพันธ์โครงการฯ เพื่อรับสมัครผู้เข้าประกวดในรอบคัดเลือกผ่านระบบออนไลน์ให้คณะกรรมการพิจารณา การพิจารณาจะอยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคม เมื่อผลการคัดเลือกเสร็จสิ้น โครงการฯ จะประกาศผลผู้ผ่านเข้ารอบก่อนวันประกวดจริงประมาณ 3 สัปดาห์

- เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ทีมงานเริ่มเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของการประกวดฯ และมีการฝึกซ้อมก่อนถึงวันงาน และดำเนินงานในวันจริง

ลักษณะงาน

เพื่อบูรณาการการเรียนการสอนในรายวิชาที่อาจารย์แต่ละท่านรับผิดชอบนั้น คณาจารย์ได้เปิดโอกาสให้นิสิตเข้าร่วมโครงการโดยความสมัครใจของตนเองและสามารถ

เลือกทำงานตามความสนใจและความถนัด การทำงานจะไม่มีการแบ่งแยกชั้นปี คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่เป็นเหมือนโค้ชคอยให้คำแนะนำเวลาที่นักศึกษามีปัญหาในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ยังได้เชิญศิษย์เก่าที่มีชื่อเสียงมาร่วมงานในฐานะศิลปินรับเชิญ เช่น ไอติม อารสยาม นัท ไมค์ทองคำ และป๊าก บวรลักษณ์ เป็นต้น เพื่อเป็นต้นแบบให้รุ่นน้องได้เรียนรู้ ตำแหน่งงานในโครงการฯ นั้นมีครบทุกตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม โดยรายละเอียดของงานแต่ละฝ่ายสรุปได้ดังนี้ (ดังภาพ 1)

- ผู้กำกับภาพรวม รับผิดชอบการกำกับภาพรวมของการประกวด ลำดับการแสดง ตั้งแต่เริ่มต้นถึงสิ้นสุดการประกวด
- ผู้กำกับศิลป์ รับผิดชอบภาพรวมของสื่อและการออกแบบงานศิลป์ในการประกวด
- ทีมงานฝ่ายเทคนิค รับผิดชอบการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ถ่ายภาพและวิดีโอ รวมถึงการออกแบบและติดตั้งเทคนิคด้านแสงและเสียงบนเวทีในวันประกวด
- ทีมงานฝ่ายเสื้อผ้า รับผิดชอบจัดหาเสื้อผ้านักเต้น นักดนตรี และนักแสดง ภายในงาน รวมถึงการแต่งหน้าทำผม
- ผู้กำกับการแสดง รับผิดชอบกำกับการแสดงพิธีเปิดและการแสดงระหว่างการนับคะแนนการประกวด
- ทีมงานฝ่ายนักดนตรี รับผิดชอบการฝึกซ้อมและการแสดงดนตรีเพลงของผู้เข้าประกวดเพลงในการแสดงเปิดและเพลงในการแสดงระหว่างการนับคะแนน
- ทีมงานฝ่ายนักเต้น รับผิดชอบการฝึกซ้อมและการแสดงในการแสดงพิธีเปิด การแสดงระหว่างการนับคะแนน และการเต้นสำหรับรอบเพลงเร็วของผู้เข้าประกวด ทั้ง 10 ท่าน
- ทีมงานฝ่ายนักร้อง รับผิดชอบการฝึกซ้อมและการแสดงในการแสดงพิธีเปิด และการแสดงระหว่างการนับคะแนน
- ฝ่ายกำกับเวที รับผิดชอบดูแลความเรียบร้อยบนเวทีและควบคุมการใช้เวลาบนเวทีการประกวดให้เป็นไปตามกำหนดการ และดูแลผู้เข้าประกวดทั้ง 10 ท่าน
- ฝ่ายกองอำนวยการ รับผิดชอบเรื่องการลงทะเบียน การรวมคะแนนการประกวด การจัดหาอาหารและน้ำดื่มสำหรับนักแสดงและทีมงาน และการต้อนรับผู้ชมบริเวณด้านหน้าโรงละคร

ภาพ 1

ทีมงานฝ่ายเทคนิคของโครงการฯ

ทีมงานฝ่ายเทคนิคของโครงการฯ

ทีมงานฝ่ายการแสดงของโครงการฯ

ทีมงานฝ่ายดนตรีของโครงการฯ

ทีมงานฝ่ายกองอำนวยการของโครงการฯ

หมายเหตุ. โดย สำนักงานการศึกษา คณะดนตรีและการแสดง, ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม และ 2, 28 และ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2561

การดำเนินงานการประกวด

- ก่อนวันงาน คณาจารย์และเจ้าหน้าที่นัดประชุมกับนิสิตทุกชั้นปีเพื่อวางแผนการทำงานและแบ่งฝ่ายการทำงานตามความสนใจและความถนัดของนิสิต ทีมงานแต่ละฝ่ายจะต้องรับผิดชอบในการเตรียมงานก่อนถึงวันจริง โดยจะต้องวางแผนการดำเนินงานในฝ่ายของตนให้สอดคล้องกับช่วงเวลาของแผนการดำเนินงานในภาพรวม และต้องรายงานและประสานงานกับคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่ดูแลควบคุมการทำงานในภาพรวม

การทำงานเริ่มต้นจากการที่คณะทำงานเริ่มประชาสัมพันธ์โครงการฯ เพื่อรับสมัครนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยทั่วประเทศเข้าประกวด นิสิตนักศึกษาที่สนใจต้องส่งใบสมัครพร้อมวิดีโอการขับร้องเพลงลูกทุ่งของตนเองเพื่อเข้ารับการคัดเลือกจากคณะกรรมการฯ คณาจารย์จากสาขาดนตรี คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา จะเป็นคนคัดเลือกรอบแรกจนเหลือผู้เข้าประกวดฝ่ายชายและฝ่ายหญิงอย่างละ 5 ท่าน รวมเป็น 10 ท่าน จากนั้นจึงประกาศผลการคัดเลือกรอบแรกพร้อมออกจดหมายเชิญนิสิตนักศึกษาที่เข้ารอบให้เดินทางมาที่คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพาในวันประกวดรอบชิงชนะเลิศ ผู้ผ่านเข้ารอบแต่ละท่านต้องส่งชื่อเพลงไทยลูกทุ่งที่จะใช้ในการประกวดวันจริงโดยเป็นเพลงช้า 1 เพลง และเพลงเร็ว 1 เพลง ก่อนวันประกวดล่วงหน้า 1 วัน ผู้ผ่านเข้ารอบเดินทางมาที่คณะฯ เพื่อซักซ้อมและขับร้องบนเวทีกับทีมงาน ประกอบด้วย ทีมกำกับเวที ทีมดนตรี และทีมการแสดง

คณะฯ ได้ใช้สื่อดั้งเดิมในการสื่อสารประชาสัมพันธ์โครงการฯ ช่วงแรก ได้แก่ การส่งหนังสือราชการไปประชาสัมพันธ์ที่สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ การฝากข่าวประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อของมหาวิทยาลัยบูรพา สื่อท้องถิ่น และสื่อเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เป็นต้น (ดังภาพ 2)

ภาพ 2

เอกสารข่าวประชาสัมพันธ์การรับสมัครเข้าร่วมโครงการฯ

คณะครูและบุคลากร มหาวิทยาลัยบูรพา เชิญชวนคณาจารย์และบุคลากรในสังกัด เข้าร่วมโครงการแข่งขันโอลิมปิกวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้จัดการประกวดจับฉลากแข่งขันโอลิมปิกวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕ โดยเป็นการแข่งขันในระดับจังหวัด และระดับภาค เพื่อคัดเลือกตัวแทนไปแข่งขันในระดับประเทศ

๑. การประกวดแข่งขันโอลิมปิก

๑.๑ รอบคัดเลือก

การประกวดแข่งขันโอลิมปิกวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕ โดยคัดเลือกผู้เข้าแข่งขันระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับจังหวัด และระดับภาค เพื่อคัดเลือกตัวแทนไปแข่งขันในระดับประเทศ

๑.๒ รอบชิงชนะเลิศ

การประกวดแข่งขันโอลิมปิกวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕ โดยคัดเลือกผู้เข้าแข่งขันระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับจังหวัด และระดับภาค เพื่อคัดเลือกตัวแทนไปแข่งขันในระดับประเทศ

๒. วัตถุประสงค์

การประกวดแข่งขันโอลิมปิกวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕ โดยคัดเลือกผู้เข้าแข่งขันระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับจังหวัด และระดับภาค เพื่อคัดเลือกตัวแทนไปแข่งขันในระดับประเทศ

๓. คุณสมบัติผู้สมัคร

- ๓.๑ ประเภทการประกวดแข่งขันโอลิมปิกวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย
 - มัธยมศึกษาตอนต้น อายุระหว่าง ๑๕ - ๒๕ ปี
 - มัธยมศึกษาตอนปลาย อายุระหว่าง ๑๕ - ๒๕ ปี
- ๓.๒ ประเภทการประกวดแข่งขันโอลิมปิกวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย
 - มัธยมศึกษาตอนต้น อายุระหว่าง ๑๕ - ๒๕ ปี
 - มัธยมศึกษาตอนปลาย อายุระหว่าง ๑๕ - ๒๕ ปี

๔. การรับสมัคร

๔.๑ ผู้สมัครสามารถสมัครได้ทางเว็บไซต์ของคณะครู และบุคลากรทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือติดต่อได้ที่ <http://www.burapha.ac.th>

๔.๒ ผู้สมัครต้องกรอกเอกสารสมัครและแนบหลักฐานการสมัคร และต้องติดรูปถ่ายขนาด ๑ นิ้ว จำนวน

๑ รูป ไม่สวมหมวก และใส่เสื้อขาวไม่มีลวดลาย

๔.๓ ผู้สมัครต้องแนบสำเนาบัตรประชาชน บัตร / บัตรประชาชน

๔.๔ หนังสือรับรองจากสถานศึกษาว่าเป็นผู้สมัครจริง

๔.๕ ผู้สมัครสามารถสมัครได้ทางเว็บไซต์ของคณะครู และบุคลากรทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยยื่นใบสมัครและแนบหลักฐานการสมัคร และต้องติดรูปถ่ายขนาด ๑ นิ้ว จำนวน ๑ รูป ไม่สวมหมวก และใส่เสื้อขาวไม่มีลวดลาย

๔.๖ ผู้สมัครต้องแนบสำเนาบัตรประชาชน บัตร / บัตรประชาชน

๔.๗ หนังสือรับรองจากสถานศึกษาว่าเป็นผู้สมัครจริง

๔.๘ ผู้สมัครต้องแนบสำเนาบัตรประชาชน บัตร / บัตรประชาชน

๔.๙ ผู้สมัครสามารถสมัครได้ทางเว็บไซต์ของคณะครู และบุคลากรทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยยื่นใบสมัครและแนบหลักฐานการสมัคร และต้องติดรูปถ่ายขนาด ๑ นิ้ว จำนวน ๑ รูป ไม่สวมหมวก และใส่เสื้อขาวไม่มีลวดลาย

๔.๑๐ ผู้สมัครต้องแนบสำเนาบัตรประชาชน บัตร / บัตรประชาชน

๔.๑๑ ผู้สมัครต้องแนบสำเนาบัตรประชาชน บัตร / บัตรประชาชน

๔.๑๒ ผู้สมัครต้องแนบสำเนาบัตรประชาชน บัตร / บัตรประชาชน

๔.๑๓ ผู้สมัครสามารถสมัครได้ทางเว็บไซต์ของคณะครู และบุคลากรทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยยื่นใบสมัครและแนบหลักฐานการสมัคร และต้องติดรูปถ่ายขนาด ๑ นิ้ว จำนวน ๑ รูป ไม่สวมหมวก และใส่เสื้อขาวไม่มีลวดลาย

๔.๑๔ ผู้สมัครต้องแนบสำเนาบัตรประชาชน บัตร / บัตรประชาชน

๔.๑๕ ผู้สมัครสามารถสมัครได้ทางเว็บไซต์ของคณะครู และบุคลากรทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยยื่นใบสมัครและแนบหลักฐานการสมัคร และต้องติดรูปถ่ายขนาด ๑ นิ้ว จำนวน ๑ รูป ไม่สวมหมวก และใส่เสื้อขาวไม่มีลวดลาย

๔.๑๖ ผู้สมัครต้องแนบสำเนาบัตรประชาชน บัตร / บัตรประชาชน

๔.๑๗ ผู้สมัครสามารถสมัครได้ทางเว็บไซต์ของคณะครู และบุคลากรทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยยื่นใบสมัครและแนบหลักฐานการสมัคร และต้องติดรูปถ่ายขนาด ๑ นิ้ว จำนวน ๑ รูป ไม่สวมหมวก และใส่เสื้อขาวไม่มีลวดลาย

๔.๑๘ ผู้สมัครต้องแนบสำเนาบัตรประชาชน บัตร / บัตรประชาชน

๔.๑๙ ผู้สมัครสามารถสมัครได้ทางเว็บไซต์ของคณะครู และบุคลากรทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยยื่นใบสมัครและแนบหลักฐานการสมัคร และต้องติดรูปถ่ายขนาด ๑ นิ้ว จำนวน ๑ รูป ไม่สวมหมวก และใส่เสื้อขาวไม่มีลวดลาย

๔.๒๐ ผู้สมัครต้องแนบสำเนาบัตรประชาชน บัตร / บัตรประชาชน

หมายเหตุ. โดย สำนักงานการศึกษา คณะดนตรีและการแสดง, เผยแพร่วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2561

ต่อมาเมื่อสื่อสังคมออนไลน์ได้เริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น นอกเหนือจากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดั้งเดิม คณะฯ ยังประชาสัมพันธ์ผ่านเฟซบุ๊กเพจของคณะดนตรีและการแสดง และฝากข่าวประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของทางมหาวิทยาลัยบูรพา (ดังภาพ 3)

ภาพ 3

ภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ครั้งที่ 20 ผ่านสื่อออนไลน์

หมายเหตุ. โดย สำนักงานการศึกษา คณะดนตรีและการแสดง, เผยแพร่วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2559

- วันงาน พิธีเปิดโครงการฯ จะเป็นการแสดงสร้างสรรค์จากคณาจารย์และนิสิต คณะดนตรีและการแสดงเพื่อเปิดตัวผู้เข้าประกวด จากนั้นก็จะเริ่มต้นการประกวดโดยแบ่งเป็นช่วงเพลงช้าและช่วงเพลงเร็ว ผู้ทรงคุณวุฒิระดับประเทศมาเป็นคณะกรรมการในการตัดสินผล ได้แก่ คุณประยงค์ ชื่นเย็น ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง พ.ศ. 2552 (สาขาเพลงลูกทุ่ง) คุณชัยชนะ บุญนะโชติ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง พ.ศ. 2541 คุณบุญขึ้น บุญเกิดรัมย์ (แดน บุรีรัมย์) ศิลปินนักร้องนักแสดงและนักประพันธ์เพลง มีอาชีพซึ่งได้รับการยอมรับในวงการเพลงลูกทุ่งไทย คุณวิเชียร คำเจริญ (ลพ บุรีรัตน์) ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นักแต่งเพลงลูกทุ่ง) ประจำปี พ.ศ. 2548 นักร้องนักแต่งเพลงที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ และคุณผ่องศรี วรนุช ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีลูกทุ่ง) ประจำปี พ.ศ. 2535

เมื่อการประกวดจบลงเวทีสิ้นสุดลงก็จะมี การแสดงของนิสิตและคณาจารย์คณะดนตรีและการแสดงเพื่อค้นเวลาระหว่างรอผลการนับคะแนนจากคณะกรรมการฯ จากนั้นพิธีกร

ก็จะประกาศและให้ผู้เข้าประกวดที่ชนะเลิศรับรางวัลหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ หลังจากจบงานดังกล่าว คณะดนตรีและการแสดงจะนัดหมายกับผู้ชนะเลิศอีกครั้งเพื่อเดินทางไปเข้าเฝ้ารับพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ต่อไป

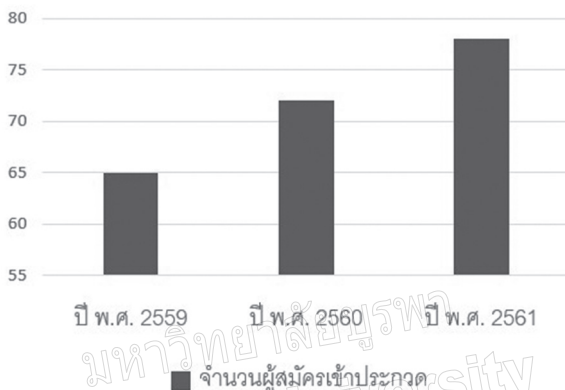
ผลลัพธ์จากการสร้างประสบการณ์ผ่านแบรนด์

การจัด โครงการประกวดขับร้องเพลงไทยลูกทุ่งระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย ซึ่งด้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นั้นสามารถสร้างการตระหนักถึงคุณค่าของบทเพลงลูกทุ่งในกลุ่มบุคคลภายนอก การจัดโครงการลักษณะนี้ช่วยต่อยอดภาพลักษณ์ของคณะฯ ว่าเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ศิลปะไทย โครงการดังกล่าวตอบสนองปรัชญาของคณะฯ คือ “ศิลปวัฒนธรรมจากรากเหง้าสร้างมรดกชาติและปัญญา” ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “ชุมปัญญาดนตรีและการแสดงบนรากวิถีไทยในระดับสากล” การได้รับประสบการณ์จากการชมหรือการเข้าร่วมประกวดด้วยตัวเองย่อมทำให้เกิดความรู้สึกดี ๆ และได้ส่งผลทำให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นบุคคลภายนอกมีทัศนคติทางบวกกับแบรนด์ ดังเห็นได้จากหลักฐานเชิงประจักษ์ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ 1 นิสิตที่มีความสามารถด้านการขับร้องเพลงลูกทุ่งจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ นิสิตที่เป็นผู้เข้าประกวดทุกคนที่ผ่านเวทีการประกวดในโครงการฯ ของคณะดนตรีและการแสดง มีความพึงพอใจและเห็นคุณค่าต่อการจัดการประกวดในครั้งนี้ เห็นได้จากการที่ผู้เข้าประกวดหลายท่านที่ไม่ได้รางวัลในปีที่เข้าประกวดได้กลับไปฝึกฝนเพื่อกลับมาประกวดใหม่ และจำนวนของผู้เข้าประกวดจำนวนเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2561 (ดังภาพ 4)

ภาพ 4

แผนภูมิแสดงจำนวนผู้สมัครเข้าประกวดโครงการฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2561

หมายเหตุ. โดย มารุต จิรชุดิพร, รวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564

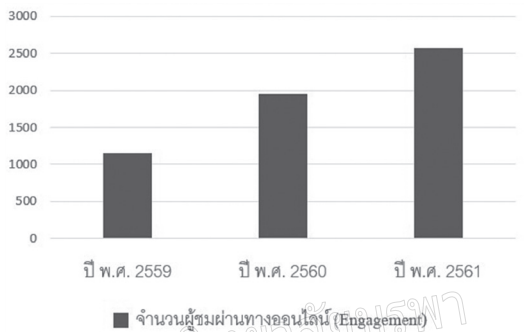
กลุ่มเป้าหมายที่ 2 ผู้ปกครองและคนรู้จักของนิสิตที่มีความสามารถด้านการขับร้องเพลงลูกทุ่ง คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเข้ามาชมการประกวดฯ เพื่อให้กำลังใจและข้อเสนอแนะการประกวด จากการรวบรวมข้อมูลของผู้เขียนจะเห็นได้ว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางบวก มีตั้งแต่การให้กำลังใจผู้เข้าประกวด การแสดงความคิดเห็นต่อการแสดงศักยภาพของนิสิตคณะดนตรีและการแสดง และความพึงพอใจในการจัดงาน

กลุ่มเป้าหมายที่ 3 บุคลากรและนิสิตในสถาบันอุดมศึกษาที่มีนิสิตเข้าประกวด คนกลุ่มนี้จะมาเป็นผู้ชมและมาทำข่าวประชาสัมพันธ์การประกวดของนิสิตในสังกัดของตนผ่านช่องทางการสื่อสารออนไลน์ของสถาบันนั้น ๆ ซึ่งนับว่าเป็นพันธมิตรในการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ไปในตัว ส่วนใหญ่มักมีเนื้อหาทางบวกเกี่ยวกับโครงการฯ และคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

กลุ่มเป้าหมายที่ 4 ประชาชนทั่วไป จากการวิเคราะห์ข้อความเกี่ยวกับโครงการฯ ในเฟซบุ๊กเพจของคณะฯ พบว่า ส่วนใหญ่ข้อความจะเป็นทิศทางบวกสะท้อนถึงความพึงพอใจต่อการประกวดเป็นอย่างดี นอกจากนี้ จำนวนผู้ชมโครงการฯ ผ่านระบบออนไลน์นั้นก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน (ดังภาพ 5)

ภาพ 5

แผนภูมิแสดงจำนวนผู้ชมโครงการฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2561

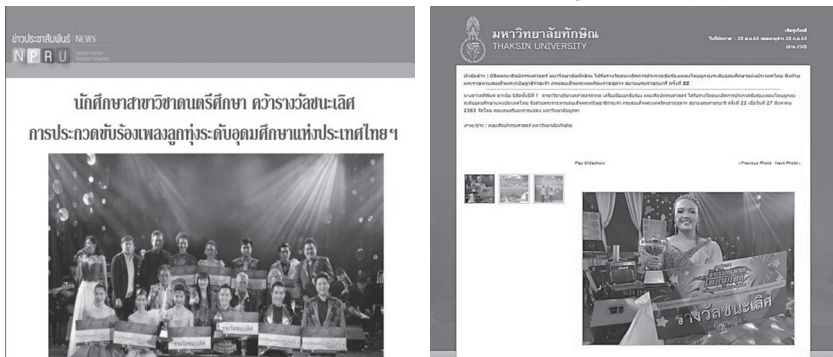

หมายเหตุ. โดย มาร์ต จิรชติพร, รวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564

นอกจากนี้ โครงการฯ ยังประสบความสำเร็จด้วยการได้พื้นที่สื่อจากหน่วยงานภายนอก (earned media) ช่วยในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมฯ ผ่านสื่อออนไลน์ นอกเหนือจากการใช้สื่อประชาสัมพันธ์โดยคณะฯ อีกด้วย (ดังภาพ 6-7)

ภาพ 6

ภาพสื่อประชาสัมพันธ์โครงการฯ โดยสถาบันการศึกษาของผู้เข้าร่วมวัดในโครงการฯ

หมายเหตุ. โดย หน่วยประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, เผยแพร่วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2560 (ภาพซ้าย) โดย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, เผยแพร่วันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2561 (ภาพขวา)

ภาพ 7

ภาพสื่อประชาสัมพันธ์โครงการฯ โดยสื่อมวลชนระดับประเทศ

หมายเหตุ. โดย Contest war, เผยแพร่วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 (ภาพบน)
โดย ผู้จัดการออนไลน์, เผยแพร่วันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2561 (ภาพล่าง)

นอกจากนี้ผู้เขียนได้ไปสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต และศิษย์เก่าในฐานะกลุ่มเป้าหมายภายในองค์กรจำนวน 35 คน ผลการสัมภาษณ์ แสดงถึงทัศนคติเชิงบวกต่อกลุ่มคนทำงานร่วมกันและต่อคณะฯ และสะท้อนให้เห็นว่า กิจกรรมดังกล่าวสามารถสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันให้เกิดขึ้นในบุคลากรภายในของคณะฯ (ดังตาราง 1)

ตาราง 1

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรภายในคณะฯ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ความรู้สึกล่วงหน้า ก่อนทำกิจกรรม	ความรู้สึกล่วงหน้า ระหว่างทำกิจกรรม	ความรู้สึกล่วงหน้า หลังกิจกรรมเสร็จสิ้น
อาจารย์ (5 คน)	- เป็นงานที่สนุก และ ต้องการความร่วมมือ อย่างมากในการประชุม วางแผนงานเพื่อเตรียม ความพร้อม ให้เกิดข้อ บกพร่องน้อยที่สุด - เนื่องจากเป็นงาน ประจักษ์ชัดด้วย พระราชทานระดับ ประเทศ แต่การ สร้างสรรค์ให้แตกต่าง ออกไปในแต่ละปี ค่อนข้างลำบาก	- รู้สึกสนุกที่ได้ทำงานร่วมกัน - ได้เรียนรู้ในด้านต่าง ๆ จากความชำนาญของ แต่ละบุคคล - เป็นกิจกรรมที่ดีที่ให้นิสิต ได้ฝึกฝน และพัฒนา ศักยภาพ	- สบายใจ และมีความสุข กับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน - เป็นกิจกรรมที่ได้ให้นิสิต ฝึกฝน และแก้ปัญหา จากการทำงานจริงเพื่อ พัฒนาไปเป็นวิชาชีพ
เจ้าหน้าที่ (6 คน)	- ตื่นเต้น รู้สึกท้าทาย ใน การเตรียมรับมือกับการ ทำงานหนัก และต้องคิด งานให้ออกมาเหมาะสม ที่สุด - พยายามรับผิดชอบใน ส่วนงานของตนเองให้ มีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้ รู้สึกเหนื่อยบ้างในการ เตรียมงาน	- สนุกที่ได้ทำงานร่วมกัน และมีมิตรภาพใหม่ ๆ ระหว่างคนทำงาน - ระบบการทำงานชัดเจน ทุกคนทำงานกันอย่าง มืออาชีพ ช่วยกัน แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น - เกิดบรรยากาศที่ดีในการ ทำงาน และสร้างความ สัมพันธ์อันดีระหว่าง คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิต	- รู้สึกโล่งใจ มีความสุข และภูมิใจที่งานสำเร็จ ลุล่วง - ได้เรียนรู้การจัดการแก้ ปัญหาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ระหว่างการทำงาน

นิสิต/ศิษย์เก่า ที่เข้าร่วม กิจกรรม มากกว่า 1 ครั้ง (12 คน)	- รู้สึกตื่นเต้นและท้าทายที่ จะได้ร่วมกิจกรรมซึ่ง ถือว่าเป็นงานใหญ่ - เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาส ให้นิสิตได้แสดงศักยภาพ ด้านดนตรีและการแสดง แต่นิสิตบางส่วนรู้สึก กดดัน และกังวลในส่วน งานที่ได้รับผิดชอบ เนื่องจากงานค่อนข้าง เป็นทางการ - บางส่วนคิดว่าอาจเป็น งานคล้าย ๆ กับที่เคย พบเห็นจึงกลัวว่าจะ น่าเบื่อ	- สนุก ประทับใจ และรู้สึก ถึงมิตรภาพ ความอบอุ่น ของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิตในคณะฯ - ได้รับประสบการณ์ และ แรงบันดาลใจจากการ ฝึกปฏิบัติจริง อยากให้มี งานที่ทำงานร่วมกันต่อ ไป	- ภูมิใจที่ได้ทำงานที่รับ ผิดชอบได้สำเร็จ มี ความมั่นใจในการ ปฏิบัติงาน และ ศักยภาพของตนเอง มากขึ้น แม้จะเป็นงาน ใหญ่แต่มีการจัดการ อย่างเป็นระบบ - ได้รับประสบการณ์จาก การฝึกปฏิบัติ อีกทั้งได้ สร้างเครือข่ายนิสิตที่ ชำนาญในด้านต่าง ๆ เพื่อต่อยอดในการ ทำงานร่วมกันใน อนาคต - อยากร่วมกิจกรรม ประเภทนี้ในครั้งต่อไป
นิสิต/ศิษย์เก่า ที่เข้าร่วม กิจกรรม 1 ครั้ง (12 คน)	- รู้สึกตื่นเต้นในการทำงาน กับศิลปิน และงานขนาดใหญ่ - บางส่วนกังวล เนื่องจากเป็นงานที่ซับซ้อน และมีความเป็น ทางการ	- สนุก ท้าทาย และได้รับ มิตรภาพที่ดีจากการ ทำงานระหว่างนิสิต เจ้าหน้าที่ และคณาจารย์ - ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการทำงานกับผู้ที่มี ประสบการณ์	- เหนื่อย แต่มีความสุข ได้รับมิตรภาพที่ดี รวมถึง ได้รับประสบการณ์ใน การทำงานจากนิสิต เจ้าหน้าที่ และ คณาจารย์ที่มี ประสบการณ์ - ได้เปิดรับงานศิลปะด้าน ดนตรีและการแสดง มากขึ้น และคาดหวัง จะได้ร่วมกิจกรรมใน ครั้งต่อไป

บทสรุป

จากที่กล่าวมาข้างต้นการดำเนินงานโครงการของคณะดนตรีและการแสดงมีความสอดคล้องกับแนวคิดวิธีการสร้างประสบการณ์กับแบรนด์ของปริติ นกุลสมปรรณนา (2563ข) โดยคณะฯ ได้นำปรัชญาและวิสัยทัศน์มาออกแบบลักษณะกิจกรรมที่สะท้อนตัวตนขององค์กร และสร้างคุณค่าทางจิตใจให้กับกลุ่มเป้าหมาย และคณะฯ ได้จัดโครงการนี้มากกว่า 20 ปี สะท้อนให้เห็นถึงการต่อยอดการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในประเด็นเดิม ๆ สม่าเสมอ คงเส้นคงวา และยังใช้อัตลักษณ์ของคณะ (ตัวอักษร MUPA) ในสื่อประชาสัมพันธ์ทุกประเภทที่สื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ภาพลักษณ์ขององค์กรมีความชัดเจนและเป็นที่รับรู้กับบุคคลทั่วไป

นอกจากนี้ โครงการฯ ยังสร้างประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้วยการจัดกิจกรรมหลากหลายในการประกวด เมื่อวิเคราะห์ตามแนวคิดการเกิดประสบการณ์ของผู้บริโภคของ Pine and Gilmore (1999) พบว่า โครงการดังกล่าวได้สร้างประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นบุคคลภายในและภายนอกคณะในมิติแนวนอน (horizontal) ด้วยการให้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิตนักศึกษาได้สมัครเข้ามาเป็นผู้เข้าประกวด เช่นเดียวกับที่คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต และศิษย์เก่าของคณะฯ ก็ได้เข้ามาทำงานในฐานะทีมงานเบื้องหลัง (active participation) นอกจากนี้ กลุ่มผู้ปกครอง นิสิต และประชาชนทั่วไปก็ยังได้มีส่วนร่วมในการรับชมการประกวด (passive participation) โครงการฯ ยังสร้างประสบการณ์ในมิติแนวตั้ง (vertical) โดยออกแบบให้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นบุคคลทั้งภายในและภายนอกคณะฯ ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการ ซึมซับประสบการณ์ (absorption) และจดจ่อที่จะเข้าไปสัมผัสประสบการณ์ดังกล่าวด้วยตัวเอง (immersion)

จากกรณีศึกษา โครงการการประกวดขับร้องเพลงไทยลูกทุ่งระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา สะท้อนให้เห็นว่าการสร้างแบรนด์ผ่านประสบการณ์ด้วยกิจกรรมนั้นสามารถทำให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกคณะฯ ได้รับประสบการณ์จนทำให้เกิดความรู้สึกทางบวกต่อโครงการฯ ท้ายสุดนำไปสู่การเกิดความรู้สึกทางบวกต่อแบรนด์คณะดนตรีและการแสดง ซึ่งนำไปสู่ภาพลักษณ์ที่ดีของแบรนด์อย่างยั่งยืนต่อไป

รายการอ้างอิง

- กฤษณาสี รื่นรมย์. (2563). *Corporate brand success valuation* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.
- นริศรา พึ่งโพธิ์สภ, ฐาศุภกร จันประเสริฐ, ดุษฎี โยเหลา และเชาวนี แก้วมโน. (2559). การรับรู้ภาพลักษณ์แบรนด์ การสร้างแบรนด์ภายใน และความยืดหยุ่นด้านความรู้สึกต่อแบรนด์ของคณาจารย์ของบุคลากรในมหาวิทยาลัย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 8(2), 71-91.
- ปฐมาพร เนตินันท์. (2554). การสังเคราะห์กระบวนการและกลยุทธ์การสร้างตราสินค้า. *วารสารนักบริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*, 31(2), 36-50.
- ปรีดี นุกุลสมปรารถนา. (2563ก, 9 มีนาคม). ความแตกต่างระหว่าง corporate brand และ product brand. <https://www.popticles.com/branding/corporate-brand-vs-product-brand/>
- ปรีดี นุกุลสมปรารถนา. (2563ข, 12 กรกฎาคม). วิธีสร้าง brand experience ให้ประทับใจ. <https://www.popticles.com/branding/create-impressive-brand-experience/>
- เอสเอ็มอีไทยแลนด์. (2562, 27 พฤษภาคม). หมัดฮุก ‘experience’ กลยุทธ์หยุดลูกค้าตั้งแต่แรกพบด้วยประสบการณ์. <https://www.smethailandclub.com/marketing-4557-id.html>
- Aberg L. E. G. (1990). Theoretical model and praxis of total communications. *International Relations Review*, 13(2), 13-16.
- Bunzel, D. L. (2007). Universities sell their brands. *Journal of Product & Brand Management*, 16(2), 152-153.
- Pincus, J. D., Robert, A. P. R., Rayfield, A. P. R., & DeBonis, J. N. (1991). Transforming CEOs into chief communications officer. *Public Relations Journal*, 47(11), 22-27.
- Pine, J. B. II, & Gilmore, J. (1999). *The experience economy*. Harvard Business School Press.
- Schmitt, B. H. (1999). *Experiential marketing*. Free Press.

- Sharma, N., & Kamalanabhan, T. (2012). Internal corporate communication and its impact on internal branding: Perception of Indian public sector employees. *Corporate Communications: An International Journal*, 17(3), 300-322.
- Van Riel, C. B. M. (1995). *Principles of corporate communication*. Prentice Hall.
- Williams, M. (2000). Is a company's intellectual capital performance and intellectual capital disclosure practices related? Evidence from publicly listed companies from the FTSE 100. *Paper Presented at McMasters Intellectual Capital Conference*. January 2001, Hamilton Ontario.
- WP. (2559, 29 สิงหาคม). เมื่อ “corporate brand” คือ ความยั่งยืน ถึงเวลาองค์กรต้องให้ความสำคัญ. <https://www.brandbuffet.in.th/2016/08/corporate-brand-sustainability/>

กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรม จากภาษาจีนเป็นภาษาไทยในเรื่อง *ร้านน้ำชา*

บทละครพูด 3 องก์ ของเหลาเส่อ

Strategies for Translating

Chinese Cultural Terms into Thai:

Lao She's *Teahouse* a Play in Three Acts

วิไล ลิ้มถาวรานันต์ (Wilai Limthawaranun)¹

ดารณี มณีลาภ (Daranee Maneelap)²

Received: November 17, 2021

Revised: June 2, 2022

Accepted: July 11, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยในบทละครพูด เรื่อง *ร้านน้ำชา* บทละครพูด 3 องก์ (*茶馆*) ของเหลาเส่อ (老舍) โดยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์แปลเป็นฉบับภาษาไทย การแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในบทละครพูดนี้ได้สะท้อนการใช้กลยุทธ์การแปลภาษาข้ามวัฒนธรรมที่มุ่งรักษาอัตลักษณ์ของภาษาต้นฉบับและการถ่ายทอดความหมายรวมถึงอรรถรสทางภาษา โดยใช้วิธีการแปลตามเป้าหมายประสงค์ ดังนี้ การใช้วิธีการทับศัพท์ในชื่อตัวละคร ส่วนชื่อสถานที่และชื่อสิ่งของมักใช้วิธีการทับศัพท์ควบคู่กับการเพิ่มคำอธิบายในวงเล็บ การสร้างสีสันภาษาแปล โดยการใช้คำยืมภาษาต่างประเทศและคำศัพท์ที่ผู้อ่านคุ้นชิน

^{1,2} ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตลอดจนการใช้คำเรียกขานตามวัฒนธรรมของภาษาไทยเพื่อให้ผู้อ่านไม่รู้สึกแปลกแยก
กรณีที่ไม่ปรากฏคำศัพท์และสำนวนในวัฒนธรรมไทยมักใช้การแปลความหมายกว้างเป็น
ความหมายแคบ ซึ่งทำให้ความหมายเจาะจงและชัดเจน การใช้สำนวนโวหารภาษาไทย
ในการแปลเพื่อสื่อความหมายและรสภาษาที่งดงาม และการแปลความหมายตามรูปแบบ
ภาษาต้นฉบับ รวมถึงการใช้วิธีการอธิบายความหมายแฝงเป็นความหมายโจ่งแจ้งทำให้
ความหมายแจ่มชัดและเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การแปลภาษาไทย, คำศัพท์ทางวัฒนธรรม, กลวิธีการแปล

Abstract

The objective of this paper was to examine the strategies employed in translating Chinese cultural terms appearing in *Teahouse* a play in three acts (《茶馆》) by Lao She's (老舍). The Chinese manuscript and the Thai translated version by Princess Maha Chakri Sirindhorn were studied. Proper nouns of people and places, terms of address, food names, and idioms were analyzed. The results of the research showed that the transliteration strategy was often used to capture the nuances and meanings of the source language. It was found in translating specific names, such as people's names, while the names of places were translated using transliteration with additional information in the parenthesis. The strategy of borrowed terms and everyday words was also used for stylistic purposes. Substitutions with cultural words in the target language were applied in translating terms of addresses, as they sounded more familiar to readers. The strategy of literal translation was used in translating some simple comparisons, while translation with explanation or implicit to explicit was employed in translating complicated idiomatic terms. These strategies contributed to better understanding of the texts.

Keywords: Thai Translation, Translating Cultural Words, Translation Strategies

บทนำ

การแปลเป็นกระบวนการสื่อสารจากภาษาต้นทาง (source language) เป็นภาษาปลายทาง (target language) โดยถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งซึ่งอาศัยการตีวิเคราะห์ ดังที่จิระพรชัย บุญเกียรติ (2534 อ้างถึงใน ทิพา เทพอักษรพงศ์, 2549) กล่าวว่า การแปลเป็นกระบวนการทางความคิดที่ผู้แปลจะต้องนำความจากภาษาต้นฉบับไปตีความและถ่ายทอดออกมาในอีกภาษาหนึ่งให้ได้ความหมายพร้อมทั้งรสและความรู้สึกใกล้เคียงกับภาษาต้นฉบับ ในขณะที่ผู้แปลซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านโดยรับข้อมูลและผลิตภาษาแปลนั้นย่อมประสบกับอุปสรรคบางประการที่เกี่ยวกับสิ่งที่ไม่รู้จักและไม่คุ้นชิน ซึ่งเป็นความแตกต่างด้านการใช้ภาษาและความหมายในวาทกรรม (sense) รวมถึงปัจจัยด้านวัฒนธรรมของภาษาต้นทางกับภาษาปลายทาง ตลอดจนปัจจัยแวดล้อมทางสังคมหรือยุคสมัยของผู้แปลกับผู้เขียนที่ทำให้ไม่สามารถจับคู่เทียบคำศัพท์ของภาษาต้นฉบับกับภาษาปลายทางได้ เหตุเพราะว่าคำศัพท์บางคำต้องอาศัยบริบททางภาษาและภูมิความรู้เดิมของผู้แปลในการกำหนดกลวิธีการแปลที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในงานประพันธ์ซึ่งเป็นรูปแบบของความนึกคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่ฝังอยู่ในตัวภาษาของผู้คนในแต่ละสังคม ดังที่ Newmark (1988) กล่าวว่า คำศัพท์ทางวัฒนธรรมไม่ใช่คำภาษาถิ่นหากแต่เป็นคำที่มีความหมายผูกติดกับภาษาใดภาษาหนึ่งและไม่สามารถแปลตรงตัวได้ เนื่องจากคำศัพท์ทางวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งได้หล่อหลอมเอาวิถีชีวิต ค่านิยม ความนึกคิด ความเชื่อ และประเพณีต่าง ๆ ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของสังคมนั้น ซึ่งคนนอกสังคมนั้นรวมถึงคนที่ไม่ได้อยู่ในยุคสมัยเดียวกันอาจจะไม่เข้าใจ การแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากบทประพันธ์จึงไม่ใช่เป็นเพียงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างด้านไวยากรณ์เท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการทำความเข้าใจและการถ่ายทอดความหมายภายใต้การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับและภาษาปลายทาง รวมถึงภูมิความรู้เดิมของผู้แปล ในการสร้างมุมมองเกี่ยวกับสิ่งที่จะแปล และการตัดสินใจเลือกกลวิธีการแปลตามเป้าประสงค์ในการถ่ายทอดเป็นภาษาแปลด้วย

เหลาเส่อ (老舍) นามจริง ชูชิงซุน นักเขียนชั้นบรมครูเชื้อสายแมนจูที่มีชื่อเสียงในวาระฉกักรรรมจีนร่วมสมัยได้รับสรรคัผลงานประพันธ์ที่โดดเด่นหลายเรื่องด้วยอัตลักษณ์

ด้านการใช้ภาษาจีนถิ่นปักกิ่งและเนื้อหาที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนในสังคมปักกิ่ง บทละครพูดที่มักถูกกล่าวขานถึงเสมอ ได้แก่ เรื่อง *ร้านน้ำชา* บทละครพูด 3 องก์ (*《茶馆》*) เป็นเรื่องเล่าผ่านตัวละครในบรรยากาศของร้านน้ำชาอยู่ไต้หวันช่วงปลายราชวงศ์ชิงจนถึงทศวรรษที่ 1940 สังคมจีนได้เปลี่ยนแปลงจากระบอบการปกครองแบบสมบูรณาสิทธิราชย์เป็นสาธารณรัฐ หลังเหตุการณ์รัฐประหารอู่ฮั่นล้มเหลว บ้านเมืองระส่ำระสาย ข้าราชการหมกแพ่ง ข้าราชการแค้น เจ้าหน้าที่บ้านเมืองฉ้อราษฎร์บังหลวง กดขี่ข่มเหงประชาชน สังคมแตกแยก ขุนศึกแย่งชิงอำนาจกัน เรื่องราวได้ถูกถ่ายทอดผ่านตัวละครมาหน้าหลายตาที่แวะเวียนเข้ามาใน “ร้านน้ำชาอยู่ไต้หวัน” ซึ่งเป็นสถานที่นัดหมายพบปะแวะเวียนไถ่ถามแก้ปัญหาเหตุบ้านการเมืองทั้งผู้ดีมีเงิน แก๊งอันธพาล เจ้าหน้าที่ของรัฐ ชินแซหมอดู ชันที สายลับ แก๊งนารีเรียกร้องประชาธิปไตย นักพรต และนักเล่าเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้วิถีชีวิต วัฒนธรรม และคุณธรรมดั้งเดิมของชาวปักกิ่งค่อย ๆ เหือดหายผันแปรไปกับยุคสมัย ท่ามกลางมรสุมสงครามต่อต้านทหารญี่ปุ่นและการแทรกแซงของอารยะธรรมตะวันตก การพลิกผันของเหตุการณ์บ้านเมืองและการเสื่อมสลายของวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวปักกิ่งที่แปรเปลี่ยนถูกร้อยเรียงเป็นคำพูดของตัวละครด้วยสำเนียงภาษาถิ่นปักกิ่งที่สะท้อนกลิ่นอายแห่งวัฒนธรรมในช่วงเปลี่ยนผ่านยุคสมัย เรื่อง *ร้านน้ำชา* บทละครพูด 3 องก์ (*《茶馆》*) ของเหลาเส่อ (老舍) จึงเป็นเสมือนความทรงจำแห่งวัฒนธรรมจีนปักกิ่งยุคเก่าซึ่งดั้งเดิมเป็นแหล่งวัฒนธรรมผสมของชนหลายเผ่าพันธุ์ ได้แก่ ชีตาน หมิ่นเจิน และมองโกลที่เข้ามาตั้งรกรากตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งต่อมากองทัพแมนจูได้ตีฝาด่านเข้ามาครอบครองเมืองปักกิ่งจึงเกิดการผสมผสานของวัฒนธรรมหลายเผ่าพันธุ์ครั้งใหญ่ (Aixinjueluo, 2005, p. 1) เรื่อง *ร้านน้ำชา* บทละครพูด 3 องก์ (*《茶馆》*) จึงนับเป็นวรรณกรรมทรงคุณค่าด้านการประพันธ์ ประวัติศาสตร์จีน และวัฒนธรรมถิ่นปักกิ่ง ซึ่งสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์แปลเป็นภาษาไทย การศึกษากลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยจาก เรื่อง *ร้านน้ำชา* บทละครพูด 3 องก์ (*《茶馆》*) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบกลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย และประเด็นการถ่ายทอดความหมายและอรรถรสทางภาษาในกระบวนการแปล ซึ่งอาจเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาการแปลภาษาจีน-ภาษาไทย

ลักษณะของคำศัพท์ทางวัฒนธรรม

คำว่า วัฒนธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1103) มีความหมายว่า “สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา” วัฒนธรรมจึงมีความหมายที่ครอบคลุมภาพใหญ่ระดับประเทศ เช่น วัฒนธรรมของชนชาติและวัฒนธรรมเล็ก ๆ ของคนเฉพาะกลุ่มซึ่งอาจเป็นค่านามธรรมและรูปธรรม ดังที่ Baker (1992) ได้เรียก คำทางวัฒนธรรมว่า culture specific items หมายถึง สิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ความเชื่อและขนบธรรมเนียมทางสังคม หรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ อาหาร สิ่งก่อสร้าง และวัตถุสิ่งของ หากแต่คำศัพท์ทางวัฒนธรรมมีมิติทางความหมายที่แตกต่างจากคำศัพท์ทั่วไป ดังที่ Chang Jingyu (1995 cited in Wu, 2012) กล่าวว่า ความหมายของคำศัพท์ทางวัฒนธรรมประกอบด้วยข้อมูลทางวัฒนธรรมของชนชาติและมีความหมายเชิงนัย

ขอบข่ายของคำศัพท์ทางวัฒนธรรม นอกจากหมายถึง วิถีชีวิตและความเชื่อของผู้คนแล้ว ยังรวมถึงคำศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางนิเวศวิทยา ดังที่ Nida (1964) ได้แบ่งประเภทคำว่า “วัฒนธรรม” ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรมทางนิเวศวิทยา (ecology culture) วัฒนธรรมทางวัตถุ (material culture) วัฒนธรรมทางสังคม (social culture) วัฒนธรรมทางศาสนา (religious culture) และ วัฒนธรรมทางภาษา (linguistic culture) คำศัพท์ทางวัฒนธรรมในแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกันไม่มากนักน้อยในการแปล ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งนั้น สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการแปล คือ ความแตกต่างของวัฒนธรรมในภาษาดั้งเดิมกับภาษาปลายทางซึ่งมีหลายลักษณะ ดังที่ Nida (1964, p. 160) ได้จำแนกประเภทความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ผู้แปลอาจจะพบเจอมี 3 ประเภท ดังนี้ กลุ่มที่มีภาษาคลายกันและมีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน กลุ่มที่มีความแตกต่างทางภาษาแต่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน และกลุ่มที่มีทั้งภาษาและวัฒนธรรมแตกต่างกัน

ความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันของภาษาและวัฒนธรรมซึ่งหมายถึง สิ่งที่คุณไม่รู้จักรักหรือไม่รู้จักหรือไม่ปรากฏในภาษาปลายทางย่อมเป็นอุปสรรคต่อการแปล Wang Zhuoliang (1984 cited in Yi, 2020) ได้กล่าวว่า ผู้แปลต้องเป็นบุคคลที่เข้าใจ วัฒนธรรมเป็นอย่างดี การแปลแม้จะเป็นเรื่องของภาษา แต่หากไม่เข้าใจวัฒนธรรมที่แฝงในตัวภาษาก็จะไม่สามารถเข้าถึงแก่นแท้และรสของภาษาได้ การแปลคำศัพท์ทาง

วัฒนธรรมจึงเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด ตีความ เทียบเคียง เปลี่ยนแปลง และถ่ายทอด ภาษาภายใต้วัฒนธรรมภาษาต้นฉบับกับวัฒนธรรมภาษาปลายทาง กระบวนการทำ “ความเข้าใจ” และ “การถ่ายทอดความหมาย” เป็นภาษาแปล ซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์ ความหมาย รูปแบบการใช้ภาษา ตลอดจนอรรถรสของภาษาต้นฉบับ เพื่อให้เข้าใจ อย่างแท้จริง อันจะสามารถกำหนดกลวิธีการแปลโดยอาศัยมุมมองและเทคนิคใน การรังสรรค์ผลงานแปล

ทฤษฎีการแปลและกลวิธีการแปล

Newmark (1988) ได้แบ่งประเภทการแปลออกเป็น 2 ประเภท คือ การแปล แบบเน้นการรักษาภาษาต้นฉบับ (source language - SL emphasis) และการแปล แบบเน้นความเข้าใจของผู้อ่านในภาษาเป้าหมาย (target language - TL emphasis) เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีการแปลดังกล่าวจึงเป็นตัวกำหนดมุมมองและวัตถุประสงค์ ของกระบวนการแปลที่ผู้แปลเป็นผู้ตัดสินใจในการเลือกกลวิธีการแปลเพื่อถ่ายทอด ความหมายตามเป้าประสงค์ได้อย่างเหมาะสม

Nida (1969 อ้างถึงใน วรรณา แสงอร่ามเรือง, 2542) ได้เสนอหลักการแปล โดยยึดแนวทางต้นฉบับและเทียบความหมายที่เท่าเทียมกับต้นฉบับหรือคงสภาพของ ความหมายเดิม (functional equivalence or dynamic equivalence) โดยเริ่ม จากการวิเคราะห์ความหมายต้นฉบับตามแนวคิดไวยากรณ์ปริวรรต (transformational grammar) ของ Chomsky ในการวิเคราะห์โครงสร้างผิวและโครงสร้างลึกเพื่อวิเคราะห์ ความหมายอ้างอิงและความหมายแฝงและถ่ายโอนเป็นภาษาปลายทาง โดยการเขียน เป็นรูปแบบภาษาของผู้รับสารซึ่งมุ่งถ่ายทอดความหมายเป็นลำดับแรกและถ่ายทอด ลีลาการเขียนเป็นลำดับสอง

Larson (1998 อ้างถึงใน อัญชลี สิงห์น้อย, 2553) ได้แบ่งการแปลออกเป็น 2 ประเภท คือ การแปลแบบตรงตัวและการแปลแบบอิสระ จากแนวทางการพัฒนา ของทฤษฎีการแปลทำให้เกิดมุมมองการแปลตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ แนวการแปล ที่ยึดภาษาต้นฉบับและแนวการแปลที่ยึดภาษาแปล แนวการแปลที่ยึดภาษาต้นฉบับ มีวิธีการ ดังนี้ 1) การแปลคำต่อคำ (word for word translation) 2) การแปล ตามอักษร (literal translation) 3) การแปลตรงตัว (faithful translation) ซึ่งเป็น

การแปลโดยรักษาความหมายของบริบทไว้ด้วยเงื่อนไขของโครงสร้างไวยากรณ์
ในภาษาแปล และ 4) การแปลครบความ (semantic translation) เป็นการแปลที่เน้น
ภาษาแปลที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น ส่วนการแปลที่ยึดภาษาฉบับแปลเป็นหลักมีวิธีการ
ดังนี้ 1) การแปลดัดแปลง (adaptation) เป็นการเขียนขึ้นใหม่ 2) การแปลแบบเสรี
(free translation) เป็นการแปลโดยอิสระที่ไม่ยึดลักษณะใดของต้นฉบับ 3) การแปล
สำนวน (idiomatic translation) ผลิตคำใหม่ที่ไม่ปรากฏในภาษาฉบับแปล และ
4) การแปลสื่อความ (communication translation) เป็นการถ่ายทอดความหมาย
เพื่อความเข้าใจและเป็นที่ยอมรับ

สุพรรณิ ปันมณี (2549) ได้เสนอแนวการแปลระดับคำและวลี โดยแบ่งเป็น
การแปลสิ่งที่รู้จักหรือมีคำที่อ้างอิงถึงได้ในภาษาฉบับแปล และการแปลสิ่งที่ไม่รู้จักหรือ
ไม่มีคำที่อ้างอิงถึงได้ในภาษาฉบับแปล วิธีการแปลสิ่งที่รู้จักหรือมีคำที่อ้างอิงถึงได้ใน
ภาษาฉบับแปลมี 5 วิธี ได้แก่ 1) การเทียบเคียงความหมายต่อความหมาย 2) การใช้
คำอธิบาย 3) การใช้คำที่สัมพันธ์กัน 4) การใช้คำจำแนกประเภทโดยกว้างและเฉพาะ
เจาะจง และ 5) การใช้ความหมายรองและความหมายเชิงเปรียบ ส่วนการแปลสิ่งที่
ไม่รู้จักหรือไม่มีคำที่อ้างอิงถึงได้ในภาษาฉบับแปลมี 3 วิธี ได้แก่ 1) การใช้คำจำแนก
ประเภทกว้าง ๆ และใช้คำอธิบายเพิ่ม 2) การใช้คำยืม และ 3) การแทนที่ด้วยสิ่งที่
ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล ซึ่งในส่วนการแปลสิ่งที่ไม่รู้จักนี้ มีความคล้ายคลึง
กับข้อเสนอของ Barnwell (1980) ดังนี้ 1) การใช้ข้อความอธิบาย 2) การทับศัพท์
และ 3) การใช้คำซึ่งเป็นที่รู้จักดีในวัฒนธรรมของผู้รับสารและการแก้ปัญหาการปรับ
คำสำนวนการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยมี 5 แนวทาง คือ 1) การเติมคำอธิบาย
2) การใช้วลีและประโยคแทนคำศัพท์ที่อ้างอิงถึงสิ่งที่ไม่อยู่ในภาษาฉบับแปล 3) การใช้
อ้างอิงหรือความหมายกว้างแทนคำที่อ้างอิงถึงสิ่งที่เฉพาะกว่า 4) การเติมคำเชื่อม
ระหว่างกลุ่มความคิดต่าง ๆ และ 5) การตัดคำหรือสำนวน

จากแนวคิดและกลวิธีการแปลข้างต้นสามารถสรุปเพื่อใช้เป็นเกณฑ์วิเคราะห์
กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมได้ทั้งหมด 12 วิธี ดังนี้ 1) การทับศัพท์
(transliteration) 2) การแปลตรงตัว (lexical) 3) การเทียบเคียง (equation)
4) การใช้คำที่สัมพันธ์กัน 5) การเติมคำ (addition) 6) การตัดคำ (omission)
7) การแปลความหมายกว้างเป็นความหมายแคบ (generic to specific) 8) การแปล

ความหมายแคบเป็นความหมายกว้าง (specific to generic) 9) การแทนที่ด้วยสิ่งที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปล (cultural substitute) 10) การใช้คำอธิบาย (explanation) 11) การแปลความหมายแฝงเป็นความหมายโจ่งแจ้ง (implicit to explicit) และ 12) การใช้คำยืม (loanword)

หลักการเลือกกลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรม

การศึกษากลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในบทความนี้ได้เลือกสรรคู่เทียบคำศัพท์ทางวัฒนธรรมภาษาจีนจากเรื่อง *Teahouse* (《茶馆》) ของ เหลาเส่อ (老舍) กับคำแปลภาษาไทยจากพระราชนิพนธ์แปลเรื่อง ร้านน้ำชา บทละครพูด 3 องก์ ในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นข้อมูลที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ชื่อตัวละคร คำเรียกขานบุคคล คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ สิ่งของ สถานที่ และคำสำนวนโวหาร โดยจำแนกข้อมูลตามเป้าประสงค์ของการแปลและกลวิธีการแปลคำศัพท์แต่ละประเภท ดังนี้

1. การแปลที่มุ่งเน้นรักษาอัตลักษณ์ด้านเสียงของคำนามเฉพาะ

คำนามเฉพาะ (proper noun) ชื่อตัวละครและคำเรียกขานเป็นคำที่สะท้อนอัตลักษณ์ด้านเสียงของภาษาต้นฉบับและบ่งบอกถึงสัญชาติด้วย ในบทแปลใช้การทับศัพท์เพื่อรักษาอัตลักษณ์ด้านเสียงของภาษาต้นฉบับ ดังนี้

1.1 การทับศัพท์ชื่อตัวละคร

การใช้การทับศัพท์คำบอกชื่อตัวละครจีนตามรูปแบบ “แซ่-ชื่อ” ตัวอย่าง

王利发 (Wáng Lìfā) หวังลี่ฟา

秦仲义 (Qín Zhòngyì) ฉินจ้งอี้

丁宝 (Dīng Bǎo) ดิงเป่า

吴祥子 (Wú Xiángzi) อู๋เซียงจื่อ

1.2 การทับศัพท์คำเรียกขานรูปคำเติม 小 ~ (xiǎo)

คำเรียกขานรูปคำเติม 小 ~ (xiǎo) ใช้หน้าหน้าแซ่หรือชื่อของผู้ที่อายุน้อยใช้เรียกบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่คนในครอบครัวแสดงถึงความเอ็นดู (Hu, 2004, p. 77) ในที่นี้เป็นการทับศัพท์คำเรียกขานทั้งคำเพื่อรักษาอัตลักษณ์ด้านเสียงของภาษาต้นฉบับ ตัวอย่าง

小刘麻子 (Xiǎo Liú Mázi) เสี่ยวหลิวหม่าจื่อ

小唐铁嘴 (Xiǎo Táng Tiězuǐ) เสี่ยวถังเถียจู่ย

1.3 การทับศัพท์สำนวน 陶朱之富 (Táozhū zhī fù) เถาจูกง

สำนวน 陶朱之富 (Táozhū zhī fù) หมายถึง พ่อค้าที่ร่ำรวย (Meiri Toutiao, 2019) คำว่า “เถาจู” (陶朱 Táozhū) หมายถึง เถาจูกง (陶朱公 Táozhūgōng) เป็นชื่อของพ่อค้าที่ร่ำรวยในสมัยโบราณ ต่อมาใช้เป็นชื่อเทพแห่งความร่ำรวย (Qianpian Guoxue, 2021; The Commercial Editorial Board, 1988, p. 1787)

2. การแปลที่มุ่งขยายความเกี่ยวกับคำนามเฉพาะ

คำนามเฉพาะชื่อองค์กรและชื่อสถานที่ นอกจากจะเป็นคำที่บอกอัตลักษณ์ด้านเสียงแล้ว มักจะมีที่มาและความหมาย ในบทแปลได้ใช้วิธีการแปลที่มุ่งขยายความเพื่อสร้างความเข้าใจ ดังนี้

2.1 การแปลตรงตัวและการทับศัพท์ในวงเล็บ

คำว่า 八路军 (Bālùjūn) กองทัพที่ 8 (ปาหลู่จวิน)

คำว่า 八路军 (Bālùjūn) เป็นชื่อกองทัพทางสายที่ 8 (เสี่ยวซีย เอี้ยนมวเมธ, 2553, หน้า 13) ในที่นี้ คำว่า กองทัพที่ 8 (ปาหลู่จวิน) เป็นการแปลตรงตัวควบคู่กับการทับศัพท์เสียงอ่านภาษาจีนกลางในวงเล็บ เพื่อความเข้าใจและรักษาอัตลักษณ์ด้านเสียงของภาษาต้นฉบับ

2.2 การทับศัพท์และการเพิ่มคำอธิบายในวงเล็บ

คำว่า 天桥 (Tiānqiáo) เทียนเฉียว (เขตคนจน)

คำว่า 天桥 (Tiānqiáo) แปลเป็น เทียนเฉียว (เขตคนจน) ในที่นี้ ใช้การทับศัพท์ชื่อสถานที่ควบคู่กับการเพิ่มคำอธิบายในวงเล็บซึ่งเป็นการรักษาอัตลักษณ์ด้านเสียงของชื่อสถานที่และขยายความบอกสภาพลักษณะเพื่อให้ผู้อ่านรับทราบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานที่ดังกล่าว

2.3 การทับศัพท์และการเพิ่มคำ

คำว่า 三皇道 (Sānhuángdào) สามาคมลับซานหวงเต้า

คำว่า 三皇道 (Sānhuángdào) เป็นคำเรียกแก๊งจารชน นักเลงอันธพาล

พวกขว้างจัด ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ทำงานภายใต้การสนับสนุนของพรรคก๊กมินตั๋ง (เหลาเส่อ, 2558, หน้า 137) ในที่นี้ คำว่า “สมาคมลับซานหวงเต้า” เป็นการทับศัพท์คำว่า ซานหวงเต้า ควบคู่กับการเพิ่มคำว่า สมาคมลับ ซึ่งเป็นองค์กลับทางการเมือง

3. การแปลที่มุ่งขยายความเกี่ยวกับรูปลักษณะและสถานะของคำเรียกขาน

คำเรียกขานตัวละครที่บอกรูปลักษณะและรายละเอียดอื่นร่วมด้วย ในบทแปลได้ใช้กลวิธีการแปลดังนี้

3.1 การเทียบเคียงและการทับศัพท์

คำเรียกขานในภาษาจีนมักใช้คำบอก “แซ่” ร่วมกับการคำบอกตำแหน่งหน้าที่การงานรูปลักษณะหรือสถานะทางสังคม ในการแปลมักใช้การเทียบเคียงคำศัพท์ควบคู่กับการทับศัพท์คำบอก “แซ่” ซึ่งคล้ายคลึงกับการเรียกขานของคนไทยที่นิยมเรียกชื่อและระบุรายละเอียดของบุคคล ตัวอย่าง

庞太監 (Páng tàijiān) แปลว่า ขันทีผาง

王掌柜 (Wáng zhǎngguī) แปลว่า เจ้าแก่วัง

林大哥 (Lín dàgē) แปลว่า พี่ชายใหญ่หลิน

康婆婆 (Kāng pópo) แปลว่า คุณย่าคัง

3.2 การทับศัพท์และการเพิ่มคำตามวัฒนธรรมของภาษาแปลในวงเล็บ

คำว่า 唐天师 (Táng tiānshī) แปลว่า ถังเทียนซือ (เทพอาจารย์ถัง)

คำว่า 唐天师 (Táng tiānshī) เป็นการเรียกขานเพื่อยกย่อง ประกอบด้วย คำว่า 天师 (tiānshī) หมายถึง ค่ายกย่องปรมาจารย์แห่งลัทธิเต๋า (Cihai editorial committee, 1979, p. 1224) ในที่นี้ใช้การทับศัพท์ค่ายกย่อง คำว่า ถังเทียนซือ และการเพิ่มคำบอกสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทย คำว่า “เทพอาจารย์” ในวงเล็บ เป็นการขยายความด้วยคำที่ผู้อ่านคุ้นชิน

4. การแปลที่มุ่งสื่อความหมายเชิงอารมณ์ในคำเรียกขาน

คำเรียกขานตัวละครบางคำสามารถบอกความหมายเชิงอารมณ์ ในบทแปลได้ใช้วิธีการแปลดังนี้

4.1 การแปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมปลายทางที่บอกความรักใคร่เอ็นดู

คำเรียกขานในภาษาจีนสามารถบอกวิถีชีวิตโดยการเติมคำ “小 (xiǎo)” และ “老 (lǎo)” หน้าคำบอก “แซ่” คำว่า “小 (xiǎo) ~” ใช้เรียกผู้ที่อายุน้อยที่สนิทสนมกัน ส่วนคำว่า “老 (lǎo) ~” ใช้เรียกผู้สูงอายุกว่าที่สนิทสนมเพื่อบอกถึงความเคารพ (Hu, 2004, p. 17) คำเรียกขานภาษาจีนดังกล่าว สามารถบ่งบอกความหมายเชิงอารมณ์ เช่น เคารพ รักใคร่ และเอ็นดู การแปลคำเรียกขานโดยแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย (cultural substitude) มีดังนี้

คำว่า “小王” (Xiǎo Wáng) แปลว่า พ่อหวัง

คำว่า “小王” (Xiǎo Wáng) เป็นคำเรียกผู้อาวุโสในวัยน้อย ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า พ่อ ~ ซึ่งเป็นคำที่ผู้ใหญ่เรียกผู้ชายที่มีอายุน้อยกว่าด้วยความสนิทสนมหรือเอ็นดู (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 824) ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 秦仲义: 小王, 这儿的房租是不是得往上提那么一提呢?

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 135)

ฉบับแปล ฉินจิงอี้: พ่อหวัง ถึงเวลาแล้วที่ฉันจะต้องขึ้นค่าเช่าที่ของร้านนี้ (เหลาเส่อ, 2558, หน้า 29)

คำว่า “老大” (lǎodà) แปลว่า เจ้าใหญ่

คำว่า “老大” (lǎodà) ใช้เรียกขานลูกคนโต (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 818) ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานในวัฒนธรรมไทย คำว่า เจ้าใหญ่ ซึ่งเป็นคำที่ผู้ใหญ่ใช้เรียกผู้ที่มีอายุน้อยอย่างสุภาพด้วยความเอ็นดู (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 824) ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王利发: 老大, 你怎么老在背后褒贬老人呢?

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 164)

ฉบับแปล หวังลี่ฟา: เจ้าใหญ่ ทำไมแกชอบว่าคนแก่ลับหลัง

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 77)

คำว่า“老大” (lǎodà) แปลว่า พ่อใหญ่ต้าชวน

คำว่า “老大” (lǎodà) หมายถึง คนที่เรียงลำดับเป็นคนโต ซึ่งคนไทยมักเรียกว่า พี่ใหญ่ เจ้าใหญ่ (เสียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 632) ในที่นี้แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า พ่อ ซึ่งเป็นคำที่ผู้ใหญ่เรียกผู้ชายที่มีอายุน้อยกว่าด้วยความสนิทสนม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 824) ในที่นี้ แปลว่า พ่อใหญ่ ควบคู่การเพิ่มคำบอกชื่อ “ต้าชวน” เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเรียกขานในภาษาไทย ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 康顺子: 叫你们吃亏! 老大, 你也好好想想!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 163)

ฉบับแปล คังซุนจื่อ: ไม่อยากให้พวกคุณเดือดร้อน และพ่อใหญ่ต้าชวนก็ช่วยคิดด้วย

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 77)

คำว่า “老头儿” (lǎotou) แปลว่า ตาเฒ่า

คำว่า “老头儿” (lǎotou) เป็นคำเรียกชายชราบอกถึงความสนิทสนม (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 821) ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานคนชราตามวัฒนธรรมไทยคำว่า ตาเฒ่า ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 小刘麻子: 老头儿, 你都甭管, ...。

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 165)

ฉบับแปล เสี่ยวหลิวหมาจื่อ: ตาเฒ่าเอ๋ย ไม่ต้องกังวลอะไรเลย ...

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 80)

คำว่า “老爷子” (lǎo yézi) แปลว่า ได้เท้า

คำว่า “老爷” (lǎoyé) หมายถึง คำเรียกเจ้านายในยุคเก่า (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 821) ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า ได้เท้า หมายถึง คำสรรพนามที่ใช้แทนผู้ที่เราพูดด้วยความเคารพ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 519) ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 刘麻子: 喝, 我的老爷子! 您吉祥!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU,
1988, p. 137)

ฉบับแปล หลิวหม่าจื่อ: โอ้ ไต่เท้าของกระผม ขอให้ท่านเจริญสุข
สวัสดิมงคลนะขอรับ

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 33)

คำว่า “哥儿们” (gēr'men) แปลว่า พี่ ๆ

คำว่า “哥儿们” (gēr'men) เป็นคำเรียกเพื่อนผู้ชายที่อายุรุ่นเดียวกัน
น้ำเสียงเป็นกันเองมีความหมายเชิงให้เกียรติยกย่อง (Institute of Linguistics, CASS,
2007, p. 458) ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า พี่ ๆ ซึ่งใช้
เรียกได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王利发: 哥儿们, 都是街面上的朋友, 有话好说。

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU,
1988, p. 130)

ฉบับแปล หวังลีฟา: พี่ ๆ ครับ เราต่างก็เป็นเพื่อนในถนนย่านเดียวกัน
ทั้งนั้น พูดกันดี ๆ ก็ได้

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 22)

คำว่า “大嫂” (dàsǎo) แปลว่า พี่สะใภ้

คำว่า “大嫂” (dàsǎo) เป็นคำเรียกขานหญิงสาวที่ไม่ใช่คนในครอบครัว
(Hu, 2004, p. 87) ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า
พี่สะใภ้ ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王利发: 这位大嫂, 有话好好说!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU,
1988, p. 154)

ฉบับแปล หวังลีฟา: พี่สะใภ้ท่านนี้ครับ มีอะไรพูดกันดี ๆ ซิครับ

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 61)

คำว่า “姑娘” (gū'niang) แปลว่า สาวน้อย

คำว่า “姑娘” (gū’niang) เป็นคำเรียกขานลูกสาว ลูกสะใภ้หรือผู้หญิงสาวทั่วไปแทนการเรียกชื่อและใช้แทนคำสรรพนามบุรุษที่สอง (Hu, 2004, pp. 83-84) ในที่นี้ แพลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า สาวน้อย ซึ่งเป็นการใช้ภาษาที่ตรงกัน ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王大川: 姑娘, 你看看, 这么个破茶馆, 能用女招待吗?

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 163)

ฉบับแปล หวังต้าชวน: สาวน้อย เธอดูซิว่า ร้านน้ำชาโหมม ๆ แบบนี้จะรับสาวเสิร์ฟมาทำงานอีกได้อย่างไร

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 77)

4.2 การแปลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมปลายทางที่สะท้อนน้ำเสียงเชิงบริภาษ

คำว่า “娘们儿” (niángmenr) แปลว่า อีนังนี่

คำว่า “娘们儿” (niángmenr) เป็นคำพหูสวาทใช้กับผู้หญิง (เจียร์ซัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 785) ในที่นี้ แพลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า อี ใช้ประกอบหน้าคำบางคำ เพื่อเน้นน้ำเสียงเชิงบริภาษ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1417) โดยแปลเป็น คำว่า อีนังนี่ ซึ่งมีน้ำเสียงเท่าเทียมกัน ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 刘麻子: 你这个娘们儿, 无缘无故地跟我捣什么乱呢?

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 154)

ฉบับแปล หลิวหม่าจื่อ: อีนังนี่ อยู่ดี ๆ มาอาละวาดใส่กูทำไมวะ

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 60)

คำว่า “小子” (xiǎozǐ) แปลว่า เจ้าเด็กน้อย

คำว่า “小子” (xiǎozǐ) เป็นคำเรียกเด็กผู้ชาย มีความหมายเชิงเหยียดหยาม (เจียร์ซัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 1222) ในที่นี้ แพลแทนที่ด้วยคำเรียกขานตามวัฒนธรรมไทย คำว่า เจ้าเด็กน้อย ซึ่งเป็นคำเรียกดูหมิ่นดูแคลน มีน้ำเสียงเท่าเทียมกับต้นฉบับ ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 秦仲义: 你这个小子, 比你爸爸还滑!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU,
1988, p. 135)

ฉบับแปล ฉินจงอี้: แกเจ้าเด็กน้อยลื่นไหลยิ่งกว่าพ่อแกเสียอีก

(เลาเส่อ, 2558, หน้า 29)

5. การแปลที่มุ่งสื่อความหมายเฉพาะเจาะจงในคำบอกชื่ออาหาร

ค่านามเฉพาะชื่ออาหารมีความแตกต่างจากชื่อบุคคลที่สามารถจดจำแนก
หมวดหมู่และมีคำจากกลุ่มบอกความหมายกว้างและคำลูกกลุ่มบอกความหมายแคบ
กรณีที่ไม่ปรากฏคำศัพท์ในภาษาปลายทาง มักใช้วิธีการแปลความหมายกว้างเป็น
ความหมายแคบ (generic to specific words) เพื่อบอกความหมายเฉพาะเจาะจง
ตัวอย่าง

คำว่า 烂肉面 (làn ròumiàn) แปลว่า บะหมี่หมูสับ

คำว่า 烂肉面 (làn ròumiàn) หมายถึง ชื่ออาหารประเภทบะหมี่ที่มี
ส่วนประกอบของเนื้อสัตว์ เช่น เนื้อพะ เนื้อหมู และเนื้อวัว เป็นต้น (Huaren Baike
Editorial Board, 1998) มีความหมายกว้าง ๆ ไม่เจาะจง ในที่นี้ แปลแทนที่ด้วย
คำศัพท์ความหมายแคบและเจาะจง คำว่า “บะหมี่หมูสับ” เพื่อความชัดเจน

คำว่า 杂合面饼子 (záhémiàn bǐngzi) แปลว่า วอวอโถว

คำว่า 饼子 (bǐngzi) หมายถึง คำที่ใช้เรียกของกินเล่นที่ทำจากแป้งธัญพืช
(杂合面 záhémiàn) หรือแป้งสาลี ลักษณะกลมแบน ใช้อบหรือทอด (Institute of
Linguistics, CASS, 2007, p. 98) และหมายถึง ขนมเปี๊ยะ (เสี่ยวซัย เอี้ยมวเมธ, 2553,
หน้า 74) ซึ่งมีความหมายกว้างและทั่วไป ส่วนคำว่า “วอวอโถว” เป็นอาหารประเภทหนึ่ง
ทำจากแป้งข้าวโพดหรือแป้งเกาเหเลียง มีลักษณะทรงกรวยครอบ สมัยโบราณเป็น
ของกินเล่นของคนจน (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 1433) ปัจจุบัน
เป็นของกินเล่นพื้นเมืองยอดนิยมของชาวปักกิ่ง (Ye, Wu, Wang, Li, Qin, & Chen,
1992, p. 420) ในที่นี้เจาะจงแปลด้วยคำว่า “วอวอโถว” ซึ่งเป็นของกินเล่นต่างชนิดกัน
แต่เป็นคำทับศัพท์ที่มีอัตลักษณ์ด้านเสียงแทนการแปลตรงตัวที่บอกความหมายกว้าง

6. การแปลที่มุ่งสื่อความหมายและความหลากหลายทางวัฒนธรรมในคำศัพท์

คำศัพท์เกี่ยวกับชื่อสัตว์และสิ่งของในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันตามสภาพภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมักไม่ปรากฏในสังคมปลายทาง ในบทแปลใช้วิธีการแปลที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในคำศัพท์ ดังนี้

6.1 การแปลโดยใช้คำยืม (Loanword)

คำยืม หมายถึง คำที่ยืมมาจากภาษาต่างประเทศ (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 1399) อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2540) นิยามความหมายของคำยืมไว้ว่า “เป็นการรับเอาลักษณะใดก็ตามจากอีกภาษาหนึ่งเข้ามาใช้จนกลายเป็นลักษณะของตนเอง ลักษณะทางภาษาที่ยืมได้ มีทุกอย่างตั้งแต่เสียง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ทำนองเสียง เสียงเน้นหนัก” คำยืมจึงเป็นคำที่สะท้อนอัตลักษณ์ด้านเสียงที่บอกสัญชาติ การใช้คำยืมสามารถทำให้บทแปลสะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในคำศัพท์ ตัวอย่าง

คำว่า 小鼓 (xiǎogǔ) (Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 171) แปลว่า กลองป๋องแป๋ง (เหลาเสื่อ, 2558, หน้า 89)

คำว่า 小鼓 (xiǎogǔ) หมายถึง กลองขนาดเล็กใช้ตีร่วมกับการตีฆ้องในระบำพื้นเมือง (Cihai editorial committee, 1979, p. 1109) ในที่นี้ ใช้คำยืมภาษาจีน คำว่า กลองป๋องแป๋ง ซึ่งเป็นคำที่เลียนจังหวะเสียงกลองป๋องแป๋ง มีชื่อภาษาจีนว่า “ปอลังกู่” (波浪鼓, 撥浪鼓 bōlàngǔ) เป็นกลองขนาดเล็กที่เป็นของเด็กเล่นและเป็นกลองที่พ่อค้าเร่ย้อมผ้ามักใช้ตี (เมสินีย์ ช่อมผล, 2561) การแปลโดยใช้คำว่า กลองป๋องแป๋ง ซึ่งเป็นคำยืมที่คนไทยรู้จักทำให้บทแปลมีสีสันด้านเสียงด้วย

คำว่า 水烟袋 (shuǐyāndài) (Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 137) แปลว่า มอระกู่ (เหลาเสื่อ, 2558, หน้า 32)

คำว่า 水烟袋 หมายถึง กล้องสูบยา มอระกู่ (เอียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 1027) ในที่นี้ แปลโดยใช้คำยืมภาษาอาหรับ คำว่า มอระกู่ ซึ่งมีอัตลักษณ์ด้านเสียงและบอกสัญชาติ ทำให้บทแปลสะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมในคำศัพท์

คำว่า 玛瑙 (mánǎo) (Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 132) แปลว่า โมรา (เหลาเสือ, 2558, หน้า 25)

คำว่า 玛瑙 (mánǎo) หมายถึง โมรา (เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 709) เป็นคำที่มาจากภาษาต่างประเทศปรากฏในพระไตรปิฎกภาษาจีน (Economic and Commercial Office of the Chinese Consulate General in Mandalay, 2005) ในที่นี้ แปลโดยใช้คำยืมจากภาษาต่างประเทศ คำว่า โมรา

6.2 การแปลตรงตัวและการทับศัพท์

คำว่า 八卦仙衣 (bāguà xiānyī) (Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 167) แปลว่า ชุดเซียนลายปาก้วย (โป้ยก้วย) (เหลาเสือ, 2558, หน้า 83)

คำว่า 八卦 (bāguà) หมายถึง ลายยันต์แปดทิศหรือแผนภูมิ 8 (เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 13) คำว่า “ชุดเซียนลายปาก้วย” เป็นการแปลแบบผสมผสาน โดยการแปลตรงตัว คำว่า “ชุดเซียน” กับควบคู่กับการทับศัพท์คำสำเนียงภาษาจีนกลาง “ปาก้วย” และการเพิ่มคำสำเนียงภาษาถิ่นจิ้นตอนใต้ คำว่า “โป้ยก้วย” ในวงเล็บ เป็นการแปลที่มุ่งรักษาลักษณะด้านเสียงของภาษาต้นฉบับและการเพิ่มคำอ่านตามสำเนียงภาษาถิ่นจิ้นตอนใต้ที่ผู้อ่านคุ้นชิน

6.3 การเพิ่มคำและการทับศัพท์

画眉 (huàméi) แปลว่า นกฮัวเหมย, 凤 (fèng) แปลว่า นกเฟิ่ง

景泰蓝 (jǐngtáilán) แปลว่า เครื่องลงยาจิ้งไท่หลาน

คำศัพท์ข้างต้นเป็นชื่อสัตว์และสิ่งของที่ไม่ปรากฏในสังคมไทย ในที่นี้ แปลโดยการเพิ่มคำจากกลุ่ม (superordinate) เพื่อจำแนกหมวดของสัตว์หรือสิ่งของ คือ คำว่า นก ~, เครื่อง ~ ควบคู่กับการทับศัพท์ชื่อเฉพาะ ทำให้ความหมายชัดเจน และได้รักษาด้านเสียงของภาษาต้นฉบับด้วย

6.4 การแปลตรงตัว

龙袍 (lóngpáo) แปลว่า เสื้อคลุมมังกร

灰色大衫 (huī sè dà shān) แปลว่า เสื้อยาวสีเทา

เนื่องจากไม่ปรากฏสิ่งของดังกล่าวในสังคมไทย การใช้การแปลตรงตัวอักษรที่สื่อความหมายตรง ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายได้จากรูปคำได้

6.5 การแปลความหมายแคบเป็นความหมายกว้าง (specific to generic)

คำว่า 绸子夹袍 (chóuzi jiāpáo) ชุดผ้าไหมยาว

คำว่า 袍 (páo) หมายถึง เสื้อคลุมยาวแบบจีน (เจียร์ซัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 807) ส่วนคำว่า 夹袍 (jiāpáo) หมายถึง ชุดสองชั้นไม่บุเฝ้าย (Handian, 2004) ซึ่งเป็นชุดยาวชนิดหนึ่งและไม่ปรากฏมีในสังคมไทย การแปลด้วยคำว่า “ชุดผ้าไหมยาว” เป็นการบอกความหมายกว้างที่เน้นภาษากระทัดรัดเข้าใจง่าย

6.6 การทับศัพท์และการเพิ่มคำที่สัมพันธ์กันในวงเล็บ

คำว่า 紫微星 (zǐwēixīng) แปลว่า ดาวจื่อเว่ย (ดาวจักรพรรดิ)

คำว่า 紫微星 (zǐwēixīng) เป็นชื่อดาวจื่อเว่ย (Cihai editorial committee, 1979, p. 1314) หรือเรียกว่า ดาวจักรพรรดิ (帝星 dìxīng) (Cihai editorial committee, 1979, p. 353)

คำแปล ดาวจื่อเว่ย (ดาวจักรพรรดิ) เป็นการทับศัพท์ชื่อดวงดาวคำว่า ดาวจื่อเว่ย ควบคู่กับการเพิ่มชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่ง คำว่า ดาวจักรพรรดิ ในวงเล็บซึ่งเป็นคำที่มีความสัมพันธ์กัน เป็นการแปลที่มุ่งรักษาลักษณะด้านเสียงของภาษาต้นฉบับควบคู่กับการสื่อความหมาย

6.7 การทับศัพท์ควบคู่กับการเทียบเคียงความหมาย

คำว่า 花花世界 (huāhuā shìjiè) (Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 169) แปลว่า ฮัวฮัวชื่อเจี้ย หลากสีสั่น คือ โลกียโลก (เหลาเส่อ, 2558, หน้า 85)

คำว่า 花花世界 (huāhuā shìjiè) หมายถึง โลกคาาโลกีย (เจียร์ซัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 437) ในที่นี้ แปลว่า “ฮัวฮัวชื่อเจี้ย หลากสีสั่น คือ โลกียโลก” เป็นการแปลโดยการทับศัพท์ทั้งวลี คำว่า ฮัวฮัวชื่อเจี้ย ควบคู่กับการเทียบเคียงความหมาย คำว่า โลกียโลก และคำอธิบาย เป็นการแปลที่มุ่งรักษาลักษณะด้านเสียงของภาษาต้นฉบับและการสื่อความหมาย

7. การแปลที่มุ่งสื่อความหมายตามรูปแบบการใช้ภาษาต้นฉบับ

กรณีที่ไม่ปรากฏคำสำนวนในภาษาปลายทาง หากแต่เป็นคำที่สามารถเข้าใจความหมายได้จากรูปคำและเกิดมโนภาพตาม การแปลโดยยึดรูปแบบภาษาต้นฉบับในการถ่ายทอดความหมายแฝง มีวิธีการดังนี้

7.1 การแปลขยายความควบคู่กับการแปลตรงตัว

การแปลที่ยึดรูปแบบภาษาต้นฉบับ โดยการแปลขยายความควบคู่กับการแปลตรงตัว ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 崔久峰:现在, 我可看透了, 中国非亡不可!

王利发: 那也得死马当活马治呀!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 159)

ฉบับแปล ชูจิวเฟิง: ...ประเทศชาติจีนต้องสิ้นชาติแน่ ๆ

หวังลี่ฟา: แต่เราต้องพยายามยืดยารักษาประเทศชาติที่เหมือนม้าตายแล้วให้เหมือนว่ามันยังไม่ดับคั้งนะครับ

(เลาเส่อ, 2558, หน้า 68)

ในที่นี้ คำว่า 那 (nà) เป็นคำสัมผัสสารทำหน้าที่เชื่อมโยงเรื่องราวที่ชูจิวเฟิงรำพันถึงเหตุการณ์บ้านเมืองที่ตกอยู่ในสถานการณ์คับขัน การแปลขยายความคำเชื่อมโยง 那 (nà) ด้วยประโยคว่า “แต่เราต้องพยายามยืดยารักษาประเทศชาติ” เพื่อให้สอดคล้องกับคำโวหารเชิงอุปมา คำว่า 死马当活马治 ซึ่งมีความหมายแฝงว่าการยื้อจนสุดความสามารถทั้งที่ไร้ความหวัง โดยการแปลตรงตัวเป็นประโยค “เหมือนม้าตายแล้วให้เหมือนว่ามันยังไม่ดับคั้ง” (Wang, Luan, Chang & Bao, 1992, p. 1812) จึงเป็นการเชื่อมโยงความหมายระหว่างบรรทัดกับความเปรียบในภาษาต้นฉบับที่ไม่คุ้นชิน

7.2 การเทียบเคียง

Lao She (1984, p. 51) กล่าวว่า “สำเนียงส่อภาษาของตัวละคร โดยใช้สำเนียงเสียงพูดของตัวละครเพียงสองสามคำสะท้อนลักษณะเฉพาะและชีวิตของตัวละคร” เป็นหลักการสร้างตัวละครที่ปรากฏเด่นชัดในบทละครเรื่องนี้ เช่น

คำพูดของผู้อำนวยการเส้น ได้เลียนเสียงพูดคนต่างชาติ โดยออกเสียง คำว่า 好 “hǎo” เป็น “hǎo” โดยส่งให้บุคลิกเจ้าของการของผู้อำนวยการเส้นโดดเด่นตามสไตล์ของผู้บังคับบัญชาพรรคก๊กมินตั๋งอย่างเด่นชัด (Deng, 1982, p. 569) เทคนิคการสร้างตัวละครดังกล่าวเป็นการใช้การเปลี่ยนแปลงเสียงในภาษาหรือการแปรเสียง ดังที่ Hodson (2014, p. 16) ได้กล่าวว่า การแปรเสียงเป็นการสะกดคำที่มีเสียงไม่ถูกต้องตามภาษามาตรฐาน ลักษณะดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกตลก ขบขัน ดูถูก หรือเอ็นดูต่อตัวละครในนวนิยาย ในบทแปลได้ใช้การแปรเสียงในคำพูดของตัวละคร โดยเน้นน้ำเสียงบอกอารมณ์พึงพอใจ ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 沈处长：好（蒿）。

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 188)

ฉบับแปล ผู้อำนวยการเส้น: ดี

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 113)

8. การแปลที่มุ่งสื่อความหมายและอรรถตามรูปแบบการใช้ภาษาปลายทาง

คำสำนวนและรูปแบบการใช้ภาษาในแต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน ในบทแปลได้ใช้การแปลที่สื่อความหมายและอรรถตามรูปแบบภาษาปลายทาง ดังนี้

8.1 การแทนที่ด้วยสำนวนภาษาปลายทาง

กรณีที่คำสำนวนมีความหมายแฝงที่ใกล้เคียงกับสำนวนในภาษาปลายทาง การแปลโดยใช้สำนวนภาษาปลายทางแทนที่จึงสามารถเชื่อมโยงความหมายแฝงของภาษาต้นฉบับกับภาษาปลายทาง ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายได้โดยตรงและได้อรรถสทงภาษาเท่าเทียมกันด้วย ตัวอย่าง

คำว่า 脸上有光 (liǎnshàng yǒuguāng) แปลว่า มีหน้ามีตา เป็นการแปลแทนที่ด้วยสำนวนไทย คำว่า มีหน้ามีตา ซึ่งมีความหมายแฝงตรงกัน ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王利发：坐一坐！有您在我这儿坐坐，我脸上有光。

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 135)

ฉบับแปล หวังลี่ฟา: นั่งสักหน่อยเถอะครับ มีแขกอย่างคุณทำให้ผม
มีหน้ามีตา

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 29)

คำว่า 乱出注意 (luànchū zhùyì) แปลว่า ออกความคิดเห็นสุ่มสี่สุ่มห้า
เป็นการแปลแทนที่ด้วยสำนวนไทยที่มีความหมายแฝงตรงกัน ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王利发: 谁穷得乱出主意呀?

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU,
1988, p. 164)

ฉบับแปล หวังลี่ฟา: ใครกันที่ยากจนเที่ยวออกความคิดเห็นสุ่มสี่สุ่มห้า

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 77)

คำว่า “孙子” (sūnzi) แปลว่า ขอให้ออกลูกเป็นลิง

คำว่า “孙子” (sūnzi) เป็นคำนามหมายถึง หลาน แต่ในที่นี้ ใช้เป็น
คำพหูพจน์ในภาษาจีนถิ่นปักกิ่ง (Meiri Toutiao, 2019) หมายถึง ขี้ขลาด คนที่ไม่มี
ความคิด ทำทางซิมเซา หรือหมายถึง คนปลายแถว ในการแปลได้ใช้การแทนที่ด้วย
คำสุภาษิตไทย คำว่า “ขอให้ออกลูกเป็นลิง” หมายถึง ทำทางล้อเลียนหลอกหลอน
ซุกซนเหมือนเด็ก ไม่สุภาพหลุกหลิก (ปรีชา สุขเกษม, 2544) ซึ่งเป็นโวหารอติพจน์
เชิงตำหนิติเตียนทำทางที่ไม่จริงจังเหมือนเด็กซุกซนชอบพูดโกหก ด้านน้ำเสียงและ
อารมณ์อาจมีความแตกต่างกันและผ่อนคลายโดยใช้อารมณ์ขัน (humour) ลักษณะ
ข่มขู่ตีดขบขัน ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 刘麻子: 说假话是孙子!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU,
1988, p. 157)

ฉบับแปล หลิวหม่าจื่อ: ถ้าใครพูดโกหก ขอให้ออกลูกเป็นลิง

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 65)

8.2 การแทนที่ด้วยคำสำเร็จรูปในภาษาปลายทาง

คำสำเร็จรูป (formulaic speech) เป็นคำหรือข้อความที่เป็นสูตรสำเร็จ
ใช้พูดในโอกาสต่าง ๆ คำพูดดังกล่าวเป็นเอกลักษณ์ในสังคมหนึ่ง ๆ (ทิพา เทพอัครพงศ์,

2549, หน้า 41) ส่วนใหญ่เป็นคำอวยพร ขอร้อง และคำมารยาท ในบทแปลได้ใช้การแปลแทนที่ด้วยคำสำเร็จรูปภาษาไทยที่สื่อความหมายและอรรถรสที่ใกล้เคียงกันดังนี้

คำว่า 您慢走 (nín mǎnzǒu) เป็นคำสำเร็จรูปภาษาจีน ใช้กล่าวส่งแขกให้เดินทางปลอดภัย (Handian, 2004) ในที่นี้ ใช้แปลแทนที่ด้วยคำสำเร็จรูปภาษาไทย คำว่า ถนนมั่ว ถนนม หมายถึง ประคับประคองไว้ให้ดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 523) คำว่า ถนนมั่ว จึงเป็นคำพูดที่ให้ความรู้สึกอบอุ่นและมีอรรถสทางภาษาเทียบเท่ากัน ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 王利发: 您慢走! (看巡警走去.....)

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 162)

ฉบับแปล หวังลีฟา: ถนนมั่วด้วยนะครับ (เมื่อเห็นตำรวจออกไปแล้ว...) (เหลาเส่อ, 2558, หน้า 49)

คำว่า 赏脸 (shǎngliǎn) เป็นคำสำเร็จรูปภาษาจีนมักพูดเพื่อขอให้อีกฝ่ายยอมรับข้อเสนอ ของขวัญและการให้เกียรติ (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 1193) ในที่นี้ เป็นคำพูดของไอ้อ้วนหวงที่รู้สึกซาบซึ้งใจในสิ่งที่นางทึ่งใจไปร่วมงานมงคลสมรส ในบทแปลได้ใช้คำสำเร็จรูปคำราชาศัพท์ภาษาไทย คำว่า เป็นพระเดชพระคุณ หมายถึง ขอบใจ (สำนักงานประธานวุฒิสภา, 2559, หน้า 79) เป็นคำที่ผู้น้อยใช้กับพระราชาด้วยความรู้สึกซาบซึ้งใจและรู้สึกเป็นเกียรติซึ่งสามารถบ่งบอกสถานะของคู่สนทนาได้ด้วย ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 庞太监: 等吃喜酒吧。

黄胖子: 您赏脸! 您赏脸!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 140)

ฉบับแปล ขันทีผาง: รอมากินเลี้ยงงานแต่งงานฉันทันที

ไอ้อ้วนหวง: เป็นพระเดชพระคุณขอรับ เป็นพระเดชพระคุณ

ขอรับ

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 37)

8.3 การใช้คำอธิบาย

กรณีที่ไม่สามารถหาคำแปลเทียบเคียงได้ การแปลโดยอธิบายความหมายสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ หากแต่ภาษาอาจไม่กระชับ ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 小刘麻子: 有我在儿监视着三教九流, 各色人等, 一定能够得到大量的情报, 捉 拿共产党!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 188)

ฉบับแปล เสี่ยวหลิวหม่าจื่อ: ผมจะคอยเฝ้าระวังดู มีผู้คนเข้ามาจากทุกหนทุกแห่งทุกชั้น เราจะได้ข้อมูลข่าวกรองจำนวนมากที่เราต้องการสำหรับปราบจับกุมพวกคอมมิวนิสต์ (เหลาเส่อ, 2558, หน้า 113)

8.4 การแปลความหมายแฝงเป็นความหมายโจ่งแจ้ง (Implicit to Explicit)

คำสำนวนบางคำมีความหมายแฝง (implicit) ที่เข้าใจยาก ในที่นี้ใช้การแปลความหมายแฝงเป็นความหมายโจ่งแจ้ง (explicit) โดยอนุมานความหมายจากบริบทเนื้อเรื่องและแปลเป็นภาษาปลายทางที่เข้าใจง่าย ตัวอย่าง

คำว่า 借光 (jièguāng) แปลว่า ฟังบุญผู้อื่น (Institute of Linguistics, CASS, 2007, p. 704) เป็นความหมายนามธรรม ตามเนื้อเรื่องหวังลี่ฟาผลักใส่ไล่ส่งหลิวหม่าจื่อ ที่มาขอใช้พื้นที่ร้านน้ำชา เพื่อนัดหมายลูกค้าที่ต้องการหาคู่ครอง ในที่นี้ได้แปลคำว่า 借光 (jièguāng) เป็นความหมายโจ่งแจ้งชัดเจนด้วยคำว่า “ขอให้ผมทำงานอีกครั้ง” ตัวอย่าง

ต้นฉบับ 刘麻子: 王掌柜, 这儿现在没有人, 我借个光, 下不为例!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 156)

ฉบับแปล หลิวหม่าจื่อ: เจ้าแก่วัง เวลานี้ก็ไม่มีใครอยู่ที่นี้ ขอให้ผมทำงานอีกครั้ง แล้วจะไม่มาอีกเลย

(เหลาเส่อ, 2558, หน้า 64)

คำว่า 传 (chuán) หมายถึง สั่งการ ออกคำสั่ง (เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ, 2553, หน้า 160) ตามเนื้อเรื่องผู้อำนวยความสะดวกเส้นเห็นด้วยกับลูกน้องที่เสนอให้ตาเผ่าหวังลีพามาช่วยยืนต้อนรับแขก จึงสั่งการออกไป ในที่นี้ แปลว่า “ไปตามเขามาซิ” เป็นการตีความจากบริบทโดยแปลเป็นความหมายที่โจ่งแจ้งตามการใช้ภาษาปลายทางตัวอย่าง

ต้นฉบับ 沈处长: 好 (蒿)! 传!

(Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU, 1988, p. 188)

ฉบับแปล ผู้อำนวยความสะดวก: ดี ไปตามเขามาซิ

(เหล่าเสอ, 2558, หน้า 114)

บทสรุป

คำศัพท์ทางวัฒนธรรมในบทประพันธ์เป็นคำที่สะท้อนอัตลักษณ์ของคนในสังคมหนึ่ง ๆ อันเกี่ยวข้องกับขนบชาติและรูปแบบการใช้ภาษา ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญและเป็นเรื่องอุปสรรคสำหรับผู้แปล เนื่องจากเป็นคำที่ไม่คุ้นชินและไม่มีประสบการณ์มาก่อน ผู้แปลจึงต้องมีความรู้ในภาษาต้นฉบับและภาษาปลายทาง อีกทั้งต้องเข้าใจวัฒนธรรมที่แฝงในภาษาและกำหนดมุมมองในการแปล การแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย เรื่อง *ร้านน้ำชา* บทละครพูด 3 องก์ (《茶馆》) ได้สะท้อนกลยุทธการใช้กลวิธีการแปลผ่านกระบวนการถ่ายทอดความหมายและมุมมองการแปลที่มุ่งรักษาอัตลักษณ์ด้านเสียงของภาษาต้นฉบับโดยการทับศัพท์และการใช้กลวิธีการแปลในการถ่ายทอดความหมายและอรรถรสทางภาษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและกลวิธีการแปลของ Larson (1998) คือ การแปลที่ยึดภาษาต้นฉบับและการแปลที่ยึดภาษาปลายทางตามเป้าประสงค์ของการถ่ายทอดเป็นภาษาแปล โดยผู้แปลเป็นผู้กำหนดแนวการแปลรวมถึงการใช้เทคนิคการแปลคำที่ไม่รู้จักหรือคำศัพท์ที่ไม่ปรากฏในภาษาปลายทาง ด้วยวิธีการแปลแบบดัดแปลงในการแก้ปัญหาการถ่ายทอดความหมายของสิ่งที่มีอยู่เฉพาะในวัฒนธรรมจีนเป็นภาษาไทยได้อย่างแนบเนียน อาทิ การทับศัพท์ชื่อตัวละครและคำเรียกขาน อีกทั้งการใช้กลวิธีการแปลยังได้สอดคล้องกับกลวิธีการแปลของสุพรรณิ ปันมณี (2549) และ Barnwell (1980) ที่เน้นการแปลตามเป้าประสงค์ คือ การทับศัพท์และการแปลแทนที่คำศัพท์ที่ไม่ปรากฏในภาษาปลายทางมักใช้กลวิธี

การแปลแบบผสมผสาน (inconsistent mixture) โดยใช้แทนที่ด้วยสิ่งที่ปรากฏในภาษาปลายทาง รวมถึงการแปลความหมายกว้างเป็นความหมายแคบหรือเจาะจงเกี่ยวกับคำบอกชื่ออาหารและวัตถุดิบของ ซึ่งเป็นแนวการแปลที่คล้ายคลึงกันกับแนวปฏิบัติสำหรับนักแปล 3 แนวทาง ของศศิ จันทรประพันธ์ (2545, หน้า 31) คือ การทับศัพท์ การใช้คำอธิบาย หรือการเทียบเคียงกับสิ่งที่คล้ายกันของภาษาเป้าหมาย ส่วนคำวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในรูปแบบของการใช้ภาษาต้นฉบับและมีความแตกต่างจากภาษาไทย มักจะใช้วิธีการแปลโดยการเทียบเคียงความหมายหรือการแทนที่ด้วยรูปแบบการใช้ภาษาและคำสำนวน (idiomatic) ภาษาไทย ตลอดจนการแปลความหมายแฝงเป็นความหมายโจ่งแจ้ง เป็นต้น

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

รายการอ้างอิง

- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2559). องค์ความรู้ เรื่อง หลักการเขียนคำกล่าวถวายพระพรชัยมงคลและคำกราบบังคมทูลในโอกาสต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภา หรือประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติและรองประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติของสำนักงานประธานวุฒิสภา. <https://www.senate.go.th/assets/portals/49/files/handbook/km60/km7-60.pdf>
- ทิพา เทพอักษรพงศ์. (2549). การแปลเบื้องต้น. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ. (2553). พจนานุกรมจีน-ไทย. รวมสาส์น (1977).
- ปรีชา สุขเกษม. (2544). สัตว์ในตำนานไทย สิ่งซึ่งวัฒนธรรมความคิดของคนไทย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ. ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- เมสินีย์ ช่อมผล. (2561, 19 กันยายน). แม่คำเฒ่าของเล่นเด็กกระดาด. <http://www.Muangboranjournal.com/post/pong-pang>
- วรรณมา แสงอร่ามเรือง. (2542). ทฤษฎีและหลักการแปล. โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิ จันทร์ประพันธ์. (2545). ปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษาอังกฤษในบริบทของการแปล: ตัวอย่างจากการสอนแปลไทย-อังกฤษ. วารสารภาษาและภาษาศาสตร์, 20(2), 22-34.
- สุพรรณิ ปิ่นมณี. (2549). การแปลขั้นสูง. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เหลาเสื่อ. (2558). ร้านน้ำชา บทธะครพุด 3 องค์. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (ผู้แปล). นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- อัญชลี สิงห์น้อย. (2553). กลวิธีการแปลหน่วยสร้างประโยคเน้นส่วน. วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(3), 65-79.

- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). *ภาษาในสังคมไทย*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Aixinjueluo, Y. (2005). *老北京与满族 [Old Beijing and Manchu]*. Xueyuan Press.
- Baker, M. (1992). *In other words*. Routledge.
- Barnwell, K. (1980). *Introduction to semantics and translation*. Summer Institute of Linguistics.
- Cihai Editorial Committee. (1979). *辞海 [Cihai]*. Shanghai Lexicographical Publishing House.
- Deng, Sh. (1982). *老舍近十年的话剧创作 [Lao She's nearly ten years of artistic drama creation]*. In *老舍的话剧艺术 [Lao She's drama art]* (pp. 537-578). Culture & Art Publishing House.
- Department of Modern and Contemporary Literature, CCRTU. (1988). *茶馆选自中国当代文学作品 [Teahouse selected works of contemporary Chinese literature]*. Central Radio & TV University press.
- Economic and Commercial Office of the Chinese Consulate General in Mandalay. (2005, October 18). *缅甸的“乌龟石”- 玛瑙原石 [Burma's "Turtle Stone" agate rough]*. <https://www.mfa.gov.cn/ce/cgmandalay/chn/mbly/MDXB/t217301.htm>
- Handian. (2004). *夹袍 [Jiapao]*. <https://www.zdic.net/hans/%E5%A4%BE%E8%A2%8D>
- Hodson, J. (2014). *Dialect in film and literature*. Palgrave Macmillan.
- Hu, M. (2004). *汉语礼仪用语及其文化内涵 [Chinese etiquette and cultural connotation]*. Shanghai Lexicographical Publishing House.
- Huaren Baike Editorial Board. (1998). *烂肉面 [Meat noodles]*. <https://www.itsfun.com.tw/%E7%88%9B%E8%82%89%E9%9D%A2/wiki-1736811-6731211>
- Institute of Linguistics, CASS. (2007). *现代汉语词典 [The contemporary Chinese dictionary]*. The Commercial Press.
- Lao She. (1984). *出口成章 [An outstanding eloquence]*. People's Literature Publishing House.

- Larson, M. (1998). *Meaning-based translation: A guide to cross-language equivalence*. University Press of America.
- Meiri Toutiao. (2019, June. 3). 北京話里的‘孫子’有幾個意思? [What is the meaning of “grandson” in Beijing dialect?]. <https://kknews.cc/zhsg/culture/r5korro.html>
- Meiri Toutiao. (2019, November 18). 文财神范蠡, 从政经商比胡雪岩高明! 陶朱之富 [Fan Li god of wealth: Tao Zhu]. <https://kknews.cc/history/3qa99j3.html>
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Prentice Hall.
- Nida, E. A. (1964). Linguistics and ethnology in translation problems. In D. Hymes (Ed.), *Language in culture and society: A reader in linguistics and anthropology*. Harper & Row.
- Qianpian Guoxue. (2021). 陶朱 [Tao Zhu]. <https://cidian.qianp.com/ci/>
- The Commercial Editorial Board. (1988). *辞源(修订本) [Ciyuan] (Revised edition)*. The commercial Press.
- Wang, T., Luan, Z., Chang, X., & Bao, K. (1992). *中国成语大辞典 [Dictionary of Chinese Idioms]*. Shanghai Lexicographical Publishing House.
- Wu, P. (2012). *对外汉语教学中的文化词语 [Cultural words in teaching Chinese as a foreign language]*. Beijing World Publishing Corporation.
- Ye, D., Wu, B., Wang, W., Li, Y., Qin, J., & Chen, Q. (1992). *中国风俗词典 [Dictionary of Chinese customs]*. Shanghai Lexicographical Publishing House.
- Yi, L. (2020). 王佐良: 一个真正意义的文化人 [Wang Zuolian: A cultural person]. <http://www.cctss.org/article/headlines/6028>

การเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ใน วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้เผยแพร่ผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ติดต่อกันมา 3 ทศวรรษ การเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฯ นั้นมีรายละเอียดหลักเกณฑ์และรูปแบบ ดังนี้

1. ประเภทของบทความที่รับพิจารณาต้องเป็นบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

2. ขอบเขตเนื้อหาต้องเกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ/หรือ ข้อมูลท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงใต้สาขาภาษา ภาษาศาสตร์และวรรณคดี ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา นิเทศศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา สารสนเทศศาสตร์ หรือ จิตวิทยา

3. บทความที่ส่งมาให้กองบรรณาธิการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

รูปแบบการพิมพ์บทความ

ผู้เขียนต้องจัดบทความให้เป็นไปตามรูปแบบที่วารสารฯ กำหนด ดังนี้

1. การตั้งค่าหน้ากระดาษ ขนาดกระดาษ A4 ตั้งระยะขอบกระดาษบนและล่างซ้ายและขวา 2.5 ซม. (1 นิ้ว) ระยะบรรทัด 1 เท่า (single space) พร้อมกำหนดเลขหน้ามุมบนขวาของหน้ากระดาษความยาวของบทความ

2. ความยาวของบทความอยู่ระหว่าง 13-17 หน้า โดยรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิง (ระบบ APA style ทั้งภายในและส่วนท้ายของบทความ)

3. รูปแบบตัวอักษรในบทความ คือ TH Sarabun PSK

ส่วนแรกของบทความ

1. ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH Sarabun PSK 18 พอยท์ จัดข้อความกึ่งกลางหน้ากระดาษ ตัวอักษรตัวหนา)

2. ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK 18 พอยท์ จัดข้อความกึ่งกลางหน้ากระดาษ ตัวอักษรตัวหนา) โดยกำหนดตัวอักษรตัวแรกของคำเป็นตัวใหญ่
3. ชื่อผู้เขียน (TH Sarabun PSK 14 พอยท์ จัดข้อความชิดขวา) ระบุชื่อภาษาไทย และวงเล็บชื่อภาษาอังกฤษ และให้ใส่อ้างอิงเชิงบรรณของผู้เขียนแต่ละคน เพื่อใส่ข้อมูลข้อที่ 6
4. บทคัดย่อภาษาไทย (TH Sarabun PSK 16 พอยท์) และคำสำคัญ (จำนวน 3-5 คำ) (TH Sarabun PSK 12 พอยท์) ไม่เกิน 250 คำ
5. บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK 16 พอยท์) และคำสำคัญ (จำนวน 3-5 คำ) (TH Sarabun PSK 12 พอยท์) ไม่เกิน 250 คำ โดยคำสำคัญภาษาอังกฤษนั้นให้กำหนดตัวอักษรตัวแรกของคำเป็นตัวใหญ่
6. เชิงบรรณ ให้ระบุข้อมูลสถานที่ทำงาน หรือหลักสูตรและสถานศึกษา ถ้าผู้เขียนกำลังศึกษาอยู่ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

ส่วนเนื้อหาของบทความ

1. เนื้อหาบทความให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยท์ และจัดข้อความชิดซ้ายทั้งหมด
2. บทความวิชาการ เนื้อหาประกอบไปด้วย
 - บทนำ
 - เนื้อหา
 - บทสรุป
 - รายการอ้างอิง
3. บทความวิจัย เนื้อหาประกอบไปด้วย
 - บทนำ
 - การทบทวนวรรณกรรม
 - วิธีการวิจัย ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับ 1) ประเภทของการวิจัย 2) ประชากรตัวอย่าง และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (กรณีเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (กรณีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ) หรืออื่น ๆ 3) เครื่องมือในการวิจัย การพัฒนา และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และการรายงานผล

- ผลการวิจัย
- อภิปรายผล
- ข้อเสนอแนะการวิจัย (ข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยใน

อนาคต)

- กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)
- รายการอ้างอิง

ส่วนการอ้างอิง

ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ APA version 7.0 (American Psychological Association) ทั้งนี้ กองบรรณาธิการได้ทำตารางสรุปตัวอย่างวิธีการเขียนอ้างอิงในเนื้อหา และการอ้างอิงในรายการอ้างอิงเบื้องต้นเพื่อช่วยในการเตรียมบทความ

วิธีการจัดส่งบทความ

ผู้เขียนส่งบทความเพื่อพิจารณาผ่านระบบออนไลน์ Thai Journals Online (Thaijo) ได้ที่ URL: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/index> เท่านั้น บทความที่ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน จะได้รับการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฯ ต่อไป

ตารางสรุปตัวอย่างวิธีการเขียนอ้างอิงในเนื้อหา

จำนวนผู้แต่ง	7.1 รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา	
	(ภาษาไทย)	(ภาษาอังกฤษ)
1 คน	ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์) ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์,/หน้า/เลขหน้า) ชื่อ/สกุล/(สัมภาษณ์,/วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์)	สกุล/(ปีพิมพ์) สกุล/(ปีพิมพ์,/p./เลขหน้า) สกุล/(ปีพิมพ์,/pp./เลขหน้า)
	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ <u>ตัวอย่าง</u> กาญจนา แก้วเทพ (2557) xxx ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 10) xxx เพชรรุ่งเทียน ปิวโรจน์ (2560, หน้า 123-126) xxx นงนารถ ชัยรัตน์ (สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2553) xxx การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ <u>ตัวอย่าง</u> xxx (กาญจนา แก้วเทพ, 2557) xxx (ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 10) xxx (เพชรรุ่งเทียน ปิวโรจน์, 2560, หน้า 123-126) xxx (นงนารถ ชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2553)	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ <u>ตัวอย่าง</u> Kessler (2003) xxx Week (2003, p. 27) xxx Kidd (1987, pp. 15-16) xxx Paradis (personal communication, February 24, 2020) xxx การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ <u>ตัวอย่าง</u> xxx (Kessler, 2003) xxx (Week, 2003, p. 27) xxx (Kidd, 1987, pp. 15-16) xxx (Paradis, personal communication, February 24, 2020)

จำนวน ผู้แต่ง	7.1 รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา	
	(ภาษาไทย)	(ภาษาอังกฤษ)
2 คน	ชื่อ/สกุลและ/ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)	สกุล/and/สกุล/(ปีพิมพ์)
	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ ตัวอย่าง สุพร ชัยเดชสุริยะ และพัชร วรจรัสรังสี (2554) xxx	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ ตัวอย่าง Bernard and Krupat (1994) xxx
	การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ ตัวอย่าง xxx (สุพร ชัยเดชสุริยะ และพัชร วรจรัสรังสี, 2554)	การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ ตัวอย่าง xxx (Bernard & Krupat, 1994)
	xxx (เสรี วงศ์พิเชษฐ และพิศาล หมื่นแก้ว, 2556, หน้า 15) xxx (ชัชวาลย์ หลิวเจริญ และณิชา โชคพิทักษ์กุล, 2559, หน้า 275-280	xxx (Haynes & Rao, 2013, p. 12) xxx (Jaiswal & Kant, 2018, pp. 345-356)
3-5 คน	ชื่อ/สกุล,ชื่อ/สกุลและชื่อ/สกุล/ (ปีพิมพ์)	สกุล,/สกุล,/and/สกุล/(ปีพิมพ์)
	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ ตัวอย่าง นักรบ หมี่แสน, จารุวรรณ สกุลคู, อรณพ โพธิสุข และสุชาดา สุธรรมรักษ์ (2557) xxx xxx (นักรบ หมี่แสน, จารุวรรณ สกุลคู, อรณพ โพธิสุข และสุชาดา สุธรรมรักษ์, 2557)	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ ตัวอย่าง Fisher, Bashyal, and Bachman (2012) xxx xxx (Fisher, Bashyal, & Bachman, 2012)

จำนวนผู้แต่ง	7.1 รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา	
	(ภาษาไทย)	(ภาษาอังกฤษ)
3-5 คน (ต่อ)	การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ ตัวอย่าง xxx (นักรบ หมีแสน, จารุวรรณสกุล, อรรณพ โพธิสุข และสุชาดา สุธรรมรักษ์, 2557, หน้า 266) xxx (นักรบ หมีแสน, จารุวรรณสกุล, อรรณพ โพธิสุข และสุชาดา สุธรรมรักษ์, 2559, หน้า 265-266)	การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ ตัวอย่าง xxx (Fisher, Bashyal, & Bachman, 2012, p. 172) xxx (Fisher, Bashyal, & Bachman, 2012, pp. 172-173)
6 คนขึ้นไป	ชื่อ/สกุล/และคณะ/(ปีพิมพ์) ชื่อ/สกุล/และคณะ/(ปีพิมพ์) การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ ตัวอย่าง อวยพร เรื่องตระกูล และคณะ (2551) xxx การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ ตัวอย่าง xxx (อวยพร เรื่องตระกูล และคณะ, 2551) xxx (ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ และคณะ, 2560, หน้า 89) xxx (พวงพริกสรรค์ วิริยะ และคณะ, 2560, หน้า 48-56)	สกุล/et al./ (ปีพิมพ์) การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ ตัวอย่าง Eker et al. (2000) xxx การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ ตัวอย่าง xxx (Eker et al., 2000) xxx (Gleim et al., 2013, p. 118) xxx (Leary et al., (2011, pp. 35-42)
หมายเหตุ: 1) การอ้างอิงผู้เขียน 3-5 คน นั้น ให้ใส่ชื่อผู้เขียนทุกคนในการอ้างอิงในเนื้อหาครั้งแรก และเขียน “และคณะ” หรือ et al. ในการอ้างอิงครั้งต่อไป ในกรณีอ้างอิงผู้เขียนตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป สามารถเขียนชื่อผู้เขียนคนแรก และตามด้วย “และคณะ” หรือ et al. ได้ตั้งแต่การอ้างอิงครั้งแรก 2) / หมายถึง เคาะ space bar 1 ครั้ง, // หมายถึง เคาะ space bar 2 ครั้ง		

การอ้างอิงในเนื้อหาในรูปแบบอื่น ๆ

- กรณีอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความจากแหล่งข้อมูลระดับทุติยภูมิ ให้เขียนดังนี้
รูปแบบ ชื่อ/สกุล/(ปี/อ้างถึงใน/ชื่อ/สกุล,ปี)
ตัวอย่าง เพิ่มพูน แพนศรี (2551 อ้างถึงใน ศรีวรรณ มีคุณ, 2548) xxx
Arnett (2000 cited in Claiborne & Drewery, 2010) xxx
- กรณีอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความมากกว่า 1 แหล่ง ให้เรียงตามลำดับอักษร ก-ฮ หรือ A-Z และอ้างอิงแหล่งข้อมูลภาษาไทยก่อนแหล่งข้อมูลภาษาอังกฤษ ดังนี้
รูปแบบ แหล่งข้อมูลภาษาไทย xxx (ชื่อ/สกุล,ปี;ชื่อ/สกุล,ปี) xxx
แหล่งข้อมูลภาษาอังกฤษ xxx (สกุล,ปี;/สกุล,ปี) xxx
ตัวอย่าง xxx (เพิ่มพูน แพนศรี, 2551; ศรีวรรณ มีคุณ, 2548)
xxx (Embretson & Reise, 2000; Marvelde et al., 2006)
- กรณีอ้างอิงในเนื้อหาที่แหล่งข้อมูลอ้างอิงไม่มีชื่อผู้แต่ง ให้เขียนดังนี้
รูปแบบ (ชื่อเรื่อง,/ปีที่เผยแพร่) หรือ (Title,/ปีที่เผยแพร่)
ตัวอย่าง (เส้นทางความสุข: การสัมผัสธรรมชาติ, 2559)
(Preschool Prep, 2010)
ถ้าไม่มีปีที่เผยแพร่ปรากฏ ถ้าแหล่งข้อมูลอ้างอิงเป็นภาษาไทยให้ใส่ ม.ป.ป.
หรือแหล่งข้อมูลอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษให้ใส่ n.d.

ตารางสรุปตัวอย่างการอ้างอิงในรายการอ้างอิง

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
หนังสือทั่วไป	ชื่อ/สกุล./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์ ระบุครั้งที่ 2 เป็นต้นไป). สำนักพิมพ์. ตัวอย่างภาษาไทย สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2544). <i>จิตวิทยาการศึกษา</i> (พิมพ์ครั้งที่ 5). ด้านสหวิชาการพิมพ์. ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ศุภร เสรีรัตน์, งามอาจ ปทะวานิช, ปริญ ลักขิตานนท์ และสุพิร์ ลิ้มไทย. (2543). <i>หลักการตลาด: Principles of marketing</i>. ดวงกมลสมัย. พิทยา ว่องกุล. (บรรณาธิการ). (2541). <i>ไทยยุควัฒนธรรมทาส. โครงการวิถิทรศน์</i>. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). <i>ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)</i>. พรักหวานกราฟิก. ชินวุฒิ เตชานุวัตร และธนัชพร นันทากิวิธน์. (2564). <i>ตีแผ่สมรภูมิ E-Commerce ไทย ตรงไหนคือโอกาส</i>. https://media.kkpfg.com/document/2021/Aug/(ฉบับเต็ม)%0KKP%20Research_ecommerce.pdf <u>ในกรณีที่ไม่ทราบชื่อผู้แต่ง</u> ผู้หญิงอีสาน: <i>ทางเลือก ศักยภาพและแนวทางการพัฒนา</i>. (2541). สถาบันและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ Ritchie, B. W. (2003). <i>Managing educational tourism</i>. Channel View Publications. Ettinger, R. H., Crooks, R., & Stein, J. (1994). <i>Psychology: Science, behavior, and life</i> (3rd ed.). Harcourt Brace College Publishers.

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
หนังสือทั่วไป (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ (ต่อ) <u>ในกรณีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีเลข DOI</u> Schmid, H. J. (Ed.) (2017). <i>Entrenchment and the psychology of language learning: How we recognize and adapt linguistic knowledge</i>. American Psychology Association; De Gruyter Mouton. https://doi.org/10.1037/15969-000 Brown, L. S. (2018). <i>Feminist therapy</i>. American Psychology Association. https://doi.org/10.1037/0000092-000
หนังสือแปล	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(ชื่อผู้แปล,/แปล)./สำนักพิมพ์. โอเวน, ลินเนตต์. (2543). <i>คู่มือธุรกิจลิขสิทธิ์</i> (งามพรรณ เวชชาชีวะ, แปล). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ธอโร, เฮนรี เดวิด. (2562). <i>วอลเดน</i> (สุริยฉัตร ชัยมงคล, แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 5). ภาพพิมพ์.
หนังสือต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่องภาษาต่างประเทศ/[ชื่อเรื่องแปลเป็นภาษาอังกฤษ]/สำนักพิมพ์. Hong, N. (1959). <i>Lịch sử truyền giáo Việt Nam [History of missionaries in Vietnam]</i>. Contemporary Publishing House. Launay, A. (1924). <i>Histoire de la Mission de Cochinchine 1658-1823 (Vol 3: 1771-1823) [History of the Cochinchina mission 1658-1823 (Vol 3: 1771-1823)]</i>. Documents Historiques Maisonneuve Frères.

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
บทความ ในหนังสือ	ชื่อ/สกุลผู้เขียนบทความ/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ) (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือ/(เลขหน้า)/สำนักพิมพ์.
	ตัวอย่างภาษาไทย จามะรี เชียงทอง. (2543). ชุมชนกับการจัดการทรัพยากร: ศักยภาพและการต่อสู้ของท้องถิ่น. ใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ (บรรณาธิการ), <i>พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากร: สถานการณ์ในประเทศไทย</i> (หน้า 1-51). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กาญจนา แก้วเทพ. (2557). ทฤษฎีการสื่อสารตามทัศนะของสำนักทฤษฎีวิพากษ์. ใน <i>ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญานิตยศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร</i> (หน้า 103-105). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ Keyes, C. F. (1993). Why the Thai are not Christians: Buddhist and Christian conversion in Thailand. In R. W. Hefner (Ed.), <i>Conversion to Christianity: Historical and anthropological perspectives on a great transformation</i> (pp. 259-283). University of California Press.
วารสาร/นิตยสาร	ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/ปีที่ (ฉบับที่)/เลขหน้า. ตัวอย่างภาษาไทย หลัทธิพิทย์ ตัณตเทศ. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันของนักเรียนนายเรืออากาศต่อโรงเรียนนายเรืออากาศ นวามินทกษัตริยาธิราช. <i>วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา</i>, 28(3), 214-234.

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
วารสาร/นิตยสาร (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาไทย (ต่อ) วิระ แก้วสุกใส และชัยรัตน์ จุสาลอ. (2556). เครือข่ายสังคมออนไลน์: กรณีเฟสบุ๊ค (Facebook) กับการพัฒนาผู้เรียน. <i>วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์</i>, 5(197), 195-205. ณรงค์ นิติจันทร์. (2547). ปัญหาหญิงไทยในต่างแดน. <i>คู่สร้างคู่สม</i>, 24(464), 38. ดวงพร สุรพงษ์พิพัฒนะ. (2562). พ่อแม่...ตัวแปรพัฒนาการของลูกรัก. <i>หมอชาวบ้าน</i>, 41(488), 61-64. ณิชาพร เจริญวานิชกุล และไพโรจน์ น่วมนุ้ม. (2562). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นแบบอย่างและกลวิธีตามแนวคิดของเมย์เนสและจูเลียน-ชูลต์ซ์ ที่มีต่อความรู้ทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5. <i>วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</i>, 47(ฉบับเพิ่มเติม 2), 88-100. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/232424
	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2006). The link between competitive advantage and corporate social responsibility. <i>Harvard Business Review</i>, 84(12), 78-92. Sengupta, K. M. (2018). Community and neighborhood in a colonial city: Calcutta's para. <i>Sage Journals</i>, 38(1), 40-56. Barone, M. (2014, December 25). The experience factor. <i>U.S. News & World Report</i>, 141(24), 26.

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
วารสาร/นิตยสาร (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ (ต่อ) Bucur, I. (2013). Managerial core competencies as predictors of managerial performance, on different levels of management. <i>Social and Behavioral Sciences</i>, 78, 365-369. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.04.312 Chunhachinda, P. (2017). FinTech: Towards Thailand 4.0. <i>Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning</i>, 7(1), 1-23. http://e-jodil.stou.ac.th/filejodil/14_0.pdf
หนังสือพิมพ์	ชื่อ/สกุล/(ปี/วัน/เดือน)/ชื่อบทความ/ชื่อหนังสือพิมพ์, หน้า/ระบุเลขหน้า. หมายเหตุ: กรณีที่บทความเป็นภาษาอังกฤษ ขอให้ใช้ (ปี/เดือน/วัน) ตัวอย่างภาษาไทย จิราวัฒน์ จารุพันธ์. (2556, 3 มกราคม). โฆษณาดิจิทัล 56 กระแสยังแรงไม่เลิก. <i>เดลินิวส์</i>, หน้า 10. ทีมข่าวการเมือง. (2557, 24 กุมภาพันธ์). ปริศนา “เศรษฐา” แนวรบโลกโซเชียล. <i>โพสต์ทูเดย์ออนไลน์</i>. https://www.posttoday.com/politic/report/279972 ไทยรัฐออนไลน์. (2563, 3 มกราคม). ล้อมคอกโรคซึมเศร้า ปฏิบัติการพิทักษ์สุขภาพคนไทยสู้พิษฆาตเงียบ ลดตายปีหนึ่ง ห้าเท่า 2563. https://www.thairath.co.th/news/society/1738735 ตัวอย่างภาษาอังกฤษ Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. <i>The Washington Post</i>, pp. A1- A4.

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
หนังสือพิมพ์ (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ (ต่อ) Belluck, P. (2018, July 26). New Alzheimer's drug slows memory loss in early trial results. <i>NY Times</i>, p. A1. Brody, J. E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. <i>The New York Times</i>. https://www.nytimes.com
วิทยานิพนธ์	ชื่อ/สกุล(ผู้เขียนวิทยานิพนธ์)./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือปริญญาเอกบัณฑิต/ชื่อมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา]. ตัวอย่างภาษาไทย ปิณฑิน ธีระวิชชานนท์. (2555). การศึกษาทฤษฎีในการแปลมุกตลกไทยในภาษาอังกฤษ: กรณีศึกษาภาพยนตร์เรื่อง หลวงพี่เท่ง ภาค 1 และรถไฟฟ้ามหานคร. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา]. ชลวรินทร์ แป้นสุวรรณ. (2562). ลักษณะทางกายภาพ ความไว้วางใจคุณภาพการให้บริการ คุณค่าที่รับรู้ และความพึงพอใจส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำและการบอกต่อของลูกค้าที่รับประทานอาหารบุฟเฟต์โรงแรมระดับ 4 ดาวขึ้นไปในกรุงเทพมหานคร. [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ]. ตัวอย่างภาษาอังกฤษ Footrakoon, O. (1999). <i>Lived experiences of Thai war brides in mixed Thai-American families in The United States</i>. [Doctoral dissertation of Philosophy, University of Minnesota].

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
วิทยานิพนธ์ (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ (ต่อ) Sehwised, W. (2007). <i>A study of conflict between mothers and daughters in The Joy Luck Club</i>. [Master's thesis, Srinakharinwirot University].
เอกสารการประชุมวิชาการ	ชื่อ/สกุล./(ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บรรณาธิการ)/(ถ้ามี), ชื่อการประชุม/(ระบุเลขหน้า)./สำนักพิมพ์. ตัวอย่างภาษาไทย บุญเจ็ด หนูอิม. (2558). สภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมวิถีชุมชนปากคลองนาจอมเทียน. ใน สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ (บรรณาธิการ), <i>การประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปี 2558</i> (หน้า 223-232). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. หัตยา ศรีวงษ์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงาน ความสามารถในการทำงาน และบรรยากาศองค์การกับความสุขในการทำงานของพยาบาลส่วนงานอุบัติเหตุฉุกเฉินในโรงพยาบาลชุมชนในเขตภาคกลาง. ใน <i>การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “ราชนครินทร์วิชาการและวิจัย ครั้งที่ 5”</i> (หน้า 1-13). สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์. ตัวอย่างภาษาอังกฤษ Pojanapunya, P., & Todd, R. W. (2011). Relevance of findings in results to discussion sections in applied linguistics research. In R. W. Todd (Ed.), <i>Proceeding of the Internation Conference: Doing Research in Applied Linguistics</i>. (pp. 51-60). King Mongkut's University of Technology Thonburi.

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
เอกสารการ ประชุมวิชาการ (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ (ต่อ) Ramesh, S. (2012). Preparation and evaluation of nanoparticles for sustained delivery of ampicillin. In <i>Proceedings of the Burapha University International Conference 2012 Global Change Opportunity & Risk</i> (pp. 351-357). Burapha University.
ราชกิจจานุเบกษา	ชื่อกฎหมาย/(ปีพิมพ์,/วันที่/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา./หน้า/(ระบุ เลขหน้า). ตัวอย่างภาษาไทย กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมและชุมชน แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี (ฉบับที่ 2). (2561, 16 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 1-2. ประกาศกรมศิลปากร เรื่องขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขต ที่ดินโบราณสถาน(วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ อาคารพุทธสมาคม (ศาลเก่า) วัดบุปผาราม ศาลากลางจังหวัดตราด (หลังเก่า) ตึกมหาราช ตึกราชินี วัดชนะไชยศรี ปราสาทตาโบ ปราสาท พุลผล ปราสาทหนองผักนึ่งใหญ่ คุกขี้ไก่). (2539, 18 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 3, 7.
จดหมายเหตุ คำสั่ง ประกาศ ระเบียบ	ชื่อหน่วยงาน/(ปี,/วัน/เดือน)/ชื่อของเอกสาร./เลขที่ประกาศ/คำ สั่ง/จดหมายเหตุ/ ระเบียบ. (ถ้ามี) ตัวอย่างภาษาไทย หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1206). <i>จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3</i>. เลขที่ 12. ศรีสทเทพ,พระยา. (2451). <i>จดหมายเหตุเสด็จประพาสยุโรป ร.ศ. 116</i> <i>เล่ม 1</i>. โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร. มหาวิทยาลัยบูรพา. (2548, 13 กุมภาพันธ์). <i>ประกาศมหาวิทยาลัย บูรพา เรื่องกำหนดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนประจำปี การศึกษา 2548</i>.

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
จดหมายเหตุ คำสั่ง ประกาศ ระเบียบ (ต่อ)	ตัวอย่างภาษาไทย (ต่อ) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2549, 18 มีนาคม). ระเบียบมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ว่าด้วยการออกหลักฐานแสดงผลการศึกษา พ.ศ. 2549. จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2458). พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่ พ.ศ. 2417 ถึง พ.ศ. 2453). ใน หนังสืออนุสรณ์ในงานศพ อำพัน มารดา พุทธศักราช 2458. โสภณพิพรรฒธนากร.
สื่อประเภทอื่น ๆ เช่น ภาพถ่าย ภาพยนตร์ คลิปเสียง เป็นต้น	ชื่อหน่วยงาน./ (ปี)./ชื่อเอกสาร./รหัสเอกสาร (ถ้ามี)./ ประเภทของเอกสาร. ตัวอย่างภาษาไทย สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). การแสดงละครพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 เรื่องโพงพาง. รหัสเอกสาร M7500037. ภาพถ่าย. หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน). (2564). 15 คำ เดือน 11 (Mekhong Full Moon Party). https://www.fapot.or.th/main/cinema/view/998 ภูวนาท คุณผลิน. (2542). เจ้าไม่มีศาล ใน แกรมมีโกลด์ซีรีส์ [ซีดี]. บริษัทจีเอ็ม เอ็มแกรมมี. ตัวอย่างภาษาอังกฤษ BBC (Producer). (n.d.). <i>EYFS. Listening skills - 1: Weather</i> [Audio podcast]. BBC School Radio. https://www.bbc.co.uk/teach/school-radio/eyfs-listening-skills-weather/zvrcf4j

ประเภท	7.2 รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
เว็บไซต์	ชื่อ/สกุล./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./URL
	ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ. (2560). <i>เขาดิน เดิมไม่ใช่สวนสัตว์ แต่เป็น botanical garden ไฮโซ ในพระราชวังสวนดุสิต</i> . https://thematter.co/thinkers/dusit-zoo/40695
สื่อโซเชียลมีเดีย	ชื่อเจ้าของผลงาน./(ปี,/วัน/เดือน)/ชื่อเรื่อง./[Video]./YouTube./URL
	IQD Media Official. (2561). <i>IQD Media Official</i> . [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/channel/UCB1dBQ0n1ZW_pYqk7HLeTA
บทสัมภาษณ์	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./(ปี,/วัน/เดือน)/ตำแหน่ง/(ถ้ามี)/สัมภาษณ์.
	ตัวอย่างภาษาไทย นงนารถ ชัยรัตน์. (2553, 10 กรกฎาคม). ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง. สัมภาษณ์. ศักดิ์ศิริ (นามสมมติ). (2553, 10 กันยายน). สัมภาษณ์.

การอ้างอิงในรายการอ้างอิงรูปแบบอื่น ๆ

- กรณีผู้เขียนมีอิสระยศ

รูปแบบ ชื่อ/สกุล,/ยศ./(ปี)/ชื่อหนังสือ/ชื่อสำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง นริศรานันต์ดิวงษ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา.
(2552). *บันทึกความรู้เรื่องต่าง ๆ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). มูลนิธิ
เสถียรโกเศศ-นาคะประทีป.

- กรณีผู้เขียนมีสมณศักดิ์

รูปแบบ สมณศักดิ์/(นาม)/(ปี)/ชื่อหนังสือ/ชื่อสำนักพิมพ์.

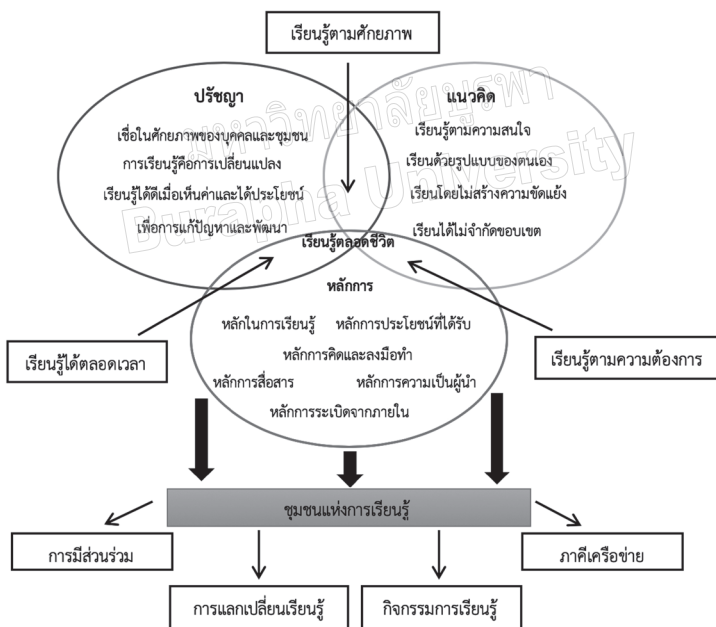
ตัวอย่าง พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2549). *ชุดเพชร. อนุญญา*.

รูปแบบการทำภาพประกอบ การทำตาราง และการอ้างอิง

การอ้างอิงภาพและตารางจะใส่ในหมายเหตุ โดยมีลักษณะการอ้างอิงแตกต่างกัน ดังนี้

ภาพ 1

ปรัชญา แนวคิด และหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้

หมายเหตุ. จาก “การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปรัชญา แนวคิด และหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้” โดย อาชญญา รัตนอุบล, 2562, วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47(ฉบับเพิ่มเติม 2), หน้า 436 (<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/232667/>).

ภาพ 2

การแสดงเรื่องโพงพาง พ.ศ. 2463

หมายเหตุ. จาก การแสดงละครพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 เรื่อง โพงพาง, โดย สำนัก
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ม.ป.ป., รหัสเอกสาร M7500037, ภาพถ่าย.

กรณีผู้เขียนสร้างหรือออกแบบด้วยตนเอง ให้เขียนอ้างอิงได้ภาพ ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

หมายเหตุ. โดย เพชรรุ่ง เทียนปิวโรจน์, ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2560

หมายเหตุ. โดย อัจริยา ดามัน, ออกแบบเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2564

ตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงตาราง

ในกรณีที่สร้างตารางรายงานผลด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องระบุแหล่งที่มา ยกเว้น ตารางดังกล่าวนั้นดัดแปลงมาจากการงานของนักวิจัยท่านอื่น ๆ หรือนำมาจากหนังสือ ตำรา หรือบทความวิชาการใด ๆ จำเป็นต้องเขียนอ้างอิง

ตาราง 1

ความเที่ยงรายองค์ประกอบและค่าสถิติการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดล การวัด

ตัวแปร	คุณภาพด้านความเที่ยง		คุณภาพด้านความตรง เชิงโครงสร้าง
	องค์ประกอบการวัด	ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา	
ความร่วมมือใน การปฏิบัติงาน ของครู	การวางแผนการทำงานร่วมกัน	0.920	chi-square = 0.010, df = 1, p = 0.914, RMSEA = 0.000, GFI = 1.000, AGFi = 1.000
	การแลกเปลี่ยนประสบการณ์	0.912	
	การทำงาน		
ปัจจัยเชิงสาเหตุ ของความร่วมมือ ในการปฏิบัติงาน ของครู	ทัศนคติที่มีต่อความร่วมมือ	0.886	chi-square = 0.330, df = 2, p = 0.747, RMSEA = 0.848, GFI = 0.999, AGFi = 0.995
	ในการปฏิบัติงาน		
	การรับรู้ความสามารถของตนเอง	0.919	
	บรรยากาศของโรงเรียน	0.923	
การเรียนรู้ของครู	ความผูกพันต่องานและองค์กร	0.910	chi-square = 0.000, df = 1, p = 0.947, RMSEA = 0.000, GFI = 1.000, AGFi = 1.000
	การต่อยอดองค์ความรู้	0.904	
	การนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้	0.870	
	การปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน	0.865	
การปฏิบัติงาน ในชั้นเรียนของครู	ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม	0.900	chi-square = 0.010, df = 1, p = 0.936, RMSEA = 0.000, GFI = 1.000, AGFi = 1.000
	ความสามารถในการสอน	0.887	
	โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ		

หมายเหตุ. จาก “บทบาทการส่งผ่านของความร่วมมือของครูในการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานในชั้นเรียนของครู” โดย พจนา อาภาณัฐรักษ์ และ สุวิมล ร่องวานิช, 2557, วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 9(2), หน้า 716 (<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/37280>).

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการที่มีคุณภาพต่อสาธารณะ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับแวดวงวิชาการ ดังนั้นเพื่อให้การเผยแพร่เป็นไปอย่างถูกต้อง มีคุณภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาจึงได้กำหนดแนวทาง วิธีปฏิบัติ และจริยธรรมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ โดยได้กำหนด บทบาทสำหรับผู้นิพนธ์ (authors) บรรณาธิการวารสาร (editor) และผู้ประเมินบทความ (reviewers) ไว้เพื่อให้เกิดศึกษาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อประโยชน์ต่อผู้อ่านและแวดวงวิชาการต่อไป

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. ผู้นิพนธ์ต้องยืนยันว่าผลงานของตนเองที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้นิพนธ์ทุกคนที่มีชื่อปรากฏในผลงานจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการผลิตผลงานจริง
3. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าเนื้อหาในผลงานของตนเองไม่ได้คัดลอกผลงานของตนเองและผู้อื่น หรือมีการนำเนื้อหาที่ได้รับการตีพิมพ์อื่นมาใช้ซ้ำ (recycle) โดยไม่มีการอ้างอิงในรายการอ้างอิงท้ายบทความ หากพบว่ามีกรณีละเมิดลิขสิทธิ์ (plagiarism) ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความโดยตรง
4. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าผลงานของตนเองนั้นได้มาจากข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เกินจริง
5. ผู้นิพนธ์ต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลทุกครั้งที่มีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในผลงานของตน โดยมีการจัดทำรายการอ้างอิงถูกต้องครบถ้วน และต้องมีรายการอ้างอิงท้ายบทความ
6. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้ใน “คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์”
7. ผู้นิพนธ์ต้องระบุแหล่งทุน (financial support) ที่ได้รับสนับสนุนในการผลิตผลงาน รวมทั้งต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (conflicts of interest) ที่อาจมี

8. ในกรณีที่ผู้นิพนธ์ทำผิดข้อตกลงหรือจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ งานวารสารจะตัดสิทธิ์การตีพิมพ์เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 2 ปี และจะดำเนินการแจ้งหน่วยงานที่ผู้นิพนธ์สังกัด

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editor)

1. แสดงความรับผิดชอบต่อผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร บรรณาธิการจะต้องรับผิดชอบต่อทุกสิ่งๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสาร ซึ่งครอบคลุมการดำเนินการดังต่อไปนี้
 - 1.1 บรรณาธิการมีหน้าที่พัฒนาวารสารให้ได้มาตรฐานการตีพิมพ์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล
 - 1.2 บรรณาธิการต้องรักษาความซื่อสัตย์สุจริตทางด้านวิชาการ
 - 1.3 บรรณาธิการต้องรับรองคุณภาพเนื้อหาของบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสาร
 - 1.4 หากตรวจสอบพบการประพฤติทุจริตมิชอบใด ๆ ภายหลังจากการดำเนินการตรวจสอบแล้ว บรรณาธิการต้องดำเนินการเพิกถอนบทความนั้นด้วยความโปร่งใส และสามารถพิสูจน์ได้
2. สนับสนุนความถูกต้องทางวิชาการ
 - 2.1 บรรณาธิการต้องควบคุมคุณภาพบทความโดยให้ความเห็นชอบในการตีพิมพ์หรือปฏิเสธการตีพิมพ์ผลงานของผู้นิพนธ์บนพื้นฐานของความถูกต้องทางวิชาการ ปราศจากอคติ
 - 2.2 บรรณาธิการต้องแจ้งรูปแบบและเกณฑ์การตีพิมพ์ของวารสารเพื่อให้การจัดทำบทความมีความถูกต้องทางวิชาการ
 - 2.3 บรรณาธิการต้องสนับสนุนให้ผู้นิพนธ์อ้างอิงข้อมูลอย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งแจ้งคำแนะนำที่ได้รับจากผู้ประเมินให้ผู้นิพนธ์ได้รับทราบเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงบทความ
 - 2.4 บรรณาธิการต้องสนับสนุนให้ผู้นิพนธ์มีความรู้และปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ
 - 2.5 บรรณาธิการควรมีแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประเมินบทความที่มีความสอดคล้องกับขอบเขตเนื้อหาของวารสาร เพื่อให้ได้ผู้ประเมินที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ และให้ข้อมูลหรือข้อคิดเห็นที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

3. คัดกรองข้อมูลส่วนบุคคล บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้นิพนธ์ (authors) และผู้ประเมินบทความ (reviewers) แก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ โดยจัดให้มีกระบวนการกลั่นกรองผลงานในลักษณะ double-blind peer review
4. ควบคุมและจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน บรรณาธิการจะต้องไม่เป็นหนึ่งในผู้นิพนธ์ของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารเพื่อเป็นการควบคุมและจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนอันอาจเกิดขึ้น

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความต้องประเมินความเชี่ยวชาญและความรอบรู้ของตนเองว่าตรงกับศาสตร์ในบทความของผู้นิพนธ์อย่างแท้จริงเมื่อรับเป็นผู้ประเมิน
2. ผู้ประเมินบทความต้องประเมินบทความด้วยความยุติธรรม (fair) ปราศจากอคติ (unbiased) เป็นประโยชน์กับผู้นิพนธ์ และส่งมอบผลการประเมินตรงเวลา (timely)
3. ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที หากพบว่ามีส่วนใดส่วนหนึ่งของบทความมีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนกับบทความชิ้นอื่น หรือการกระทำใด ๆ อันเป็นการฝ่าฝืนจริยธรรมของการวิจัยหรือการพิมพ์เผยแพร่
4. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ ของบทความที่ส่งมาเพื่อรับการประเมินแก่บุคคลอื่น ๆ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วิสัยทัศน์

บูรณาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สู่สากล

หมายถึง การที่คณะฯ มุ่งสร้างแบบอย่างที่ดีในการผสมผสานศาสตร์ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ได้มาตรฐานสากล ทางด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนด้านการวิจัย และด้านการบริการวิชาการ

พันธกิจ

1. ยกระดับคุณภาพบัณฑิตที่มีสมรรถนะสากล พร้อมทำงานได้ทันที
2. สร้างงานวิจัยและนวัตกรรมเชิงบูรณาการ
3. บริการวิชาการเชิงบูรณาการที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม
4. บริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ

ค่านิยม

คิดเชิงนวัตกรรม ทำงานจริงและเบิกบาน สมานฉันท์
ผูกพันสังคม ใจรื่นรมย์เปิดกว้าง

การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีชุมชนผลิตเครื่องปั้นดินเผาลุ่มทะเลสาบสงขลาเพื่อพัฒนา
สู่การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจสังคมในโลกปัจจุบัน

เมฆิกา หวังสุข และวิเชษฐ์ จันทร์คงหอม

โครงสร้างภาษาไทยที่ใช้ในการแปลกริยาวิเศษณ์ Participle ที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก

ณัฐภัทร พัฒนา ปาลี บุญปก พนุชดา เจริญชัย พันทิพา บุญลา วัชรพงษ์ แจ่มประจักษ์
และวิภา ประดิษฐ์เวียงคำ

คุณลักษณะของตัวละครที่ประกอบอาชีพเชฟในภาพยนตร์แนวทำอาหาร

นิตา บุรณภักดิ์

การศึกษาชุดคำศัพท์แพทย์พื้นฐานทันตกรรมภาษาเกาหลีเพื่อการสอนแปลและล่ามภาษาเกาหลี: วิเคราะห์คำนาม
ที่มีการใช้จริงสูงในคลังข้อมูล

เนติมา บุรพาศิริวัฒน์

ภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายในหนังสือของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์
เชิงวิพากษ์

ปานิตา ธรรมชาติ ดิเรก หงษ์ทอง และธันวาคม เสรีชัยกุล

องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยกับความพึงพอใจของผู้ชม: กรณีศึกษาละครโทรทัศน์
เรื่อง บุพเพสันนิวาส

พิเชษฐ์ แดงอ่อน ดวงกมล ชาติประเสริฐ และจิรยุทธ์ สินธุ์พันธุ์

การสำรวจองค์ความรู้ทรัพยากรวัฒนธรรม ชุมชนบ้านมาบหม้อ ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ศรัญญา ประสพพิงชนะ ปาจารย์ สุชาภิรมย์ และอมรฉัตร เสริมชีพ

คติชนกับนางงาม: บทบาทหน้าที่ของคติชนและภาพสะท้อนสังคมไทย

อภิลักษณ์ เกษมผลกุล และพงษ์ศิริชัย สมตะเน

การสร้างแบรนด์องค์กรผ่านการสร้างประสบการณ์: กรณีศึกษา คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

มารุต จิรสุติพร

กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยในเรื่อง รั้วน้ำชา บทละครพูด 3 องค์ ของเหลาเส่อ
วิไล ลิ้มถาวรนนท์ และดารณี มณีลาภ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ที่อยู่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

169 ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

โทรศัพท์: 0 3810 2344 อีเมล: husojournaleditor@buu.ac.th

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/index>